

๐
303.2
M25Z7

รูปแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับการอธิบายการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในกระบวนการพัฒนา

13 ส.ค. 2532

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิ
กรกฎาคม 2531
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

167408

รูปแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับการอธิบายการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในกระบวนการพัฒนา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิ

กรกฎาคม ๒๕๓๑

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ตามโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมปกติและ โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมวันเฉลิมพระชนมพรรษา เพื่อตอบปัญหาการวิจัย 4 ประการ คือ 1) สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเป็นอย่างไร 2) ตัวแปร ทางสังคม-จิตวิทยาสามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ได้มากน้อยเพียงใด 3) ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยามีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาอย่างไร และ 4) ประชาชนมีเหตุผลอย่าง ไรในการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยมีทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยา รวม 4 ทฤษฎีคือ ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชเบินและอจเซน รูปแบบการ ทำนายพฤติกรรมของลิสก้า ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟลติงเจอร์ และทฤษฎี ปรีวรรตนิยามของโฮแมสส์ เป็นพื้นฐานในการตอบปัญหาการวิจัย

แผนแบบการวิจัยเป็นการวิจัยภาคสนาม ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านโนนภู ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 188 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การ วิเคราะห์หัตถิพล และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยปรากฏว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือน วัดในด้านปริมาณ ระดับความเข้ม และประสิทธิผลการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาขึ้นตอนต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของหัวหน้าครัว เรือนแตกต่างกันตามคุณลักษณะของบุคคล ผู้ที่เป็นชาย มีระดับการศึกษาสูง มีสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมดี มาจากครอบครัวขนาดใหญ่เข้าร่วมโครงการพัฒนามากกว่าผู้ที่เป็นหญิงมี ระดับการศึกษาต่ำ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมด้อย และมาจากครอบครัวขนาดเล็ก

ทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยาแต่ละทฤษฎี ทั้ง 4 ทฤษฎี สามารถอธิบายความแตกต่าง ของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ได้อย่างมีนัยสำคัญ ตัวแปรรวม 16 ตัวแปร ตามทฤษฎีทั้ง 4 อธิบายความแปรปรวนของ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาทั้งสองโครงการได้ร้อยละ 44 และ 41 ตามลำดับ สถานภาพทางสังคม ประสบการณ์เดิมในการพัฒนา และความตั้งใจในการพัฒนา สามารถ อธิบายความแตกต่างของปริมาณ ความเข้ม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ในขั้นตอนการริเริ่ม การวางแผนและการดำเนินโครงการทั้ง 2 โครงการได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการประเมินความคิดเห็น สามารถอธิบายความแตกต่างของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาได้เฉพาะโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาเท่านั้น ผลจากการวิเคราะห์ อธิธิพลให้ผลเพิ่มเติมยืนยันทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยาว่า สถานภาพทางสังคมมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นส่วนใหญ่ และมีอิทธิพลทางอ้อมเล็กน้อยผ่านตัวแปรทางจิตวิทยาโดยเฉพาะความตั้งใจในการพัฒนาไปยังพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การวิเคราะห์เนื้อหาถึงเหตุผลในการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนาทั้ง 2 โครงการ พบว่าหัวหน้าครัวเรือนเข้าร่วมโครงการเพราะต้องการทราบข่าวสารความรู้ ความต้องการให้หมู่บ้านพัฒนา ความปรารถนาให้โครงการสำเร็จ และความสำนึกในหน้าที่ บุคคลที่ไม่เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาให้เหตุผลว่า ติดธุระในงานอาชีพและไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมประชุม เหตุผลในการเข้าร่วมเสนอความคิดเห็น และเข้าร่วมตัดสินใจ ได้แก่ ความรับผิดชอบในฐานะผู้นำ ความต้องการเห็นผลสำเร็จของโครงการ ส่วนผู้ที่ไม่ร่วมเสนอความคิดเห็นในการประชุม ให้เหตุผลว่าตนมีความเชื่อในความคิดของผู้นำ ความรู้สึกว่าการศึกษาและความรู้น้อย และขลาดกลัวที่จะเสนอความคิด ลักษณะของเหตุผลดังกล่าวแสดงว่า ตามทฤษฎีวัฏจักรนิยมของไฮแมนส์ในเรื่องความคาดหวังถึงเหตุการณ์ข้างหน้าของบุคคลสามารถอธิบายความแตกต่างของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของบุคคลได้มาก

A SOCIO-PSYCHOLOGICAL MODEL FOR EXPLAINING PEOPLE PARTICIPATION
IN DEVELOPMENT PROCESS

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Doctor of Education degree
at Srinakharinwirot University
July 1988

The main purposes of this study were to understand and to explain the phenomena concerning the participation behaviors of the people in the processes of two environmental development projects, the regular project and the project organized in the honour of the King's Birthday. The four research questions were: 1) What was the condition of people participation in developmental process? 2) How much could socio-psychological variables explain the people participation behaviors? 3) How much did the socio-psychological variables have direct and indirect effects on people participation? 4) What were their reasonings that made them participating or not participating in developmental process? To answer these questions, the four socio-psychological theories namely ; Fishbein and Ajzen's Reasoned Action Theory, Liska's Revision Model, Festinger's Social Comparison Theory and Homans' Exchange Theory, were used as a conceptual bases. The design of this research was a field case study conducted in Nonku Village, Savathee District, Amphur Muang, Khon Kaen Province.

The sample consisted of 188 household heads. In-depth interview and participant observation were used for collecting the data. The descriptive statistics, analysis of variance, multiple regression analysis, path analysis and content analysis were used for analyzing the data.

The research findings indicated that: There were no statistically significant differences in participation behavior of the heads of households, measuring in terms of quantity, intensity and efficiency, among different stages of the developmental process. But their participation behavior significantly differed among groups that has different personal characteristics. Those who were men had high level of education, good economic and social status and had large family size participated in the development projects more than those who were women, had low level of education, poor economic and social status and had small family size.

Each of the four socio-psychological theories was able to significantly account for the differences in the behavior of the people participating in both the regular development project and the project organized in the honour of the King's Birthday. Sixteen

variables' deriving from those four theories, explained 44 and 41 percents of variations in participation behavior for those two projects respectively. Three variables namely; social status, previous developmental experiences and developmental intention were able to significantly explain differences in quantity, intensity and efficiency of developmental participation behaviors in the initial stage, the planning stage and the implementing stage of the two developmental projects. While the opinion assessment variable could explain the difference of participation behaviors only in the King's Birthday developmental project. The findings obtained from path analysis, also supported that social status had great direct effect on developmental participation and small indirect effects via psychological variables especially developmental intention variable, on developmental participation.

The content analysis of the reasons underlying the participation behaviors of the people in both development projects showed that the heads of households participated because of their needs to learn and to get information, desire to develop the village, wishes to accomplish the project and awareness of their responsibilities. The reasons that were given by the non-participant were involvement in vocational matters and unawareness of the necessity to participate in the meeting. The reasons of sharing ideas and participating in decision-making process were responsibility owing to a leader position and the need to accomplish the project. The passive participators in the meeting gave the reasons that they had confidence in the leaders' idea, that they felt that they were inferior in education and information and were afraid to present their ideas. These above reasonings indicated that Homans' Exchange Theory about individual advance expectation of events was able to greatly account for variations in individual participation behaviors.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำคณิสิตและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานินทฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิตของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....*นางสาว อรุณ*.....ประธาน

(ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย)

.....*นสอ. นม*.....กรรมการ

(ผศ.ดร.ปรีชา ธรรมมา)

.....*นสอ. นม*.....กรรมการ

(ดร.อุทัย คุลยเกษม)

คณะกรรมการสอบ

.....*นางสาว อรุณ*.....ประธาน

(ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย)

.....*นสอ. นม*.....กรรมการ

(ผศ.ดร.ปรีชา ธรรมมา)

.....*นสอ. นม*.....กรรมการ

(ดร.อุทัย คุลยเกษม)

.....*ดร. ยุวัฒน์ วุฒิเมธี*.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานินทฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....*ดร. สมพร บัวทอง*.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่...19.....เดือน...กันยายน.....พ.ศ..2531.....

ประกาศคุณูปการ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จล่วงไปด้วยดีเนื่องจากคุณูปการอันใหญ่หลวงของท่านเหล่านี้
คือ

ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ธรรมา และดร.อุทัย
ดุษฎีเกษม คณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโท ซึ่งเป็นผู้ชี้แนะความคิดทั้งในเชิงทฤษฎีและ
ประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย นั้นท่านอุตส่าห์สละเวลาทุ่มเททั้ง
ร่างกาย แรงใจ และความคิด ให้แก่ผู้วิจัยอย่างใหญ่หลวง

ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี รองอธิบดีกรมการพัฒนาคูณชน ซึ่งได้ให้ความกรุณาร่วมเป็น
กรรมการสอบ และเป็นผู้เชี่ยวชาญให้แก่ผู้วิจัย

Dr.Wasif Shadid และ Dr.Wil Prins จากมหาวิทยาลัย Leiden
ประเทศเนเธอร์แลนด์ กรุณาส่งเอกสารทฤษฎีการมีส่วนร่วมมาให้พร้อมทั้งให้กำลังใจใน
การทำปริญญาโท

รองศาสตราจารย์ ดร.มรว.อศิน รพีพัฒน์ ดร.มงคล ด้านธำนิทร์ อาจารย์
จอห์น อังภากรณ์ รองศาสตราจารย์อุไรวรรณ อินทรีย์ ดร.วิยุทธ จารัสพันธ์ อาจารย์
วิรัช วิรัชนิการวรมณ คุณสมพันธ์ เตชะอธิก คุณสารอง คำสมหมาย และคุณประเสริฐ
หงษ์สินี ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการ
การพัฒนาคูณชนต่าง ๆ

คุณพ่อเชื่อม เชื้อสวะถิ ผู้ใหญ่บ้านโนนงู อาจารย์บุญเกิด เกษตุ้ม อาจารย์
ใหญ่โรงเรียนบ้านโนนงู พ่อใหญ่บุญเถิง เชื้อสวะถิ ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้านโนนงู
ตลอดจนชาวบ้านโนนงูทุกคน ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยและคณะเป็นอย่างดี
ตลอดทั้งระยะเวลา 2 เดือน ของการใช้ชีวิตร่วมกันที่บ้านโนนงู ภาพเหล่านี้จะเป็นภาพที่
ประทับใจข้าพเจ้าไปจนตลอดชีวิต

อาจารย์จินทนา นนทกร อาจารย์วิโรจน์ สารัตนะ อาจารย์วิสุทธิ์ ราตรี
นิสิตปริญญาเอก มศว.ประสานมิตร อาจารย์อัญชลี สารัตนะ นิสิตปริญญาเอกจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย อาจารย์ณรงค์ชัย คำภูมิ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อาจารย์ประดิษฐ์ เสียงดัง
โรงเรียนบ้านม่วง อาจารย์วิสารัตน์ วรดิพรมา โรงเรียนบ้านห่ม คุณอรนุช แก้วส่อง
และน้อง ๆ ชาวบ้านโนนงู ซึ่งได้กรุณาช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแรกทองการวิจัย โดย

เฉพาะอย่างยิ่ง คุณนฤธร แก้วส่อง และคุณชาติ พานจันทร์ ซึ่งเป็นผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลา 2 เดือนที่บ้านโนนภู

คณะกรรมการจัดสรรทุนภูมิพลมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่กรุณาอุปถัมภ์ให้เป็นกำลังใจในการหาปริมาณพันธ์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้สึกทราบซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นยิ่งนัก

อาจารย์วิระกุล ชัยพา คุณกฤษฎี ปทุมชัย และคุณสำอางค์ กาสา ที่กรุณาช่วยดูแลต้นฉบับและพิมพ์งานวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายก็คือ คุณพ่อ และคุณแม่ ที่เป็นกำลังใจอันยิ่งใหญ่ผลักดันให้ผู้วิจัยเล่าเรียนประสบความสำเร็จ และคุณแพทย์พร แก้วส่อง ซึ่งเป็นผู้อยู่เบื้องหลังของความสำเร็จและเป็นที่กำลังสำคัญที่ช่วยดูแลลูก ๆ ตลอดช่วงระยะเวลา 3 ปีของการเรียน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อทุกท่านทั้งผู้ที่กล่าวนามมาข้างต้น และที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งได้มีส่วนเกื้อหนุนให้ความอนุเคราะห์ทำให้การวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จ

นฤธร แก้วส่อง

11 กรกฎาคม 2531

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	6
ปัญหาการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
กรอบความคิดในการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
2 เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา.....	12
วิธีการวัดการมีส่วนร่วมในการวิจัย.....	29
กรณศึกษาทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา.....	43
1. ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล.....	43
2. รูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสก้า.....	49
3. ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม.....	51
4. ทฤษฎีปฏิวธรตนิยม.....	53
สรุปกรอบความคิด เชิงทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	58
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	68
กลุ่มตัวอย่าง.....	68
ตัวแปรในการวิจัย.....	69
นิยามปฏิบัติการ.....	70
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	77
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	85

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	87
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น.....	91
การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัย.....	99
1. สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบวนการพัฒนา... ..	99
2. ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา กับการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม..	114
3. การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วม.....	139
4. เหตุผลของประชาชนในการมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมในระบบ การพัฒนา.....	178
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	186
บทย่อ.....	186
สรุปผลการวิจัย.....	189
การอภิปรายผล.....	193
ข้อเสนอแนะ.....	205
บรรณานุกรม.....	209
ภาคผนวก ก.....	221
ภาคผนวก ข.....	228

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมระหว่างขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผนโครงการ และขั้นดำเนินโครงการ.....	104
2	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสภาพเหตุการณ์การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มเพศ.....	108
3	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสภาพเหตุการณ์การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มอายุ.....	109
4	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสภาพเหตุการณ์การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มครอบครัวขนาดต่าง ๆ	110
5	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสภาพเหตุการณ์การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มสถานภาพทางเศรษฐกิจ.....	111
6	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสภาพเหตุการณ์การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มสถานภาพทางสังคม.....	112
7	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสภาพเหตุการณ์การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มสถานภาพทางการศึกษา.....	113
8	ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปร คุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อตัวแปรเหตุการณ์การมีส่วนร่วม.....	116
9	ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปร ตามพฤติกรรมการกระทำด้วยเหตุผลที่มีต่อตัวแปรเหตุการณ์การมีส่วนร่วม.....	118
10	ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในรูปแบบ การหำนายพฤติกรรมของลิขสิทธิ์ที่มีต่อตัวแปรเหตุการณ์การมีส่วนร่วม.....	121
11	ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปร ตามพฤติกรรเปรียบเทียบทางสังคมที่มีต่อตัวแปรเหตุการณ์การมีส่วนร่วม..	123

12	ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎีการ เปรียบเทียบทางสังคมที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เมื่อควบคุมตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล.....	125
13	ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎี ปฏิกิริยาและตัวแปรทางสังคมที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม....	127
14	ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎี ปฏิกิริยาและตัวแปรทางสังคมที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เมื่อควบคุมตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล.....	129
15	ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปร ทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	132
16	ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปร คุณลักษณะส่วนบุคคล และตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	135
17	ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม- จิตวิทยาที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	138
18	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาและ ตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	141
19	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีผล ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	146
20	ค่าอิทธิพลรวมที่ส่งผ่านตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาไปยังพฤติกรรมการมีส่วนร่วม	149
21	ค่าอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วม.....	150
22	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีผล ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาปกติ.....	151
23	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีผล ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา.....	152

24	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มียุทธศาสตร์ทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาปกติ.....	154
25	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มียุทธศาสตร์ทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา.....	155
26	ค่าอิทธิพลรวมที่ส่งผ่านตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาไปยังพฤติกรรม การมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาปกติ.....	159
27	ค่าอิทธิพลรวมที่ส่งผ่านตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาไปยังพฤติกรรม การมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา.....	160
28	ค่าอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มี ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาปกติ.....	161
29	ค่าอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มี ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา.....	162
30	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรสำคัญบางตัวแปร.....	164
31	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎีการกระทำ ด้วยเหตุผลและตัวแปรในรูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลิสก้า ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	166
32	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎีการกระทำ ด้วยเหตุผลและตัวแปรในรูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลิสก้า ที่มียุทธศาสตร์ทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	167
33	ค่าอิทธิพลรวมที่ส่งผ่านตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและ ตัวแปรในรูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลิสก้าไปยังพฤติกรรม การมีส่วนร่วม.....	169

34	คำอธิพจน์ทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วย เหตุผลและตัวแปรในรูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสก้าที่มี ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	170
35	คำสันนิษฐานการถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	172
36	คำสันนิษฐานการถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05	173
37	คำอธิพจน์รวมที่ส่งผ่านตัวแปรในทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยาไปยัง พฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	176
38	คำอธิพจน์ทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรในทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	177
39	คำสถิติพื้นฐานของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เป็นตัวแปรจำแนก ประเภทและตัวแปรจัดอันดับ.....	222
40	คำสถิติพื้นฐานของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เป็นตัวแปรต่อเนื่อง.....	223
41	คำสถิติพื้นฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา.....	224
42	คำสถิติพื้นฐานของตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา โครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนานวัตกรรมพระชนมพรรษา.....	225
43	จำนวนและร้อยละของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนานวัตกรรมพระชนมพรรษา.....	226

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	แผนแบบการวิจัยแสดงการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย.....	9
2	แสดงบันไดของการมีส่วนร่วม 8 ขั้นของอาร์นสไตน์	19
3	รูปแบบการหำนายพฤติกรรมของบุคคลตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล.....	46
4	แสดงรูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลิสก้า.....	50
5	สรุปกรอบความคิดเชิงทฤษฎีสำหรับการวิจัยครั้งนี้.....	66
6	รูปแบบสมมุติฐานอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	139
7	รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.	147
8	รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาปกติ.....	156
9	รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา.....	157
10	รูปแบบสมมุติฐานอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วย เหตุผลและตามรูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลิสก้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการ มีส่วนร่วม.....	166
11	รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและตามรูปแบบการ หำนายพฤติกรรมของลิสก้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	168
12	รูปแบบสมมุติฐานอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรตามทฤษฎีทาง สังคม-จิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม.....	171
13	รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรตามทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วม.....	174

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศในช่วง 20 ปีเศษที่ผ่านมา ถ้าจะมองแต่เพียงจากแง่ของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแล้ว ก็อาจพูดได้ว่าประสบผลสำเร็จที่ค่อนข้างน่าพอใจตามตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงถึงร้อยละ 7 - 8 ต่อปี (ไพฑิธ บันเปี่ยมวิทย์. 2527 ก. : 53 - 54) แต่ขณะเดียวกันข้อเท็จจริงก็ปรากฏชัดว่าการกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนานั้นขาดความสมดุลย์ ยังผลให้เกิดปัญหาช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองระหว่างเมืองกับชนบทให้รุนแรงมากยิ่งขึ้น (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2527 : 1) ผลของความเจริญเติบโตดังกล่าวไม่ทำให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงเลย (Pearson. 1970 : 9) นั่นก็คือยังพัฒนาคนจนยิ่งจนลง ในขณะที่คนรวยกลับรวยยิ่งขึ้น (ไสว พรหมณ์. 2529:11-12; พินิจ ลาภณานันท์. 2529 : 2)

จากความล้มเหลวของการพัฒนาแบบเดิม ที่มุ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้านเดียวดังกล่าวแล้ว ดังนั้นแนวความคิดและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับชนบทและการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งอยู่ในชนบทโดยเน้นการตอบสนองความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนชนบทโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ยากจน แนวความคิดในเรื่องการให้ความสำคัญกับชนบทจะเห็นได้ชัดเจนจากคำกล่าวของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ที่ว่า "...ชนบทคือรากฐานและหัวใจของประเทศไทย ถ้าชนบทอยู่ไม่ได้ประเทศไทยก็อยู่ไม่ได้..." (ศูนย์ส่งเสริมและประสานการเผยแพร่ฯ. 2529 : 64 - 65) สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแนวใหม่ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาชนบท จะเห็นได้จากหลักการสำคัญ 5 ประการดังนี้ (1) ยึดพื้นที่เป็นหลัก โดยให้ความสำคัญแก่พื้นที่ยากจนหนาแน่นก่อน (2) พัฒนาระบบประชาชนให้พออยู่พอกิน และมีบริการพื้นฐานขั้นต่ำอย่างทั่วถึงในเขตชนบทที่มีความยากจนหนาแน่น (3) เน้นการปรับปรุงเพื่อให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองให้มากขึ้น

ตามลำดับ (4) แก้ปัญหาที่ประชาชนยากจนเผชิญอยู่จริงให้ทั่วถึงทุกพื้นที่โดยเน้นเทคนิคที่ประชาชนทำได้เองและมีการลงทุนต่ำ (5) ให้ประชาชนมีส่วนแก้ไขปัญหาของตัวเองให้มากที่สุด (โฆสิต บันเปี่ยมรักษ์, 2527 ก.: 58 - 59; วิทยากร เชียงกุล, 2527 : 77 ; Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 1985 : 27 - 30)

หลักการพัฒนาระดับใหม่ นอกจากจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนที่อยู่ในระดับพื้นฐาน (grass roots) เป็นลำดับแรกแล้ว ยังเน้นการพัฒนาคนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน (people participation) เป็นยุทธศาสตร์สำคัญ รัฐบาลได้กำหนดมาตรการในการพัฒนาระดับใหม่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังต่อไปนี้ (1) กำหนดพื้นที่เป้าหมาย เพื่อบูรณาการพัฒนาลงไปในพื้นที่ที่มีปัญหาความยากจนก่อนเป็นลำดับแรกโดยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำการสำรวจและกำหนดพื้นที่ยากจน (2) ยึดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักในการพัฒนาให้ประชาชนเป็นผู้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหา และเลือกโครงการของรัฐที่ตนต้องการแก้ไขในหมู่บ้านของตน และให้เจ้าหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมกับประชาชน ดำเนินการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นที่ไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ (3) ให้กระทรวงหลัก 5 กระทรวง คือ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด โดยทำการผนึกกำลังช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้ผลงานของโครงการถึงมือประชาชนเร็วขึ้น มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และลดความซ้ำซ้อนสูญเสียเงินในการปฏิบัติงานของรัฐ (สุรพล กาญจนะจิตรา, 2530 : 3)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาระดับใหม่ และช่วยให้การพัฒนาระดับใหม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นกระบวนการพัฒนาจึงต้องเน้นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากที่สุด (สุธี ประสงค์เสริมสุข, 2530 : 6 ; แนวทางใหม่เพื่อการพัฒนาชนบทฯ, 2529 : 27 ; โฆสิต บันเปี่ยมรักษ์, 2527 ข : 23 - 24 ; นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, 2527 : 179 ; ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ, 2527 : 96 ; Ghosh, 1979 : 172 -173) ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นสิทธิ

มนุษยชน (อุทัย คุลยเกษม. 2528 : 535 - 536) ดังนั้นการดำเนินการพัฒนาจึงควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน แนวคิดนี้ได้จากการประชุมระดับโลกเรื่องการปฏิรูปการเกษตรและการพัฒนาชนบท (The World Conference on Agrarian Reform and Rural Development) ซึ่งประชุมที่กรุงโรมประเทศอิตาลี เมื่อเดือนกรกฎาคม 2522 ผลการประชุมครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในด้านแนวคิดเรื่องการพัฒนาและแนวคิดด้านยุทธศาสตร์และนโยบาย เพื่อขจัดสภาวะความยากจนในชนบท

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยเหตุผล 4 ประการคือ (Lisk. 1985 : 22 - 28 ; Huges. 1985 : 52-55 ; Buijs and Galjart. 1982 : 2 - 3)

2.1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดความจำเป็นพื้นฐาน ช่วยให้อำเภอที่ถูกกีดกันทางด้านเศรษฐกิจ - สังคม ได้มีโอกาสเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการต่อผู้จัดทำนโยบายการพัฒนาและมีโอกาสได้รับการพัฒนาในระดับฐานะให้สูงขึ้น หลุดพ้นจากการถูกเอาเปรียบ

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้รัฐบาลสามารถระดมทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ความรู้ ทักษะ แรงงาน และแม้แต่ที่ดินและทุนที่ต้องใช้ในโครงการพัฒนา ซึ่งจะช่วยลดภาระของรัฐบาลในด้านงบประมาณและทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อการพัฒนา (อุทัย คุลยเกษม. 2528 : 107 - 108)

2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยปรับปรุงการกระจายสินค้าและบริการ ตลอดจนการกระจายรายได้ให้ดีขึ้น (ดิเรก ฤกษ์หว่าย. 2527 : 60 - 67)

2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยสนองความต้องการทางจิตวิทยาของประชาชน จากการที่ได้มีอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินงานที่มีผลกระทบถึงชีวิต และการทำงาน

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างจริงจังทุกขั้นตอน จะช่วยหนุนส่งให้ประชาชนมีพลังการต่อสู้ร่วมกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ในสังคม (อุทัย คุลยเกษม. 2528 : 542 - 544 ; โกวิท กระจำนธรรม. 2524 : 36 - 37)

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา แสดงนัยถึงการช่วยเหลือตนเอง (self-help) ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด (เศรษฐสยาม.

2529 : 78 - 79 ; ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ. 2527 : 96 ; พรพิมล วรติลก. 2527 : 105 ; สำเร็จ แหียงกระโทกและคนอื่น ๆ. 2527 : 103-104; อิศน ริพัฒน์. 2527 : 111 ; Buijs and Galjart. 1982 : 2 - 3) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาการพัฒนาระดับประเทศแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้ประเทศชาติหลุดพ้นจากการพึ่งพิงต่างประเทศ หรืออย่างน้อยก็จะทำให้ศักดิ์ศรีของประเทศดีขึ้น (อุทัย ศุลยเกษม. 2528 : 542 - 544) เพราะสามารถพึ่งตนเองได้

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการยอมรับและการใช้ความคิดใหม่ วิธีการใหม่ หรือนวัตกรรมบางอย่าง (Buijs and Galjart. 1982 : 2 - 3) ซึ่งการยอมรับและการใช้นวัตกรรมนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนา

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา จะทำให้ประชาชนสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ และช่วยให้ได้หนทางการแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรมที่เหมาะสมกับปัญหาของชุมชนได้มากกว่าการให้บุคคลภายนอกเข้ามาช่วยแก้ปัญหา (Fagence. 1977 : 4 - 5)

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา จะเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นหลักการและวิธีการพัฒนา รัฐบาลเองก็ได้วางนโยบายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา (ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527 : 10 - 11 ; วิทยากร เชียงกุล. 2527 : 77) และได้รับการดัดแปลงไปสู่การปฏิบัติจนเกิดผลได้อย่างชัดเจนในระดับหนึ่ง (โฆษิต ปันเปี่ยมรัชฎ์. 2527 : 23 - 24) ก็ตามแต่การดำเนินการดังกล่าวก็เป็นเพียงอยู่ในขั้นเริ่มต้น การดำเนินการยังอยู่ในวงจำกัด (ศูนย์ประสานการพัฒนาฯ. 2529 : 251 - 252) ประชาชนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริง

ดังนั้น เพื่อให้แนวนโยบายการพัฒนาก้าวหน้าใหม่ที่วางยุทธศาสตร์การพัฒนาอยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชนบรรลุผลได้ในเชิงปฏิบัติ จำเป็นจะต้องมีการศึกษาเพื่อหาความเข้าใจกับสภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จากการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเท่าที่ผ่านมา ยืนยันว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไม่ครอบคลุมทุกด้าน ผลที่ได้จากการวิจัยจึงยังคงขาดรายละเอียดที่จะช่วยให้เข้าใจการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาได้ดีขึ้น ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนานี้ไม่ชัดเจน ยิ่งไปกว่านั้น การจะเข้าใจการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของบุคคลได้ จะต้องพิจารณามิติทางด้าน

จิตวิทยาสังคม และสังคมวิทยาจุลภาค ที่ใช้ในการอธิบายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาและทำการวัดพฤติกรรมอย่างกว้างขวางครอบคลุมลักษณะต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา รวมทั้งใช้กรอบความคิดเชิงทฤษฎีจากสาขาวิชาจิตวิทยาสังคม และสังคมวิทยาจุลภาค มาผสมผสานกับแนวคิดและผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่มีผู้ทำไว้แล้ว เพื่ออธิบาย และทำความเข้าใจกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา

การวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเท่าที่มีผู้ทำไว้แล้ว ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยแบบย้อนประสมการณ์ (ex post facto approach) และมีส่วนน้อยที่ใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม (field study) ผลการวิจัยแบบย้อนประสมการณ์มีจุดอ่อนในเรื่องคุณภาพของข้อมูล ทั้งนี้เพราะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามข้อเท็จจริงจากความทรงจำ มีผลทำให้ได้ข้อมูลไม่ละเอียดลึกซึ้ง และมีความเที่ยงตรงในระดับต่ำ ส่วนการวิจัยภาคสนามซึ่งผู้วิจัยลงไปสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยตนเองนั้น จะมีความสมบูรณ์ในเรื่องคุณภาพของข้อมูลสูงกว่าการวิจัยแบบย้อนประสมการณ์ แต่อาจมีจุดอ่อน เนื่องจากโครงการพัฒนาในขณะทำการวิจัยภาคสนามมีลักษณะเฉพาะที่ไม่สามารถอ้างอิงไปถึงโครงการพัฒนาทั่ว ๆ ไปได้ จุดอ่อนดังกล่าวอาจแก้ไขได้โดยการทำการวิจัยภาคสนาม ในขณะที่มีโครงการพัฒนาซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับโครงการพัฒนาโดยทั่ว ๆ ไป ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงวางแผนแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคสนาม โดยทำการศึกษารายกรณีเฉพาะหมู่บ้านโนนงู หมู่ที่ 5 ตำบลสำพะอี อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพัฒนาครบจำตำบล และชาวบ้านมีโครงการที่จะทำการพัฒนาหมู่บ้านตามแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 วันอยู่หลายโครงการ รวมทั้งโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในวันเฉลิมพระชนมพรรษาด้วย

แผนงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นแผนงานหนึ่งใน 9 แผนงาน ที่กำหนดขึ้นโดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และนับเนื่องเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของ 5 กระทรวงหลัก โครงการพัฒนาตามแผนงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เป็นโครงการระยะสั้น ริเริ่มจากประชาชนในท้องถิ่นโดยการกระตุ้นและชักนำจากพัฒนากรประจำตำบล และเป็นโครงการที่ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ กระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมนี้มีลักษณะคล้าย

คลึงกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการพัฒนา ตามแผนงานปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ แผนงานสร้างงานในชนบท (กลสช.) และแผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) อันเป็นแผนงานพัฒนาที่ดำเนินการส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้ ข้อแตกต่างอยู่ที่ระยะเวลาดำเนินงาน ซึ่งโครงการพัฒนาตามแผนงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมในการวิจัยนี้ เป็นโครงการใช้เวลาดำเนินงาน 5 - 10 วัน ในขณะที่โครงการตามแผนงานอื่น ๆ ใช้เวลาดังแต่ 1 สัปดาห์ขึ้นไป

โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในวันเฉลิมพระชนมพรรษาเป็นโครงการพัฒนาที่หมู่บ้านต่าง ๆ จัดให้มีขึ้นเป็นกรณีพิเศษ ระยะเวลาและกระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาดังกล่าวจะมีลักษณะเช่นเดียวกับโครงการพัฒนาตามแผนงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั่วไป จะมีข้อแตกต่างตรงที่ว่าโครงการนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเป็นกรณีพิเศษ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาดังกล่าว จะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพสูงสุดของการมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตามแผนงานสิ่งแวดล้อมทั่วไป ร่วมกับโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในวันเฉลิมพระชนมพรรษา

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมปกติ และโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ปัญหาการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดปัญหาวิจัยดังต่อไปนี้

1. สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเป็นอย่างไร
2. ตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยา สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาได้มากน้อยเพียงใด
3. ตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยา มีเส้นทางอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อ

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาอย่างไร

4. ประชาชนมีเหตุผลอย่างไร ในการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่เข้าไปมีส่วนร่วม
ในกระบวนการพัฒนา

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. การวิจัยที่ทำได้เต็มส่วนใหญ่วัดระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม ความถี่ของการมีส่วนร่วม และขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วม แยกจากกัน โดยเด็ดขาด ทำให้เห็นภาพกว้าง ๆ ว่า ความถี่ของการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งหมดเป็นเท่าใด ความเข้มในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเป็นเท่าใด แต่ในความเป็นจริงบุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแต่ละขั้นตอนด้วยความเข้มและความถี่แตกต่างกัน ถ้าได้ข้อมูลชี้ชัดว่าในแต่ละขั้นตอนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความถี่ ความเข้ม พิสัย และประสิทธิผลเท่าใด จะทำให้ได้ข้อมูลซึ่งจะเป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาจะได้ใช้ในการกระตุ้นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนามากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้นำของหมู่บ้านจะได้ทราบถึงศักยภาพ และความพร้อมในเรื่องที่เกี่ยวกับทรัพยากร เงินทุนของประชาชนในหมู่บ้านที่มีอยู่ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนงาน และโครงการพัฒนาในอนาคตได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.3 ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลในเชิงประเมินที่จะทำให้ผู้นำได้ทราบว่า กลุ่มที่ด้อยโอกาสหรือกลุ่มที่เสียเปรียบได้มีโอกาสเข้าร่วมงานและรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนามากน้อยเพียงใด

2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลจากการวิจัยภาคสนามที่มีความเชื่อถือได้และมีความเที่ยงตรงมากกว่าผลการวิจัยที่ทำได้ก่อน ถึงแม้ว่าในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการผลักดันให้เกิดโครงการพัฒนาเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในโครงการก็ตาม แต่โครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นนั้นก็จริง และยังมีลักษณะเช่นเดียวกับโครงการพัฒนาอื่น ๆ ในหมู่บ้าน ทั้งยังครอบคลุมลักษณะของโครงการพัฒนาทั้งหมด กล่าวคือ

ครอบคลุมโครงการพัฒนาในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ที่ประชาชนมีความตั้งใจและเต็มใจทำ และครอบคลุมโครงการพัฒนาตามปกติของหมู่บ้านด้วย

ข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา จะเป็นข้อมูลที่แสดงถึงศักยภาพสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่จะใช้เป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำหมู่บ้าน เพิ่มขีดความสามารถการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจากโครงการปกติให้ดีขึ้น

3. การวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา เท่าที่ทราบมาในอดีต ส่วนใหญ่พยายามอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะของ ผู้มีส่วนร่วมแต่อย่างเดียว มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่ออธิบายสภาพการณ์ของการมีส่วนร่วมของ ประชาชน แต่การวิจัยนี้กล่าวได้ว่าเป็นงานวิจัยขั้นแรกที่ยุทธศาสตร์การทฤษฎีและหลักการทางจิตวิทยาสังคมและสังคมวิทยาจุลภาค เพื่อสร้างตัวแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับใช้อธิบาย และทำความเข้าใจพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของบุคคล ดังนั้นการวิจัยจึงเป็น ประโยชน์ดังนี้

3.1 การวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ เนื่องจากเป็นการตรวจสอบ ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมและสังคมวิทยาจุลภาคว่าสามารถใช้อธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาได้เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

3.2 การวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักพัฒนาศาสตร์ และนักพัฒนา ที่จะใช้ข้อมูลในการพัฒนาคุณลักษณะทางสังคม - จิตวิทยาของบุคคล เพื่อกระตุ้น และระดม ประชาชน ให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนามากยิ่งขึ้น เป็นการตอบสนองแนวนโยบายการ พัฒนาชนบทแนวใหม่ที่วางยุทธศาสตร์การพัฒนาอยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ผลการวิจัยทั้งหมดที่ได้ จะทำให้ได้รูปแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ซึ่งสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในที่อื่น ๆ ได้

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ผสมผสานทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม ทฤษฎีทางสังคมวิทยา จุลภาคและผลงานวิจัยเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้ มาสร้างเป็นกรอบสำหรับการอธิบายและ

ทฤษฎีการกระทำมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ

1. ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Reasoned Action Theory) ของฟิชเบน และอ็องเซน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้ทัศนคติต่อพฤติกรรมและแรงกดดันทางสังคม มาอธิบายความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรม

2. รูปแบบการทฤษฎีการกระทำของลิสก้า (Liska's Revision Model) เป็นรูปแบบที่ปรับแนวความคิดของฟิชเบนและอ็องเซนมาใช้อธิบายพฤติกรรมโดยตรง

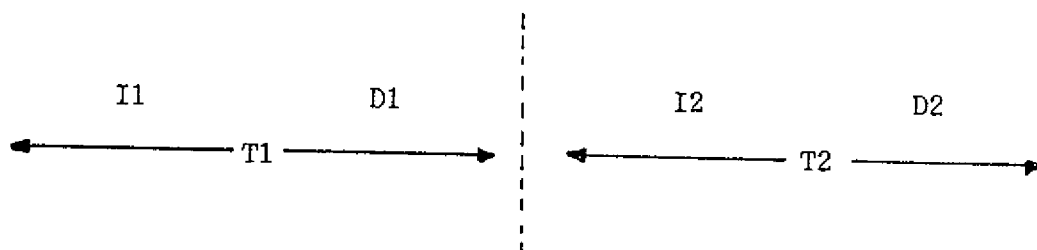
3. ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison Theory) ของเฟสติงเจอร์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้การประเมินเปรียบเทียบความคิดเห็นและความสามารถของตนเองมาอธิบายพฤติกรรม

4. ทฤษฎีปริวรรตนิยม (Exchange Theory) ของโฮแมนส์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้เรื่องอรรถประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลมาอธิบายพฤติกรรม

5. ผลงานวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) ซึ่งเป็นการนำตัวแปรที่ได้จากการวิจัยที่มีผู้วิจัยไว้แล้ว และเป็นตัวแปรที่อยู่นอกเหนือการอธิบายของทฤษฎีทั้งหมดที่กล่าวข้างต้น เข้ามาเสริมตัวแปรตามทฤษฎีเพื่อให้กรอบความคิดสมบูรณ์ขึ้น

การสร้างกรอบความคิดในการวิจัยจากทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม ทฤษฎีทางสังคมวิทยาจุลภาค และผลงานวิจัยเชิงประจักษ์ มีรายละเอียดเสนอไว้ในบทที่ 2

กระบวนการวิจัยครั้งนี้ จะใช้กรอบความคิดดังกล่าวไปศึกษารายกรณีหมู่บ้านในหมู่ที่ 5 ตำบลสวาระดี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีการวิจัยภาคสนามศึกษาโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษา และทำการศึกษารวบรวมข้อมูลตามแผนแบบการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 แผนแบบการวิจัยแสดงการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

โดยที่	T1	คือ ช่วงระยะเวลาที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงที่ใช้ในการวิจัย ภาคสนามศึกษาโครงการพัฒนาในสภาพปกติ
	T2	คือ ช่วงระยะเวลาที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงที่ใช้ในการวิจัย ภาคสนามศึกษาโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา
	I1, I2	คือ ตัวแปรต้น ในแต่ละช่วงเวลา
	D1, D2	คือ ตัวแปรตาม ในแต่ละช่วงเวลา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณี ที่เลือกศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเพียงหมู่บ้านเดียว ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยต้องการควบคุมความแปรปรวนของตัวแปรแทรกซ้อนไม่ให้เกิดความแตกต่างขงลักษณะโครงการพัฒนา ลักษณะของชุมชน และผู้นำชุมชน เพราะการผลักดันให้เกิดสถานการณ์จริงในภาคสนาม ไม่อาจผลักดันให้เกิดสถานการณ์หรือโครงการพัฒนาในหลาย ๆ หมู่บ้านให้มีลักษณะเดียวกันได้ นอกจากนี้การศึกษาหลายหมู่บ้านพร้อมกันจะต้องพิจารณาความแตกต่างของตัวแปรทางสังคม ได้แก่ลักษณะของชุมชน และผู้นำชุมชนด้วย ผลจากการจำกัดขอบเขตในการวิจัยนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลภายในหมู่บ้านสำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง และศึกษาตัวแปรทางสังคมวิทยาจุลภาคและตัวแปรทางจิตวิทยาสังคมได้ครอบคลุมครบถ้วน แต่มีข้อจำกัดในการนำผลการวิจัยไปใช้ กล่าวคือ การวิจัยครั้งนี้จะใช้ได้กับโครงการพัฒนาในชุมชนเดียว และใช้ในการทำนายพฤติกรรมของชุมชนนั้นได้เท่านั้น จะนำไปใช้กับโครงการที่มีผู้มีส่วนร่วมมาจากชุมชนอื่นหรือจะนำไปใช้อธิบายโครงการพัฒนาของชุมชนหลาย ๆ ชุมชนพร้อมกันไม่ได้ หากจะนำไปใช้จะต้องพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างชุมชนด้วย

2. การวิจัยนี้ ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเฉพาะโครงการที่อยู่ภายใต้แผนงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมของกรมการพัฒนาชุมชน และเนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนา ภายใต้แผนงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมและโครงการพัฒนาอื่น ๆ เช่น โครงการพัฒนาตามแผนงานสาธารณสุข แผนงานส่งเสริมความรู้และการศึกษา แผนงานพัฒนาเด็กเยาวชนและสตรีนั้นมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนั้นการจะนำผลการวิจัยไปใช้อ้างอิงในโครงการพัฒนาดังกล่าว จึงต้องทำด้วยความระมัดระวัง และ

หากเป็นไปได้ควรจะมีการทำวิจัยในสถานการณ์ที่มีโครงการพัฒนาเหล่านั้นเสียก่อน

3. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของบุคคลที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนเท่านั้น เนื่องจากโครงการพัฒนาตามแผนงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่แล้ว สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความร่วมมือจากหัวหน้าครัวเรือนเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมยังมีสมาชิกในครัวเรือน เข้ามามีส่วนช่วยเหลืออยู่ด้วย แต่การมีส่วนร่วมของสมาชิกดังกล่าวมักจะได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการให้ความช่วยเหลือทางแรงงานของหัวหน้าครัวเรือน การกำหนดขอบเขตการวิจัยที่ศึกษาเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนนี้จึงสามารถให้ผลการวิจัยที่สามารถใช้อ้างอิงถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาทั้งหมู่บ้านได้ด้วย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ ผู้วิจัยจะแยกเสนอเป็น 4 ตอนคือ ตอนที่ 1 จะเสนอแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้เห็นคุณลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา จากแนวคิดของบุคคลสำคัญต่าง ๆ ตอนที่ 2 จะเสนอวิธีการวัดการมีส่วนร่วมในการวิจัย ซึ่งจะเสนอให้เห็นวิธีการวัดการมีส่วนร่วมในการวิจัยทั้งในสาขาวิชาอื่น ๆ และในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนา รวมทั้งลักษณะของโครงการพัฒนาโดยทั่วไป เพื่อสรุปความคิดสร้างนิยามปฏิบัติการที่จะวัดตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา สำหรับการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนั้นจะเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วม ก่อนที่จะสรุปเสนอเป็นสมมุติฐานที่เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ตอนที่ 3 จะเสนอกรอบทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาที่อธิบายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อใช้เป็นกรอบความคิดพื้นฐานสำหรับการวิจัยครั้งนี้ และตอนที่ 4 จะสรุปกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยการผสมผสานกรอบความคิดตามทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาจากตอนที่ 3 เข้ากับตัวแปรที่ได้จากการปฐมนิเทศงานวิจัย เพื่อสรุปเสนอเป็นสมมุติฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ สำหรับรายละเอียดในแต่ละตอนนั้นมีดังต่อไปนี้

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

คำว่ามีส่วนร่วม (participation) ถึงแม้ว่าจะเป็นคำที่ใช้กันมานานแล้ว แต่ความหมายของคำก็ยังไม่เป็นที่เข้าใจตรงกัน (Buijs and Galjart, 1982 : 2 - 3 ; Pearse and Stiefel, 1980 : 24) ดูจาล่าห์ได้ชี้ให้เห็นว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับลักษณะทางบริบทของการมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในบริบทต่างกัน จึงให้ความหมายของการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน (DouglaH, 1970 : 89 - 90) ความเห็นดูจาล่าห์นี้ตรงกับความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐกิจและสังคม

ของสหรัฐอเมริกาที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมนั้นไม่สามารถให้คำจำกัดความที่ตายตัวได้ การจะเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วมได้ชัดเจนจะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศนั้น ๆ (Department of International Economic and Social Affairs. 1981 : 5)

การมีส่วนร่วมยังมีความหมายที่แตกต่างกันไปตามบริบทการมีส่วนร่วมในสาขาวิชาต่าง ๆ ด้วย กล่าวคือนักการศึกษาผู้ใหญ่ใช้คำนี้ในการอ้างอิงถึงการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ กิจกรรม หรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์อยู่ที่การศึกษาตามธรรมชาติ นักรัฐศาสตร์ใช้คำนี้เมื่อหมายถึงการเข้าร่วมกับสถาบันทางการเมืองของชุมชน นักสังคมวิทยาใช้เมื่อหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในการศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคม (Douglass. 1970 : 90) นักจิตวิทยาใช้คำนี้ในความหมายของพฤติกรรมของมนุษย์ในการทำงานที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ส่วนนักพัฒนาใช้คำนี้โดยหลอมรวมความหมายของนักวิชาการสาขาต่าง ๆ โดยมีจุดเน้นที่การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา

ชาติดินและคนอื่น ๆ ให้ข้อสรุปจากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในสาขาวิชาต่าง ๆ ว่าลักษณะของการศึกษาการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ไม่พิจารณาการมีส่วนร่วมในเชิงทฤษฎี แต่เป็นการศึกษารายละเอียดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในลักษณะประยุกต์กับบริบทของการมีส่วนร่วม (Shadid and Others. 1982 : 33) นักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้พยายามศึกษาจำแนกลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมหลายแบบโดยใช้เกณฑ์ในการจำแนกแตกต่างกัน แวน ดัสเชลเดอร์ฟได้รวบรวมแนวคิดในการจำแนกและเสนอวิธีการจำแนกโดยใช้คุณลักษณะ 9 ประการต่อไปนี้เป็นเกณฑ์ คือ การจำแนกตามระดับความสมัครใจ (degree of voluntariness) วิธีของการมีส่วนร่วม (way of involvement) ความเข้มและความถี่ (intensity and frequency) ระดับของประสิทธิผล (degree of effectiveness) พิสัยของกิจกรรม (range of activities) ระดับภายในองค์การ (organizational level) ผู้เข้าร่วม (participants) และลักษณะของการวางแผน (style of planning) (Dusseldorp. 1981 : 10 - 14) การจำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมตามคุณลักษณะทั้ง 9 ประการนี้ เป็นประโยชน์ต่อการวัดระดับการมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้ นักวิชาการวัดระดับการมีส่วนร่วมตามคุณลักษณะทั้ง 9 ด้าน และผสมผสานคุณลักษณะทั้งหมดอธิบายให้เห็นลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้ชัดเจน อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า การจำแนกคุณลักษณะการมีส่วนร่วมทั้ง 9 ด้านนั้นมิ

ได้เป็นอิสระต่อกันและไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องวัดครบทุกด้าน จึงได้ศึกษา รายงานการวิจัย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักวิชาการสาขาต่าง ๆ เพื่อศึกษา รายละเอียดในการจำแนก ลักษณะการมีส่วนร่วมแต่ละด้าน แล้วคัดเลือกวิธีการจำแนกบางด้านมาใช้ประโยชน์สำหรับ การวิจัยครั้งนี้ต่อไป

1. การจำแนกตามขั้นตอนของการมีส่วนร่วม วิธีการจำแนกประเภทนี้อาศัยหลัก การที่ว่ากิจกรรมที่มนุษย์ทำขึ้นนั้นเป็นกระบวนการที่แบ่งออกได้เป็นหลายขั้นตอน และการ เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละขั้นตอนนั้นมีความสำคัญแตกต่างกันตามลักษณะกิจกรรมแต่ละขั้นตอนนั้น การแบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมนี้มีผู้แบ่งไว้หลายแบบ เช่น ดีเรก ฤกษ์หุรัย (2527 : 73 - 74) ซึ่งให้เห็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ซึ่งเขาเรียกว่าเป็นขอบเขตของการมี ส่วนร่วมที่สำคัญ 6 แบบคือ การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชนหรือของกลุ่ม การกำหนดแนวทางการดำเนินการให้บรรลุผลในการแก้ปัญหาหรือบรรลุเป้าหมาย การ ระดมทรัพยากรทั้งในและนอกชุมชน การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ การควบคุมติดตามและ ประเมินผล และการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างยุติธรรม

การจำแนกการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่ชาติคิดและคนอื่น ๆ เห็นว่า เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากที่สุดคือ แนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟซึ่งได้ จำแนกขั้นตอนหรือประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็นเรื่องของ การตัดสินใจ (decision making) การดำเนินการ (implementation) ผลประโยชน์ (benefits) และ การประเมินผล (evaluation) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ (Shadid and Others. 1981 : 356 ; citing Cohen and Uphoff. 1977 : 55-56 ; อคิน รพีพัฒน์. 2527 : 101 - 102 ; อ้างอิงมาจาก Uphoff. 1981)

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ การวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการ ดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้ บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหาร

งานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (views) ความชอบ (preferences) และความคาดหวัง (expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

นอกจากการจำแนกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมตามแนวดังกล่าวแล้ว อคิน รพีพัฒน์ เจริมศักดิ์ ปิ่นทองและคนอื่น ๆ ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนามในประเทศไทยว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นน่าจะมี 4 ขั้นตอนคือ (อคิน รพีพัฒน์, 2527 : 100 - 101 ; เจริมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2527 : 272 - 273)

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท ขั้นตอนนี้เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวชนบทยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของเขาเอง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์เพราะชาวชนบทจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งที่น่าสนใจที่สุดก็คือ ชาวชนบทเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด แต่มนุษย์ย่อมจะยังมองปัญหาของตนเองไม่ชัดเจน จนกว่าจะมีคนมาช่วยให้เขาวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาของเขาได้เด่นชัดยิ่งขึ้น เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาจึงน่าจะมีหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นกระจกเงา ผู้คอยสะท้อนภาพหรือเป็นจิตแพทย์ผู้คอยชักให้ชาวชนบทมองเห็นภาพของปัญหา และวิเคราะห์ปัญหาด้วยตัวของเขาเอง

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การวางแผนการดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้ เพราะหากเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องการแต่ผลงาน การพัฒนาวัตถุให้เสร็จสิ้นโดยจับใจ ก็จะดำเนินการวางแผนงานเสียด้วยตนเอง ผลต่อไปที่ตามมาก็คือ เมื่อขาดเจ้าหน้าที่ ชาวชนบทก็จะไม่สามารถดำเนินการวางแผนงานได้ด้วยตนเอง อาจจะมี ความยากลำบากที่จะผลักดันให้เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นแต่

เพียงเพื่อนของชาวชนบทในการช่วยกันวางแผน เพราะชาวชนบทโดยทั่วไปไม่มีการศึกษาน้อย แต่ถ้าเราไม่ให้ชาวชนบทได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ โอกาสที่ชาวชนบทจะได้รับการศึกษา และพัฒนาตนเองในการวางแผนดำเนินงานก็จะหมดไป เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องทำให้ได้ว่าการศึกษาดังกล่าว ต้องเริ่มความยากง่ายเร็วช้าจากระดับของผู้จะรับการศึกษา มิใช่จากระดับความรู้ความสามารถของผู้ให้การศึกษา

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าชาวชนบทจะยากจนและขาดแคลนทรัพยากร แต่ชาวชนบทก็มีทรัพยากรที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานได้ เพราะจากประสบการณ์การทำงานในชนบท อย่างน้อยชาวชนบทก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้ และในหลาย ๆ แห่งชาวชนบทสามารถที่จะร่วมลงทุนในกิจกรรมหลาย ๆ ประเภทได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทคิดค้นทุนให้กับตัวเองในการดำเนินงานและจะระมัดระวังรักษากิจกรรรมที่ทำขึ้น เพราะเขาจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งต่างไปจากสภาพที่การลงทุนและการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอก จะมีอะไรเสียหายก็ไม่เคียดแค้นมากนักและการบำรุงรักษาก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะเมื่อไม่ใช่ของเขา เขาก็จะไม่บำรุงรักษา ไม่รักและหวงแหนมัน นอกจากนั้นการร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเองทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินงานกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และเมื่อเห็นประโยชน์ก็สามารถจะดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่งอีกเหมือนกัน เพราะถ้าหากการติดตามและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของชาวชนบท แต่ดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ชาวชนบทย่อมจะไม่ได้ประเมินด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่ การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจประสบความยากลำบาก เพราะชาวชนบทไม่ได้ประเมินด้วยตนเองให้รู้แจ้งว่าดีหรือไม่อย่างไร ถึงแม้ว่าจะมีผู้โต้แย้งว่าการประเมินที่เที่ยงธรรมที่สุดน่าจะมาจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ แต่ถ้ามองถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่มุ่งจะพัฒนาคน การคำนึงถึงแต่ความเที่ยงธรรมในแนวความคิดของคนภายนอกย่อมไม่ได้รับประโยชน์ การผสมผสานระหว่างคนภายนอกกับชาวชนบทน่าจะเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากส่วนประกอบของคนนอกที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมจะเป็นชาวชนบทในหมู่บ้านอื่น ๆ มาร่วมประเมินด้วย ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ไม่น้อย เพราะนอกจากจะเป็นการเผยแพร่กิจกรรมออกไปแล้วชาว

ชนบทเองจะเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ คล้ายคลึงกับชาวชนบทด้วยกันเอง

แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่นำเสนอข้างต้นนั้น จะเห็นว่า แนวคิดของโคเฮนและอัทซอพเป็นแนวคิดที่เป็นระบบมากที่สุด ส่วนแนวคิดของ อคิน รพีพัฒน์ เจิมศักดิ์ ปิ่นทองและคนอื่น ๆ นั้น เป็นแนวคิดที่ได้จากประสบการณ์ภาค ปฏิบัติในประเทศไทยและมีความสอดคล้องกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของ ประเทศไทย และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ต้องการได้แนวคิดที่ครอบคลุมมากที่สุด ผู้วิจัย จึงได้ผสมผสานแนวคิดเชิงทฤษฎีของ โคเฮนและอัทซอพ เข้ากับแนวคิดภาคปฏิบัติของ อคิน รพีพัฒน์ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และคนอื่น ๆ จำแนกประเภทการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนใน การพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนใน การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหายากในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนด ความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าม ีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทาง การดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วน ในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และ แรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลที่เกิดจากโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชน เข้ามามีส่วนในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่ อาจะเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านวัตถุหรือด้านจิตใจที่มี ผลต่อสังคมหรือบุคคลก็ได้

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการพัฒนาที่พวกเขาดำเนินการนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (formative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม (summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุป

ยอดของโครงการทั้งหมด

2. การจำแนกตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของอเมริกา (American Public Health Association. 1983 : 35) เห็นว่าการมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้มีความแปรเปลี่ยนเฉพาะชนิด (kinds) และปริมาณของกิจกรรมที่กระทำเท่านั้น แต่ยังมี ความแปรเปลี่ยนในระดับความเข้ม (degree) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการริเริ่มและวางแผนกิจกรรมด้วย พิสัยของการมีส่วนร่วมจึงอาจจะมีตั้งแต่ระดับการยอมรับบริการที่จัดไว้ให้แล้วไปจนถึงการรวมกลุ่มเพื่อตัดสินใจและริเริ่มโครงการพัฒนาเอง ซึ่งระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมหรือระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของอเมริกานั้น อาจจำแนกได้ 3 ระดับคือ 1) ระดับการตัดสินใจ (decision - making) ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนในการวางแผนและจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง ดังนั้นจึงถือว่าการมีส่วนร่วมระดับนี้เป็นระดับการรับผิดชอบด้วยตนเอง (level of responsibility by themselves) 2) ระดับการร่วมมือ (cooperation) ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่ริเริ่มโดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากประชาชน ในด้านเวลา ทรัพยากร และแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (acceptable level of participation) 3) ระดับการใช้ประโยชน์ (utilization) ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับและใช้ประโยชน์จากบริการที่วางโครงการไว้ให้ เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้น เช่น การเข้าร่วมในโครงการทำหมัน เป็นต้น ซึ่งบางโครงการมีความพึงพอใจแค่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับนี้เท่านั้น

ส่วนความคิดของอาร์นสไตน์ (Arnstein) นั้นเห็นว่า การมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นรูปของบันไดการมีส่วนร่วม (participation ladder) 8 ขั้น ดังภาพประกอบต่อไปนี้ (Shadid and others. 1982 : 34 ; Soen. 1981 : 108 - 109 ; Fagence. 1977 : 122 - 125)

8	๕ ชั้นควบคุมโดยประชาชน (citizen control)	การมีส่วนร่วมระดับ อำนาจเป็นของประชาชน (degree of citizen power)
7	๕ ชั้นใช้อำนาจผ่านตัวแทน (delegated power)	
6	๕ ชั้นเป็นหุ้นส่วน (partnership)	
5	๕ ชั้นปลอบใจ (placation)	การมีส่วนร่วมระดับพิธี กรรมหรือการมีส่วนร่วม บางส่วน (degree of tokenism or partial participation)
4	๕ ชั้นปรึกษา (consultation)	
3	๕ ชั้นรับฟังข่าวสาร (informing)	
2	๕ ชั้นบำบัดรักษา (therapy)	การมีส่วนร่วมเทียมหรือ ไม่มีส่วนร่วม (pseudo-participation or non-participation)
1	๕ ชั้นถูกจัดกระทำ (manipulation)	

ภาพประกอบ 2 แสดงบันไดของการมีส่วนร่วม 8 ขั้นของอาร์นสไตน์.

ในขั้นต่ำของบันไดคือชั้นถูกจัดกระทำ และชั้นที่สองคือชั้นบำบัดรักษานั้น เริ่มกว่า
การมีส่วนร่วมเทียมหรือไม่มีส่วนร่วม เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าไม่ถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริง
ในการตัดสินใจ ในกรณีนี้จะมีกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยที่อยู่ในอำนาจเท่านั้นที่ตัดสินใจ
โดยไม่มีการพูดถึงเนื้อหา วิธีการของการตัดสินใจหรือตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของผู้ที่อยู่
ในอำนาจหน้าที่นั้น ๕ ๕ ชั้นทั้งสองนี้สร้างขึ้นมาเพื่อที่จะทดแทนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง วัตถุประสงค์
ที่แท้จริงของสองขั้นนี้ไม่ใช่เป็นการทำให้ประชาชนเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือควบคุมโครงการ
แต่จะช่วยให้ผู้กุมอำนาจอยู่ดำเนินการให้การศึกษา (educate) หรือการทำการรักษา (cure) ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

บันไดขั้นที่ 3 ถึง 5 ก้าวหน้าถึงระดับที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบพิธีกรรมหรือ

การมีส่วนร่วมบางส่วน โดยขั้นที่ 3 ขั้นรับฟังข่าวสาร และขั้นที่ 4 ขั้นปรึกษาหารือ ความเห็นหรือข้อคิดของประชาชนได้รับการรับฟังจากผู้มีอำนาจอยู่มากขึ้น แต่ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้พวกเขาไม่มีอำนาจที่จะรับประกันได้ว่า ความคิดเห็นของพวกเขาจะได้รับการเอาใจใส่จากผู้มีอำนาจเต็ม เมื่อการมีส่วนร่วมถูกจำกัดอยู่ที่ระดับเหล่านี้ จึงไม่มีทางที่จะทำการเปลี่ยนแปลงสภาพได้ ส่วนในขั้นที่ 5 ขึ้นไปสนใจ เป็นขั้นสูงของการมีส่วนร่วมบางส่วนที่ยอมให้คนจน (have - nots) ให้คำแนะนำได้ แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจต่อไป

บันไดลำดับสูงขึ้นไปเป็นระดับที่เรียกว่า อำนาจเป็นของประชาชนซึ่งเพิ่มระดับของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าไปสู่ขั้นที่ 6 ขึ้นเป็นหุ้นส่วน ซึ่งจะทำให้เขาสามารถเข้าร่วมในการเจรจาเพื่อผลได้ผลเสีย (trade-offs) กับผู้มีอำนาจดั้งเดิม ส่วนในขั้นที่ 7 ขึ้นไปใช้อำนาจผ่านตัวแทน และขั้นที่ 8 ขึ้นควบคุมโดยประชาชน เป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชนโดยผ่านตัวแทน หรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง

แนวคิดการมีส่วนร่วมของอาร์นสไตน์ มองความเข้มของการมีส่วนร่วมในแง่ของการมีอำนาจในการตัดสินใจของประชาชน ซึ่งมีพลัยของความเข้มตั้งแต่การไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเลย ไปจนถึงการมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่

แนวคิดการมีส่วนร่วมที่แสดงให้เห็นความเข้มของการมีส่วนร่วมที่สำคัญอีกแนวหนึ่ง คือ แนวคิดของมาริโอ แพดรอน (Padron. 1982 : 228 - 229) ที่เห็นว่าแนวคิดการมีส่วนร่วมแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ตามลักษณะของการปฏิบัติการ ลักษณะทั้ง 4 ประเภทนี้ไม่ได้เป็นอิสระจากกัน ยังมีความคาบเกี่ยวและต่อเนื่องกัน การจำแนกลักษณะนี้ กัลจาร์ทเห็นว่ามีควมเที่ยงตรงที่จะใช้วิเคราะห์การมีส่วนร่วมได้ (Padron. 1982 : 228 ;citing Galjart. 1981 : 145) ลักษณะทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ (Padron. 1982 : 228 - 229)

ประเภทที่ 1 การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (passive participation) ขั้นนี้เป็นขั้นเริ่มแรก ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการยอมรับ (accepting) หรือการเพิ่ม (gaining) การเข้าถึงผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม หรือการช่วยเหลือปัจจัยการดำรงชีวิต เฉพาะหน้าบางประการสำหรับผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนา ซึ่งอาจจะหมายถึงบริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะซึ่งไม่เคยมีมาก่อน หรือหมายถึงการปรับปรุงหรือ

การแนะนำรูปแบบการพลีในทางเศรษฐกิจแบบใหม่

ประเภทที่ 2 การมีส่วนร่วมแบบสะท้อนการถูกกระทำ (passive/reflective participation) การมีส่วนร่วมประเภทนี้เป็นส่วนต่อเนื่องจากแบบที่หนึ่ง โดยถือว่า การมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมทางการศึกษานางบระการ ที่สามารถช่วยให้ประชาชนเข้าใจ สาเหตุของสภาพการณ์แห่งการด้อยพัฒนา และเข้าใจปัญหาซึ่งจะต้องแก้ไขโดยการ จัดหา โครงการพัฒนา รูปแบบของวิธีการศึกษาแบบนี้เป็นการแสวงหาความรู้ ซึ่งบางทีอาจจะ เรียกว่า การสร้างมโนธรรมสำนึก (conscientization) หรือการศึกษาแบบบูรณาการ (integral education) เพราะว่าเป้าหมายหลักของการศึกษาแบบนี้ก็คือ การทำให้ประชาชนมีจิตสำนึก (conscious) และตระหนัก (aware) ในมิติทางด้านโครงสร้าง และประวัติศาสตร์ (structural and historical dimension) ของปัญหาที่เขา เผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน

ประเภทที่ 3 การมีส่วนร่วมแบบกระตือรือร้น (active participation) การมีส่วนร่วมในขั้นที่ 3 นี้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับองค์การของบุคคลระดับพื้นฐาน (grass roots) ซึ่งเป็นผู้รับผลประโยชน์จากโครงการ ซึ่งการมีส่วนร่วมในระดับนี้คือ การส่งเสริม (promote) หรือการร่วมผลักดันให้องค์การของพวกเขาเข้าดำเนินการควบคุมหรือ ติดตามผลของโครงการ หรือทำการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับกว้าง ๆ จากกลุ่มอื่น ๆ ห้ว ๆ ไปที่มีอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่นอกเหนือไปจากกลุ่มผลประโยชน์ เอง โดยปกติแล้วการมีส่วนร่วมในขั้นนี้รวมไปถึงองค์การในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว มีขอบข่ายที่ ขยายครอบคลุมไป ถึงกลุ่มอื่น ๆ นอกเหนือจากการจำกัดอยู่แต่ภายในตัวโครงการที่แคบ

ประเภทที่ 4 การมีส่วนร่วมแบบสะท้อนความกระตือรือร้น (active/reflective participation) เป็นรูปแบบที่ซับซ้อนของการมีส่วนร่วมแบบต่อเนื่องนี้ ขั้นนี้ เสริมต่อจากขั้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ขั้นนี้เป็นการสะท้อนหรือการประเมิน เกี่ยวกับข้อจำกัดและความหมายของโครงการภายใต้บริบทระดับชาติ และภายใต้เงื่อนไข ทางประวัติศาสตร์ที่โครงการดำรงอยู่ โดยปกติจะรวมถึงการออกแบบ การก่อรูป หรือการ ประเมินเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางเลือกของการพัฒนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะของ โครงการ และลักษณะทั่วไปของสังคม

จะเห็นว่าแนวคิดการมีส่วนร่วมของแพดรอนน์ มองความเข้มของการมีส่วนร่วมว่า มีพิสัยตั้งแต่การมีส่วนร่วมแบบเป็นฝ่ายถูกกระทำ ไปจนถึงการเป็นผู้กระทำโดยตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมที่เสนอมาทั้งหมดนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของเฟรนช์ (French) ที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งหรือสองกลุ่มขึ้นไปมีอิทธิพลต่อกันและกันในการจัดทำแผน การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจ (Shadid and others. 1987 : 33-34 ; citing Blumberg. 1968 : 70) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของดูลาส์ที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยการเน้นโดยเฉพาะต่อปริมาณของอิทธิพลที่บุคคลมีต่อการกำหนดแผน (Douglass. 1970 : 88-98) และสอดคล้องกับแนวคิดของบูจส์ที่เห็นว่าการวัดความเข้มของการมีส่วนร่วมวัดได้จากปริมาณของอิทธิพลของบุคคลผู้เข้าไปร่วมกิจกรรมที่มีต่อบุคคลอื่น (Buijs. 1982 : 13-14) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมซึ่งมองการมีส่วนร่วมที่ปริมาณอิทธิพลที่บุคคลมีต่อการตัดสินใจนั้น เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมในมิติเชิงคุณภาพตามแนวคิดของดูลาส์ ที่เห็นว่ามิติการมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพนั้นวัดได้จากลักษณะของการกระทำ ที่บุคคลกระทำเพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายของบุคคลหรือของกลุ่ม (Douglass. 1970 : 91)

การวัดการมีส่วนร่วมในมิติเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมหรือปริมาณอิทธิพลที่บุคคลมีต่อบุคคลอื่นนี้ มีการจำแนกหลายแบบ แบบที่จำแนกประเภทละเอียดเช่นแบบของอาร์นสไตน์วัดได้ครอบคลุม แต่ทำได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับคาบเกี่ยวกัน เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การวิจัยครั้งนี้จึงจำกัดกรอบระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมกว้าง ๆ เป็น 3 ระดับคือ

ระดับที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมเทียม (pseudo - participation) หรือการมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (passive participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ผู้เข้าร่วมไม่มีอำนาจใด ๆ ในการตัดสินใจ แต่เป็นฝ่ายกระทำตามการตัดสินใจของบุคคลอื่นเท่านั้น

ระดับที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน (partial participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจจะอยู่ที่บุคคลอื่น

ระดับที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (genuine participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ความคิดเห็นของบุคคลที่เข้าร่วมได้รับการรับฟัง และยอมรับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้เข้าร่วมนั่นเอง

3. การจำแนกตามประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม นั้น ดัสเซลดอร์ฟ (Dusseldorp, 1981 : 22 - 23) ได้เสนอว่า การมีส่วนร่วมที่มี ประสิทธิผลหมายถึง การมีส่วนร่วมที่ผู้มีส่วนร่วมเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการอย่าง ชัดเจนทุกข้อหรือเกือบทุกข้อ ส่วนการมีส่วนร่วมที่ไม่มีประสิทธิผล หมายถึง การมีส่วน ร่วมที่ผู้มีส่วนร่วมมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการน้อยมาก หรือมีความเข้าใจ เพียงบางส่วน ประสิทธิผลโดยทั่วไปนั้น หมายถึงสภาพการดำเนินงานที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2528 : 99) สำหรับเรื่องของความร่วมมือร่วมในการ พัฒนานั้น วัตถุประสงค์ที่สำคัญคือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในทุกขั้นตอนของ กระบวนการพัฒนา เพื่อให้โครงการพัฒนาประสบผลสำเร็จ การพิจารณาประสิทธิผลของ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงพิจารณาจากความพยายาม (efforts) ที่บุคคลทุ่มเทให้แก่ การทำงานในโครงการพัฒนาจนโครงการนั้นประสบผลสำเร็จ ยิ่งบุคคลทุ่มเทความพยายาม ในการกระทำกิจกรรมในโครงการพัฒนานั้น ๆ มากเท่าใด ก็ถือว่าบุคคลนั้นเข้าร่วมโครงการ พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพมากเท่านั้น

การวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยใช้ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมเป็นตัววัดนี้ เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมในมิติเชิงคุณภาพตามแนวคิดของคูจลาห์ เพราะเป็นการวัดจาก ลักษณะของการกระทำที่บุคคลกระทำเพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายของบุคคล หรือ ของกลุ่ม (Douglass, 1970 : 91) อย่างไรก็ตาม การวัดลักษณะการกระทำที่บุคคล ทุ่มเทให้แก่โครงการพัฒนานั้น ไม่สามารถวัดออกมาเป็นปริมาณความพยายามที่บุคคลทุ่มเท ให้แก่โครงการได้ การวัดประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติอาจวัดจากการรับรู้ ของบุคคลอื่น ๆ ในลักษณะของสังคมมิติ (sociometry) ว่าการดำเนินโครงการพัฒนาใน แต่ละขั้นตอนนั้น มีบุคคลใดบ้างที่ทุ่มเทความพยายามจนการดำเนินโครงการในแต่ละขั้นตอน นั้นประสบผลสำเร็จ

4. การจำแนกตามความถี่ของการมีส่วนร่วม ความถี่ของการมีส่วนร่วมเป็นการ วัดการมีส่วนร่วมในเชิงปริมาณ ซึ่งถ้าพิจารณาการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนก็อาจจะวัดจาก จำนวนของผู้อยู่เข้าไปมีส่วนร่วม แต่ถ้าพิจารณาการมีส่วนร่วมในระดับบุคคล ก็อาจจะวัด จากปริมาณความถี่จากจำนวนครั้งที่บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการพัฒนา (Douglass, 1970 : 91) เช่น การวัดปริมาณการมีส่วนร่วมของสุรพล กาญจนะจิตรา (Kanchanachitra, 1976) การวัดปริมาณการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ

ของรุห์ร กล่อมซุ่มและสุนทร โคตรบรรเทา (2527) และการวัดปริมาณการมีส่วนร่วมของบุคคลอื่น ๆ ซึ่งทำการวิจัยการมีส่วนร่วมในเชิงปริมาณก็วัดในลักษณะเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน

5. การจำแนกตามพิสัยของกิจกรรม ในส่วนที่เกี่ยวกับพิสัยของกิจกรรมนี้ อัฟฮอฟฟ์ ถือว่า เป็นลักษณะหนึ่งในมิติการมีส่วนร่วมที่เป็นปริมาณของการมีส่วนร่วม (extent of participation) (อคิน รพีพัฒน์. 2527 : 102 ; อ้างอิงมาจาก Uphoff. 1981) ซึ่งเมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของบุคคลโดยทั่ว ๆ ไปจะเห็นว่าในแต่ละกิจกรรมนั้นบุคคลบางคนอาจจะมีส่วนร่วมจนตลอดพิสัยของกิจกรรมในครั้งนั้น ๆ บุคคลบางคนอาจมีส่วนร่วมในบางช่วงของพิสัยของกิจกรรม หรือบุคคลบางคนก็เข้าร่วม ณ จุดใดจุดหนึ่งในพิสัยของกิจกรรม ซึ่งเป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมชั่วคราวช่วยยามเท่านั้น

ดังนั้น การวัดปริมาณการมีส่วนร่วมโดยวัดเฉพาะปริมาณความถี่ที่บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมเพียงอย่างเดียว อาจให้ภาพการมีส่วนร่วมที่เป็นภาพลวงตาได้ เพื่อให้การวัดปริมาณการมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมได้ภาพชัดเจนขึ้น จึงต้องวัดปริมาณการมีส่วนร่วมจากพิสัยของกิจกรรมที่เข้าร่วม

6. การจำแนกตามระดับความสมัครใจ คุณลักษณะที่เกี่ยวกับระดับของความสมัครใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมนี้ ได้มีผู้จำแนกไว้หลายคน เช่น ไพร์ธน์ เตชะรินทร์ (2527 : 7) ได้จำแนกไว้ว่า การเข้าร่วมการพัฒนาอาจทำได้โดยการบังคับ โดยสมัครใจ หรือโดยความจำเป็น ส่วนนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 184 - 190) เห็นว่าการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นอาจเกิดจากความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อที่บุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์หรือการสร้างโบสถ์วิหาร บางครั้งอาจเกิดจากความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่ตนเคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ขอแรงผู้น้อยก็ช่วยแรง เป็นต้น นอกจากนี้ อาจเกิดจากอำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เป็นต้น

การจำแนกระดับของความสมัครใจที่น่าสนใจอีกลักษณะหนึ่งก็คือ การจำแนกของ อิน-จุง หวัง (Whang. 1981 : 94 - 99) ซึ่งได้จำแนกระดับของความสมัครใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาของ แชนาอีล อุนคองในประเทศเกาหลี โดยจำแนก

ความสมัครใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมไว้ 3 ประเภทคือ ประการแรก การมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ (voluntary participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความคิดริเริ่มของประชาชนเอง ประการที่สอง การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักนำ (induced participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่ได้รับการกระตุ้นจากรัฐหรือชนชั้นนำ โดยการใช้ระบบสิ่งล่อใจ (incentive system) ซึ่งอาจเป็นสิ่งล่อใจทางวัตถุหรือทางจิตใจก็ได้ และประการสุดท้ายก็คือ การมีส่วนร่วมโดยการถูกบังคับ (forced participation) หรือการระดมประชาชนแบบเบ็ดเสร็จโดยรัฐ (total mobilization) ซึ่งใช้อำนาจผ่านสังคมที่มีการจัดองค์กรการบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้น (hierarchically organized society)

แนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับระดับของความสมัครใจในการมีส่วนร่วมที่กล่าวข้างต้น หอจะสรุปได้ว่า ระดับของความสมัครใจสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับคือ

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจากการคิดริเริ่มของประชาชนเอง ซึ่งอาจเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มีการรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำการร่วมกัน หรืออาจจะเกิดจากความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อที่บุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยสมัครใจ

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักนำ เป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่ได้เกิดจากความคิดริเริ่มของประชาชนเอง แต่เกิดจากการชักนำจากภายนอกหรือจากชนชั้นนำโดยอาศัยความเกรงใจที่ประชาชนอาจจะมีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรืออาจจะใช้สิ่งล่อใจที่เป็นผลตอบแทนทางวัตถุหรือทางจิตใจ กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยที่ประชาชนยังไม่มี ความสมัครใจหรือความศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยมในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมโดยการบังคับ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการใช้อำนาจที่เหนือกว่าไปบังคับหรือระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

7. การจำแนกตามระดับขององค์การ การจำแนกการมีส่วนร่วมที่น่าสนใจอีกวิธีหนึ่งก็คือ การจำแนกตามระดับขององค์การ ซึ่งเป็นการพิจารณาการมีส่วนร่วมตามลำดับชั้นขององค์การ วอลล์และลิสเชรอน ได้จำแนกการมีส่วนร่วมตามระดับขององค์การได้ 3 ระดับคือ (Wall and Lischeron. 1977 : 41 - 42) ระดับแรกการมีส่วนร่วม

ระดับล่าง(local participation) เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับล่างสุดของสายงานขององค์การ (organizational hierarchy) การมีส่วนร่วมระดับนี้เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสำหรับการดำเนินงานประจำวัน ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะตัวบุคคลนั้น ๆ หรือเกี่ยวข้องกับหรือกระทบต่อบุคคลไม่กี่คน ระดับที่สองการมีส่วนร่วมระดับกลาง (medium participation) การมีส่วนร่วมลักษณะนี้มักจะเป็นความรับผิดชอบของระดับผู้จัดการในองค์การ ผลของการตัดสินใจในระดับนี้จะกระทบต่อบุคคลจำนวนมากซึ่งอาจจะเป็นระดับกรม ฝ่าย หรืองาน และระดับที่สามการมีส่วนร่วมระดับห่างไกล (distant participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในระดับสูงสุดขององค์การ เช่น ผู้จัดการใหญ่ขององค์การ เป็นต้น

การจำแนกการมีส่วนร่วมตามระดับขององค์การที่น่าสนใจอีกวิธีหนึ่งคือการจำแนกของเฮบเดนและชอว์ (Hebden and Shaw, 1977 : 10 - 126) ซึ่งจำแนกการมีส่วนร่วมตามระดับขององค์การออกเป็น 3 ระดับเหมือนกันคือ ระดับแรกการมีส่วนร่วมในระดับคณะกรรมการ (participation at board level) การมีส่วนร่วมในระดับนี้คนงานจะมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect participation) เพราะผู้มีอำนาจตัดสินใจก็คือคณะกรรมการขององค์การ ระดับที่สองการมีส่วนร่วมในระดับกลาง (middle range participation) เป็นการมีส่วนร่วมแบบเป็นตัวแทน (representational participation) ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานระหว่างคณะกรรมการกับคนงาน และระดับสุดท้ายการมีส่วนร่วมระดับเกี่ยวข้องกับงาน (task related participation) หรือการมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation) ของคนงาน ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมระดับนี้จะเกี่ยวข้องกับงานหรือกิจกรรมโดยตรง

โดยสรุปแล้วการจำแนกการมีส่วนร่วมตามระดับขององค์การ จำแนกได้ 3 ระดับ คือ ระดับแรก การมีส่วนร่วมในระดับล่างขององค์การ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในงานที่เกี่ยวข้องหรือการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงานของตนเอง ระดับที่สอง การมีส่วนร่วมในระดับกลางขององค์การซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับสูงขึ้น การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นตัวแทน และระดับที่สาม การมีส่วนร่วมในระดับสูงขององค์การ การมีส่วนร่วมในระดับนี้เป็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายขององค์การซึ่งมักจะดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารขององค์การ

8. การจำแนกตามประเภทของผู้มีส่วนร่วม ในการจำแนกการมีส่วนร่วมตาม

ประเภทของผู้เข้าร่วมนั้น อัทซฮอฟได้จำแนกผู้เข้าร่วมออกเป็น 4 ประเภทคือ บุคคลในท้องถิ่น (local residents) ผู้นำในท้องถิ่น (local leaders) เจ้าหน้าที่ของรัฐ (government personnel) และเจ้าหน้าที่ต่างชาติ (foreign personnel) เป็นต้น (อคิน รพีพัฒน์. 2527 : 102 ;อ้างอิงมาจาก Uphoff. 1981) ซึ่งการพิจารณาผู้เข้าร่วมดังกล่าวนี้ จะต้องพิจารณาถึงคุณลักษณะส่วนตัวต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา ชนชั้นทางสังคม ระดับรายได้ ระยะเวลาอยู่อาศัย และสถานภาพการถือครองที่ดินด้วย

9. การจำแนกตามลักษณะของการวางแผน การจำแนกการมีส่วนร่วมวิธีนี้อาศัยหลักการที่ว่า โครงการพัฒนามีวิธีการวางแผนที่แตกต่างกัน ถ้าหากว่าการวางแผนเป็นแบบบนลงล่าง (top - down planning) การมีส่วนร่วมจะน้อยอำนาจการตัดสินใจจะอยู่ที่ชั้นชั้นนำระดับสูง แต่ถ้าเป็นการวางแผนแบบล่างขึ้นบน (bottom - up planning) การมีส่วนร่วมจะมากเพราะอำนาจการตัดสินใจจะอยู่ที่ระดับล่าง จะเห็นได้ว่าการจำแนกประเภทการมีส่วนร่วมวิธีนี้มีความสัมพันธ์กับการจำแนกตามลักษณะผู้มีส่วนร่วม และระดับขององค์การที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วม

10. การจำแนกตามรูปแบบของการมีส่วนร่วม (form of participation) รูปแบบของการมีส่วนร่วมนี้ ดัสเซลดอร์ฟ (Dusseldorp. 1981 : 18 - 19) เรียกว่าวิถีของการเข้าไปมีส่วนร่วม (way of participation) โดยเขาให้แสดงให้เห็นว่าวิถีของการมีส่วนร่วมนี้มี 2 ประเภทคือ การมีส่วนร่วมทางตรง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่บุคคลเข้าไปมีกิจกรรมในกระบวนการพัฒนาด้วยตนเอง เช่น การเข้าประชุม การร่วมอภิปราย การใช้แรงงาน และการลงคะแนนเสียง เป็นต้น และการมีส่วนร่วมอีกประเภทหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมทางอ้อม ซึ่งประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง แต่อาจจะมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทนก็ได้ สำหรับอัทซฮอฟ ได้จำแนกให้เห็นว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมสามารถจำแนกได้ 2 ประเภทคือ การมีส่วนร่วมในลักษณะขององค์การ และการมีส่วนร่วมโดยตรง/โดยอ้อม (อคิน รพีพัฒน์. 2527 ;อ้างอิงมาจาก Uphoff. 1981) ส่วน วอลล์และลิสเชรอน (Wall and Lischeron. 1977 : 432) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 รูปแบบเช่นเดียวกัน โดยเขาได้จำแนกตามวิธีการและระบบที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมคือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม หรือการมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทน สำหรับการมีส่วนร่วมทางตรงนั้นจะรวมการมีส่วนร่วมทุก

ประเภทที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นการเข้าไปร่วมรายบุคคลหรือในบริบทของกลุ่ม แต่จะต้องเป็นลักษณะของการเสนอความคิดเห็นโดยตัวของเขาเอง ส่วนการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมนั้นเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่บุคคลที่เป็นตัวแทนเข้าไปมีส่วนร่วม

การจำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ใกล้เคียงกัน คือการจำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมของนักรณรงค์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 188) ที่ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 3 ลักษณะ คือ (1) การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงในองค์การจัดตั้งของประชาชน (inclusive organization) เช่น การรวมกลุ่มของเยาวชนต่าง ๆ (2) การมีส่วนร่วมทางอ้อม เป็นการมีส่วนร่วมที่ผ่านองค์กรตัวแทนของประชาชน (representative organization) เช่น กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นกรรมการกลุ่มเลี้ยงไหมหรือกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น (3) การมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (open participation) เป็นการมีส่วนร่วมโดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ตัวแทนของประชาชน (non representative organization) เช่น สถาบัน หรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

โดยสรุป แล้วรูปแบบของการมีส่วนร่วมอาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ การมีส่วนร่วมทางตรง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงในการกระทำกิจกรรมในโครงการพัฒนา กับการมีส่วนร่วมทางอ้อม ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมที่บุคคลเกี่ยวข้องกับการกิจกรรมในโครงการพัฒนาโดยทางอ้อมผ่านตัวแทน

จากการจำแนกลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาจวัดได้ 10 ลักษณะคือ 1) วัดตามประเภทของกิจกรรมหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 2) วัดตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม 3) วัดตามประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม 4) วัดตามระดับความถี่ของการมีส่วนร่วม 5) วัดตามพิสัยของกิจกรรม 6) วัดตามระดับความสมัครใจในการเข้าร่วม 7) วัดตามระดับขององค์การ 8) วัดตามประเภทของผู้มีส่วนร่วม 9) วัดตามลักษณะของการวางแผน 10) วัดตามรูปแบบของการมีส่วนร่วม

อย่างไรก็ดี ลักษณะการวัดการมีส่วนร่วมทั้ง 10 ด้านนี้ เป็นผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าตามหลักการพัฒนา แต่ในการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจำเป็นจะต้องมีการสร้างนิยามปฏิบัติการเพื่อจะวัดการมีส่วนร่วมให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ นิยามปฏิบัติการที่ใช้แต่ละเรื่องจะมีรายละเอียดในการกำหนดสิ่งที่วัด หน่วยที่จะวัด และวิธี

การวัดแตกต่างกันไป นอกจากนั้นงานวิจัยแต่ละเรื่องผู้วิจัยให้ความสนใจในมิติของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเสนอวิธีการวัดตัวแปรการมีส่วนร่วมที่ใช้ในการวิจัย เพื่อจะได้ประมวลแนวความคิดมาสร้างนิยามปฏิบัติการสำหรับการวิจัยครั้งนี้

วิธีการวัดการมีส่วนร่วมในการวิจัย

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่มีผู้สนใจทำการวิจัยเป็นจำนวนมากทั้งในสาขา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การศึกษา และการพัฒนา ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ การเสนอรายงานการวิจัยในเรื่องวิธีการวัดการมีส่วนร่วมในตอนนี้ ผู้วิจัยจะแยกเสนอวิธีการวัดการมีส่วนร่วมจากการวิจัยในสาขาอื่น ๆ ตอนหนึ่ง และเสนอวิธีการวัดการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอีกตอนหนึ่ง ตอนที่ 3 เป็นการเสนอลักษณะโครงการพัฒนาที่จะศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อสรุปความคิดสร้างนิยามปฏิบัติการที่จะวัดตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ส่วนตอนสุดท้ายเป็นการเสนอผลการวิจัยสภาพการมีส่วนร่วม เพื่อเสนอสมมุติฐานที่เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาอีกด้วย

1. การวัดการมีส่วนร่วมโดยทั่ว ๆ ไป

การวิจัยในสาขารัฐศาสตร์ ส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง วิธีการวัดตัวแปรเป็นการวัดในมิติของลักษณะกิจกรรม โดยให้สเกลต่าง ๆ กัน เช่น แมทธิวส์และโปรโทร (ชลิข จงสืบพันธุ์. 2527 ; อ้างอิงมาจาก Matthews and Prothro. 1966) วัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยใช้ทัศนสเกล ซึ่งมีข้อคำถามเรียงตามลักษณะของความเข้มของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม 5 ระดับคือ การไม่เข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ การพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง และการเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง การวัดตัวแปรการมีส่วนร่วมจะกำหนดจากคะแนนสะสมในการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ผู้ที่ตอบว่าได้เข้าร่วมรณรงค์หาเสียงซึ่งเป็นกิจกรรมระดับ 4 จะมีคะแนนการมีส่วนร่วม 4 คะแนน เป็นต้น งานวิจัยของแคมป์เบลล์และคนอื่น ๆ (Campbell and others. 1954) วัดดัชนีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในมิติของลักษณะกิจกรรมเช่นเดียวกับแมทธิวส์และโปรโทร แต่กำหนดวิธีการมีส่วนร่วมใน

แต่ละกิจกรรมเป็น 3 ระดับคือ สูง ปานกลาง และต่ำ วิธีการวัดแบบนี้จะได้ปริมาณการมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมด้วย ส่วนงานวิจัยของชลิศ จงสีพันธ์ (2527) ได้ปรับปรุงวิธีการวัดให้ครอบคลุมลักษณะกิจกรรมและความถี่ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยใช้แบบสอบถามประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ แต่ละข้อเป็นกิจกรรมทางการเมืองลักษณะต่าง ๆ ดังนั้นคะแนนรวมของตัวแปรการมีส่วนร่วมของกิจกรรมจะมีพิสัยอยู่ระหว่าง 0 - 75 คะแนน

การวิจัยในสาขาเศรษฐศาสตร์ ส่วนใหญ่ศึกษาวิธีการมีส่วนร่วมในการใช้กำลังแรงงาน วิธีการวัดที่ใช้กันอยู่มี 3 วิธีคือ วิธีการวัดกำลังแรงงาน ซึ่งเป็นการวัดบุคคลว่าได้เข้าไปอยู่ในกำลังแรงงานหรือไม่ ถ้าเข้าอยู่ในกำลังแรงงานเป็นผู้มีงานทำประเภทใด วิธีที่ 2 คือวิธีการวัดเวลาที่ใช้ในการทำงานของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน และวิธีที่ 3 เป็นวิธีการใช้ประโยชน์แรงงาน การวัดวิธีนี้นอกจากจะวัดเวลาที่ใช้ในการทำงานแล้ว ยังวัดลักษณะงานที่ทำ รายได้ และความสอดคล้องระหว่างงานและการศึกษารวมด้วย(สมเกียรติ ชอบล. 2529 : 16-17) จะเห็นได้ว่าวิธีการวัดการมีส่วนร่วมในสาขาเศรษฐศาสตร์เป็นการวัดประเภทกิจกรรม พิสัยของเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม

การวิจัยการมีส่วนร่วมในสาขาการศึกษา สนใจศึกษาการมีส่วนร่วมหลายรูปแบบ เช่น การมีส่วนร่วมในการเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น วิธีการวัดการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นการวัดลักษณะของกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีงานวิจัยบางเรื่องที่อยู่วิจัยพยายามหาการวัดลักษณะอื่น ๆ เช่น การวิจัยของเบอร์กและโกเบล (Berk and Goebel. 1987 : 472 - 473) ซึ่งวัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็น 3 ด้านคือ ความถี่ วัดจากจำนวนครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรม ประเภทกิจกรรม วัดจากจำนวนของประเภทของกิจกรรมที่นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วม และปริมาณของการมีส่วนร่วม เป็นดัชนีที่ได้จากผลรวมของระดับของความเข้มของการมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรม

จากการวิจัยเกี่ยวกับการวัดการมีส่วนร่วมในสาขาวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และการศึกษา สรุปได้ว่า วิธีการวัดการมีส่วนร่วมหาการวัดด้านต่าง ๆ 5 ด้านคือ ประเภทของกิจกรรม ความเข้มของการมีส่วนร่วม ความถี่ของการมีส่วนร่วม พิสัยของเวลาในการมีส่วนร่วม และการวัดผลประโยชน์ การวัดทั้ง 5 ด้านนี้สอดคล้องกับการวัดการมี

ส่วนร่วมในการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้เสนอรายงานไว้ในตอนที่ 1 แม้แต่การวัดผลประโยชน์ก็สอดคล้องกับการวัดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นหนึ่งในกระบวนการพัฒนา

สำหรับการกำหนดคะแนนในการวัดแต่ละด้านสรุปได้ว่า มีการกำหนดคะแนนเป็น 3 แบบ คือ การใช้วิธีของกัทธแมนกำหนดการมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมเป็น 1 คะแนน และให้คะแนนการมีส่วนร่วมเป็นคะแนนสะสม วิธีที่ 2 มีการใช้มาตราส่วนประมาณค่าวัดปริมาณการมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรม วิธีที่ 3 เป็นการให้คะแนนในระบบ 0 - 1 คือ ได้ 1 คะแนนเมื่อมีการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

2. การวัดการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

การวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา ส่วนใหญ่วัดตัวแปรการมีส่วนร่วมเฉพาะประเภทของกิจกรรม และการให้คะแนนการมีส่วนร่วมในระบบ 0 - 1 หรือระบบมาตราส่วนประมาณค่า งานวิจัยดังกล่าวได้แก่ งานวิจัยของสกนธ์ จันทักษ์ (2528) เรื่องปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบลจังหวัดตรัง การวิจัยของพนิด ม่วงมณี (2526) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในงานการศึกษานอกโรงเรียนในท้องที่อำเภอคลองสะแก จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยของอารยา วัฒนกิจ (2526) เรื่องปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี การวิจัยของอาสาฬห์ เกษทรัพย์ (2524) เรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชนของผู้ปกครองในเขตอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนชุมชนภูมิวิทยา การวิจัยของอุบลวรรณ สืบยุค (2529) เรื่องปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัย : ศึกษากรณีการตั้งถิ่นฐานใหม่ของผู้มีรายได้น้อยโครงการหิโนนครบางบัว กรุงเทพมหานคร และงานวิจัยของสุรพล กาญจนะจิตรา (Kanchanachitra. 1976) เรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านของไทย งานวิจัยทั้งหมดที่กล่าวถึงมานี้ให้นิยามปฏิบัติการของตัวแปรการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเป็นผลรวมของจำนวนกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในกรณีที่ให้คะแนน 0 - 1 หรือเป็นผลรวมของคะแนนจากมาตราส่วนประมาณค่าทุกกิจกรรมที่มีส่วนร่วม สำหรับกรณีที่ให้คะแนนโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าเท่านั้น

การวิจัยที่ใช้วิธีการวัดการมีส่วนร่วมในมิติอื่น ได้แก่ การวิจัยของยุวดี สิทธิพาที (2527 :108 - 110) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรรม โครงการปฏิรูปที่ดินสาธารณะประโยชน์ ดงเทพรัตน์ ตำบลดงคอน อําเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท วัดการมีส่วนร่วมของประชาชนตามขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการปฏิรูปที่ดิน การวิจัยของอนุภาพ ทิรลาภ (2528) เรื่องการวิเคราะห์เชิงสมมูลฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีอําเภอบึงมะลิ จังหวัดอุบลราชธานี ได้ทำการวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาออกมาเป็นระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของอาร์โนสไตน์ แต่จำแนกการมีส่วนร่วมเป็น 12 ระดับ คือ ร่วมออกแรงแบบรับจ้าง ร่วมฟังการประชุม ร่วมออกแรงเสียสละ ร่วมออกเงิน ร่วมออกวัสดุ ร่วมรับรู้และยอมรับ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมเสนอปัญหา ร่วมวางแผนดำเนินการ ร่วมควบคุมและตรวจสอบ ร่วมกำหนดความต้องการและร่วมตัดสินใจ โดยกำหนดความเข้มของแต่ละระดับเป็นคะแนนดังนี้ การร่วมออกแรงแบบรับจ้าง การร่วมฟังการประชุม กำหนดให้น้ำหนัก 1 คะแนน การร่วมออกแรงเสียสละ ร่วมออกเงิน ร่วมออกวัสดุ กำหนดให้ 2 คะแนน การร่วมรับรู้และยอมรับให้ 3 คะแนน การร่วมแสดงความคิดเห็นให้ 4 คะแนน การร่วมเสนอปัญหา ให้ 5 คะแนน การร่วมวางแผนดำเนินการ ให้ 6 คะแนน การร่วมควบคุมและตรวจสอบ ให้ 7 คะแนน การร่วมกำหนดความต้องการให้ 8 คะแนน และการร่วมตัดสินใจให้ 9 คะแนน

การวิจัยที่น่าสนใจอย่างต้น วัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพียงด้านเดียว ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่ผู้วิจัยพยายามวัดการมีส่วนร่วมหลายด้าน เช่น การวิจัยของสุรัสวดี หุ่นยนต์ (2528) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาร่วมกันของประชาชนยากจน ได้วัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาร่วมกัน 5 ขั้นตอนคือ ขั้นค้นหาปัญหา วิเคราะห์สาเหตุและพิจารณาแนวทางแก้ไข ขั้นตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขและวางโครงการแก้ปัญหา ขั้นปฏิบัติตามโครงการที่วางไว้ ขั้นรับผลประโยชน์จากโครงการ และขั้นประเมินผลโครงการ ในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมดังกล่าวนี้จะทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในรูปต่าง ๆ 6 รูปการคือ ร่วมเป็นประธาน ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมประชุม ร่วมใช้แรงงาน และร่วมออกเงินและวัสดุอุปกรณ์ การวิจัยของจํานัน วุฒิกรรมรักษา (2526) เรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่

ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคู้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้มีการวัดการมีส่วนร่วมในโครงการ 5 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนคือ ขั้นตอนความต้องการ ขั้นตอนวางแผน ขั้นตอนตัดสินใจเลือกโครงการ ขั้นตอนเนินการ และขั้นตอนติดตามผลงาน ในแต่ละขั้นตอนข้างต้นนั้นได้ทำการวัดลักษณะการเข้าร่วมในโครงการพัฒนา 5 ลักษณะคือ ร่วมเป็นประธาน ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมประชุม และร่วมแบบอื่น ๆ ในแต่ละลักษณะ แต่ละขั้นตอนก็วัดปริมาณการมีส่วนร่วมของประชาชนออกมาเป็นมาตราส่วนประมาณค่า สำหรับการวิจัยของ อึ้ง จู๋ หวัง (Whang, 1981 : 94 - 99) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการจัดโครงการโครงการแหม่อลิ่ง อุโมงค์ในเกาหลี ก็ได้วัดการมีส่วนร่วมในลักษณะของระดับความสมัครใจอีกด้านหนึ่ง โดยแยกระดับความสมัครใจออกเป็น 3 ระดับคือ การมีส่วนร่วมโดยการบังคับ กระเกณฑ์ การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักนำ และการมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ

จากการวิจัยเกี่ยวกับการวัดการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา สรุปได้ว่าวิธีการวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสามารถวัดในลักษณะที่แตกต่างกันได้ 4 ด้านคือ ประเภทของกิจกรรม ความเข้มของการมีส่วนร่วม ความถี่ของการมีส่วนร่วม และระดับความสมัครใจในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การวัดทั้ง 5 ด้านนี้สอดคล้องกับลักษณะของการวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้เสนอรายงานไว้ในตอนที่ 1 ทุกด้าน การให้คะแนนการมีส่วนร่วมใช้ระบบ 0 - 1 หรือมาตราส่วนประมาณค่า

การวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเท่าที่มีผู้ทำการวิจัยไว้แล้ว ยังมีการวัดการมีส่วนร่วมไม่ครอบคลุมทุกด้าน ผลที่ได้จากการวิจัยจึงยังอาจขาดรายละเอียดที่จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ดีขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้พยายามวัดตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมมากที่สุด แต่เนื่องจากการวัดบางด้านมีความสัมพันธ์คาบเกี่ยวกัน และให้ผลของการจำแนกพฤติกรรมการมีส่วนร่วมใกล้เคียงกันจึงจำเป็นต้องตัดลักษณะดังกล่าวออกไป นอกจากนั้นคุณลักษณะของการมีส่วนร่วมบางด้านนั้นยัง เป็นสาเหตุที่จะก่อให้เกิดคุณลักษณะของการมีส่วนร่วมด้านอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องใช้ลักษณะดังกล่าวมาเป็นตัวแปรต้นสำหรับการวิจัยครั้งนี้ สำหรับคุณลักษณะของการมีส่วนร่วมที่เลือกใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้ คือ

1. คุณลักษณะที่ใช้เป็นตัวแปรตาม มี 4 ด้านคือ

- 1.1 ประเภทของกิจกรรมหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
- 1.2 ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม

1.3 ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม

1.4 พิสัยของกิจกรรม ซึ่งจะวัดเป็นปริมาณของการมีส่วนร่วม

2. คุณลักษณะของการมีส่วนร่วมที่แบ่งอยู่ในตัวแปรต้น มี 2 ด้านคือ

2.1 ประเภทของคู่มีส่วนร่วม จะแบ่งอยู่ในตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล

2.2 ระดับความสมัครใจในการมีส่วนร่วม จะแบ่งอยู่ในตัวแปรความตั้งใจในการเข้าไปมีส่วนร่วม

ส่วนคุณลักษณะของการมีส่วนร่วมที่ไม่ได้ศึกษา ได้แก่

1. ระดับความถี่ของการมีส่วนร่วม สาเหตุที่ไม่นำความถี่ของการมีส่วนร่วมมาศึกษาก็เนื่องจากการวัดการมีส่วนร่วมในเชิงปริมาณเช่นเดียวกับพิสัยของกิจกรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาปริมาณการมีส่วนร่วมจากพิสัยของกิจกรรมที่เข้าร่วมจะให้ภาพปริมาณการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนกว่า

2. ระดับขององค์การ สาเหตุที่ไม่วัดระดับขององค์การก็เนื่องจากว่าโครงการพัฒนาในหมู่บ้านนั้นเกี่ยวข้องกับทุกระดับของหมู่บ้าน หรือทุกระดับขององค์การ ซึ่งโดยปกติแล้วการจำแนกระดับขององค์การในหมู่บ้านนั้นไม่สามารถจำแนกได้อย่างชัดเจน การจะแยกศึกษาตามระดับขององค์การจึงไม่จำเป็น

3. ลักษณะของการวางแผน สาเหตุที่ไม่ศึกษาลักษณะของการวางแผนก็เนื่องจากการมีส่วนร่วมที่ศึกษาครั้งนี้มุ่งใช้โครงการพัฒนาที่ริเริ่มและวางแผนโดยบุคคลในชุมชน ลักษณะของการวางแผนจึงเป็นตัวคงที่ที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องศึกษา

4. รูปแบบของการมีส่วนร่วม สาเหตุที่ไม่ศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมก็เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งใช้ตัวคนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ จึงสนใจรูปแบบการมีส่วนร่วมทางตรงเพียงอย่างเดียว โดยถือว่าบุคคลที่เข้าร่วมในฐานะตัวแทนนั้น เป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงของบุคคลที่ส่งตัวแทนไปเข้าร่วม

3. ลักษณะของโครงการพัฒนา

ในการดำเนินการพัฒนาชนบทในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (2530 - 2534) นั้น แผนพัฒนาชนบทจะประกอบไปด้วยแผนงาน 3 กลุ่มดังนี้ (ศูนย์ประสานงานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ. 2529 : 263 - 265)

1. กลุ่มแผนงานของหน่วยงาน 5 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและ

สหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงศึกษาธิการรวมเป็นโครงการทั้งสิ้น 156 โครงการ กระจายอยู่ใน 5 แผนงาน ได้แก่

1.1 แผนงานปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วยโครงการทางด้าน การก่อสร้างและซ่อมแซมถนน ไฟฟ้า การจัดที่ดินทำกิน การออกกรรมสิทธิ์ที่ดิน เป็นต้น

1.2 แผนงานเพิ่มผลผลิต รายได้ และการมีงานทำ ประกอบไปด้วยโครงการ ทางด้านการส่งเสริมอาชีพ ทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม การปรับปรุงประสิทธิภาพ การผลิต เป็นต้น

1.3 แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ ประกอบด้วยโครงการทางด้านการก่อสร้าง และปรับปรุงแหล่งน้ำขนาดเล็ก การพัฒนาที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำขนาดเล็ก เป็นต้น

1.4 แผนงานสาธารณสุข ประกอบด้วยโครงการทางด้านบริการสาธารณสุข และสุขภาพอนามัย โครงการส่งเสริมกีฬาและนันทนาการแก่ประชาชน เป็นต้น

1.5 แผนงานส่งเสริมความรู้และการศึกษา ประกอบด้วยโครงการทางด้านการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน การอบรมด้านอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตร เป็นต้น

2. กลุ่มแผนงานสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชน และภาคเอกชน ประกอบด้วย 5 แผนงาน ได้แก่

2.1 แผนงานสร้างงานในชนบท (กสช.)

2.2 แผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ตามเกณฑ์ความ จำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.)

2.3 แผนงานกองทุนพัฒนาชนบท (กพช.)

2.4 แผนงานร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.)

2.5 แผนงานขององค์กรพัฒนาเอกชน

3. กลุ่มแผนงานบริหารการพัฒนาชนบท ประกอบด้วยกิจกรรมหลักดังต่อไปนี้

3.1 การจัดทำแผนภูมิภาค เพื่อให้หน่วยงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้รับคิดชอบการบริหารการจัดทำแผน ได้รับงบประมาณและประสานงานที่ได้รับมอบหมายให้ สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาชนบทอย่างสม่ำเสมอทั้งทุกปี

3.2 การฝึกอบรมและนิเทศงาน เพื่อเป็นการยกระดับความรู้และเพิ่ม

ประสิทธิภาพให้แก่เจ้าหน้าที่ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค ในเรื่องของการบริหารงานพัฒนาชนบท

3.3 การติดตามและประเมินผลการพัฒนาชนบท สันนิษฐานให้กระทรวงที่รับผิดชอบแผนงานตามแผนพัฒนาชนบทได้มีการติดตาม และประเมินผลโครงการของตนเอง

ลักษณะของโครงการในแผนพัฒนาดังกล่าวข้างต้นนั้น บางโครงการก็ดำเนินการโดยรัฐบาลแต่ฝ่ายเดียว หรือบางโครงการก็ริเริ่มจากรัฐบาลและขอความร่วมมือจากประชาชนในบางวัน และบางโครงการก็เป็นการริเริ่มจากประชาชนโดยรัฐบาลเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนทุกช่วงของกระบวนการพัฒนา ดังนั้น โครงการที่เลือกศึกษา จึงต้องเป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาโครงการพัฒนาของกรมการพัฒนาชุมชน เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า เป็นโครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ดังจะเห็นได้จากแผนงานของกรมการพัฒนาชุมชนดังต่อไปนี้ (บันทึกนักพัฒนา. 2530 : 6 - 10)

1. แผนพัฒนาเด็ก มุ่งพัฒนาเด็กชายหญิง อายุระหว่าง 3 ถึง 6 ปี ให้มีความเจริญทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและความสามารถ พร้อมทั้งจะเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ที่ดีในภายภาคหน้า และเป็นการแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง เพื่อให้มีเวลาประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่ ปราศจากความกังวล โดยดำเนินงานร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาเด็กของตำบล หมู่บ้าน จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็ก เพื่อรับเด็กมาให้การเลี้ยงดูตอนกลางวัน มีผู้ดูแลเด็กซึ่งเป็นสตรีในชนบทที่ได้รับการคัดเลือกและฝึกอบรมการเลี้ยงดูเด็กเป็นผู้ดูแลภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็ก

2. แผนพัฒนาเยาวชน มุ่งพัฒนาเยาวชนชายหญิง อายุระหว่าง 15 - 25 ปี ในชนบทที่พ้นวัยเรียนระดับประถมศึกษา แต่ไม่มีโอกาสที่จะเข้าเรียนต่อระดับสูง ให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะในการประกอบอาชีพต่าง ๆ พัฒนาด้านบุคลิกภาพ ความประพฤติ เพื่อให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้รู้จักการรับผิดชอบต่อชุมชนของตนในอนาคต

3. แผนพัฒนาสตรี มุ่งพัฒนาสตรีที่อยู่ในวัยครองเรือน ให้สตรีในชนบททุกวัยมี

ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น เพิ่มพูนทักษะวิชาชีพที่ถนัด และสนใจจนสามารถยึดเป็นอาชีพถาวรได้ เพื่อช่วยเพิ่มพูนรายได้ของครอบครัว รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และให้ความรู้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องเพื่อวางรากฐานไปสู่การจัดตั้งสถาบันสตรีชนในท้องถิ่น

4. แผนงานสร้างเสริมรายได้ กรมการพัฒนาชุมชน มีนโยบายแน่นอนที่จะส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎรในชนบทให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการอาชีพการ ศึกษา การสังคม การอนามัย และการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนตามแนวทางประชาธิปไตย จึงได้จัดให้มีศูนย์พัฒนาตำบลขึ้น เพื่อทำการเผยแพร่ บริการข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น ดำเนินการสาธิต ทดลอง จัดการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำ ทั้งนี้เพื่อวางรากฐานไปสู่การจัดตั้งสถาบันเกษตรกร และศูนย์ชุมชนขึ้นในตำบลในโอกาสต่อไป

5. แผนงานส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อการผลิต การออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นกระบวนการระดมทุนในท้องถิ่นของประชาชนผู้มีรายได้น้อย แต่มีจิตใจเสียสละและก่อตั้งรับผิดชอบบริหารงานกันเอง เพื่อประโยชน์ร่วมกัน และเพื่อเป็นทุนให้สมาชิกที่เดือดร้อนกู้ยืมเอาไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของครอบครัว การรวมกลุ่มกันของสมาชิก ตลอดจนการดำเนินงานของกลุ่มยึดหลักความเป็นประชาธิปไตย

6. แผนงานอาสาพัฒนาชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชนบทได้แสดงออกทางด้านจิตใจ ในความเป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์และความสงบสุขของชุมชน โดยประชาชนในชุมชนได้อาสาสมัครเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาจิตใจ ร่วมทำกิจกรรมอาสาสมัคร ให้เกิดความเคยชินในการปฏิบัติงานตามระเบียบกฎเกณฑ์ของชุมชน เพื่อให้เกิดการอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนผู้ยากไร้ ขาดแคลน อ่อนแอ และประสบเคราะห์กรรมต่าง ๆ ในชุมชนของตนเองแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ทั้งในยามปกติและยามเกิดภัยพิบัติ

7. แผนงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม มุ่งให้ประชาชนได้เข้าร่วมกำลังความคิด กำลังกาย กำลังใจ เพื่อแก้ไขปัญหามลพิษ ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนของตนเองร่วมกัน

8. แผนงานพัฒนาจิตใจ มุ่งพัฒนาความคิด ความเชื่อของคนให้ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การกระทำที่ถูกต้อง อันเป็นผลให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง และยอมรับฟังความคิดเห็นที่ถูกต้องของบุคคลอื่น เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือกัน

9. แผนงานพัฒนาองค์กร มุ่งที่จะส่งเสริมหรือสร้างสรรค์คุณภาพขององค์กรระดับตำบล หมู่บ้าน ซึ่งได้แก่คณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) หรือคณะกรรมการกลางหมู่บ้านในการนี้ที่หมู่บ้านนั้นมีโครงการ อพป. คณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาในระดับตำบล (คปต.) ที่ดำเนินการอยู่ให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น โดยเฉพาะในการที่จะทำให้ตำบลได้มีแผนพัฒนาตำบล 5 ปี และแผนพัฒนาตำบลรายปี เพื่อจะให้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่แก้ไขปัญหาของชาวบ้าน และสร้างสรรค์ความเจริญ

เมื่อพิจารณาแผนงานของกรมการพัฒนาชุมชนทั้งหมดจะเห็นได้ว่า แผนงานพัฒนาเด็ก แผนงานพัฒนาเยาวชน และแผนงานพัฒนาสตรีนั้น เป็นแผนงานที่มุ่งเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้อง ไม่ครอบคลุมประชาชนโดยทั่วไป แผนงานสร้างเสริมรายได้ และแผนงานพัฒนาองค์กรนั้น ส่วนมากเป็นแผนงานระยะยาวและเกี่ยวข้องกับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มเท่านั้น แผนงานส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อการผลิต ก็เป็นโครงการที่ริเริ่มจากภายนอก แผนงานอาสาพัฒนาชุมชนและแผนงานพัฒนาจิตใจนั้น โครงการในแผนงานดังกล่าวค่อนข้างจะมีลักษณะนามธรรมและมักจะมีระยะยาว ผู้วิจัยจึงไม่เลือกโครงการในแผนงานเหล่านี้มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนั้น โครงการที่จะเลือกใช้ในการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นโครงการที่อยู่ในแผนงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะได้แก่โครงการพัฒนาอนามัย สระน้ำ โครงการสร้างซ่อมถนนภายในหมู่บ้าน โครงการซ่อมสร้างสะพาน ฯลฯ โดยที่โครงการเหล่านี้จะมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ 1) เป็นโครงการระยะสั้น มีช่วงระยะเวลาคำเนินโครงการทั้งหมดไม่เกิน 2 ปีค่าง 2) เป็นโครงการที่บุคคลทุกคนในหมู่บ้าน มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ 3) เป็นโครงการที่ริเริ่มจากชาวบ้าน โดยการกระตุ้นและชักนำของพัฒนาการประจำตำบล

จากแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาที่นำเสนอมาทั้งหมด ประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม ที่จะเลือกศึกษาในครั้งนี้ ดังที่ได้เสนอไว้ในข้อ 2.1 - 2.3 ผู้วิจัยจึงได้กำหนดความหมายและวิธีการวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ดังต่อไปนี้

ความหมาย พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา หมายถึง การที่บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการพัฒนา ทั้งในรูปของการบริจาคที่ดิน ทรัพย์สิน

สิ่งของ หรือการร่วมกระทำการ ร่วมตัดสินใจด้วยตนเอง หรือด้วยการส่งตัวแทนไปร่วม ในกิจกรรมของโครงการพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ

การวัดการมีส่วนร่วม การวัดการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา จะวัดใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ

1. **ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม** เป็นการมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1.1 **ขั้นริเริ่มโครงการ** ได้แก่ การตระหนักถึงปัญหา การวิเคราะห์หา สาเหตุของปัญหาและการกำหนดและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

1.2 **ขั้นวางแผนโครงการ** เป็นขั้นกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของ โครงการ ตลอดจนการกำหนดวิธีการในการดำเนินโครงการ

1.3 **ขั้นดำเนินโครงการ** เป็นขั้นที่จะต้องทำประโยชน์ให้แก่โครงการซึ่ง อาจจะเป็นการออกทุนทรัพย์ ออกวัสดุอุปกรณ์ หรือใช้แรงงาน หรือทำการบริหารงานและ ประสานงานตลอดจนดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก ตามแผนงานที่วางไว้

1.4 **ขั้นรับผลของโครงการ** เป็นขั้นรับผลประโยชน์หรือผลเสียที่อาจตาม มา ผลที่จะได้รับนี้อาจเป็นผลด้านวัตถุ สังคมหรือบุคคล

1.5 **ขั้นประเมินผลโครงการ** เป็นขั้นตีคุณค่าของโครงการพัฒนา ที่ได้ ดำเนินมาว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ การประเมินนี้อาจกระทำในระหว่าง การดำเนินโครงการหรือกระทำภายหลังโครงการเสร็จสิ้นแล้วก็ได้

2. **ปริมาณการมีส่วนร่วม** เป็นการมีส่วนร่วมในเชิงปริมาณ วัดจากพิสัยของ กิจกรรมหรือปริมาณเวลาที่บุคคลเข้าไปร่วม และปริมาณทรัพยากรที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วม

3. **ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม** เป็นการมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ แบ่ง เป็น 3 ระดับคือ

3.1 **การมีส่วนร่วมเทียม** ได้แก่ การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาใน ลักษณะผู้ถูกกระทำ กล่าวคือ ผู้ดำเนินโครงการทำให้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาแก่ผู้มีส่วนร่วม

3.2 **การมีส่วนร่วมบางส่วน** ได้แก่ การที่ผู้มีส่วนร่วมเข้าไปมีบทบาทใน โครงการพัฒนา มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น แต่ไม่มีส่วนในการตัดสินใจ และการกำหนดนโยบาย

3.3 การมีส่วนร่วมแท้จริง ระดับนี้ผู้มีส่วนร่วมมีส่วนในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย และข้อเสนอที่เสนอได้รับการรับฟังและยอมรับนับถือปฏิบัติ

4. ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม เป็นการมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ซึ่งแสดงถึงความพยายามของบุคคลในการทุ่มเทการกระทำ เพื่อให้โครงการพัฒนาประสบผลสำเร็จ วัดได้จากการรับรู้ของบุคคลอื่น ๆ ที่เข้าร่วมโครงการโดยวิธีการทางสังคมมิติ

เนื่องจากการวัดการมีส่วนร่วมใน 4 ด้านข้างต้นนั้น ลักษณะเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมเป็นลักษณะที่เป็นอิสระจากด้านอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงนำขั้นตอนการมีส่วนร่วมมาพิจารณาประกอบกันกับลักษณะด้านอื่น ๆ เพื่อให้เห็นภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์ชัดเจนว่า บุคคลเข้าร่วมโครงการพัฒนานั้นแต่ละขั้นตอนในปริมาณมากน้อยเพียงใด ในระดับความเข้มใด และด้วยประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด

4. การวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วม

การวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมนั้นได้มีผู้ทำการวิจัยไว้หลายคน เช่น กรรณิศา ชุมดี (2527) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกลุ่มเกษตรกรทำไร่ โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอรันชัยราชบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในแบบต่าง ๆ คือ การร่วมประชุม การร่วมออกแรง การร่วมออกเงิน การร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ การร่วมเป็นผู้นำ การร่วมเป็นคณะกรรมการ การร่วมเป็นผู้ชักชวน และการร่วมเป็นผู้ริเริ่ม โดยมีการร่วมประชุม ร่วมออกแรงและร่วมชักชวนเป็นปริมาณมากที่สุด ผลการวิจัยนี้ใกล้เคียงกับผลการวิจัยของรุห์ร กลุ่มชุ่มและสุนทร โคตรบรรเทา (2527) ที่ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่กระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมในโครงการพัฒนาชุมชนในชนบทภาคจน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น พุทธศักราช 2526 ของจังหวัดอุตรดิตถ์ และพบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในแบบต่าง ๆ เรียงตามลำดับคือ การร่วมออกแรง การร่วมประชุม การร่วมดูแลรักษาผลประโยชน์ การร่วมบริจาคทรัพย์สิน การร่วมวางแผน และการร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

การวิจัยของบุคคลอีกหลายคนก็แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาค่อนข้างมาก เช่น การวิจัยของศูนย์ศึกษาและอบรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (รุห์ร กลุ่มชุ่มและสุนทร โคตรบรรเทา, 2527 : 14 - 15) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ด้านคือ ร่วมประชุม ร่วมออกแรง ร่วมออกเงิน ร่วมออกวัสดุอุปกรณ์และร่วมใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชนบทยากจนในพื้นที่ซึ่งทำการวิจัยให้ความร่วมมือในแต่ละด้านแตกต่างกัน โดยมีผู้ให้ความร่วมมือในระดับกลางและระดับสูงรวมกันเป็นร้อยละ 83.1 ซึ่งถือว่าเป็นการร่วมมือในระดับดีมาก การวิจัยของเสมอ จันทรพูนและคนอื่น ๆ (รุห์ร กล่อมขุ่มและสุนทร โคตรบรรเทา. 2527 : 14) ก็พบเช่นเดียวกันว่า ประชาชนเกินร้อยละ 60 ขึ้นไป ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา เช่น มีส่วนร่วมในการประชุมรับทราบความเคลื่อนไหวของการพัฒนาหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิ์เลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเพื่อวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม เสมอ จันทรพูนและคนอื่น ๆ ก็ได้ตั้งข้อสังเกตว่าในการมีส่วนร่วมเพื่อวางแผนพัฒนาหมู่บ้านนั้น ประชาชนไม่ค่อยจะได้แสดงความคิดเห็น เพียงแต่ได้ร่วมเป็นองค์ประกอบของที่ประชุมเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าประชาชนชาวชนบทมีนิสัยชอบเป็นผู้ตามมากกว่าที่จะเป็นผู้คิดริเริ่มในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนรวม และมักจะปล่อยให้เป็นเรื่องของกลุ่มผู้นำหมู่บ้านเป็นฝ่ายริเริ่มหรือทำเองมากกว่า ข้อสังเกตดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุรัสวดี หุ่นพยนต์ (2528) ที่พบว่าประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนชั้นประถมศึกษา และชั้นตอนที่ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในอันดับรอง ๆ ลงไปคือ ขั้นตอนหาปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ และแนวทางแก้ไข และขั้นตอนตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขและวางโครงการแก้ปัญหา ส่วนขั้นตอนปฏิบัติตามโครงการ และขั้นรับผลประโยชน์จากโครงการนั้น เป็นขั้นตอนที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมโดยมีส่วนร่วมในรูปการใช้แรงงานมากที่สุด รองลงมาคือการร่วมออกเงิน วัสดุ ร่วมประชุม และร่วมแสดงความคิดเห็น

การวิจัยของจ้อฉาน วุฒิกรรมรักษา (2526) ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน โดยพบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการมากที่สุด รองลงมาคือขั้นตอนติดตามผลงานและขั้นกำหนดความต้องการ ในขั้นตอนการและขั้นตอนติดตามผลงาน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแรงมากที่สุด รองลงมาคือร่วมออกเงิน/วัสดุ และร่วมเป็นกรรมการ โดยมีปริมาณการเข้าร่วมทุกครั้งมากที่สุด ส่วนในขั้นกำหนดความต้องการ ประชาชนเข้าร่วมประชุมทุกครั้งมากที่สุด รองลงมาคือร่วมแสดงความคิดเห็น

ผลการวิจัยที่พบปริมาณการมีส่วนร่วมค่อนข้างมากที่นำเสนอข้างต้นนั้น ขัดแย้งกับผลการวิจัยทางสาธารณสุข ซึ่งมักจะพบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างต่ำ เช่น

การวิจัยของอุดม ศรีทิพย์ (2527 : 101 - 104) เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนภาคใต้ พบว่า ในการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานในหมู่บ้าน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นการกำหนดขึ้นจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขแต่เพียงฝ่ายเดียว ประชาชนถูกกำหนดบทบาทให้เข้าร่วมดำเนินงานในฐานะเป็นผู้ร่วมมือเป็นครั้งคราวตามเงื่อนไขที่กำหนดมาแล้วทั้งสิ้น บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีลักษณะเป็นเพียงผู้ช่วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ประชาชนได้มีส่วนร่วมในขบวนการดำเนินงานทั้งการวางแผนแก้ปัญหา การดำเนินการ หรือการควบคุมการดำเนินงานน้อยมาก

การวิจัยของกัญญา สุภจรรยา (2527 : 126 - 127) เรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านแห่งหนึ่งในแถบภาคเหนือตอนบน ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน โดยพบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้านค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ การวิจัยของบังอร ฤทธิศักดิ์ (2528 : 92 - 94) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน : กรณีศึกษาระดับหมู่บ้าน ก็พบผลเช่นเดียวกัน โดยเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐานนั้นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง เป็นแต่เพียงความร่วมมือของประชาชนในกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานเท่านั้น

ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมที่น่าสนใจมาข้างต้น ถึงแม้ว่าจะมีผลที่ขัดแย้งกัน แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า การวิจัยที่พบการมีส่วนร่วมของประชาชนค่อนข้างน้อยนั้น มักเป็นการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งเป็นโครงการสำเร็จรูปที่เกิดจากบุคคลภายนอกนำเข้าไป ไม่ได้เกิดจากความต้องการของบุคคลในชุมชนเอง ดังนั้น การมีส่วนร่วมที่แท้จริงจึงไม่เกิดขึ้น ลักษณะดังกล่าวแตกต่างกับโครงการพัฒนาที่เริ่มต้นจากความต้องการของชุมชน และดำเนินการวางแผนงานโดยบุคคลในชุมชนเอง ซึ่งมักจะพบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาค่อนข้างมาก

จากการประมวลสรุปผลการวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมด พอจะตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยปริมาณที่แตกต่างกัน
2. ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยระดับความเข้มแข็งที่แตกต่างกัน

3. ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยประสิทธิผลที่แตกต่างกัน

กรอบทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา

การจะเข้าใจการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลในการพัฒนา จะต้องพิจารณามิติทางด้านจิตวิทยาสังคมและสังคมวิทยาจุลภาค (microsociology) ซึ่งทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมและทฤษฎีทางสังคมวิทยาจุลภาคที่อธิบายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ที่มีการใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันก็คือ ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชเบินและอ็จเซน รูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลิสก้า ที่ปรับปรุงมาจากรูปแบบของฟิชเบินและอ็จเซนเพื่อให้การหำนายพฤติกรรมทำได้กว้างขวางขึ้น ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟสติงเจอร์ และทฤษฎีบริวารคณิยมของโฮเมเนลล์ สำหรับแนวคิดแต่ละทฤษฎีนั้น มีดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A Theory of Reasoned Action)

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลนี้ เสนอโดยมาร์ทีน ฟิชเบิน และไอแซค อ็จเซน เป็นทฤษฎีที่มีฐานคติ (assumption) ว่า มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่มีมืออยู่อย่าง เป็นระบบ มนุษย์พิจารณาผลที่เกิดจากการกระทำของตนก่อนตัดสินใจลงมือกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง (Ajzen and Fishbein, 1981 : 5)

ใจความสำคัญของทฤษฎีอยู่ที่ว่า พฤติกรรมส่วนมากของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับ การควบคุมของเจตนาของบุคคล ดังนั้นเจตนาเชิงพฤติกรรม หรือความตั้งใจที่จะกระทำ พฤติกรรมของบุคคลจึงเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ ซึ่งพวกเขาได้สร้างรูปแบบ เพื่อใช้หำนายความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรม โดยใช้ทัศนคติ และความเชื่อเชิงปทัสสถาน (normative beliefs) เป็นตัวหำนาย ตัวแปรในรูปแบบของเขาระกอบไปด้วยทัศนคติต่อพฤติกรรม ความเชื่อเชิงปทัสสถานเกี่ยวกับการกระทำ และแรงจูงใจที่จะกระทำตามความเชื่อนั้น ดังนั้นตัวกำหนดความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมในรูปแบบนี้จึงประกอบด้วยปัจจัยเกี่ยวกับทัศนคติ (attitude factors) และปัจจัยเกี่ยวกับปทัสสถาน (normative factors) (Albrecht and others, 1980 : 219)

ฟิชเบินและอ็จเซนมีความเชื่อพื้นฐานว่า การกระทำของบุคคลนั้นจะเนื่องมาจาก

ความตั้งใจ โดยได้ยกตัวอย่างให้เห็นว่า วิธีการที่จะหาคำตอบว่าบุคคลจะเข้าร่วมในการประท้วงการคัดตั้งโรงงานพลังนิวเคลียร์หรือไม่ สามารถหาได้ง่าย ๆ โดยการถามบุคคลนั้นว่าเขาตั้งใจที่จะทำอะไร ถ้าหากว่าคำตอบเป็นไปอย่างซื่อสัตย์และไม่มียะไมมาแทรกซ้อนแล้ว พฤติกรรมจะมีสหสัมพันธ์อย่างสูงกับความตั้งใจ อย่างไรก็ตามความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมเองนั้นยังได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อเชิงทัศนคติ และแรงจูงใจ (Gergen and Gergen, 1981 : 195 - 197) ดังต่อไปนี้

1.1 ทัศนคติ พิซเบนและอจเชน เห็นว่าสิ่งที่บุคคลตั้งใจจะกระทำนั้น ขึ้นอยู่กับทัศนคติที่เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ดังนั้นบุคคลที่มีทัศนคติทางลบต่อการประท้วงการคัดตั้งโรงงานพลังนิวเคลียร์ อาจจะไม่ตั้งใจที่จะเข้าร่วมในการประท้วง ส่วนบุคคลที่มีทัศนคติทางบวกต่อการประท้วงในเรื่องนี้ อาจจะมี ความตั้งใจที่จะเข้าร่วมในการประท้วง อย่างไรก็ตามทัศนคติดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกคือ

1.1.1 การคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ (expectation of outcome) นักประท้วงที่มีศักยภาพสูงอาจจะคิดถึงผลของการประท้วง ก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมในการประท้วง เช่น อาจจะคิดว่าการประท้วงจะสามารถหยุดยั้งการก่อสร้างโรงงานพลังนิวเคลียร์ได้หรือไม่ หรือเป็นเพียงการนำไปสู่ความล้มเหลวเท่านั้น

1.1.2 คุณค่าของผลลัพธ์ที่คาดหวัง (value of the expected outcome) ถ้าผู้ประท้วงคาดหวังว่าการประท้วงจะนำไปสู่การหยุดยั้งการก่อสร้างโรงงานและถ้าเขาวางคุณค่าของผลที่คาดหวังไว้สูง เขาก็จะมีทัศนคติทางบวกอย่างสูงต่อการประท้วง ทัศนคตินี้จะนำไปสู่การเพิ่มความตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม โดยปกติแล้วคนส่วนใหญ่จะมีความคาดหวังที่แตกต่างกัน ความคาดหวังแต่ละอย่างก็มีระดับคุณค่าที่แตกต่างกัน ดังนั้นทัศนคติจึงเป็นผลรวมของความคาดหวังแต่ละอย่าง ซึ่งให้น้ำหนักตามคุณค่าของความคาดหวังนั้น ๆ

1.2 ความเชื่อเชิงทัศนคติ สิ่งทีบุคคลตั้งใจจะทำนั้น นอกจากขึ้นอยู่กับทัศนคติแล้วยังขึ้นอยู่กับความเชื่อเชิงทัศนคติที่ว่าคนอื่น ๆ คิดอย่างไรเกี่ยวกับสิ่งที่เขาจะทำ เช่น ถ้าเพื่อนหรือญาติต่อต้านการประท้วง นักประท้วงอาจรู้สึกถึงแรงกดดันที่จะทำให้เขาต้องหลบเลี่ยงการไปมีส่วนร่วมในการประท้วง

1.3 แรงจูงใจให้ปฏิบัติตาม (motivation to comply) ความตั้งใจที่จะ

กระทำพฤติกรรมนอกจากจะได้รับอิทธิพลจากทัศนคติและความเชื่อเชิงปทัสฐานแล้ว ยังได้รับอิทธิพลจากระดับของการจูงใจให้บุคคลปฏิบัติตามความรู้สึกรับรู้ของบุคคลอื่น ๆ ผู้ประท้วงอาจจะตระหนักในความรู้สึกทางลบที่ครอบครัวและเพื่อนมีต่อการประท้วง แต่อาจจะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามความคิดเหล่านั้นก็ได้

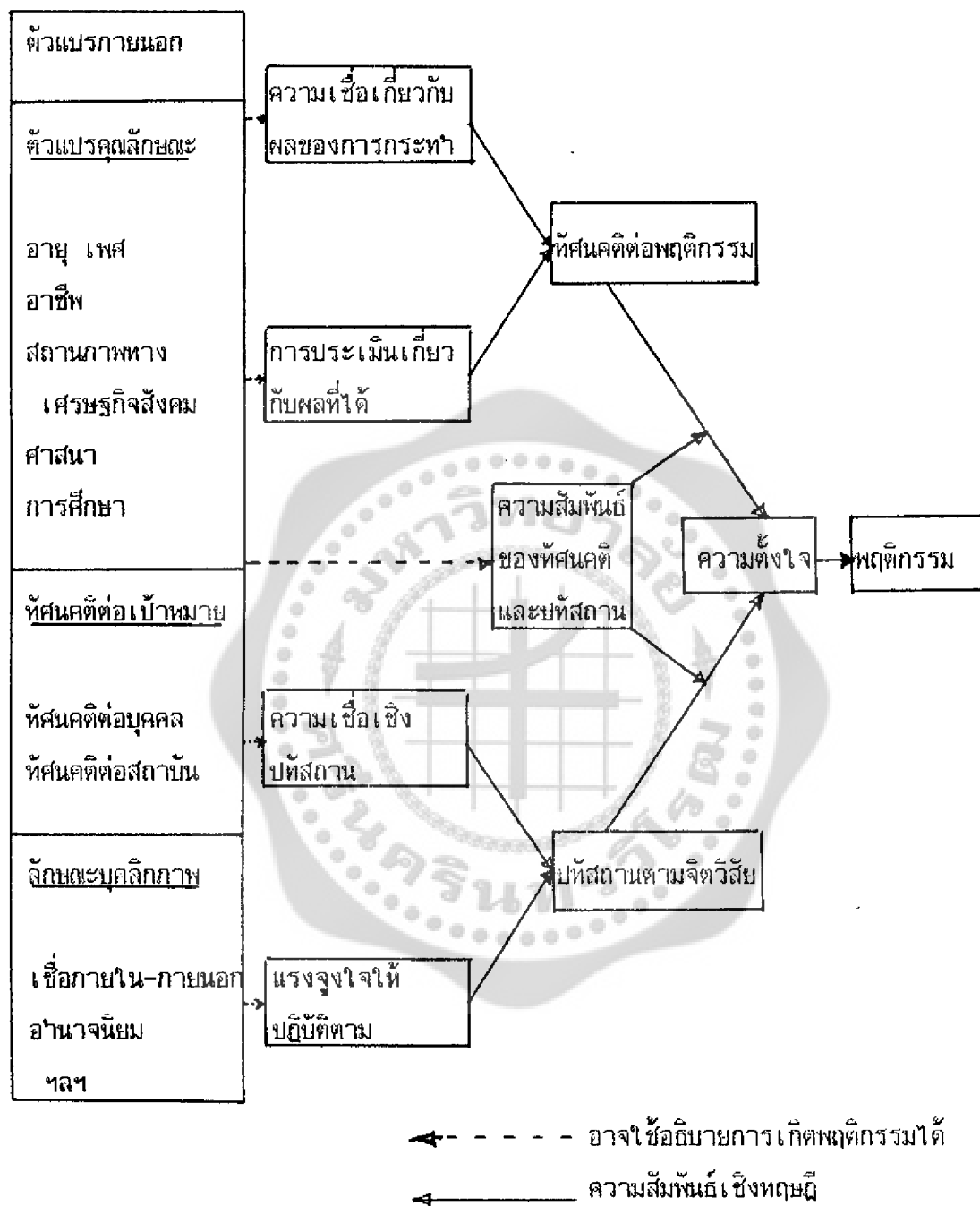
โดยสรุปแล้วรูปแบบของพีชเบเนและอัจเซนนี้แสดงให้เห็นว่า ความตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับทัศนคติ บวกกับผลรวมของความเชื่อเกี่ยวกับการคาดหวังของบุคคลอื่น ๆ ที่ให้น้ำหนักตามแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามความเชื่อนั้น หรืออาจพูดได้ว่าบุคคลจะกระทำพฤติกรรมอย่างไรใด ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งขึ้นอยู่กับทัศนคติและแรงกดดันทางสังคม (social pressure)

อย่างไรก็ตาม ในการอธิบายทัศนคติและแรงกดดันทางสังคมนั้น จำเป็นต้องใช้ตัวแปรภายนอก (external variables) หรือตัวแปรพื้นฐาน (background variable) มาใช้ในการอธิบาย ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ ได้แก่ ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม ศาสนา การศึกษา เป็นต้น หรืออาจจะเป็นทัศนคติที่มีต่อเป้าหมาย (attitude toward target) เช่น ต่อคน หรือต่อสถาบัน เป็นต้น หรืออาจจะเป็นลักษณะบุคลิกภาพของคนก็ได้ ลักษณะรูปแบบทำนายพฤติกรรมดังกล่าวเขียนได้ดังภาพประกอบ 3 (Ajzen and Fishbein, 1980 : 84)

จากภาพประกอบ 3 บัจจัยสำคัญ 2 ตัวที่กำหนดความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมก็คือ บัจจัยเกี่ยวกับทัศนคติของบุคคล และบัจจัยที่เกี่ยวกับสังคมหรือบัจจัยเชิงปทัสฐาน น้ำหนักความสำคัญของส่วนประกอบทั้งสองส่วนนี้ จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล รูปแบบของพีชเบเนและอัจเซนนี้ เขียนในรูปสมการทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้ (Fishbein and Ajzen, 1975 : 301 - 303)

$$B \sim I = (A_b)W_1 + (SN)W_2$$

เมื่อ	B	=	พฤติกรรมของบุคคล
	I	=	ความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรม
	A _b	=	ทัศนคติที่มีต่อการกระทำพฤติกรรม B

ภาพประกอบ 3 รูปแบบการทำนายพฤติกรรมของบุคคลตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

SN = บัณฑิตทางจิตวิสัย หรือแรงกดดันทางสังคม
 W_1, W_2 = น้ำหนักที่ได้จากการคำนวณผลการถดถอยพหุคูณ

สำหรับทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม (A_B) หาได้จาก

$$A_B = \sum_{i=1}^n b_i e_i$$

เมื่อ b = ความเชื่อที่ว่ากระทำพฤติกรรม B จะนำไปสู่ผลที่ตามมา
 หรือผลลัพธ์ i
 e = การประเมินของบุคคลเกี่ยวกับผลลัพธ์ i
 n = จำนวนของความเชื่อที่บุคคลยึดถืออยู่เกี่ยวกับการกระทำ
 พฤติกรรม

ส่วนองค์ประกอบที่สองคือบัณฑิตทางจิตวิสัย เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรม บัณฑิตทางจิตวิสัยเป็นการรับรู้ของบุคคลที่ว่าบุคคลอื่น ๆ ที่มี
 ความสำคัญต่อเขาคิดว่าเขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมอย่างไร ซึ่งหาได้จาก

$$SN = \sum_{i=1}^n b_i m_i$$

เมื่อ b = ความเชื่อเชิงบัณฑิตว่าบุคคล i คิดว่าเขาควรกระทำ
 พฤติกรรมหรือไม่
 m = แรงจูงใจให้ปฏิบัติตามความคิดของบุคคล i
 n = จำนวนบุคคลที่กล่าวอ้างอิง

รูปแบบของพีชเบนและอัจเซนที่กล่าวข้างต้นนี้ ได้มีงานวิจัยสนับสนุนแนวคิดนี้อยู่
 มาก เช่น งานวิจัยของพีชเบน ปี 1969 1970 1972 งานวิจัยของพีชเบนและคนอื่น ๆ
 ปี 1970 งานวิจัยของอัจเซนปี 1971 งานวิจัยของฮอร์นิก (Hornik) ปี 1970
 งานวิจัยของเดอวารีส์ (De Vries) และอัจเซน ปี 1971 งานวิจัยของคาร์ลสัน

(Carlson) ปี 1968 งานวิจัยของแมคคาร์ดีเคิล (McArdle) ปี 1972 งานวิจัยของดาร์รอช (Darroch) ปี 1971 งานวิจัยของแจคคาร์ดและเดวิดสัน (Jaccard and Davidson) ปี 1972 เป็นต้น งานวิจัยเหล่านี้พยายามที่จะทำนายความตั้งใจต่าง ๆ เช่น ความตั้งใจที่จะร่วมมือหรือแข่งขัน ความตั้งใจที่จะซื้อสินค้าและอื่น ๆ (Fishbein and Ajzen. 1975 : 308) นอกจากนี้ก็ได้มีนักวิจัยอื่นๆ ได้ใช้แนวคิดของฟิชเบินและอจเซนนี้ไปประเมินการทำนายพฤติกรรมได้เป็นผลสำเร็จ เช่น การวิจัยเรื่องการใช้เครื่องคุมกำเนิดสตรี ปฏิกริยาต่อข้อเสนอเรื่องพลังงานนิวเคลียร์ และเรื่องการเข้าโบสถ์ เป็นต้น (Gergen and Gergen. 1981 : 197)

แนวคิดของฟิชเบินและอจเซนนี้ อัลเบรชต์และคนอื่นๆ (Albrecht and others. 1980 : 218) เห็นว่าการที่ฟิชเบินและอจเซนผสมผสานทัศนคติเข้ากับตัวแปรทางสถานการณ์และตัวแปรอื่น ๆ นั้น ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำนายพฤติกรรมซึ่งแนวคิดของพวกเขาก็เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย

จากรายงานเกี่ยวกับรูปแบบของฟิชเบินและอจเซน ที่กล่าวข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า ทัศนคติต่อพฤติกรรม และทัศนคติทางจิตวิสัยนั้นเป็นตัวแปรสำคัญสามารถทำนายพฤติกรรมได้ ดังนั้น การวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาครั้งนี้ จึงศึกษาตัวแปรทัศนคติต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม และปัจจัยทัศนคติทางจิตวิสัย ในฐานะที่เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของบุคคลด้วย

โดยที่พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเป็นพฤติกรรมที่แยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณีย คือ การเข้าทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และการทำงานในโครงการพัฒนา ดังนั้น การศึกษาตัวแปรทัศนคติสำหรับการวิจัยนี้ จะศึกษาทัศนคติต่อการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และทัศนคติต่อการทำงานในโครงการพัฒนา สำหรับตัวแปรทัศนคติทางจิตวิสัยหรือที่เจอร์เกนและเจอร์เกนเรียกว่าแรงกดดันทางสังคมนั้น จะจำแนกออกเป็นตัวแปรย่อย 3 ตัวแปร คือ แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน และแรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ และในแต่ละตัวแปรเหล่านี้ก็จะแยกพิจารณาเป็นสองด้าน เช่นเดียวกับตัวแปรทัศนคติ

ส่วนตัวแปรภายนอก ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมตามทฤษฎีของฟิชเบินและอจเซน แต่ก็อาจเป็นตัวแปรที่อยู่เบื้องหลังที่อาจจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและทัศนคติทางจิตวิสัยได้ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเลือกใช้ตัวแปรคุณลักษณะส่วนตัวของ

บุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางการศึกษา และขนาดของครอบครัว มาใช้ในการทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาครั้งด้วย ทั้งนี้เนื่องจากมีงานวิจัยของบุคคลหลายคนที่ยืนยันว่าคุณลักษณะส่วนตัวเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา สำหรับตัวแปรภายนอกอื่น ๆ นั้น ยังไม่มีผลงานวิจัยยืนยัน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงไม่สนใจศึกษาตัวแปรเหล่านี้

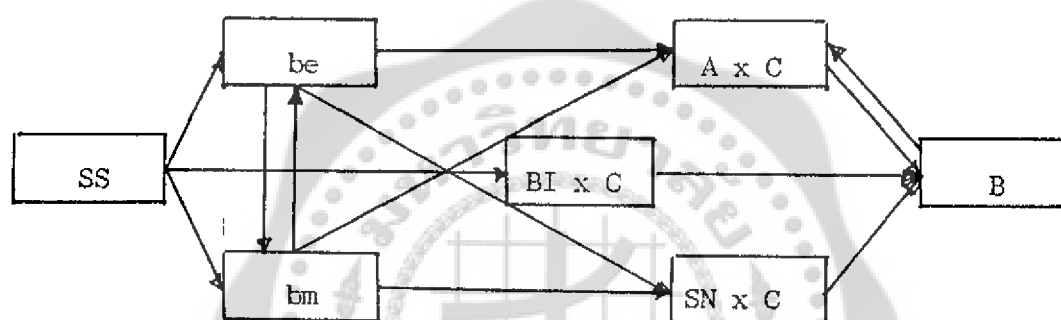
2. รูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสก้า (Liska's Revision Model)

ลิสก้า (Liska, 1984 : 61 - 74 ; Davis, 1985 : 89 - 90 ; Carpenter and Fleishman, 1987 : 79 - 87) ได้วิจารณ์แนวคิดของพีชเบนและอัจเซนที่เห็นว่าพฤติกรรมเป็นผลมาจากความตั้งใจ และความตั้งใจก็เป็นผลมาจากทัศนคติ และทัศนคติทางจิตวิสัยอีกต่อหนึ่ง โดยลิสก้าเห็นว่า รูปแบบของพีชเบนและอัจเซนนั้นยังคลุมเครือสำหรับการตอบคำถามปัญหาการวิจัยบางประการ และดูเหมือนว่ารูปแบบของพีชเบนและอัจเซนยังไม่มี ความซับซ้อนและลึกซึ้งเพียงพอที่จะจัดรูป (organized) และประสานการวิจัยจำนวนมากในปัจจุบันได้ นอกจากนี้รูปแบบของพีชเบนและอัจเซนก็ยังมองว่าตัวแปรภายนอกหรือตัวแปรเบี่ยงหลังที่สำคัญ ๆ ดังเช่น ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล (demographic variables) อันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม อาชีพ ศาสนา และการศึกษา ตัวแปรทัศนคติต่อเป้าหมายและตัวแปรลักษณะบุคลิกภาพนั้นจะแสดงอิทธิพลต่อพฤติกรรมในทางอ้อม โดยผ่านทัศนคติและทัศนคติทางจิตวิสัยเท่านั้น

ลิสก้าได้โต้แย้งว่า พฤติกรรมไม่ได้เกิดจากความตั้งใจเสมอไป และทัศนคติตลอดจนทัศนคติทางจิตวิสัยก็ไม่ได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโดยผ่านความตั้งใจเท่านั้น แต่สามารถจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมได้ และอิทธิพลโดยตรงที่มีนี้ จะมีสูงกว่าอิทธิพลทางอ้อมด้วย นอกจากนี้ลิสก้ายังเห็นว่าโครงสร้างทางสังคมมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของคน ทั้งทางตรงและอ้อม ดังนั้น พฤติกรรมของบุคคลหลาย ๆ แบบ จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การควบคุมโดยความตั้งใจของบุคคลอย่างสิ้นเชิง ยิ่งกว่านั้นเขายังเห็นว่าพฤติกรรมบางอย่างเกี่ยวพันไปถึงลักษณะพื้นฐานที่จะต้องมีการกระทำพฤติกรรมนั้นซึ่งทักษะพื้นฐานที่จะต้องมีนี้ ลิสก้าเรียกว่า ทรัพยากร (resources) หรือบางครั้งการที่พฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ยังต้องเกี่ยวพันไปถึงเงื่อนไขของสภาพแวดล้อม และเงื่อนไขทางสังคมบางประการที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงพฤติกรรม เงื่อนไขของสภาพแวดล้อม หรือสภาพสังคมนี้ลิสก้า

เรียกว่า โอกาส (opportunities)

โดยสรุปแล้ว ในทัศนะของลิสก้าเห็นว่ารูปแบบของพีชเบนและอัจเซนนั้นไม่สมบูรณ์ เพราะว่าละเลยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ (involitional behavior) ความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมก็ไม่ใช่เป็นตัวผ่านของอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ ทั้งหมด นอกจากนี้ยังละเลยอิทธิพลทางตรงของโครงสร้างทางสังคมที่จะมีต่อพฤติกรรม ดังนั้น ลิสก้าจึงได้เสนอรูปแบบที่ปรับปรุงใหม่ ซึ่งสามารถเขียนได้ดังนี้

ภาพประกอบ 4 แสดงรูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสก้า

เมื่อ

- B = พฤติกรรม
- BI = ความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรม
- A = ทัศนคติ
- SN = ปทัสถานทางจิตวิสัย
- bm = ความเชื่อเกี่ยวกับการคาดหวังทางสังคมของบุคคลอื่นคู่ด้วยแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามความคาดหวังนั้น
- be = ความเชื่อเกี่ยวกับผลเฉพาะที่ตามมาของพฤติกรรมคู่ด้วยการประเมินคุณค่าของผลนั้น
- SS = โครงสร้างทางสังคม
- C = ตัวแปรเชิงเงื่อนไข(contingency variables)

รูปแบบที่ปรับปรุงใหม่ของลิสก้าดังกล่าว ได้รับการทดสอบจากบุคคลหลาย ๆ คน เช่น คาร์เพนเตอร์และเฟลชแมน (Carpenter and Fleishman, 1987 : 79 - 105) และเดวิส (Davis, 1985 : 89 - 93) ผลการทดสอบได้ข้อสรุปตรงกันว่า โครงสร้างทางสังคมซึ่งก่อให้เกิดทรัพยากรและโอกาสที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมตามแนวคิดของลิสก้า นอกจากนี้ยังส่งผลทางอ้อมผ่านทัศนคติและปทัสฐานทางจิตวิสัยและผ่านความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรม จนกระทั่งถึงพฤติกรรมตามแนวคิดของ พิชเบนและอัจเซนด้วย ดังนั้นพวกเขาจึงได้เสนอว่า ในการทำนายพฤติกรรมในภาคสนามนั้นควรจะประยุกต์รูปแบบของพิชเบนและอัจเซน เข้ากับรูปแบบของลิสก้า จึงจะทำนายพฤติกรรมได้ดี

สำหรับการวิจัยครั้งนี้เนื่องจากเป็นการวิจัยในภาคสนาม ดังนั้น พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น จึงอาจเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความตั้งใจ (volitional behavior) หรือพฤติกรรมที่ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจ (involitional behavior) ก็ได้ ดังนั้น สภาพเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมหรือสภาพสังคมบางประการของบุคคลจึงอาจมีผลต่อพฤติกรรมได้ การผสมผสานแนวคิดของพิชเบนและอัจเซน เข้ากับแนวคิดของลิสก้า จึงน่าจะทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ดีกว่า

3. ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison Theory)

ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมตามแนวคิดของเฟสติ้งเจอร์ (Shaw and Costanzo, 1970 : 277 ; citing Festinger, 1950, 1954) ในช่วงแรกมุ่งศึกษาผลของการสื่อสารทางสังคมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของสมาชิกและกลุ่มในสังคม ต่อมาได้ขยายขอบเขตของการศึกษารวมถึงการประเมินเปรียบเทียบความสามารถ (abilities) และความคิดเห็น (opinions) ของบุคคลเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของสังคม หลักการของทฤษฎีนี้มีที่มาจากแนวคิดที่ว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากความต้องการที่จะประเมินเปรียบเทียบความสามารถของตนว่าเหมาะสมหรือไม่ และเกิดจากความต้องการที่จะประเมินเปรียบเทียบความคิดเห็นของตนว่าถูกต้องหรือไม่ โดยการเปรียบเทียบกับความสามารถและความคิดเห็นของบุคคลอื่น ผลจากการประเมินเปรียบเทียบความคิดเห็นและความสามารถกับบุคคลอื่น มีผลทำให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมไปใกล้เคียงกับบุคคลอื่นในกลุ่มนั้นถึงแม้ว่ากระบวนการทั้งสองคือ การประเมินเปรียบเทียบความคิดเห็น และการ

ประเมินเปรียบเทียบความสามารถจะมีสาระสำคัญคล้ายคลึงกัน แต่มีข้อแตกต่างกันที่ว่า เมื่อมีการเปรียบเทียบความคิดเห็นของตนเองกับบุคคลอื่น ผลจากการเปรียบเทียบทำให้บุคคลนั้นมีความคิดเห็นเปลี่ยนแปลงได้ทั้งทางบวกและทางลบ ส่วนการเปรียบเทียบความสามารถของตนเองกับบุคคลอื่นในสังคม ผลจากการเปรียบเทียบทำให้บุคคลนั้นปรับตัวให้มีความสามารถเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะความสามารถสูงมากเท่าไร ก็จะได้รับ การประเมินว่ามีความเหมาะสมมากเท่านั้น

องค์ประกอบที่สำคัญที่มนุษย์ใช้ในการประเมินเปรียบเทียบความคิดเห็นและความสามารถของตนเองกับบุคคลอื่นในสังคม มีอยู่ 2 ประการคือ เกณฑ์ทางกายภาพ และเกณฑ์ทางสังคม บุคคลจะประเมินความคิดเห็นและความสามารถของตนเองโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ทางกายภาพเป็นอันดับแรก และในกรณีที่ไม่สามารถหาเกณฑ์ทางกายภาพมาใช้ในการประเมินได้ บุคคลจะใช้เกณฑ์ทางสังคม ได้แก่ ความคิดเห็นและความสามารถของบุคคลอื่น ๆ ในสังคม เมื่อบุคคลประเมินว่าความคิดเห็นหรือความสามารถของตนถูกต้องแล้ว ความคิดเห็นหรือความสามารถของบุคคลนั้นจะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ ในทางตรงกันข้าม ถ้าความคิดเห็นหรือความสามารถของตนยังไม่ถูกต้องเหมาะสม บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและการกระทำให้ใกล้เคียงกับเกณฑ์

การเลือกบุคคลที่จะเปรียบเทียบกับตน เฟส汀เจอร์เห็นว่า บุคคลมักจะเลือกเปรียบเทียบกับบุคคลที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะคนที่มีความคิดเห็นและความสามารถใกล้เคียงกัน สิ่งนี้จะทำให้บุคคลไม่ค่อยชอบสถานการณ์ที่บุคคลอื่น ๆ มีความคิดเห็น และความสามารถแตกต่างกับตน แต่จะชอบสถานการณ์ที่บุคคลอื่น ๆ มีความคิดเห็นและความสามารถคล้าย ๆ กับตนและมีแนวโน้มที่จะหลบหลีกออกจากกลุ่มที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากตน ในกลุ่มที่มีความคิดเห็นและความสามารถใกล้เคียงกัน ทุกคนจะมีแรงผลักดันเปรียบเทียบความคิดเห็นและความสามารถของตนเองกับบุคคลอื่น และเปรียบเทียบพฤติกรรมของตนให้ใกล้เคียงกับผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ส่วนกลุ่มที่มีความคิดเห็นและความสามารถแตกต่างกัน สมาชิกในกลุ่มจะหมดความต้องการที่จะเปรียบเทียบความคิดเห็น และความสามารถของตนเองกับบุคคลในกลุ่มและจะแยกตัวออกจากกลุ่ม

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งใช้แนวคิดของเฟส汀เจอร์ มาช่วยในการทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยพยายามศึกษาว่าบุคคลที่มีความคิดเห็นและความสามารถแตกต่างไปจากกลุ่มนั้น มีผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

หรือไม่

4. ทฤษฎีปริวรรตนิยม (Exchange Theory)

ทฤษฎีปริวรรตนิยม เป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาในระดับจุลภาค ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมในการนำมาใช้วิเคราะห์ และอธิบายพฤติกรรมตลอดจนปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับบุคคล แหล่งกำเนิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้อาจสรุปได้ว่า มาจากสามแหล่งด้วยกันคือ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2529 : 138 - 162 ; Turner. 1978 : 201 - 307 ; Wallace and Wolf. 1986 : 145 - 161)

4.1 จากเศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (utilitarian economics) ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญคือ 1) มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล เป็นสัตว์เศรษฐกิจ (economic man) และมนุษย์จะพยายามแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุให้มากที่สุด จากการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นในตลาดซึ่งมีลักษณะการแข่งขันเสรี 2) มนุษย์ในฐานะที่เป็นหน่วยที่มีเหตุผลในตลาดเสรี จะพยายามหาข่าวสารที่จำเป็นทั้งหมด เพื่อให้สามารถรู้ทางเลือกไปสู่จุดหมายทั้งหมดและเพื่อจะได้ตัดสินใจเลือกแนวทางที่ได้กำไรหรือประโยชน์มากที่สุด 3) หลักการพิจารณาอย่างมีเหตุผล คือรู้ค่าใช้จ่าย (costs) ในการปฏิบัติตามทางเลือกต่าง ๆ (alternative) รู้ผลประโยชน์ทางวัตถุที่พึงได้จากทางเลือกต่าง ๆ เหล่านี้ หลังจากหักส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายออกไปแล้ว และคัดเลือกเอาทางเลือกที่ให้ประโยชน์หรือผลกำไรมากที่สุด

นักทฤษฎีปริวรรตนิยมสมัยใหม่ ได้พยายามปรับปรุงทฤษฎีนี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการปรับปรุงเหล่านี้ทำให้เป็นที่ยอมรับว่า 1) มนุษย์มักไม่ได้พยายามแสวงหาประโยชน์มากที่สุดเสมอไป 2) มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้มีเหตุผลเสมอไป 3) การติดต่อหรือแลกเปลี่ยนสิ่งของกันไม่จำเป็นในตลาดหรือที่อื่น ไม่ได้หมายความว่าผลประโยชน์จะปลอดจากอิทธิพลภายนอกหรือกฎเกณฑ์ภายนอกเสมอไป 4) มนุษย์ไม่สามารถมีข้อมูลข่าวสารหรือความรู้เกี่ยวกับทางเลือกทั้งหมดที่มีอยู่

ดังนั้น นักทฤษฎีปริวรรตนิยมสมัยใหม่ก็สามารถสร้างฐานคติให้กับอรรถประโยชน์นิยมโดยอาศัยหลักการที่แก้ไขแล้วดังนี้ 1) ในขณะที่มนุษย์มิได้แสวงหาประโยชน์อย่างมากที่สุดมนุษย์ก็ได้พยายามที่จะหาประโยชน์บางส่วนจากการติดต่อสัมพันธ์กันเสมอ 2) ในขณะที่มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้มีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ แต่เขาก็ได้พยายามคำนวณเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและผลกำไรจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน 3) แม้ว่ามนุษย์จะไม่มีข้อมูลอย่างครบถ้วนเกี่ยว

กับทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ แต่ก็พอทราบทางเลือกอื่นอยู่บ้าง ซึ่งทำให้เขาสามารถประมาณค่าใช้จ่ายและการไรของทางเลือกนั้น ๆ ได้ 4) แม้ว่ามนุษย์จะต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลภายนอก แต่มนุษย์ก็พยายามแข่งขันกันเองในการแสวงหาประโยชน์ในขณะมีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้นักทฤษฎีปริวรรตนิยมยังได้เสริมต่อด้วยประโยชน์ที่ไม่ใช้วัตถุด้วยคือ 5) แม้การปริวรรตทางเศรษฐกิจจะมีอยู่ในทุกสังคม แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการปริวรรตทั่วไปของบุคคลต่าง ๆ ในสภาพสังคม 6) ในขณะที่การแลกเปลี่ยนในท้องถิ่นตลาดมีเป้าหมายทางวัตถุ แต่มนุษย์ก็มีการแลกเปลี่ยนอย่างอื่นที่ไม่ใช่วัตถุด้วย เช่น ทางจิตใจ (sentiments) และการบริการชนิดต่าง ๆ

4.2 จากมนุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (functional anthropology) ทฤษฎีการปริวรรตจากมนุษยวิทยานั้นได้จากแนวคิดของบุคคลหลายคน เช่น เซอร์ เจมส์ เฟรเซอร์ (Sir James Frazer) มาลินาวสกี (Malinowski) มาร์เซล มอสส์ (Marcel Mauss) และคลาวด์ เลวี-สเตราสส์ (Claude Levi-Strauss) เป็นต้น แนวคิดของเฟรเซอร์ที่มีอิทธิพลต่อนักทฤษฎีปริวรรตนิยมสมัยใหม่ก็คือ 1) กระบวนการแลกเปลี่ยนหรือการปริวรรตเป็นผลของมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองความต้องการจำเป็นของเขา 2) เมื่อให้ค่าไรแก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการแล้ว กระบวนการแลกเปลี่ยนก็จะกลายเป็นสถาบันหรือเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติสัมพันธ์นั้น 3) เครือข่ายของปฏิสัมพันธ์นั้นไม่เพียงแต่ช่วยให้มนุษย์สนองความต้องการจำเป็นเท่านั้น แต่จะมีผลกระทบต่อรูปแบบของโครงสร้างทางสังคม ซึ่งจะเกิดขึ้นมากมายหลังในสังคมนั้นด้วย 4) กระบวนการแลกเปลี่ยนทำหน้าที่แบ่งแยกประเภทของกลุ่มตามเกณฑ์การเป็นเจ้าของของสิ่งมีค่า ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มต่าง ๆ มีอำนาจมีอภิสิทธิ์และเกียรติยศต่างกัน

สำหรับแนวคิดของมาลินาวสกี ที่ส่งผลในทฤษฎีปริวรรตนิยมสมัยใหม่คือ 1) มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล ต้องการสนองความต้องการจำเป็นของตน โดยอาศัยหลักแห่งธุรกิจที่ลงทุนน้อยที่สุด 2) ความต้องการในทางจิตวิทยาเป็นพลังในการริเริ่มและผูกพันการแลกเปลี่ยนระหว่างกันมากกว่าความต้องการทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จิตวิทยาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมสังคม 3) ความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนอาจครอบคลุมคนมากกว่าสองฝ่าย 4) ความสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนโดยสัญลักษณ์เป็นกระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดการจาแนกความแตกต่างของตำแหน่งฐานะในสังคม และทำให้สังคมมีบูรณาการและยึดเหนี่ยวกัน

แนวคิดของมอส ได้เชื่อมประสานหลักปฏิวัติของอรรถประโยชน์นิยมกับหลักโครงสร้างของเดิร์ไคม์ (Durkheim) โดยเขาเห็นว่าการแลกเปลี่ยนก่อให้เกิดเป็นพลังงานเสริมโครงสร้างเชิงปทัสสถานของสังคม

ส่วนแนวคิดของเลวี-สเตราสส์นั้น เห็นว่า 1) รูปแบบต่าง ๆ ของโครงสร้างทางสังคมเป็นตัวแปรสำคัญในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนมากกว่าที่จะเป็นมูลเหตุจูงใจของบุคคลแต่ละคน 2) ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนในระบบสังคม มักจะไม่ใช่การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยตรง แต่มักรวมอยู่ในเครือข่ายของการแลกเปลี่ยนทางอ้อมที่ซับซ้อนมากกว่า สาเหตุของการแลกเปลี่ยนนั้นมาจากแบบแผนของบูรณาการและองค์การทางสังคม นอกจากนี้กระบวนการแลกเปลี่ยนยังก่อให้เกิดรูปแบบขององค์การสังคมแบบต่าง ๆ

4.3 จากจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (behavioral psychology) แนวคิดทางจิตวิทยาเชิงพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อทฤษฎีปฏิวัติทางสังคมวิทยา ซึ่งนักทฤษฎีปฏิวัตินิยมได้นำมาใช้ในสังคมวิทยา คือ 1) ในสถานการณ์ใด ๆ สิ่งมีชีวิตจะแสดงพฤติกรรมที่ก่อผลตอบแทนมากที่สุดและให้โทษที่น้อยที่สุด 2) สิ่งมีชีวิตจะมีพฤติกรรมที่เข้ากับพฤติกรรมที่ให้ผลตอบแทนที่ดีในอดีต 3) สิ่งมีชีวิตจะประพฤติซ้ำในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับอดีต ซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้นส่งผลตอบแทนในอดีต 4) สิ่งกระตุ้นที่เคยให้ผลตอบแทนในอดีต จะก่อให้เกิดพฤติกรรมหาของเดียวกับอดีตอีก 5) การประพฤติซ้ำจะเกิดขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ ตราบเท่าที่ยังให้ผลตอบแทน 6) สิ่งมีชีวิตจะแสดงความโกรธ หากพฤติกรรมอย่างหนึ่งซึ่งในอดีตเคยก่อผลตอบแทน แต่ปัจจุบันยังไม่ก่อผลเช่นนั้นอีก 7) ยิ่งสิ่งมีชีวิตได้รับรางวัลจากพฤติกรรมเฉพาะอย่างใดมากขึ้นเท่าใด พฤติกรรมนั้นก็จะมีผลรางวัลลงเท่านั้น (เนื่องจากสถานการณ์) และสิ่งมีชีวิตนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะประพฤติแบบอื่นเพื่อหารางวัลอย่างอื่นต่อไป

สำหรับนักทฤษฎีปฏิวัตินิยมที่สำคัญนั้น มี 2 คนคือ จอร์จ ซี โทมส์ (Gorge C. Homans) ซึ่งเน้นหลักการเบื้องต้นของพฤติกรรมทางสังคม (elementary principles of social behavior) และปีเตอร์ เอ็ม บลาว (Peter M. Blau) ซึ่งเน้นโครงสร้างนิยมที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยน (exchange structuralism)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากใช้หน่วยในการวิเคราะห์เป็นหน่วยระดับบุคคลที่อาศัยอยู่ภายใต้โครงสร้างทางสังคมเดียวกัน คือในระดับหมู่บ้านเดียวกัน ดังนั้นจึงเลือกใช้ทฤษฎีปฏิวัตินิยมของโธมส์ มาใช้ในการทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการ

พัฒนาการ

จอร์จ โทเมอร์ (Turner. 1978 : 216 - 245, Wallace and Wolf. 1986 : 162 - 170 ; Homans. 1974 : 357 - 371) มีความเชื่อว่า พฤติกรรมทางสังคมเบื้องต้น (elementary social behavior) สามารถอธิบายโดยใช้ประพจน์พื้นฐานของการปริวรรตทางสังคม (basic propositions of social exchange) แนวคิดของโทเมอร์นี้มีที่มาจากการแลกเปลี่ยนในทางจิตวิทยา ซึ่งมองถึงผลประโยชน์หรืออรรถประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนบุคคล (individual self-interest) โดยเขาได้ใช้ฐานคิดในทางเศรษฐกิจ 4 ประการ ซึ่งได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว มาช่วยในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ สำหรับแนวคิดสำคัญ (key concepts) ที่โทเมอร์ได้ใช้นั้นประกอบด้วย สิ่งกระตุ้น (stimulus) เป็นสิ่งซึ่งเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมซึ่งทำให้สิ่งมีชีวิตตอบสนองด้วยการกระทำ การกระทำ (action) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกโดยสิ่งมีชีวิตเพื่อที่จะให้ได้รับรางวัลหรือหลีกเลี่ยงการลงโทษโดยตรง รางวัล (reward) เป็นสมรรถนะที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือการตอบสนองต่อความต้องการของสิ่งมีชีวิต เป็นสิ่งซึ่งใช้ในการกระตุ้น การลงโทษ (punishment) เป็นสมรรถนะที่จะก่อให้เกิดอันตรายบาดเจ็บหรือขัดขวางความพึงพอใจจากความต้องการ การลงโทษนี้เป็นสิ่งกระตุ้นอย่างหนึ่งคุณค่า (value) เป็นระดับความเข้มของรางวัลที่เป็นสิ่งกระตุ้น ค่าใช้จ่าย (costs) เป็นสิ่งที่มาก่อนรางวัล หรือการลงโทษที่ได้รับในการเข้าไปร่วมในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การรับรู้ (perception) เป็นสมรรถนะที่จะเข้าใจ ให้น้ำหนัก และประเมินรางวัลและค่าใช้จ่าย ความคาดหวัง (expectation) เป็นการคาดคิดเกี่ยวกับระดับของรางวัล การลงโทษ หรือค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

จากแนวคิดสำคัญที่กล่าวข้างต้นนั้น โทเมอร์จึงได้ตรา (labels) ประพจน์แต่ละประพจน์ในรูปของตัวแปรซึ่งเป็นจุดเด่นของประพจน์นั้น ๆ ประพจน์ทั้งหมดนี้เรียกว่าหลักการเบื้องต้นของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย

ประพจน์ที่ 1 ประพจน์เกี่ยวกับความสำเร็จ (success proposition) กำหนดไว้ว่าสำหรับกิจกรรมทุกอย่างที่กระทำโดยบุคคลนั้น เมื่อการกระทำใด ๆ ได้รับรางวัลบ่อยครั้งเพียงใด บุคคลนั้นก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นมากยิ่งขึ้น

ประพจน์ที่ 2 ประพจน์เกี่ยวกับสิ่งกระตุ้น (stimulus proposition) กำหนดไว้ว่าถ้าสิ่งกระตุ้นใดเคยก่อให้เกิดรางวัลต่อการกระทำในอดีตแล้วและสิ่งกระตุ้นในปัจจุบัน

มีความคล้ายคลึงกับสิ่งกระตุ้นเดิมเพียงใด บุคคลก็จะยิ่งแสดงการกระทำแบบเดิมหรือคล้ายคลึงกับแบบเดิมมากเท่านั้น

ประพจน์ที่ 3 ประพจน์เกี่ยวกับคุณค่า (value proposition) กำหนดว่ายิ่งผลการกระทำของบุคคลก่อให้เกิดคุณค่ามากเพียงใด บุคคลจะยิ่งแสดงการกระทำนั้น

ประพจน์ที่ 4 ประพจน์เกี่ยวกับการไม่ให้สิ่งที่มีมากเกินไป (deprivation - satiation proposition) ยิ่งการกระทำของบุคคลได้รับรางวัลเฉพาะอย่างบ่อยเพียงใด คุณค่าของหน่วยของรางวัลหน่วยต่อ ๆ ไปจะยิ่งมีค่าน้อยลงเท่านั้น

ประพจน์ที่ 5 ประพจน์เกี่ยวกับความก้าวร้าวและความพึงพอใจ (aggression-satisfaction proposition) ก) เมื่อการกระทำของบุคคลไม่ได้รับรางวัลตามที่คาดหวัง หรือได้รับโทษที่ไม่ได้คาดหวัง บุคคลจะโกรธ ถ้าบุคคลแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากยิ่งขึ้นเพียงใด ผลของพฤติกรรมนั้นจะยิ่งมีคุณค่าต่อเขาเพียงนั้น ข) เมื่อการกระทำของบุคคลได้รับรางวัลตามที่คาดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นรางวัลที่มากกว่าที่คาดหวัง หรือไม่ได้รับโทษตามที่คาดหวัง เขาจะรู้สึกพึงพอใจ เขาจะยิ่งแสดงพฤติกรรมที่พึงพอใจนั้นมากขึ้น และผลของพฤติกรรมนั้นจะยิ่งมีคุณค่าต่อเขามากยิ่งขึ้น

ประพจน์ที่ 6 ประพจน์เกี่ยวกับเหตุผล(rationality proposition) ในการเลือกการกระทำสิ่งต่าง ๆ บุคคลจะเลือกการกระทำที่เขาเชื่อว่าคุณค่าของการกระทำนั้นคู่ด้วยโอกาสที่เขาจะได้สิ่งนั้นมีมากที่สุด

หลักการเบื้องต้นของไฮแมนสามารถสรุปได้ว่า บุคคลจะคำนวณเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ สำหรับการกระทำ ทางเลือกแต่ละทางเลือกนั้นมีคุณค่ามากเพียงใด ในขณะที่เลือกกันก็จะคำนึงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับสิ่งนั้น ๆ ด้วย ซึ่งเขียนเป็นสูตรได้ดังนี้

$$\begin{array}{ccccc} \text{การกระทำ} & = & \text{คุณค่า} & \times & \text{โอกาสที่จะเป็นไปได้} \\ \text{(action)} & & \text{(value)} & & \text{(probability)} \end{array}$$

จากแนวคิดของไฮแมนดังกล่าวข้างต้น การวิจัยครั้งนี้จึงได้เลือกตัวแปร "การคาดหวังในผลประโยชน์ตอบแทน" มาอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของบุคคลตามมทษฉฉนี้ โดยกำหนดให้การคาดหวังในผลประโยชน์ตอบแทนนั้นม้องค์ประกอบ 2 ส่วนคือองค์ประกอบเกี่ยวกับคุณค่าของผลประโยชน์นั้น และองค์ประกอบเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะได้รับผลประโยชน์นั้น

สรุปกรอบความคิดเชิงทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบความคิดเชิงทฤษฎีสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำกัดกรอบการวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของปัจเจกบุคคล โดยใช้ตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล (personal attributes variable) กับตัวแปรเกี่ยวกับการรับรู้ของบุคคลเท่านั้น (personal perceive variables) ส่วนตัวแปรเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม (social structural variables) ซึ่งรวมถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองนั้นไม่ได้นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของการวิจัยซึ่งจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างในระดับบุคคลที่อยู่ภายใต้โครงสร้างเดียวกัน คือ หมู่บ้านเดียวกัน จึงทำให้โครงสร้างทางสังคมไม่มีความแปรเปลี่ยนหรือไม่มีความแตกต่างกัน

ในการสรุปกรอบความคิดเชิงทฤษฎีสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยมุ่งใช้กรอบความคิดจากทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมและทฤษฎีทางสังคมวิทยาจุลภาคเป็นหลัก และมุ่งใช้กรอบความคิดที่ได้จากการปริทัศน์งานวิจัยเข้ามาเสริมกรอบทางทฤษฎี เพื่อให้ได้กรอบความคิดเชิงทฤษฎีสำหรับการวิจัยนี้ให้สมบูรณ์ที่สุด

สำหรับกรอบความคิดจากทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมและสังคมวิทยาจุลภาคนั้น ได้มาจากการผสมผสานกรอบการอธิบายพฤติกรรมตามแนวทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ของฟิชเบินและอจเซน รูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสก้า ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟลติงเจอร์ และทฤษฎีปฏิกิริยาของโฮแมนส์

เมื่อประยุกต์ความคิดจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ของฟิชเบิน และอจเซน (Fishbein and Ajzen, 1975 ; Ajzen and Fishbein, 1980) มาใช้นั้น เห็นว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา มีผลกระทบมาจากความตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และความตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น ก็มีผลมาจากทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมและทัศนคติทางจิตวิสัย ซึ่งทั้งทัศนคติต่อพฤติกรรมและทัศนคติทางจิตวิสัยนี้ ฟิชเบินและอจเซนแสดงให้เห็นว่า ค่าสหสัมพันธ์เฉลี่ยของผลการวิจัย 14 เรื่องที่มีต่อความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมนี้มีสูงถึง .746 ดังนั้นการทำนายความตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมจากทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมและทัศนคติทางจิตวิสัย จึงน่าเพียงพอ

อย่างไรก็ตาม ทัศนคติทางจิตวิสัยที่จะส่งผลต่อความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมมี

ส่วนร่วมนั้นสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท แต่ที่สำคัญ ๆ คือ แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ และแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน

ความเชื่อเชิงปทัสสถานเกี่ยวกับความคิดของกลุ่มผู้นำ ถือว่าเป็นปทัสฐานที่สำคัญของสังคมไทย ที่จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่กลุ่มผู้นำกำหนด ดังที่อดิน รัชพันธ์ (2527 : 108 - 109) เคยกล่าวไว้ว่า ชาวบ้านบางคนไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่าเขาประชุมเรื่องอะไร แต่เมื่อผู้ใหญ่บ้านบอกให้มาร่วม เขาก็มาร่วม ลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ นอกจากนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) ก็ยังชี้ให้เห็นว่า ความศรัทธา ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่มีเกียรติยศตำแหน่งและอำนาจบังคับที่มาจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า จะทำให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ซึ่งผลการวิจัยของอิน จุง หวัง (Whang. 1981 : 92) ผลการวิจัยของฉลาดชาย รมิตานนท์ (2527 : 137 - 138) และการวิจัยของอนุภาพ ถาวราก (2528) ก็ยืนยันความสำคัญของผู้นำที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่า แรงกดดันของกลุ่มผู้นำจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยที่แรงกดดันของกลุ่มผู้นำ หมายถึงการที่บุคคลรับรู้ว่าคุณกลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน หรือคนอื่น ๆ นั้น คิดว่าเขาควรเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหรือไม่ และโดยปกติแล้วเขามักจะยอมตามความคิดของกลุ่มผู้นำเหล่านั้นหรือไม่

ในด้านแรงกดดันของกลุ่มเครือญาติก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากกลุ่มเครือญาติก็เป็นกลุ่มแบบปฐมภูมิ (primary group) ที่มีความสนิทสนม มีความเป็นส่วนตัว และมีความสัมพันธ์เฉพาะหน้า (สุพิศรา ฤภาพ.2514 : 69) จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างมาก พิษเนเองก็ได้ชี้ให้เห็นว่า ในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมในการประท้วงการตัดตั้งโรงงานพลังงานเคสิร์นั้น บุคคลมักจะคำนึงว่า ญาติ ๆ ของเขาต่อต้านการประท้วงหรือไม่ ถ้ากลุ่มเครือญาติหรือบุคคลในครอบครัวต่อต้านการประท้วง นักประท้วงอาจรู้สึกถึงแรงกดดันที่จะทำให้เขาต้องหลบเลี่ยงการไปมีส่วนร่วมในการประท้วงนั้น (Gergen and Gergen. 1981 : 195 - 197) สำหรับสังคมไทยนั้น แรงกดดันของกลุ่มเครือญาติเป็นเรื่องสำคัญ เพราะสังคมไทยนั้นมีความผูกพันกับเครือญาติค่อนข้างสูง ดังที่จิตกรทิพย์ นาดสุภา (2528 : 54 - 55) ได้ชี้ให้เห็นความเชื่อของหมู่บ้านคือความเชื่อในสายโลหิตเครือญาติ สายโลหิตผูกพันผู้มีชีวิตอยู่ และผู้มีชีวิตกับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ความเชื่อที่ว่า

ตายาย แสดงความสำคัญของระบบเครือญาติในความคิดของชาวบ้านไทย แสดงว่าหมู่บ้านมีร่องรอยระบบเครือญาติขยายหรือชาติวงศ์ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่า แรงกดดันของกลุ่มเครือญาติจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยที่แรงกดดันของกลุ่มเครือญาติ หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่า เครือญาติและบุคคลในครอบครัวของเขาสนับสนุนให้เขาเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหรือไม่ และโดยปกติแล้วเขามักจะทำตามความคิดของเครือญาติและบุคคลในครอบครัวหรือไม่

สำหรับแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อนนั้น ก็ถือว่าเป็นทัศนคติทางสังคมที่สำคัญเช่นเดียวกัน ที่ทำให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่เข้าร่วม เพราะกลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มปฐมภูมิเช่นเดียวกับกลุ่มเครือญาติ (สุพิตรา สุภาพ. 2514 : 69) ดังนั้นพีชเบนจึงเห็นว่า ถ้ากลุ่มเพื่อนต่อต้านการประทุงแล้ว นักประทุงอาจรู้สึกถึงแรงกดดัน ที่จะทำให้เขาต้องหลบเลี่ยงการไปมีส่วนร่วมในการประทุงการติดตั้งโรงงานพลังนิวเคลียร์ได้ (Gergen and Gergen. 1981 : 195 - 197) นอกจากนี้ผลการวิจัยของอนุภาพ ถิรลาก (2528) ก็ยังแสดงให้เห็นว่าความต้องการเป็นกลุ่มพวก ทำให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของกลุ่มเพื่อนอย่างดี ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่า แรงกดดันของกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยที่แรงกดดันของกลุ่มเพื่อน หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าการกลุ่มเพื่อนของเขาเห็นว่าเขาควรจะไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหรือไม่ และโดยปกติแล้วเขามักจะปฏิบัติตามความคิดของกลุ่มเพื่อนหรือไม่

อย่างไรก็ตามในแนวคิดของพีชเบนและอิจเซน (Ajzen and Fishbein. 1980 ; Fishbein and Ajzen. 1975) ยังเห็นว่าอาจใช้ตัวแปรภายนอกหรือตัวแปรพื้นฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะของบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม สถานภาพทางการศึกษา หรือขนาดของครอบครัว มาอธิบายพฤติกรรมได้ โดยเขาเห็นว่าคุณลักษณะเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผ่านทัศนคติและทัศนคติทางจิตวิสัย ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงใช้ตัวแปรเหล่านี้มาอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาด้วย

ถึงแม้ว่าทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของพีชเบนและอิจเซน จะสามารถทำนายพฤติกรรมได้อย่างดี แต่แอลเลน ลิสกา (Liska. 1984 : 61 - 74) ก็แย้งว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความตั้งใจเสมอไป มีพฤติกรรมอีกหลาย ๆ อย่างที่ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจ โดยเฉพาะพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

นี้ส่วนใหญ่มักจะเกิดจากลักษณะโครงสร้างทางสังคม ซึ่งก่อให้เกิดโอกาสแก่บุคคลในการมีพฤติกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้พฤติกรรมบางอย่างยังต้องการทักษะความรู้ความสามารถเฉพาะ ดังนั้นถึงแม้ว่าบุคคลจะตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าขาดซึ่งทักษะจำเป็นสำหรับการกระทำพฤติกรรมนั้นแล้ว พฤติกรรมก็ย่อมไม่เกิดขึ้น สำหรับโอกาสในการก่อให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งลิสก้าเห็นว่าจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก็คือ อายุ สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม และการศึกษาของบุคคล จะทำให้บุคคลมีโอกาสดังกล่าวหรือไม่

เมื่อนำแนวคิดของลิสก้า มาใช้ในการทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานั้นจะเห็นว่า โอกาสที่จะทำให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ดังเช่น อายุของผู้เข้าร่วม ถ้าบุคคลมีอายุมากเกินไปก็จะทำให้ไม่มีโอกาสเข้าร่วมออกกำลังแรงงาน ขนาดของครอบครัวก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้บุคคลมีโอกาสร่วมมากหรือน้อย ในครอบครัวที่มีขนาดใหญ่บุคคลจะมีโอกาสร่วมมากกว่าครอบครัวขนาดเล็ก เพราะอาจจะมีย่าแก่แรงงานเหลือเพื่อ สถานภาพทางเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยที่จะทำให้บุคคลเข้าร่วมได้หรือไม่ได้เช่นเดียวกัน ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสนในการเข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่า เนื่องจากไม่ต้องกังวลกับภาวะการครองชีพมากนัก นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการที่จะร่วมออกทุนทรัพย์ได้มากกว่าด้วย ส่วนบุคคลที่มีภาวะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดี อาจไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วม เพราะต้องใช้เวลาในการหาหาเลี้ยงชีพ และถ้าเป็นการร่วมออกทุนทรัพย์ บุคคลเหล่านี้ก็จะมีโอกาสนในการมีส่วนร่วมน้อย ในด้านสถานภาพทางสังคมนั้นเป็นปัจจัยที่ให้โอกาสหรือไม่ให้โอกาสแก่บุคคลในการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมาก เพราะถ้าบุคคลเป็นผู้มีสถานภาพทางสังคมในระดับสูง เช่นเป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการหมู่บ้าน ก็จะมีโอกาสนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและร่วมในการตัดสินใจได้มากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่า ส่วนสถานภาพทางการศึกษาก็เช่นเดียวกัน คนที่มีสถานภาพทางการศึกษาสูงกว่าจะมีโอกาสนในการเข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่า ซึ่งผลการวิจัยของบุคคลหลายคนก็ยืนยันว่า เพศ อายุ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคมและสถานภาพทางการศึกษานั้น มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจริง (Whang, 1981 : 94 - 95 ; Kanchanachitra, 1976 ; Kuntavong, 1985 ; Kaufman, 1949 ; สุรัสวดี พุ่มพยนต์, 2528 ; จอห์น วุฒิกรรมรักษา, 2526 ; อนุภาพ ธีรลภา, 2528 ; ชินชัย ชี้เจริญ, 2528 ; กรมการพัฒนาชุมชน, 2519 : 60

-90 ; สกนธ์ จันทรักษ์. 2528 ; ถนัด ม่วงมณี. 2526 ; อารยา วัฒนกิจ. 2526 ; อาสาฬห์ เกษทรัพย์. 2524 ; อุบลวรรณ สืบมูล. 2529 ; วัชรินทร์ วรรณวิทยา. 2525 ; วัชรพล ชันไชยและคนอื่น ๆ. 2529 : 26 - 35 ; สุจินต์ ดาววีระกุล. 2527 : 106 - 107 ; และยุวดี สิทธิพาที. 2527 : 108 - 110)

ในด้านทรัพยากรหรือทักษะที่จำเป็นสำหรับการกระทำพฤติกรรม ตามแนวคิดของ ลิสก้านั้น ถ้าพิจารณาว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้นเป็นโครงการทั่วไป ซึ่งไม่ต้องอาศัยทักษะหรือความสามารถพิเศษเฉพาะใด ๆ แล้ว ตัวแปรนี้ก็ไม่น่าจะมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษา ในแนวคิดของลิสก้านั้นนอกจากจะมองว่าพฤติกรรมอาจจะเกิดจากโอกาส และทรัพยากรโดยตรงแล้ว ยังเกิดจากทัศนคติต่อพฤติกรรมและเกิดจากปทัสถานทางจิตวิสัยโดยตรงอีกด้วย ซึ่งแนวคิดของลิสก้าดังกล่าวทั้งหมดนี้ ริชาร์ด เดวิส (Davis. 1985 : 89 - 93) และทีเตอร์ คาร์เพนเตอร์ และจอห์น เฟลชแมน (Carpenter and Fleishman. 1987 : 709 - 105) ก็ได้ทำการวิจัยเพื่อทดสอบรูปแบบของลิสก้าแล้ว ได้ผลตรงกันว่า ทั้งแนวคิดของพิชเชนและอิจเซนและแนวคิดของลิสก้านั้น สามารถทำนายพฤติกรรมได้อย่างดีเมื่อใช้รูปแบบทั้งสองนี้ร่วมกัน

สำหรับแนวคิดของเฟลติงเจอร์นั้นมองว่า พฤติกรรมของบุคคลนั้นเกิดจากการประเมินความคิดเห็นและความสามารถของตนเองของบุคคล ซึ่งเมื่อบุคคลประเมินแล้วก็จะเกิดการเปลี่ยนพฤติกรรม หรือปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (Shaw and Costanzo. 1970 : 277) ดังนั้นเมื่อนำทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟลติงเจอร์มาทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น ตัวแปรสำคัญที่จะช่วยในการทำนายพฤติกรรมก็คือ การประเมินความคิดเห็นเมื่อเทียบกับกลุ่ม และการประเมินความสามารถเมื่อเทียบกับกลุ่ม ซึ่งความคิดเห็นและความสามารถนี้ ถ้าบุคคลมีใกล้เคียงกับกลุ่มก็คาดว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาค่อนข้างสูง แต่ถ้าความคิดเห็นและความสามารถนี้แตกต่างจากกลุ่มมากก็คาดว่าจะปลีกตัวออกจากกลุ่ม คือไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาค่อนข้างน้อย

ส่วนแนวคิดทฤษฎีบริวารนิยมของจอร์จ ซี โทมสัน (Martindale. 1981 : 314 ; Turner. 1978 : 227 - 229) นั้นเห็นว่า การมีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์นั้นมีสาระสำคัญอยู่ที่การแลกเปลี่ยนรางวัลและการลงโทษหรือค่าใช้จ่าย การที่บุคคลมองเห็นคุณค่าของผลตอบแทนที่จะได้รับ และการมองเห็นความเป็นไปได้ที่จะได้รับผลตอบแทนนั้น

จะทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมขึ้น เพื่อสนองตอบต่อผลตอบแทนที่จะได้รับ จากแนวคิดของ โยเมเนสดังกล่าวนี้อาจจะนำมาประยุกต์ใช้ในการทำนายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมว่า การคาดหวังในผลประโยชน์ตอบแทนเป็นตัวแปรที่จะเอื้ออำนวยให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา จากประสบการณ์การพัฒนาในประเทศจีน (Ng. 1985 : 118 - 119) แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมนี้ เกี่ยวข้องกับขอบข่ายที่มวลชนรับรู้รางวัลและผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับอย่างไร เมื่อเทียบกับสิ่งที่เขาต้องสูญเสียไปในการเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งในปัจจุบัณนั้นสิ่งล่อใจดังกล่าวถือว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการระดมมวลชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างได้ผล ผลการวิจัยในเกาหลีของอึน จุง หวัง (Whang. 1981 : 94 - 99) และการวิจัยในประเทศไทยของสุรพล กาญจนจิตรราและอนุภาพ ธีรลาภ (Kanchanachitra. 1976 ; อนุภาพ ธีรลาภ. 2528) ก็พบผลในทำนองเดียวกันว่า การคาดหวังในผลประโยชน์ตอบแทนเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่าจะการคาดหวังในผลประโยชน์ตอบแทนจะทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

อย่างไรก็ตามการรอบคอบความคิดที่ได้จากการผสมผสานเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้น ยังไม่ครอบคลุมตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งหมด เพราะยังมีผลงานวิจัยเชิงประจักษ์ และแนวคิดของบุคคลสำคัญ ๆ อีกหลายคน ที่แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนายังขึ้นอยู่กัตัวแปรอื่น ๆ อีกหลายตัว ดังรายละเอียดจะเสนอต่อไปนี้คือ

1. ตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลหรือตัวแปรทางชีวสังคมกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา คุณลักษณะส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น นอกเหนือจากตัวแปร เพศ อายุ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และสถานภาพทางการศึกษาแล้ว อัฟฮอฟฟ์ยังได้แสดงให้เห็นว่า สถานภาพครอบครัวหรือสถานภาพสมรสของบุคคลก็เกี่ยวพันกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย (อึน รพีพัฒน์. 2527 : 102 ; อ้างอิงมาจาก Uphoff. 1981) ซึ่งผลการวิจัยของกรมการพัฒนารัฐ (2519) และผลการวิจัยของดิฐพล ชันธไชยและคนอื่น ๆ (2529 : 26 - 35) ก็ยืนยันให้เห็นว่าสถานภาพการสมรสมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของบุคคลจริง แต่เนื่องจากกาวิจัยครั้งนี้มุ่งใช้กลุ่มตัวอย่างบุคคลที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ดังนั้น ตัวแปรเกี่ยวกับสถานภาพการสมรสจึงไม่จำเป็นต้องใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลอีกประการหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ภายในหมู่บ้าน (อัคิน รพีพัฒน์. 2527 : 102 ; อ้างอิงมาจาก Uphoff. 1981 ; กรมการพัฒนาชุมชน. 2519) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ใช้เพียงหมู่บ้านเดียว ซึ่งคาดว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของบุคคลต่าง ๆ ในหมู่บ้านไม่แตกต่างกันมากนัก การวิจัยครั้งนี้จึงไม่ใช้ตัวแปรนี้

นอกจากนี้ยังมีตัวแปรที่เกี่ยวกับอาชีพของบุคคล ซึ่งสมาคมสาธารณสุขของอเมริกา (American Public Health Association. 1983 : 35 - 38) เห็นว่าอาชีพบางอาชีพจะเป็นตัวขัดขวางการเข้าไปมีส่วนร่วมของบุคคลซึ่งตรงกับผลการวิจัยของสุรัสวดี หุ่นยนต์ (2527) ที่พบว่าการมีอาชีพรองที่แตกต่างกันนั้น เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตามผลการวิจัยของสุจินต์ ดาววีระกุล (2527) กลับไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบุคคลกับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากใช้หมู่บ้านศึกษาเพียงหมู่บ้านเดียว ซึ่งโดยปกติแล้วความแตกต่างในการประกอบอาชีพในหมู่บ้านชนบทหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งนั้นเมื่อไม่มากนัก ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงไม่สนใจตัวแปรนี้

2. ตัวแปรเกี่ยวกับการรับรู้ของบุคคลกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตัวแปรเกี่ยวกับการรับรู้ของบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานอกเหนือจากตัวแปรตามทฤษฎีจิตวิทยาสังคมและสังคมวิทยาจุลภาคแล้ว ก็ยังมีตัวแปรที่สำคัญ ๆ อีกหลายตัวแปรซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิจัย เช่น ตัวแปรการสื่อสาร ซึ่งสุรพล กาญจนะจิตร (Kanchanachitra. 1976) เห็นว่าการรับฟังวิทยุ การอ่านหนังสือพิมพ์ การติดต่อกับเมือง ฯลฯ นั้นส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ส่วนผลลัพธ์ ชันไชยและคนอื่น ๆ (2529 : 26 - 35) ก็พบว่า การรับรู้ข่าวสาร รู้แหล่งที่มาของข่าวสาร และมีความเข้าใจในข่าวสารนั้น จะทำให้ประชาชนเข้าใจและร่วมมือกับกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานมากขึ้น นอกจากนี้ อารยา วัฒนกิจ (2526) และอาสาฬห์ เกษทรัพย์ (2525) ก็ได้วิจัยพบว่า ผู้ปกครองที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลมากกว่าจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการพัฒนาสูงกว่าผู้ปกครองที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐน้อย และอนุภาพ ภิระลาภ (2528) ก็พบว่าความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งลักษณะความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐแสดงนับถึงการติดต่อสื่อสารกับเจ้า

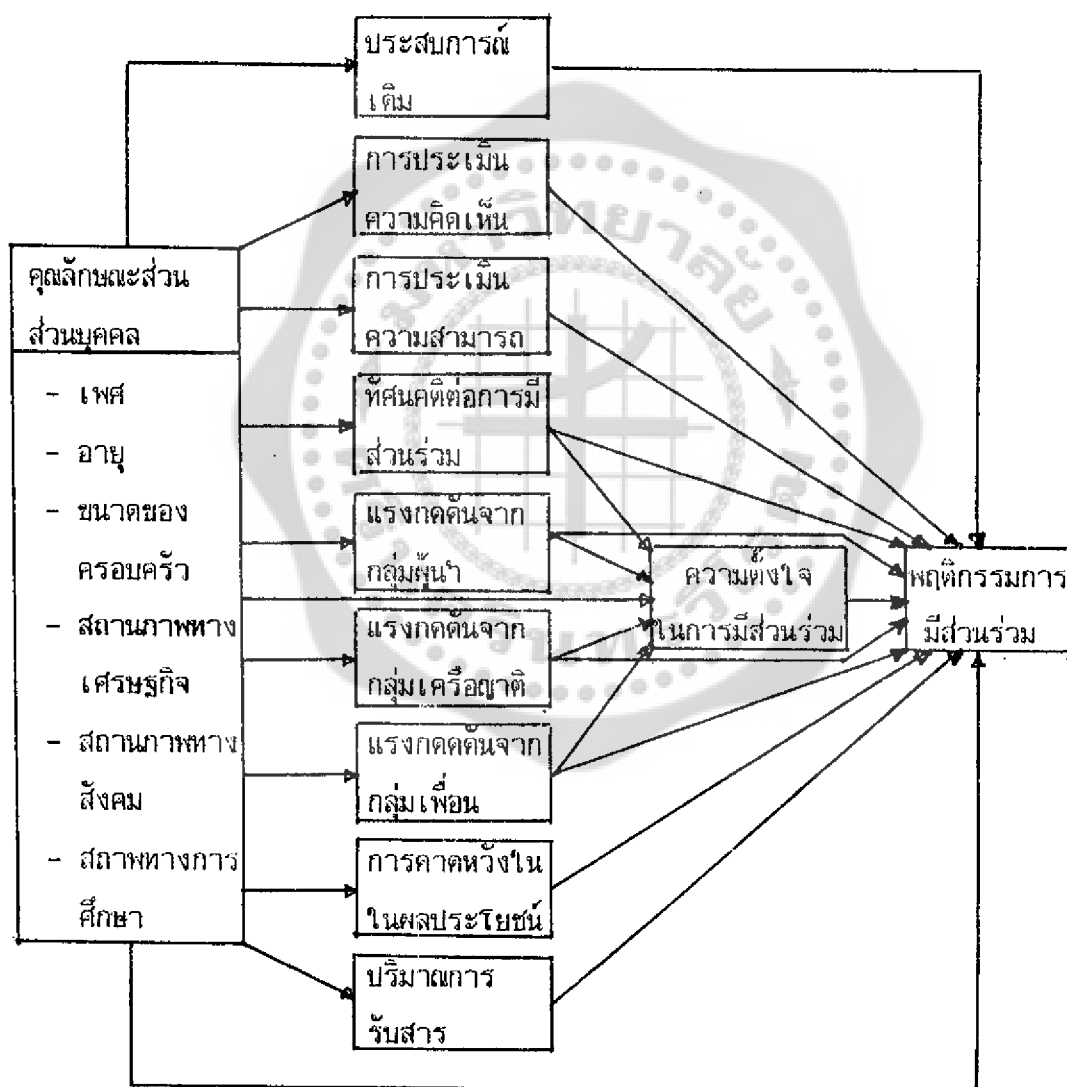
หน้าที่ของรัฐ จากงานวิจัยที่เสนอให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด การวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่าปริมาณการรับสาร ซึ่งหมายถึงปริมาณการรับฟังวิทยุ ปริมาณการดูโทรทัศน์ ปริมาณการอ่านหนังสือพิมพ์ ปริมาณการติดต่อกับเมือง และปริมาณการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ น่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโดยตรง อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลมีปริมาณการรับสารที่แตกต่างกันนั้น ก็คาดว่าจะเนื่องมาจากคุณลักษณะที่แตกต่างกันของบุคคลนั่นเอง

นอกจากนี้สมาคมสาธารณสุขของอเมริกา (American Public Health Association. 1983 : 35 - 38) ก็ได้ชี้ให้เห็นว่า ประสพการณ์ดั้งเดิมของชุมชนในการจัดองค์การและการจัดการทรัพยากร เป็นเครื่องช่วยให้การมีส่วนร่วมในโครงการใหม่ ๆ ประสพผลสำเร็จอย่างใหญ่หลวง เช่น การมีสมาคมชาวนา ชุมชนแม่บ้าน เป็นหลักฐานที่แสดงถึงความสามารถของชุมชนที่จะจัดการกับปัญหาหรือความต้องการของชุมชน ในชุมชนใดที่มีคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านอยู่แล้ว เช่น ในเคนยา การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการจะสูง ถ้าไม่มีประสพการณ์เหล่านี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นเรื่องยาก ในระดับบุคคลก็เช่นเดียวกัน การที่บุคคลมีประสพการณ์เดิมเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กรใด ๆ บุคคลนั้นก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากกว่าบุคคลที่ไม่เคยเป็นสมาชิกของกลุ่มมาก่อน (อารยา วัฒนกิจ. 2526 ; ฌีรพล ชันธไชยและคนอื่น ๆ. 2529 : 26 - 35) ซึ่งฉลาดชาย ร่มิदानนท์ (2527 : 140) ก็ได้เสนอให้เห็นว่าการที่บุคคลมีประสพการณ์จากการได้ประสพพบเห็นความสำคัญของกลุ่มอื่น ๆ จะเป็นแรงจูงใจประการหนึ่งให้คนพยายามตั้งกลุ่มขึ้นในหมู่บ้าน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่า การมีประสพการณ์เดิมของบุคคล เช่น การเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา น่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

นอกจากตัวแปรที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีตัวแปรอีกหลายตัวที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เช่น การยอมรับแบบอย่าง (อนุภาพ ถิรลาภ 2528) สัมพันธภาพระหว่างผู้นำกับชาวบ้าน (สุรัสวดี หุ่นยนต์. 2527) ความเข้าใจในกิจกรรมการพัฒนา (สุรัสวดี หุ่นยนต์. 2527 ; อารยา วัฒนกิจ. 2526) ความกระตือรือร้นในการพัฒนา (สุจินต์ ดาววีระกุล. 2527) ความต้องการพัฒนา (จอำนาจ วุฒิกรรมรักษา. 2526) การรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน ความต้องการเกียรติ (สุจินต์ ดาววีระกุล. 2527) และการรับรู้บทบาทของตนเอง (Kuntavong. 3225 - A) อย่างไรก็ตาม

ตัวแปรเหล่านี้มีความคาบเกี่ยวกันค่อนข้างมาก และยังมีความคาบเกี่ยวกับตัวแปรที่ได้เลือกศึกษาไปแล้ว หลายตัวแปร การวิจัยครั้งนี้จึงไม่ใช้ตัวแปรเหล่านี้มาอธิบายพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ดังนั้น กรอบความคิดเชิงทฤษฎีสำหรับการวิจัยครั้งนี้ สามารถเขียนเป็นรูปแบบ ได้ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 สรุปกรอบความคิดเชิงทฤษฎีสำหรับการวิจัยครั้งนี้

จากภาพประกอบ 5 เป็นการสรุปกรอบความคิดเชิงทฤษฎีจากทฤษฎีทางจิตวิทยา สังคมและสังคมวิทยาจุลภาค ประกอบกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาตามแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยา สรุปได้ว่า เมื่อคุณลักษณะส่วนบุคคล ของผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาคนที่ บุคคลที่ประเมินว่าความคิดเห็นและความสามารถ ของตนเองใกล้เคียงกับชาวบ้านโดยทั่วไป จะมีพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการ พัฒนาสูงกว่าบุคคลที่ประเมินว่า ความคิดเห็นและความสามารถของตนเองแตกต่างจากชาว บ้าน ส่วนบุคคลที่มีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาในระดับสูง และได้รับการกด ดันจากกลุ่มเพื่อน กลุ่มผู้นำ กลุ่มเครือญาติ ในระดับสูง จะเป็นผู้ที่มีความตั้งใจที่จะเข้าไป มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาในระดับสูง และมีพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาสูงกว่า บุคคลอื่น ๆ ที่มีลักษณะทางจิตต่ำกว่า ตัวแปรทางจิตวิทยาทั้ง 6 ตัวแปรนี้ มีผลโดยตรง และโดยอ้อมต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา สำหรับแนวคิดทฤษฎีทาง สังคมวิทยาจุลภาคและงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา สรุป ได้ว่า เมื่อคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคนที่ บุคคลที่คาดหวังว่าจะ ได้รับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาสูง บุคคลที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาสูง และบุคคล ที่มีความสนใจในการรับสารสูง จะเป็นผู้มีพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาสูงกว่าบุคคล อื่น ส่วนคุณลักษณะส่วนบุคคลนั้น เมื่อตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยามีค่าคงที่ บุคคลที่มีสถาน ภาพทางเศรษฐกิจสังคมดี มีการศึกษาสูง มีอายุใ้สูง และขนาดของครอบครัวใหญ่ มี แนวโน้มเข้าไปมีพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่มีคุณลักษณะส่วน ตัวน้อยกว่า คุณลักษณะส่วนบุคคลนี้ มีผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อพฤติกรรมการณ์ มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา.

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้กรอบความคิดนี้อธิบายพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาทั้งโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนานันเจลิ้มพระชนมพรรษา โดย จะแยกอธิบายพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเป็นรายโครงการ และอธิบาย ภาพรวมของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจ และอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา โดยบูรณาการทฤษฎีและหลักการทางจิตวิทยาสังคม และสังคมวิทยาจุลภาค เพื่อสร้างตัวแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับอธิบายพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ผู้วิจัยได้วางแผนแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคสนาม (field study) โดยทำการศึกษารายกรณี (case study) หมู่บ้านโนนกุ้ หมู่ที่ 5 ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากเกณฑ์การเลือกดังต่อไปนี้

1. การเลือกหมู่บ้านที่จะศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้หมู่บ้านที่เลือกศึกษามีลักษณะที่ใกล้เคียงกับหมู่บ้านส่วนใหญ่ในชนบท ซึ่งจากเกณฑ์การคัดเลือกดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เลือกหมู่บ้านโนนกุ้ หมู่ที่ 5 ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นหมู่บ้านที่จะทำการศึกษาในครั้งนี้ โดยเป็นหมู่บ้านที่มีสภาพดังต่อไปนี้

1.1 ขนาดของหมู่บ้าน หมู่บ้านโนนกุ้เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 190 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 1,107 คน จำแนกเป็นเพศชาย 572 คน และเพศหญิง 535 คน

1.2 สภาพเศรษฐกิจ เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพเศรษฐกิจปานกลาง อาชีพหลักของชาวบ้านคือการทนาและการทำไร่ อาชีพรองคือ การรับจ้างทอวนในหมู่บ้านและในโรงงาน ชาวบ้านส่วนใหญ่มิ่ที่ดินถือครองเป็นของตนเอง โดยถือครองที่ดินโดยเฉลี่ย ครัวเรือนละ 14 ไร่ สำหรับผู้ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีจำนวน 11 ครัวเรือน และผู้ที่มที่ดินสูงสุดคือ 92 ไร่ รายได้สุทธิต่อเดือนโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 1,300

บาท ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำสุดคือ มีรายได้เดือนละ 50 บาท และรายได้สูงสุดเดือนละ 8,895 บาท

1.3 สภาพสังคม วัฒนธรรมและประเพณี หมู่บ้านโนนภูมิมีแรงเกาะเกี่ยวกันภายในค่อนข้างสูง โดยเฉพาะความสัมพันธ์อันดีเครือญาติ วัฒนธรรมสำคัญที่ยังคงเห็นได้ชัดคือประเพณีการลงแขก การทำบุญฮีต 12 เป็นต้น ประเพณีสำคัญที่ยึดเหนี่ยวคนในหมู่บ้านตลอดจนคนในหมู่บ้านใกล้เคียงก็คือ ประเพณีบุญกู่ ซึ่งกู่นี้เป็นโบราณสถานของหมู่บ้าน วัดประจำหมู่บ้านมี 1 แห่ง

1.4 สภาพการปกครอง ภายในหมู่บ้านแบ่งการปกครองออกเป็นคุ้มต่าง ๆ 8 คุ้ม (กลุ่ม) แต่ละคุ้มมีหัวหน้าคุ้มและกรรมการคุ้มควบคุมดูแล ในระดับหมู่บ้านมีคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จำนวน 7 คน ร่วมกันปกครองดูแลหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คนควบคุมดูแลโดยทั่วไป และมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้านอีก 4 คน ร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย นอกจากนี้ ยังมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประจำสภาตำบลอีก 1 คนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของหมู่บ้านร่วมกับผู้อาวุโสประจำหมู่บ้านบางคน

1.5 สภาพการพัฒนา หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านพัฒนาระดับปานกลาง ภายในหมู่บ้านมีไฟฟ้าและประปาบาดาลใช้ ในรอบปีที่ผ่านมามีโครงการพัฒนาที่สำคัญ 2 โครงการ คือโครงการทำถนนยกร่องและฝังท่อระบายน้ำ และโครงการประปาบาดาล และในช่วงดำเนินการวิจัย หมู่บ้านโนนภูมิได้มีโครงการพัฒนา 2 โครงการคือ โครงการพัฒนาถนนรอบหมู่บ้านเพื่อต้อนรับงานกรีน ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั่วไป และโครงการปรับปรุงถนนจากหมู่บ้านไปยังกู่ ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมวันเฉลิมพระชนมพรรษา

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างระดับบุคคล จากครัวเรือนทั้งหมด 190 ครัวเรือน ผู้วิจัยได้เลือกบุคคลที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมาศึกษาจำนวน 188 คน เป็นเพศชาย 149 คนและเพศหญิง 39 คน ส่วนหัวหน้าครัวเรือนอีก 2 คนนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงที่ทำการวิจัยได้

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ประเภทคือ

1. ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการมีส่วนร่วม ซึ่งจะศึกษาตัวแปรย่อยอีก 8 ตัว

แปดคือ การมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ การมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ การมีส่วนร่วมขั้นดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมขั้นรับผลของโครงการ การมีส่วนร่วมขั้นประเมินผลโครงการ ปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และ ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม

2. ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา เป็นตัวแปรเกี่ยวกับการรับรู้ของบุคคล มี 10 ตัวแปรคือ ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม หัศณคติต่อการมีส่วนร่วม แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน การประเมินความคิดเห็น การประเมินความสามารถ ประสบการณ์เดิม การคาดหวังในผลประโยชน์และปริมาณการรับสาร

3. ตัวแปรคุณลักษณะของบุคคล เป็นตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะของบุคคล มี 6 ตัวแปรคือ เพศ อายุ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคมและสถานภาพทางการศึกษา

นิยามปฏิบัติการ

1. พฤติกรรมการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการพัฒนา ทั้งในรูปของการบริจาคที่ดิน ทรัพย์สิน สิ่งของ หรือการร่วมกระทำร่วมตัดสินใจ ด้วยตนเองหรือด้วยการส่งตัวแทนไปร่วมในกิจกรรมของโครงการพัฒนาในชั้นต่อไปนี้คือ ขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผนโครงการ ขั้นดำเนินโครงการ ขั้นรับผลของโครงการและขั้นประเมินผลโครงการ ซึ่งวัดได้จากปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม

1.1 ปริมาณการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยตัวแปรย่อยอีก 2 ตัวแปรคือ

1.1.1 ปริมาณแรงงาน วัดในรูปของเวลาที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมกระทำหรือตัดสินใจในโครงการพัฒนาแต่ละขั้นตอน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ก. ปริมาณแรงงานของตน

ข. ปริมาณแรงงานของตัวแทน

1.1.2 ปริมาณที่ดิน ทรัพย์สิน สิ่งของ วัดในรูปของจำนวนเงินที่บุคคลบริจาคเพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาแต่ละขั้นตอน ปริมาณการมีส่วนร่วม

ร่วมในโครงการพัฒนาแต่ละขั้นตอน เป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นจากการรวมตัวแปรในข้อ 1.1.1 กับตัวแปรในข้อ 1.1.2 โดยปรับให้อยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐาน

1.2 ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม เป็นตัวแปรที่บอกถึงคุณภาพของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมว่าบุคคลนั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาของบุคคลอื่น ๆ ในแต่ละขั้นตอนมากน้อยเพียงใด ตัวแปรนี้มีค่าตัวแปรเป็น 4 ระดับคือ

1.2.1 ระดับความเข้มสูงสุด บอกถึงคุณภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริง กล่าวคือ บุคคลนั้นมีส่วนมีอำนาจในการตัดสินใจ และออกคำสั่งในการดำเนินการตามโครงการพัฒนา

1.2.2 ระดับความเข้มปานกลาง บอกถึงคุณภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมประเภทการมีส่วนร่วมบางส่วน กล่าวคือ เข้าไปร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นบ้าง หรือเข้าไปร่วมทำงานและเสนอแนะวิธีการทำงานบ้าง แต่ไม่มีอำนาจหรือไม่มีส่วนในการออกคำสั่งหรือชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

1.2.3 ระดับความเข้มน้อย บอกถึงคุณภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมประเภทการมีส่วนร่วมเทียม กล่าวคือ บุคคลเข้าไปร่วมประชุมแต่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นแต่อย่างใด หรือเข้าไปร่วมทำงานโดยทำงานตามคำสั่งหรือคำชักชวนของผู้อื่น

1.2.4 ระดับความเข้มศูนย์ บอกถึงคุณภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาที่บุคคลไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการพัฒนา

ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแต่ละขั้นตอน คือผลรวมของตัวแปรระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมของบุคคลในกิจกรรมแต่ละครั้งในขั้นตอนนั้น

1.3 ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม เป็นตัวแปรที่บอกถึงคุณภาพของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมว่าบุคคลนั้นมีความพยายามมากน้อยเพียงใด ที่จะดำเนินงานให้กิจกรรมโครงการพัฒนาในแต่ละขั้นตอนประสบผลสำเร็จ การวัดตัวแปรนี้วัดจากการรับรู้ของบุคคลอื่น ๆ ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาแต่ละขั้นตอน โดยใช้วิธีการสังเกต

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแต่ละขั้นตอน เป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นจากการรวมตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอน โดยปรับให้อยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐาน

พฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาทุกขั้นตอนที่เป็นภาพรวม เป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นจากการรวมตัวแปรพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแต่ละขั้นตอน โดยกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรในแต่ละขั้นตอน

2. ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม หมายถึง ความมุ่งมั่นของบุคคลในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการพัฒนา ทั้งในรูปของการบริจาคที่ดิน ทรัพย์สิน สิ่งของ หรือการร่วมกระทำ การร่วมตัดสินใจ ด้วยตนเองหรือด้วยการส่งตัวแทนไปร่วมในกิจกรรมของโครงการพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งวัดได้จากความตั้งใจในการมีส่วนร่วมด้านปริมาณและระดับความเข้ม

2.1 ความตั้งใจในการมีส่วนร่วมด้านปริมาณ ประกอบด้วยตัวแปรย่อยอีก 2 ตัวแปรคือ

2.1.1 ความตั้งใจในการมีส่วนร่วมด้านปริมาณแรงงาน วัดในรูปของความตั้งใจที่จะไปมีส่วนร่วม โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ ระดับ 3 คือ ตั้งใจไปร่วมกิจกรรมเต็มเวลา ระดับ 2 คือ ตั้งใจไปร่วมกิจกรรมบางเวลา ระดับ 1 คือ ไม่แน่ใจ และระดับ 0 คือ ตั้งใจไม่ไปร่วม

2.1.2 ความตั้งใจในการมีส่วนร่วมด้านที่ดิน ทรัพย์สิน สิ่งของ วัดในรูปของความตั้งใจที่จะบริจาคที่ดิน ทรัพย์สิน สิ่งของ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับตั้งแต่ระดับ 3 คือ ตั้งใจจะบริจาคจำนวนมาก ระดับ 2 คือ ตั้งใจจะบริจาคเล็กน้อย ระดับ 1 คือ ไม่แน่ใจ และระดับ 0 คือ ตั้งใจจะไม่บริจาค

2.2 ความตั้งใจในการมีส่วนร่วมด้านระดับความเข้ม วัดในรูปของความตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมหลักต้น ชักจูงให้ผู้อื่นดำเนินงานตามโครงการพัฒนาแต่ละขั้นตอน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ระดับ 3 คือ ตั้งใจมีส่วนร่วมแท้จริง ระดับ 2 คือ ตั้งใจมีส่วนร่วมบางส่วน ระดับ 1 คือ ไม่แน่ใจ และระดับ 0 คือ ตั้งใจที่จะไม่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ความตั้งใจในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา เป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นจากการรวมตัวแปรในข้อ 2.1 และ 2.2 เข้าด้วยกัน

3. หัสนคติต่อการมีส่วนร่วม หมายถึง ความรู้สึกโดยทั่วไปของบุคคลที่แสดงถึงความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และต่อการทำงานในโครงการพัฒนา ซึ่งวัดได้จากผลคูณขององค์ประกอบเกี่ยวกับความเชื่อในผลที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น

กับองค์ประกอบเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าของสิ่งที่คาดหวังนั้น

3.1 องค์ประกอบเกี่ยวกับความเชื่อในผลที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น วัดในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ ระดับ 2 เชื่อว่าผลนั้นจะเกิดขึ้นแน่นอน ระดับ 1 เชื่อว่าผลนั้นอาจจะเกิดขึ้น ระดับ 0 ไม่แน่ใจ ระดับ -1 เชื่อว่าผลนั้นอาจจะไม่เกิดขึ้น และระดับ -2 เชื่อว่าผลนั้นจะไม่เกิดขึ้นแน่นอน

3.2 องค์ประกอบเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าของผลที่คาดหวังนั้น วัดในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับ 2 ดีมาก ระดับ 1 ดี ระดับ 0 ไม่แน่ใจ ระดับ -1 ไม่ดีนัก และระดับ -2 ไม่ดีอย่างยิ่ง

ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมแต่ละข้อเป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นจากผลคูณของข้อ 3.1 และ 3.2 ส่วนทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทั้งหมด ได้จากการรวมผลคูณทุกข้อเข้าด้วยกัน

4. แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ หมายถึง การรับรู้ของบุคคลถึงแรงกดดันทางสังคมที่เกิดจากท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน หัวหน้ากลุ่ม เจ้าอาวาส และผู้นำอื่น ๆ ซึ่งกดดันให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา วัดได้จากผลคูณขององค์ประกอบเกี่ยวกับความเชื่อของบุคคลที่คิดว่า ผู้นำเหล่านั้นคาดหวังให้เขาเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหรือไม่ กับองค์ประกอบเกี่ยวกับแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามความคาดหวังนั้น

4.1 องค์ประกอบเกี่ยวกับความเชื่อเชิงทัศนคติ เกี่ยวกับความคาดหวังของกลุ่มผู้นำ วัดในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ ระดับ 2 ต้องการให้เข้าร่วมมาก ระดับ 1 คงจะต้องการให้เข้าร่วม ระดับ 0 ไม่แน่ใจ ระดับ -1 คงไม่ต้องการให้เข้าร่วม และระดับ -2 ไม่ต้องการให้เข้าร่วมอย่างยิ่ง

4.2 องค์ประกอบเกี่ยวกับแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้นำ วัดในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับคือ ระดับ 3 ทำตามเป็นส่วนมาก ระดับ 2 ทำตามปานกลาง ระดับ 1 ทำตามส่วนน้อย และระดับ 0 ไม่เคยทำตามเลย

แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำแต่ละข้อ เป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นจากผลคูณของข้อ 4.1 และ 4.2 ส่วนแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำทั้งหมด ได้จากการรวมผลคูณทุกข้อเข้าด้วยกัน

5. แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ หมายถึง การรับรู้ของบุคคลถึงแรงกดดันทางสังคมที่เกิดจากเครือญาติ ซึ่งกดดันให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วม หรือไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา วัดได้จากองค์ประกอบเกี่ยวกับความเชื่อของบุคคลที่คิดว่า เครือญาติ

เหล่านั้นคาดหวังให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหรือไม่ กับองค์ประกอบเกี่ยวกับแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามความคาดหวังของเครือญาตินั้น

5.1 องค์ประกอบเกี่ยวกับความเชื่อเชิงปทัสฐาน เกี่ยวกับความคาดหวังของเครือญาติ วัดในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับ 2 ต้องการให้เข้าร่วมมาก ระดับ 1 คงต้องการให้เข้าร่วม ระดับ 0 ไม่แน่ใจ ระดับ -1 คงไม่ต้องการให้เข้าร่วม และระดับ -2 ไม่ต้องการให้เข้าร่วมอย่างยิ่ง

5.2 องค์ประกอบเกี่ยวกับแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามความคาดหวังของเครือญาติ วัดในรูปมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ ระดับ 3 ทำตามส่วนมาก ระดับ 2 ทำตามปานกลาง ระดับ 1 ทำตามส่วนน้อย และระดับ 0 ไม่เคยทำตาม

แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติแต่ละข้อ เป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นจาก ผลคูณของข้อ 5.1 และ 5.2 ส่วนแรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติทั้งหมด ได้จากการรวมผลคูณทุกข้อเข้าด้วยกัน

6. แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน หมายถึง การรับรู้ของบุคคลถึงแรงกดดันทางสังคมที่เกิดจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งกดดันให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา วัดได้จากผลคูณขององค์ประกอบเกี่ยวกับความเชื่อของบุคคลที่คิดว่าเพื่อนแต่ละคนคาดหวังให้เขาเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหรือไม่ กับองค์ประกอบเกี่ยวกับแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามความคาดหวังของเพื่อนคนนั้น

6.1 องค์ประกอบเกี่ยวกับความเชื่อเชิงปทัสฐาน เกี่ยวกับความคาดหวังของกลุ่มเพื่อน วัดในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ ระดับ 2 ต้องการให้เข้าร่วมมาก ระดับ 1 คงต้องการให้เข้าร่วม ระดับ 0 ไม่แน่ใจ ระดับ -1 คงไม่ต้องการให้เข้าร่วม และระดับ -2 ไม่ต้องการให้เข้าร่วมอย่างยิ่ง

6.2 องค์ประกอบเกี่ยวกับแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มเพื่อน วัดในรูปมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับคือ ระดับ 3 ทำตามส่วนมาก ระดับ 2 ทำตามปานกลาง ระดับ 1 ทำตามส่วนน้อย และระดับ 0 ไม่เคยทำตาม

แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อนแต่ละข้อเป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นจากผลคูณของข้อ 6.1 และ 6.2 ส่วนแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อนทั้งหมด ได้จากการรวมผลคูณทุกข้อเข้าด้วยกัน

7. การประเมินความคิดเห็น หมายถึง การที่บุคคลประเมินความคิดเห็นของตนเองว่ามีความคิดเห็นในเรื่องของการพัฒนาแตกต่างไปจากความคิดเห็นของชาวบ้านอื่น ๆ

โดยรวมมากนัก้อยเพียงใด ซึ่งวัดได้ในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือระดับ 3 แตกต่างมาก ระดับ 2 แตกต่างปานกลาง ระดับ 1 แตกต่างน้อย และระดับ 0 ไม่แตกต่าง

8. การประเมินความสามารถ หมายถึง การที่บุคคลประเมินความสามารถของตนเองว่ามีความสามารถในเรื่องการพัฒนาแตกต่างไปจากความสามารถของชาวบ้านอื่น ๆ โดยรวมมากนัก้อยเพียงใด ซึ่งวัดได้ในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือระดับ 2 สูงกว่าชาวบ้านมาก ระดับ 1 สูงกว่าชาวบ้านเล็กน้อย ระดับ 0 เท่ากับชาวบ้าน ระดับ -1 ต่ำกว่าชาวบ้านเล็กน้อย และระดับ -2 ต่ำกว่าชาวบ้านมาก

9. ประสบการณ์เดิม หมายถึง การที่บุคคลเคยมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตามแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมในปีที่ผ่านมา วัดได้จากปริมาณการเข้าร่วมในกิจกรรมขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการพัฒนาแต่ละโครงการ โดยกำหนดคะแนนให้ 1 คะแนน ถ้าเคยเข้าร่วมแต่ละขั้นตอนการดำเนินโครงการพัฒนาหนึ่ง ๆ และให้ 0 คะแนนถ้าไม่เคยเข้าร่วมในขั้นตอนนั้น ตัวแปรประสบการณ์เดิมในแต่ละโครงการพัฒนาได้จากผลรวมของคะแนนเหล่านี้ทั้ง 5 ขั้นตอน และประสบการณ์เดิมโดยรวม ได้จากการรวมประสบการณ์เดิมในทุกโครงการพัฒนา

10. การคาดหวังในผลประโยชน์ หมายถึง ปริมาณผลประโยชน์ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจที่บุคคลคาดว่าจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการพัฒนา การคาดหวังผลประโยชน์นี้วัดได้จากผลคูณขององค์ประกอบเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งที่คาดว่าจะได้รับ กับองค์ประกอบเกี่ยวกับโอกาสที่คาดว่าจะได้รับสิ่งนั้น

10.1 องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณค่า ของสิ่งที่คาดว่าจะได้รับ วัดในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับคือ ระดับ 3 มีคุณค่ามาก ระดับ 2 มีคุณค่าปานกลาง ระดับ 1 มีค่าน้อย และระดับ 0 ไม่มีคุณค่า

10.2 องค์ประกอบเกี่ยวกับโอกาส ที่คาดว่าจะได้รับสิ่งนั้น วัดในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับคือ ระดับ 3 มีโอกาสมาก ระดับ 2 มีโอกาสปานกลาง ระดับ 1 มีโอกาสน้อย และระดับ 0 ไม่มีโอกาส

การคาดหวังในผลประโยชน์แต่ละข้อ เป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นจาก ผลคูณของข้อ 10.1 และ 10.2 ส่วนการคาดหวังในผลประโยชน์ทั้งหมด ได้จากการรวมผลคูณของทุกข้อเข้าด้วยกัน

11. ปริมาณการรับสาร หมายถึง ปริมาณการติดต่อกับเมือง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การรับฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ และการอ่านสิ่งพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งวัดในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ระดับ 3 คือ เกือบทุกวัน ระดับ 2 เกือบทุกสัปดาห์ ระดับ 1 นาน ๆ ครั้ง และระดับ 0 ไม่เคย

12. สถานภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระดับรายได้ ผลผลิต และการครองทรัพย์สินของบุคคล ซึ่งพิจารณาจากระดับรายได้ ผลผลิตและการครองทรัพย์สินของครัวเรือนของบุคคลนั้น สถานภาพทางเศรษฐกิจจำแนกได้เป็น 3 ระดับคือ

12.1 นายทุนและชาวนารวย หมายถึง บุคคลที่มีที่ดินให้เช่า อาจมีการทำนาบางส่วน นอกจากนั้นอาจมีรายได้จากการประกอบกิจกรรมนอกเหนือจากด้านเกษตรโดยตรง เช่น ออกเงินกู้ มีรถแทรกเตอร์ให้เช่าหรือใช้เอง มีเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตรให้เช่า มีรถรับจ้างเป็นพ่อค้าหรือพ่อค้าคนกลาง มีโรงสีข้าว ฯลฯ

12.2 ชาวนากลาง หมายถึงบุคคลที่มีที่ดินเป็นของตนเอง รายได้เพียงพอแก่การยังชีพ พึ่งตนเองได้ ส่วนใหญ่จะใช้แรงงานในครัวเรือน และมีการรับจ้างแรงงานบ้าง

12.3 ชาวนาจนและกรรมกร หมายถึง บุคคลที่มีที่ดินขนาดเล็ก มีรายได้จากที่ดินเล็กน้อย หมั่นหมั่นต่อการไม่พอกิน หลายรายต้องเช่าพื้นที่ทำกินเพิ่มเติม รับจ้างหารายได้พิเศษสมทบหรือเป็นบุคคลที่ไม่มีที่ดิน รายได้ส่วนใหญ่มาจากการรับจ้าง เช่น รับจ้างทำนา รับจ้างเลื่อยไม้ หรือเป็นกรรมกรในโรงงานใกล้บ้าน

13. สถานภาพทางสังคม หมายถึง ระดับขั้นชั้นทางสังคมภายในหมู่บ้านที่บุคคลนั้นมีสถานภาพอยู่ แบ่งได้เป็น 3 ระดับคือ

13.1 ชนชั้นนำ หมายถึง บุคคลที่มีสถานภาพเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าคุ้ม ประธานกลุ่มต่าง ๆ แพทย์ ไวยาวัจกร และผู้นำทางธรรมชาติอื่น ๆ

13.2 ชนชั้นกลาง หมายถึง บุคคลที่มีสถานภาพเป็นกรรมการชุดต่างๆ หรือกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน เช่น กรรมการศึกษา กรรมการวัด กรรมการกลุ่มเกษตรกร

13.3 ชนชั้นล่าง หมายถึง บุคคลที่ไม่มีสถานภาพเป็นกรรมการชุดใดๆ ภายในหมู่บ้านเลย

14. สถานภาพทางการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของบุคคล ซึ่งวัดได้จากจำนวนปีที่บุคคลได้รับการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ชุดคือ แบบสัมภาษณ์ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลและตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมและเหตุผลของการมีส่วนร่วม และแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ซึ่งแต่ละชุดมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลและตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้วัดตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ทศนคติต่อการมีส่วนร่วม แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน การประเมินความคิดเห็น การประเมินความสามารถ ประสิทธิภาพเดิม การคาดหวังในผลประโยชน์ และปริมาณการรับสาร โดยผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ดำเนินการวัดตัวแปรก่อนการเริ่มโครงการพัฒนา สำหรับรายละเอียดการวัดและตัวอย่างแบบสัมภาษณ์แต่ละตัวแปรมีดังต่อไปนี้

แบบสัมภาษณ์คุณลักษณะส่วนบุคคล เป็นแบบสัมภาษณ์คุณลักษณะส่วนบุคคล ที่เกี่ยวกับเพศ อายุ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และสถานภาพทางการศึกษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง (0) เพศ _____ ชาย _____ หญิง _____
 อายุ.....ปี
 ขนาดของครอบครัว.....คน
 สถานภาพทางเศรษฐกิจ _____ สูง _____ กลาง _____ ต่ำ
 สถานภาพทางสังคม _____ ชั้นผู้นำ _____ ชั้นชั้นกลาง _____ ชั้นชั้นต่ำ

แบบสัมภาษณ์ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม เป็นแบบสัมภาษณ์ความมุ่งมั่นในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการพัฒนาประกอบด้วยข้อความในรูปมาตราส่วนประมาณ

ค่า 4 ระดับ ร. เมจจำนวน 15 ข้อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง ในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาต่อไปนี้ ท่านตั้งใจจะเข้าร่วมหรือไม่/มากน้อยเพียงใด

ข้อที่	ขั้นตอนการพัฒนา	ร่วมเต็ม	ร่วมบาง	ไม่แน่	ไม่ไป
		เวลา	เวลา	ใจ	ร่วม

(0) การร่วมประชุมเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการที่จะทำ

แบบสัมภาษณ์วัดทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม เป็นแบบสัมภาษณ์วัดความรู้สึกต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการพัฒนา จำนวน 15 ข้อ แต่ละข้อจะวัด 2 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบจะเป็นข้อคำถามในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง คำถามที่ 1 (ความเชื่อ) ท่านคิดว่าคำกล่าวต่อไปนี้เป็นจริงหรือไม่/มากน้อยเพียงใด

คำถามที่ 2 (การประเมิน) ท่านคิดว่าผลดังกล่าวเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่/มากน้อยเพียงใด

ข้อที่	ผลที่เกิดขึ้น	ความเชื่อ		การประเมิน	
		2	1	0	-1 -2

(0) การที่ชาวบ้านเข้าร่วมในโครงการพัฒนาจะช่วยลดการระคายเคืองของรัฐบาล

หมายเหตุ (ความเชื่อ) 2 = จริงแน่นอน 1 = อาจจะจริง 0 = ไม่แน่ใจ
 -1 = อาจจะไม่จริง -2 = ไม่จริงแน่นอน
 (การประเมิน) 2 = ดีมาก 1 = ดี 0 = ไม่แน่ใจ
 -1 = ไม่ดีนัก -2 = ไม่ดีอย่างยิ่ง

แบบสัมภาษณ์วัดแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ เป็นแบบสัมภาษณ์วัดการรับรู้ถึงแรงกดดันทางสังคมของบุคคล จำนวน 7 ข้อ แต่ละข้อจะวัด 2 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบจะเป็นข้อความถามในรูปมาตราส่วนประมาณค่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง คำถามที่ 1 (ความเชื่อ) ท่านเชื่อว่าบุคคลเหล่านี้ต้องการให้ท่านเข้าร่วมโครงการพัฒนาหรือไม่/อย่างน้อยเพียงใด

คำถามที่ 2 (แรงจูงใจ) ตามปกติแล้วท่านมักจะทำตามความต้องการของบุคคลเหล่านี้หรือไม่/บ่อยครั้งเพียงใด

ข้อที่	ผู้นำที่กล่าวอ้างอิง	ความเชื่อ					แรงจูงใจ			
		2	1	0	-1	-2	3	2	1	0

(0) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

หมายเหตุ (ความเชื่อ) 2 = ต้องการมาก 1 = คงจะต้องการ 0 = ไม่แน่ใจ
 -1 = คงไม่ต้องการ -2 = ไม่ต้องการอย่างยิ่ง
 (แรงจูงใจ) 3 = ทำตามส่วนมาก 2 = ทำตามปานกลาง
 1 = ทำตามส่วนน้อย 0 = ไม่เคยทำตาม

แบบสัมภาษณ์วัดแรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ เป็นแบบสัมภาษณ์วัดการรับรู้ถึงแรงกดดันทางสังคมของบุคคล จำนวน 6 ข้อ แต่ละข้อจะวัดใน 2 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบจะเป็นข้อความถามในรูปมาตราส่วนประมาณค่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง คำถามที่ 1 (ความเชื่อ) ท่านเชื่อว่าบุคคลเหล่านี้ต้องการให้ท่านเข้าร่วม

โครงการพัฒนาหรือไม่/มากนักเพียงใด

คำถามที่ 2 (แรงจูงใจ) ตามปกติแล้วท่านมักจะทำตามความต้องการของ

บุคคลเหล่านี้หรือไม่/บ่อยครั้งเพียงใด

ข้อที่	เครือข่ายที่กล่าวอ้าง	ความเชื่อ		แรงจูงใจ			
		2	1	0	-1	-2	3 2 1 0

(0) พ่อแม่ของท่าน

หมายเหตุ (ความเชื่อ) 2 = ต้องการมาก 1 = คงจะต้องการ 0 = ไม่แน่ใจ

-1 = คงไม่ต้องการ -2 = ไม่ต้องการอย่างยิ่ง

(แรงจูงใจ) 3 = ทำตามส่วนมาก 2 = ทำตามปานกลาง

1 = ทำตามส่วนน้อย 0 = ไม่เคยทำตาม

แบบสัมภาษณ์วัดแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน เป็นแบบสัมภาษณ์วัดการรับรู้ถึงแรงกดดันทางสังคมของบุคคล จำนวน 5 ข้อ แต่ละข้อจะวัด 2 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบจะเป็นข้อคำถามในรูปมาตราส่วนประมาณค่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง คำถามที่ 1 (ความเชื่อ) ท่านเชื่อว่าบุคคลเหล่านี้ต้องการให้ท่านเข้าร่วมใน

โครงการพัฒนาหรือไม่/มากนักเพียงใด

คำถามที่ 2 (แรงจูงใจ) ตามปกติแล้วท่านมักจะทำตามความต้องการของ

บุคคลเหล่านี้หรือไม่/บ่อยครั้งเพียงใด

ข้อที่	เพื่อนที่กล่าวอ้างอิง	ความเชื่อ		แรงจูงใจ			
		2	1	0	-1	-2	3 2 1 0

(0) เพื่อนคนที่ 1 ชื่อ.....

หมายเหตุ (ความเชื่อ) 2 = ต้องการมาก 1 = คงจะต้องการ 0 = ไม่แน่ใจ
 -1 = คงไม่ต้องการ -2 = ไม่ต้องการอย่างยิ่ง
 (แรงจูงใจ) 3 = ทำตามส่วนมาก 2 = ทำตามปานกลาง
 1 = ทำตามส่วนน้อย 0 = ไม่เคยทำตาม

แบบสัมภาษณ์วัดการประเมินความคิดเห็น เป็นแบบสัมภาษณ์วัดความคิดเห็นของบุคคลเมื่อประเมินเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของชาวบ้านโดยทั่วไป ประกอบด้วยข้อคำถามในรูปมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ แตกต่างกับชาวบ้านโดยทั่วไปหรือไม่/ มากน้อยเพียงใด

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ	ความแตกต่าง			
		3	2	1	0
(0)	ปัญหาทุกข์ร้อนที่ควรได้รับการแก้ไขโดยรีบด่วน (เช่น ปัญหาเรื่องน้ำ เรื่องไฟ เรื่องถนน ฯลฯ)				

หมายเหตุ 3 = แตกต่างมาก 2 = แตกต่างปานกลาง
 1 = แตกต่างเล็กน้อย 0 = ไม่แตกต่าง

แบบสัมภาษณ์วัดการประเมินความสามารถ เป็นแบบสัมภาษณ์วัดความคิดเห็นของบุคคล เมื่อประเมินเปรียบเทียบความสามารถของตนเองกับความสามารถของชาวบ้านโดยทั่วไป ประกอบด้วยข้อคำถามในรูปมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง ท่านคิดว่าท่านมีความสามารถในเรื่องต่อไปนี้ สูงหรือต่ำกว่าชาวบ้านโดยทั่วไป/ มากน้อยเพียงใด

ข้อที่	ความสามารถเกี่ยวกับ	ระดับความแตกต่าง				
		2	1	0	-1	-2

- (0) การแยกแยะปัญหาทุกข้อร้อนของหมู่บ้าน (เช่น
รู้ว่ามีปัญหาอะไรบ้าง แต่ละปัญหาเกิดจากอะไร)

หมายเหตุ 2 = สูงกว่ามาก 1 = สูงกว่าเล็กน้อย 0 = ไม่แน่ใจ/เท่ากัน
-1 = ต่ำกว่าเล็กน้อย -2 = ต่ำกว่ามาก

แบบสัมภาษณ์ประสบการณ์เดิม เป็นแบบสัมภาษณ์วัดประสบการณ์เดิมของบุคคลที่
เกี่ยวกับการเคยหรือไม่เคยเข้าร่วมในโครงการพัฒนา ตามแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมในรอบปีที่
ผ่านมาประกอบด้วยคำถามที่ให้ผู้คลลระบุว่า เคยหรือไม่เคย เข้าร่วมในโครงการพัฒนาใน
ขั้นตอนต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านเคยเข้าร่วมในโครงการพัฒนาต่อไปนี้หรือไม่/
เข้าร่วมแบบใด

โครงการที่	ชื่อโครงการและขั้นตอนของการพัฒนา	เคย	ไม่เคย
------------	----------------------------------	-----	--------

- (0) โครงการ.....

- ก) ร่วมประชุมเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ
- ข) ร่วมประชุมเพื่อวางแผนงาน
- ค) ร่วมทำงาน ร่วมออกเงิน ร่วมติดต่อประสานงาน
- ง) ร่วมใช้ประโยชน์จากโครงการ
- จ) ร่วมประชุมพิจารณาข้อดีข้อเสียของโครงการ

แบบสัมภาษณ์วัดการคาดหวังในผลประโยชน์ เป็นแบบสัมภาษณ์วัดการคาดหวังใน
ผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้น จำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อจะวัดใน 2 องค์ประกอบ แต่ละองค์

ประกอบจะเป็นข้อคำถามในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง คำถามที่ 1 (คุณค่า) ท่านคิดว่า สิ่งต่อไปนี้มีคุณค่าต่อท่านหรือไม่/มากน้อยเพียงใด

คำถามที่ 2 (โอกาส) ถ้าท่านเข้าร่วมในโครงการพัฒนา.....

ท่านมีโอกาสดำเนินสิ่งดังกล่าวหรือไม่/มากน้อยเพียงใด

ข้อที่	ผลประโยชน์ที่ท่านคาดว่าจะได้รับ	คุณค่า				โอกาส			
		3	2	1	0	3	2	1	0

(0) ค่ายกย่องชมเชยจากบุคคลอื่น ๆ

หมายเหตุ	(คุณค่า)	3 = คุณค่ามาก	2 = คุณค่าปานกลาง
		1 = คุณค่าน้อย	0 = ไม่มีคุณค่า
	(โอกาส)	3 = โอกาสได้รับมาก	2 = โอกาสได้รับปานกลาง
		1 = โอกาสได้รับน้อย	0 = ไม่มีโอกาสได้รับ

แบบสัมภาษณ์วัดปริมาณการรับสาร เป็นแบบสัมภาษณ์วัดปริมาณการรับสารของแต่ละบุคคล ประกอบด้วยข้อคำถามในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง ในรอบปีที่ผ่านมานี้ ท่านเคยกระทำสิ่งต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด

ข้อที่	รายการที่กระทำ	ปริมาณ			
		3	2	1	0

(0) การอ่านหนังสือพิมพ์

หมายเหตุ 3 = เกือบทุกวัน 2 = เกือบทุกสัปดาห์
 1 = นาน ๆ ครั้ง 0 = ไม่เคยกระทำ

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์วัดพฤติกรรมและเหตุผลของการมีส่วนร่วม เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้วัดปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม และเหตุผลของการมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วม ในขั้นตอนต่าง ๆ โดยผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังจากการดำเนินโครงการพัฒนาเสร็จสิ้นแต่ละโครงการแล้ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง (0) ท่านได้เข้าร่วมประชุมที่.....เมื่อวันที่.....หรือไม่

_____ เข้าร่วมด้วยตนเอง _____ ส่งสมาชิกในครอบครัวเข้าไปร่วม

_____ ไม่ได้เข้าร่วม

เพราะเหตุใด _____

(ถ้าท่านเข้าร่วม) ท่านเข้าร่วมแบบใด

_____ รับฟังการประชุม _____ ร่วมเสนอความเห็น _____ ร่วมตัดสินใจ

เพราะเหตุใด _____

(ถ้าท่านเข้าร่วม) ขอให้ท่านระบุชื่อผู้เข้าร่วมประชุม 5 คน ที่ท่านคิดว่า เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่ทำให้การประชุมดำเนินไปจนสำเร็จ

- 1) _____ 2) _____
- 3) _____ 4) _____
- 5) _____

ชุดที่ 3 แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เป็นแบบบันทึกปริมาณและระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการบันทึกในระหว่างการค้าเนินกิจกรรมทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ชื่อโครงการพัฒนา.....คุ่มที่.....

ขั้นตอนริเริ่ม.....วางแผน.....ดำเนินการ.....รับผล.....ประเมินผล

ครั้งที่.....วันเดือนปี...../...../.....

สถานที่.....

ลำดับ	รายชื่อ	ปริมาณ		ความ เข้ม
		แรงงาน	ทุนทรัพย์	
		ตนเอง	ผู้แทน (บาท)	
1)				
2)				
3)				

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักการวิจัยภาคสนามตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และได้สร้างแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ไปทดลองใช้ที่บ้านห่ม ตำบลบ้านห่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.2 ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงเครื่องมือให้มีปลายปิด และนำไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 ที่บ้านเหล่าเกวียนหัก ตำบลบ้านห่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.3 ปรับปรุงเครื่องมือและนำไปทดลองใช้ครั้งที่ 3 ที่บ้านคอนช้าง ตำบลคอนช้าง และบ้านศิลา ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.4 ปรับปรุงเครื่องมือ โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

1.5 นำแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 ไปสาธิตการสัมภาษณ์ให้พนักงานสัมภาษณ์ดู ที่ บ้านม่วง ตำบลบ้านทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พร้อมทั้งร่วมกันอภิปรายเพื่อทำความเข้าใจกับแบบสัมภาษณ์และวิธีการสัมภาษณ์

1.6 ให้พนักงานสัมภาษณ์จำนวน 16 คน ทดลองสัมภาษณ์ที่บ้านม่วง ตำบลบ้านทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พร้อมทั้งร่วมกันอภิปรายเพื่อทำความเข้าใจกับแบบสัมภาษณ์และวิธีการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างความคุ้นเคย (rapport) กับผู้นำหมู่บ้าน และชาวบ้าน 4 ครั้ง ในระหว่างเดือน กรกฎาคม - ตุลาคม 2530

2.2 ผู้วิจัยและพนักงานสัมภาษณ์จำนวน 16 คน ได้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลและตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยา ตามแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 ระหว่างวันที่ 22-25 ตุลาคม 2530 และภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละวันได้มีการตรวจสอบข้อมูลและอภิปรายปัญหาการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกันทุกครั้ง

2.3 ผู้วิจัยและพนักงานสัมภาษณ์จำนวน 2 คน ได้เข้าบ้านพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ระหว่างวันที่ 23 ตุลาคม - 20 ธันวาคม 2530 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 เก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานโครงการพัฒนา โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม การบันทึกภาพ และการบันทึกเสียงประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วงที่หมู่บ้านมีการดำเนินโครงการพัฒนาปกติ ระหว่างวันที่ 23 - 30 ตุลาคม 2530

2.5 เก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมและเหตุผลของการมีส่วนร่วม ขั้นตอนต่าง ๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 ระหว่างวันที่ 1-15 พฤศจิกายน 2530

2.6 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 ที่มีต่อโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ระหว่างวันที่ 16 - 20 พฤศจิกายน 2530

2.7 เก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ในระหว่างวันที่ 1 - 6 ธันวาคม 2530

2.8 เก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรม และเหตุผลของการมีส่วนร่วม ในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 ระหว่างวันที่ 7 - 20

ธันวาคม 2530

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้ง นอกจากผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์หรือแบบสังเกตแล้ว ยังใช้การบันทึกภาพและบันทึกเสียงบางส่วนประกอบด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSX เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น เป็นการคำนวณหาค่าสถิติที่เป็นค่าวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ค่าวัดการกระจาย ค่าวัดความเบ้ (skewness) และค่าวัดความสูงต่ำ (kurtosis) ของตัวแปรแต่ละตัว เพื่อตรวจสอบลักษณะการแจกแจงความถี่ของตัวแปรแต่ละตัว และอธิบายสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

1.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวน (analysis of variance) เป็นการศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมการมีส่วนร่วม จำแนกตามกลุ่มของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลเพื่อให้เข้าใจสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา

1.3 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยากับตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา

1.4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) เพื่อศึกษาความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลและตัวแปรทางสังคมจิตวิทยา

1.5 การวิเคราะห์อิทธิพล (path analysis) เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลและตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อวิเคราะห์เหตุผลของการมีส่วนร่วมหรือการไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา โดยบูรณาการทฤษฎีและหลักการทางจิตวิทยาสังคมและสังคมวิทยาจุลภาค เพื่อสร้างตัวแบบทางสังคม - จิตวิทยา สำหรับอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา และได้วางแผนแบบการวิจัยเป็นการวิจัยภาคสนาม โดยทำการศึกษารายกรณีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมปกติ และโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านโนนภู หมู่ที่ 5 ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากโครงการพัฒนาปกติ ความคู่ไปกับข้อมูลจากโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยจะเสนอแยกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งแสดงให้เห็นสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ตลอดจนลักษณะการแจกแจงของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา และลักษณะการแจกแจงของตัวแปรการมีส่วนร่วม รายละเอียดการวิเคราะห์ปรากฏในหัวข้อ 1.1 - 1.3

ตอนที่ 2 เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย 4 ประการคือ ประการแรก เพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่า สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเป็นอย่างไร ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐานสำหรับอธิบายสภาพทั่วไป และจะใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อยุติเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ นอกจากนี้ก็ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เพื่ออธิบายสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกัน ประการที่สอง เพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่าตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาได้มากน้อยเพียงใดผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในการอธิบายผล ประการที่สาม เพื่อตอบปัญหาการวิจัย

ที่ว่า ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยามีเส้นทางอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเป็นอย่างไร ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์อิทธิพลทั้งนี้ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์แยกโครงการพัฒนาปกติ กับโครงการพัฒนานวนเฉลิมพระชนมพรรษา และเสนอผลการวิเคราะห์รวมสองโครงการด้วยและประการสุดท้าย เพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่า ประชาชนมีเหตุผลอย่างไรในการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา รายละเอียดการวิเคราะห์ปรากฏในหัวข้อ 2.1 - 2.4 อนึ่งในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์แทนตัวแปร เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล และเพื่อความสะดวกในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้คือ

- X1 = เพศ
- X2 = อายุ
- X3 = ขนาดของครอบครัว
- X4 = สถานภาพทางเศรษฐกิจ
- X5 = สถานภาพทางสังคม
- X6 = สถานภาพทางการศึกษา
- X7 = ประสบการณ์เดิม
- X8 = การประเมินความคิดเห็น
- X9 = การประเมินความสามารถ
- X10 =ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม
- X11 = แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ
- X12 = แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ
- X13 = แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน
- X14 = การคาดหวังในผลประโยชน์
- X15 = ปริมาณการรับสาร
- X16 = ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม
- Y1 = ปริมาณการมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ
- Y2 = ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ
- Y3 = ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ

Y4 = การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ (สร้างขึ้นจาก $Zy1 + Zy2 + Zy3$)

Y5 = ปริมาณการมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการ

Y6 = ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการ

Y7 = ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการ

Y8 = การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการ (สร้างขึ้นจาก $Zy5 + Zy6 + Zy7$)

Y9 = ปริมาณการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ

Y10 = ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ

Y11 = ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ

Y12 = การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ (สร้างขึ้นจาก $Zy9 + Zy10 + Zy11$)

Y13 = ปริมาณการมีส่วนร่วม (สร้างขึ้นจาก $aZy1 + bZy5 + cZy9$)

Y14 = ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (สร้างขึ้นจาก $aZy2 + bZy6 + cZy10$)

Y15 = ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม (สร้างขึ้นจาก $aZy3 + bZy7 + cZy11$)

Y16 = พฤติกรรมมีส่วนร่วม (สร้างขึ้นจาก $Y13 + Y14 + Y15$)

* = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในเมื่อ $a = 4.6$, $b = 4.4$, $c = 4.3$, $d = 4.2$ และ $e = 4.4$ และค่า a , b , c , d และ e คือค่าน้ำหนักเฉลี่ยที่ผู้เชี่ยวชาญวางน้ำหนักให้แก่การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผนโครงการ ขั้นดำเนินการ ขั้นรับผลของโครงการ และขั้นประเมินผลโครงการ ตามลำดับ ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

1. รศ.ดร.มรว.อศิน รพีพัฒน์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ม.ขอนแก่น

2. ดร.มงคล คำนถาพันธ์ รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ม.ขอนแก่น
3. ดร.บุญชัย วุฒิเมธี รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
4. อ.จอห์น อั้งภากรณ์ ผู้อำนวยการโครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม
5. รศ.อุไรวรรณ อินทรีย์ ผู้อำนวยการโครงการบัณฑิตอาสาสมัครพัฒนาชนบท
6. ดร.วิยุทธ์ จารัสัยณ์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ขอนแก่น
7. อ.ธีรวิทย์ ธีรวิภาวรรณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ขอนแก่น
8. คุณสมพันธ์ เตชะอธิก สถาบันวิจัยและพัฒนา ม.ขอนแก่น
9. คุณเสาวรณ คำสมหมาย พัฒนาการอำเภอเมือง จ.ขอนแก่น
10. คุณประเสริฐ พงษ์สินี พัฒนาการตำบลสาวะถี อ.เมือง จ.ขอนแก่น

สำหรับรายละเอียดการวิเคราะห์ทั้งหมดมีดังต่อไปนี้คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1.1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน และลักษณะการแจกแจงของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล

บ้านโนนภูเป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทาง 24 กิโลเมตร และตั้งอยู่ห่างจากถนนสายขอนแก่น - ชุมแพ ระยะทาง 10 กิโลเมตร มีถนนลูกรังที่เข้าสู่หมู่บ้านและใช้ได้ทุกฤดูกาล นอกจากนี้ยังมีรถโดยสารแล่นผ่านหมู่บ้านทุกระยะ สภาพทั่วไปของหมู่บ้านเกี่ยวกับลักษณะประชากร สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ลักษณะประชากร บ้านโนนภูเป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีครัวเรือนทั้งสิ้น 190 ครัวเรือนมีประชากรตามสำมะโนทะเบียนบ้านจำนวน 1,107 คน จำแนกเป็นเพศชาย 572 คน หรือร้อยละ 51.67 และเพศหญิง 535 คนหรือร้อยละ 48.33 สำหรับการวิจัยครั้งนี้มุ่งใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมด แต่เนื่องจากในช่วงระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย มีหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 2 คนป่วยเข้ารับการผ่าตัดที่โรงพยาบาล ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงได้หัวหน้าครัวเรือนจำนวน 188 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเมื่อจำแนกออกตามตัวแปรเพศ (X1) แล้วปรากฏว่าเป็นเพศชาย 149 คน (ร้อยละ 79.3) และเป็นเพศ

หญิง 39 คน (ร้อยละ 20.7) กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวนี้เมื่อวิเคราะห์จำแนกตามอายุ (X2) พบว่ามีอายุโดยเฉลี่ย 45 ปี (S.D. = 12.42) โดยมีพิสัยของอายุอยู่ระหว่าง 22 - 79 ปี นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์จำแนกตามขนาดของครัวเรือน (X3) พบว่ามีสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 5 คน (S.D. = 1.47) และมีพิสัยของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 2 - 11 คน

สถานภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพหลักของชาวบ้านโนนภูคืออาชีพทำนา และอาชีพรองคือทำงานรับจ้างในโรงงานทอวน สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำนานั้น มีจำนวน 165 คน (ร้อยละ 87.8) ครัวเรือนโดยทั่วไปมีรายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 1,330 บาท (S.D. = 1,164.87) และถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 14 ไร่ (S.D. = 13.71) จากสภาพดังกล่าวเมื่อสรุปสถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) ของครัวเรือน ปรากฏว่ามีผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง หรือเป็นนายทุนหรือชาวนารวย จำนวน 25 คน (ร้อยละ 13.3) มีผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจปานกลาง หรือเป็นชาวนากลาง จำนวน 131 คน (ร้อยละ 69.7) และมีผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำหรือผู้ที่เป็นชาวนาจนหรือกรรมกรจำนวน 32 คน (ร้อยละ 17.0)

สถานภาพทางสังคม หมู่บ้านโนนภู แบ่งสภาพการปกครองในหมู่บ้านออกเป็น 8 คุ่ม หรือ 8 กลุ่ม มีครัวเรือนเฉลี่ยคุ่มละ 23 คน แต่ละคุ่มมีหัวหน้าคุ่มและรองหัวหน้าคุ่มปกครองดูแลสมาชิกในคุ่ม เมื่อจำแนกหัวหน้าครัวเรือน ตามสถานภาพทางสังคม (X5) ปรากฏว่าเป็นชนชั้นนายหรือกลุ่มผู้นำชั้นสูงภายในหมู่บ้านจำนวน 32 คน (ร้อยละ 17.0) เป็นชนชั้นกลางภายในหมู่บ้านจำนวน 22 คน (ร้อยละ 11.7) และเป็นชนชั้นล่างหรือชาวบ้านธรรมดาจำนวน 134 คน (ร้อยละ 71.3)

สถานภาพทางการศึกษา ในหมู่บ้านโนนภูมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านโนนภู นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนสวาทวิทยาสรรค์ ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลสวาทตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านโนนภู 1 กิโลเมตร เมื่อจำแนกหัวหน้าครัวเรือนตามสถานภาพทางการศึกษา (X6) ปรากฏว่าหัวหน้าครัวเรือน 157 คน (ร้อยละ 83.5) เรียนจบการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

รายละเอียดทั้งหมดของข้อมูลข้างต้นแสดงไว้ในตาราง 39 และ 40 ของภาคผนวก ก.

1.2 ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา

ประสบการณ์เดิม (X7) ในรอบปีที่ผ่านมาก่อนที่จะดำเนินโครงการพัฒนาปศุสัตว์ ชาวบ้านในหมู่บ้านประสบการณ์เดิมในการพัฒนาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 7.15 คะแนน (S.D. = 2.78) จากการเข้าร่วมในโครงการพัฒนาสองโครงการคือ โครงการขุดถนนยกทรง และ โครงการปราบยาเสพติด ซึ่งแต่ละโครงการมีคะแนนเต็มเท่ากับ 5 คะแนน พิสัยของคะแนนประสบการณ์ที่ได้มีค่าระหว่าง 2-10 คะแนน จากลักษณะคะแนนข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการพัฒนาของหมู่บ้านค่อนข้างสูง

อย่างไรก็ตามภายหลังจากการดำเนินโครงการพัฒนาปศุสัตว์แล้ว ปรากฏว่าชาวบ้านมีประสบการณ์เดิมเพิ่มเป็น 10.00 คะแนน (S.D. = 3.24) จากคะแนนเต็ม 15 คะแนนโดยมีค่าพิสัยของประสบการณ์อยู่ระหว่าง 3 - 14 คะแนน

การประเมินความคิดเห็น (X8) ในการประเมินความคิดเห็นของตนเองเปรียบเทียบกับชาวบ้านโดยรวมนั้น ปรากฏว่าคะแนนการประเมินความคิดเห็นมีค่าโดยเฉลี่ยเท่ากับ 11.39 คะแนน (S.D. = 10.13) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนที่ผู้ตอบมีความเห็นขัดแย้งกับชาวบ้านและค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 0-30 คะแนน แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่จะประเมินว่าตนเองมีความคิดเห็นแตกต่างไปจากบุคคลอื่น ๆ ไม่มากนัก ในการประเมินความคิดเห็นก่อนดำเนินการพัฒนามันเฉลิมพระชนมพรรษา ก็ปรากฏผลเช่นเดียวกัน คือคะแนนการประเมินความคิดเห็นโดยเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 11.62 คะแนน (S.D. = 8.53) โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 0 -30 คะแนน เช่นเดียวกัน

การประเมินความสามารถ (X9) ในการประเมินความสามารถของตนเองเปรียบเทียบกับชาวบ้านโดยรวมนั้น ปรากฏว่าคะแนนการประเมินความสามารถมีค่าโดยเฉลี่ยเท่ากับ 20.45 คะแนน (S.D. = 7.56) จากคะแนนเต็ม 38 คะแนน โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 0 - 38 คะแนน แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านประเมินว่าตนเองมีความสามารถโดยทั่วไปไม่แตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ในการประเมินความสามารถของตนเองก่อนที่จะดำเนินโครงการพัฒนามันเฉลิมพระชนมพรรษานั้น ชาวบ้านได้ประเมินตนเองสูงขึ้นมาอีกเล็กน้อย คือประเมินว่าตนเองมีความสามารถโดยเฉลี่ยเท่ากับ 24.65 คะแนน (S.D. = 8.29) โดยมีช่วงพิสัยของคะแนนเท่าเดิม

ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) ในการวัดทัศนคติต่อพฤติกรรม หรือทัศนคติต่อ

การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 37.89 คะแนน (S.D. = 12.94) จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน โดยมีพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 4 - 60 คะแนน แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีทัศนคติที่ค่อนข้างดีต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาด้านเฉลิมพระชนมพรรษานั้น ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมอย่างมาก โดยมีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเท่ากับ 44.12 คะแนน (S.D. = 9.32) และค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 11 - 58 คะแนน

แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) ในการวัดการรับรู้ถึงแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำที่กดดันให้บุคคลเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนานั้น ชาวบ้านรับรู้ว่าการกลุ่มผู้นำมีแรงกดดันต่อเขาค่อนข้างสูง โดยมีแรงกดดันโดยเฉลี่ยเท่ากับ 30.14 คะแนน (S.D. = 11.05) จากคะแนนเต็ม 42 คะแนน โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 0 - 42 คะแนน ส่วนการรับรู้ถึงแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ ที่กดดันให้บุคคลเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาด้านเฉลิมพระชนมพรรษานั้น ชาวบ้านรับรู้ว่ามีแรงกดดันสูงขึ้นกว่าปกติเล็กน้อย โดยมีแรงกดดันโดยเฉลี่ยเท่ากับ 33.66 คะแนน (S.D. = 8.70) โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 8 - 42 คะแนน

แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ (X12) สำหรับการวัดการรับรู้ถึงแรงกดดันของกลุ่มเครือญาติที่กดดันให้บุคคลเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติ นั้น บุคคลรับรู้ว่าการกลุ่มเครือญาติมีแรงกดดันสูงเช่นเดียวกัน โดยมีแรงกดดันโดยเฉลี่ยเท่ากับ 25.58 คะแนน (S.D. = 9.18) จากคะแนนเต็ม 36 คะแนน โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 0-36 คะแนน ในขณะที่แรงกดดันของกลุ่มเครือญาติให้บุคคลเข้าร่วมโครงการพัฒนาด้านเฉลิมพระชนมพรรษานั้นลดลงเล็กน้อย โดยมีแรงกดดันเฉลี่ยเท่ากับ 25.18 คะแนน (S.D. = 8.02) โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ในช่วงเดิม

แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) ในการวัดการรับรู้ถึงแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อนนั้น บุคคลรับรู้ว่าการกลุ่มเพื่อนมีแรงกดดันต่อตัวเขาค่อนข้างสูง โดยมีแรงกดดันให้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาปกติเฉลี่ยเท่ากับ 25.05 คะแนน (S.D. = 7.71) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 0-30 คะแนน ในขณะที่มีแรงกดดันให้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาด้านเฉลิมพระชนมพรรษาลดลงเล็กน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.49 คะแนน (S.D. = 7.36) โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ในช่วงเดิม

เมื่อเปรียบเทียบแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ กลุ่มเครือญาติและกลุ่มเพื่อน เห็นได้ว่า

ผู้นำครอบครัวได้รับแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อนให้เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนามากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้นำและกลุ่มเครือข่าย

การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) สำหรับการวัดการคาดหวังในผลประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับจากการเข้าร่วมในโครงการพัฒนามากขึ้น บุคคลคาดว่าจะจะได้รับประโยชน์ค่อนข้างสูงมาก คือคาดว่าจะได้รับผลประโยชน์โดยเฉลี่ยเท่ากับ 62.29 คะแนน (S.D. = 18.06) จากคะแนนเต็ม 90 คะแนน โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 26 - 90 คะแนน และโดยเฉพาะการคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการพัฒนานั้นเฉลิมพระชนมพรรษาจะยิ่งสูงขึ้นไปอีก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 74.78 คะแนน (S.D. = 17.04) โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 38 - 90 คะแนน

ปริมาณการรับสาร (X15) สำหรับปริมาณการรับสารของชาวบ้านก่อนเริ่มดำเนินการโครงการพัฒนามากขึ้น ชาวบ้านมีปริมาณการรับสารปานกลาง คือมีปริมาณการรับสารโดยเฉลี่ยเท่ากับ 15.58 คะแนน (S.D. = 4.61) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน และมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 3 - 28 คะแนน ส่วนปริมาณการรับสารก่อนเริ่มโครงการพัฒนานั้นเฉลิมพระชนมพรรษา ชาวบ้านมีปริมาณการรับสารเพิ่มขึ้นเล็กน้อย คือมีปริมาณการรับสารเฉลี่ยเท่ากับ 16.17 คะแนน (S.D. = 3.75) โดยมีค่าพิสัยของคะแนนอยู่ในช่วงเดิม

ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) ในการวัดความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมหรือความตั้งใจในการมีส่วนร่วม บ่งชี้ว่าชาวบ้านมีความตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนายิ่งสูง คือมีความตั้งใจเฉลี่ยเท่ากับ 31.54 คะแนน (S.D. = 8.17) จากคะแนนเต็ม 45 คะแนน และค่าพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 5 - 45 คะแนน ส่วนความตั้งใจในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนานั้นเฉลิมพระชนมพรรษานั้น ชาวบ้านมีความตั้งใจสูงขึ้นกว่าโครงการปกติเล็กน้อย โดยมีคะแนนความตั้งใจเฉลี่ยเท่ากับ 32.46 คะแนน (S.D. = 6.55) จากค่าพิสัยของคะแนนระหว่าง 10 - 45 คะแนน

รายละเอียดที่แสดงถึงลักษณะการแจกแจงของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาดังกล่าวข้างต้น แสดงรายละเอียดในตาราง 41 ภาคผนวก ก.

1.3 ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในภาพรวมและนำเสนอสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่จำแนกตามมิติการวัดตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วม มิติของปริมาณการมีส่วนร่วม มิติของระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และมิติของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดโครงการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนแล้ว จึงเสนอลักษณะการแจกแจงของตัวแปรการมีส่วนร่วมตามมิติย่อย ๆ ดังกล่าวข้างต้น ก่อนที่จะเสนอเป็นภาพรวมอีกครั้งหนึ่ง ดังต่อไปนี้

โครงการพัฒนาปกติ หรือโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไป เป็นโครงการปรับปรุงและพัฒนาถนนภายในหมู่บ้านทั้งหมด เพื่อเตรียมการต้อนรับงานถวญประจำปีของหมู่บ้าน โครงการริเริ่มจากชาวบ้านโดยมีการประชุมริเริ่มโครงการเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2530 มีการประชุมวางแผนโครงการเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2530 และมีการดำเนินงานตามแผนการที่วางไว้ในระหว่างวันที่ 26 - 29 ตุลาคม 2530 ซึ่งในการดำเนินงานนี้ทางหมู่บ้านได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่คุ้มต่าง ๆ ให้ปรับปรุงและพัฒนาถนนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของคุ้มนั้น ๆ

โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นโครงการปรับปรุงและพัฒนาที่พักอาศัยและพัฒนาดนระหว่างหมู่บ้าน - คุ้ม ซึ่งเป็นโบราณสถานของหมู่บ้าน ระยะทางประมาณ 800 เมตร โครงการนี้เป็นโครงการพัฒนาเพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา จึงเป็นโครงการที่ได้รับการริเริ่มจากหน่วยราชการ มีการประชุมเพื่อวางแผนโครงการเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2530 และมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ กิจกรรมพัฒนาความสะอาดที่พักอาศัยและบริเวณที่พักอาศัย ในช่วงเช้าของวันที่ 4 ธันวาคม 2530 ใช้เวลาประมาณ 30 นาที กิจกรรมจัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่สำหรับการกระทำพิธีเทอดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในช่วงค่ำของวันที่ 4 ธันวาคม 2530 ใช้เวลาประมาณ 90 นาที กิจกรรมการพัฒนาดน ในช่วงเช้าของวันที่ 5 ธันวาคม 2530 ใช้เวลาประมาณ 180 นาที ซึ่งในช่วงนี้มีการนำอาหารมาถวายพระและมาสมทบให้ผู้ที่ลงมือพัฒนาได้รับประทานร่วมกันด้วย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการจัดเก็บอุปกรณ์และสถานที่ ในช่วงบ่ายของวันที่ 5 ธันวาคม 2530 ด้วย และเนื่องจากโครงการพัฒนาครั้งนี้ เป็นโครงการพัฒนาที่ทางอำเภอเมืองถือว่าเป็นโครงการสำคัญของทางอำเภอ จึงมีบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกหมู่บ้านเข้ามาร่วมในกิจกรรมด้วย อาทิเช่น พัฒนาการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจากหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลสวาะณีทุกหมู่บ้าน คณะครูและนักเรียนจากโรงเรียน

สาวะกิตติยาสวรรค์ ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลสาวะถี นอกจากนี้ยังมีพระภิกษุสงฆ์เข้ามาช่วยในช่วงกระทำพิธีเทอดพระเกียรติด้วย

จากสภาพของโครงการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงไม่สามารถวัดค่าแปรการมีส่วนร่วมที่รับผลของโครงการและขั้นประเมินผลโครงการได้เนื่องจากไม่มีการดำเนินการในขั้นที่สองโครงการ นอกจากนี้การวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็นความคิดริเริ่มจากหน่วยราชการ รายละเอียดของการแจกแจงตัวแปรการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาที่วัดได้ ปรากฏดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y4) ตัวแปรนี้สร้างขึ้นมาจากการรวมคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y1) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y2) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y3) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอลักษณะการแจกแจงของตัวแปรเหล่านี้ก่อนคือในด้านปริมาณการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการนี้ ชาวบ้านทั่วไปมีส่วนร่วมในระดับปานกลางคือมีปริมาณเฉลี่ย 72.61 คะแนน (S.D. = 75.16) จากคะแนนเต็ม 150 คะแนน ในด้านระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม บุคคลเข้าร่วมด้วยระดับความเข้มที่ค่อนข้างต่ำคือมีค่าเฉลี่ยของระดับความเข้มเท่ากับ .63 คะแนน (S.D. = .83) จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน ส่วนประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมนี้ บุคคลที่เข้าร่วมส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างไม่มีประสิทธิผลนักคือมีค่าเฉลี่ยของประสิทธิผลเพียง 1.89 คะแนน (S.D. = 6.98) จากค่าพิสัยของคะแนนในช่วง 0 - 62 คะแนน สำหรับตัวแปรการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการของโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษานั้น ไม่มีการวัดตัวแปรนี้

การมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ (Y8) ตัวแปรนี้สร้างขึ้นจากการรวมคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม (Y5) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y6) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y7) ในขั้นวางแผนโครงการในโครงการพัฒนาปกตินั้น ปริมาณการมีส่วนร่วมของบุคคลค่อนข้างต่ำ คือมีค่าเฉลี่ยของปริมาณการมีส่วนร่วมเท่ากับ 49.15 คะแนน (S.D. = 59.17) จากคะแนนเต็ม 120 คะแนน ในขณะที่ปริมาณการมีส่วนร่วมของโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา สูงกว่าโครงการปกติเล็กน้อย คือมีปริมาณการมีส่วนร่วมเฉลี่ยเท่ากับ 52.98 คะแนน (S.D. = 59.75) เมื่อวิเคราะห์ลักษณะการแจกแจงระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนของโครงการพัฒนาปกติ

ปรากฏว่า มีระดับความเข้มเจี้ยนค่อนข้างต่ำ คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .55 คะแนน (S.D. = .85) จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน ในขณะที่ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมชั้นวางแผนของโครงการพัฒนาน้ำดื่มพระชนมพรรษา ก็ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าโครงการพัฒนาปกติอีก คือมีค่าเท่ากับ .43 (S.D. = .72) ส่วนประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกตินั้น พบว่ามีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำมากเช่นเดียวกัน คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.57 คะแนน (S.D. = 5.51) จากค่าพิสัยของประสิทธิผลซึ่งอยู่ระหว่าง 0 - 47 คะแนน และสำหรับประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาน้ำดื่มพระชนมพรรษาก็พบผลที่ไม่แตกต่างกันนัก คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.67 คะแนน (S.D. = 7.08) จากช่วงพิสัยของคะแนนระหว่าง 0 - 56 คะแนน

การมีส่วนร่วมชั้นดำเนินการ (Y12) ตัวแปรนี้สร้างขึ้นจากการรวมคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม (Y9) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y10) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y11) ในชั้นดำเนินการทั้งหมด ในโครงการพัฒนาปกติปริมาณการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง คือมีค่าเท่ากับ 201.70 คะแนน (S.D. = 78.60) จากคะแนนเต็ม 270 คะแนน ส่วนปริมาณการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาน้ำดื่มพระชนมพรรษาเมื่อคิดจากปริมาณเวลาที่เข้าร่วม ปรากฏว่ามีปริมาณเฉลี่ยเท่ากับ 259.04 คะแนน (S.D. = 152.25) จากคะแนนเต็ม 360 คะแนน และเมื่อคิดจากปริมาณอาหารและเงินทองที่ร่วมในโครงการ ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.36 คะแนน (S.D. = 10.26) จากช่วงพิสัยของคะแนนซึ่งอยู่ระหว่าง 0 - 70 คะแนน ซึ่งคะแนนเหล่านี้ เมื่อปรับเป็นคะแนนมาตรฐานของปริมาณการมีส่วนร่วมในชั้นดำเนินการโครงการพัฒนาน้ำดื่มพระชนมพรรษาแล้ว ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .00 คะแนน (S.D. = 1.68) สำหรับระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติ ปรากฏว่า มีระดับความเข้มเฉลี่ยเท่ากับ .94 คะแนน (S.D. = .84) จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน ในขณะที่ระดับความเข้มเฉลี่ยของโครงการพัฒนาน้ำดื่มพระชนมพรรษามีค่าสูงกว่า คือมีค่าเท่ากับ 1.16 คะแนน (S.D. = .92) และเมื่อวัดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการพัฒนาปกติในมิติของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยประสิทธิผลเพียง 2.88 คะแนน (S.D. = 5.47) จากช่วงพิสัยของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมที่อยู่ระหว่าง 0 - 38 ส่วนโครงการพัฒนาน้ำดื่มพระชนมพรรษาก็มีค่าเฉลี่ยของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมเพียง 4.67 คะแนน (S.D. = 17.48) จาก

ช่วงพิสัยของประสิทธิผลระหว่าง 0 - 129 คะแนน

ปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ตัวแปรนี้มีส่วนที่เข้าซ้อนกับการวัดตัวแปรในขั้นตอนต่าง ๆ แต่เป็นการวัดที่เน้นเฉพาะมิติเชิงปริมาณ โดยสร้างขึ้นจากการรวมคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y1) ขั้นวางแผนโครงการ (Y5) และขั้นตอนการ (Y9) ซึ่งการรวมนี้เป็นการรวมตามน้ำหนักความสำคัญของการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนที่ผู้เชี่ยวชาญ 10 คน ได้ให้ค่าน้ำหนักไว้ ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรมี้อยู่แต่ละตัวได้เสนอไว้ข้างต้น

ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) ตัวแปรนี้สร้างขึ้นจากการรวมคะแนนมาตรฐานของตัวแปรระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y2) ขั้นวางแผนโครงการ (Y6) และขั้นตอนการ (Y10) ตามสัดส่วนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ สำหรับลักษณะการแจกแจงของตัวแปรมี้อยู่แต่ละตัวได้เสนอไว้ข้างต้นแล้ว

ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) ตัวแปรนี้สร้างขึ้นจากการรวมคะแนนมาตรฐานของตัวแปรประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y3) ขั้นวางแผนโครงการ (Y7) และขั้นตอนการ (Y11) ตามสัดส่วนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรมี้อยู่เหล่านี้ได้เสนอไว้ข้างต้นแล้ว

พฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็นตัวแปรภาพรวมของการมีส่วนร่วมทั้งหมดได้จากการรวมตัวแปรการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามสัดส่วนของผู้เชี่ยวชาญ หรืออาจจะสร้างโดยการรวมตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมและประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรมี้อยู่ทุกตัวได้แสดงไว้ข้างต้นแล้ว

รายละเอียดที่แสดงถึงการแจกแจงของตัวแปรการมีส่วนร่วมทั้งหมดได้แสดงไว้ในตาราง 42 ภาคผนวก ก.

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัย

2.1 สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่า สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเป็นอย่างไร ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์แยกเป็น

2 ตอนย่อยคือ ผลการวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาโดยทั่วไป และผลการวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาโดยทั่วไป ในการเสนอผลการวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาโดยทั่วไป ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อแสดงให้เห็นสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละขั้นตอน ของกระบวนการพัฒนา ซึ่งในแต่ละขั้นตอนที่เสนอให้ผู้วิจัยจะเสนอให้เห็นสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในทุกมิติที่วัดมาดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นริเริ่มโครงการ ในขั้นริเริ่มโครงการของโครงการพัฒนาปกติ หมู่บ้านได้ดำเนินการขึ้นด้วยการจัดประชุมชาวบ้าน ใช้เวลาประมาณ 150 นาที ในขั้นนี้ผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 91 คน (ร้อยละ 48.4) ในจำนวนนี้มี 7 คน (ร้อยละ 3.72) ที่เป็นตัวแทนของหัวหน้าครัวเรือน เมื่อวิเคราะห์ระดับความเข้มของผู้ที่เข้าร่วมประชุมปรากฏว่าบุคคลที่มีอิทธิพลต่อที่ประชุมและทำหน้าที่ตัดสินใจในเรื่องที่ประชุมมีเพียง 8 คน (ร้อยละ 4.3) ส่วนบุคคลซึ่งได้เสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุมอยู่บ้างก็มีเพียง 18 คน (ร้อยละ 9.6) ในขณะที่บุคคลที่หนึ่งรับฟังการประชุมเพียงอย่างเดียวมีจำนวนถึง 58 คน (ร้อยละ 30.9) และเมื่อวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในแง่ประสิทธิผลก็ปรากฏผลที่ใกล้เคียงกันคือ บุคคลที่มีประสิทธิผลสูงซึ่งก็คือบุคคลที่มีคนอื่นจำนวน 10 คนขึ้นไปให้การยอมรับในบทบาทนั้นมีเพียง 9 คน (ร้อยละ 4.8) และคนที่มีประสิทธิผลปานกลางซึ่งก็คือบุคคลที่มีคนอื่น ๑ ยอมรับบทบาทอยู่บ้างก็มีเพียง 31 คน (ร้อยละ 16.5) ในขณะที่มีบุคคลถึง 148 คน (ร้อยละ 78.7) ไม่มีประสิทธิผลต่อการมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการเลย สำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาไม่มีการดำเนินการขั้นตอนนี้เนื่องจากเป็นโครงการริเริ่มจากบุคคลภายนอกหมู่บ้าน

ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนโครงการ ในโครงการพัฒนาปกติชาวบ้านได้มีการจัดประชุมเพื่อวางแผนโครงการพัฒนาโดยใช้เวลาในการประชุม 2 ชั่วโมง หรือ 120 นาที มีผู้เข้าร่วมประชุม 77 คน (ร้อยละ 41.0) ซึ่งเป็นปริมาณที่ลดลงจากขั้นริเริ่มโครงการเล็กน้อย ในจำนวนนี้เป็นตัวแทนของหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 7 คน (ร้อยละ 3.72) และเมื่อวิเคราะห์ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม ปรากฏว่ามีหัวหน้าครัวเรือนเพียง

10 คน (ร้อยละ 5.3) เท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อที่ประชุมและทำหน้าที่ตัดสินใจในการวางแผนโครงการและอีก 14 คน (ร้อยละ 7.4) ได้ทำหน้าที่ในการเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุม ส่วนบุคคลจำนวน 46 คน (ร้อยละ 24.5) เข้าร่วมในการรับฟังการประชุมอย่างเดียว ในขณะที่บุคคลอีก 118 คน (ร้อยละ 62.8) ไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วยตนเอง จากสภาพของระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น เมื่อวิเคราะห์ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมจึงพบว่า บุคคลที่มีประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมสูงมีเพียง 9 คน (ร้อยละ 4.8) และบุคคลที่มีประสิทธิผลปานกลางก็มีเพียง 26 คน (ร้อยละ 13.8) เท่านั้น ในขณะที่บุคคลถึง 153 คน (ร้อยละ 81.4) ไม่มีประสิทธิผลต่อการมีส่วนร่วมในชั้นวางแผนโครงการพัฒนาปกติเลย

สำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาก็มีการประชุมเพื่อวางแผนการประมาณ 2 ชั่วโมงหรือ 120 นาทีเช่นเดียวกัน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมในปริมาณที่สูงกว่าโครงการพัฒนาปกติเล็กน้อย คือ 83 คน (ร้อยละ 44.1) แต่ในจำนวนดังกล่าวนี้ก็เป็นตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนถึง 22 คน (ร้อยละ 11.70) และเมื่อวิเคราะห์ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมปรากฏว่า มีหัวหน้าครัวเรือนเพียง 6 คน (ร้อยละ 3.2) เท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อที่ประชุมและทำหน้าที่ตัดสินใจในการวางแผนโครงการ และอีก 8 คน (ร้อยละ 4.3) ก็ทำหน้าที่เพียงแต่เสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุมเท่านั้น ส่วนหัวหน้าครัวเรือนอีก 47 คน (ร้อยละ 25.0) เข้าร่วมในการรับฟังการประชุมอย่างเดียว ในขณะที่หัวหน้าครัวเรือนจำนวน 127 คน (ร้อยละ 67.6) ไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่า ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในชั้นวางแผนโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษานั้น ค่อนข้างต่ำกว่าระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในชั้นวางแผนโครงการพัฒนาปกติเล็กน้อย เมื่อวิเคราะห์ที่ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมนั้น ปรากฏว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีประสิทธิผลสูงมีจำนวน 9 คน (ร้อยละ 4.8) เท่ากับโครงการพัฒนาปกติ แต่ผู้ที่มีประสิทธิผลปานกลางก็ลดลงเหลือเพียง 14 คน (ร้อยละ 7.4) เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าโครงการพัฒนาปกติมาก ส่วนหัวหน้าครัวเรือนอีก 165 คน (ร้อยละ 87.8) นั้น ไม่มีประสิทธิผลในการมีส่วนร่วมชั้นวางแผนโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนในการ ในช่วงดำเนินการโครงการพัฒนาปกติ หมู่บ้านมีการดำเนินการพัฒนา คิดเป็นปริมาณเวลาได้ทั้งหมดประมาณ 4 ชั่วโมง 30 นาที หรือ 270 นาที โดยมีผู้เข้าร่วมดำเนินการเต็มเวลาจำนวน 97 คน (ร้อยละ 51.6) ร่วมครึ่งเวลา

จำนวน 63 คน (ร้อยละ 33.5) และมีผู้เข้าร่วมในบางเวลาจำนวน 19 คน (ร้อยละ 10.1) ในขณะที่มีผู้ไม่เข้าร่วมเพียง 9 คน (ร้อยละ 4.8) เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาขั้นสูงมาก อย่างไรก็ตามในจำนวนผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทั้งหมดนี้ก็ไม่ใช่เป็นหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมด เพราะมีตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนถึง 48 คน (ร้อยละ 25.5) ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม จึงปรากฏว่า มีบุคคลที่ทำหน้าที่ตัดสินใจในการดำเนินการหรือควบคุมการทำงาน 15 คน (ร้อยละ 8.0) มีบุคคลที่เสนอแนะ หรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการ 16 คน (ร้อยละ 8.5) ส่วนบุคคลอีก 100 คน (ร้อยละ 53.2) เข้ามาร่วมในการดำเนินการพัฒนาตามที่ผู้นำสั่งเท่านั้น โดยไม่แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะในกิจกรรมการทำงานแต่ประการใด ในขณะที่บุคคลอีก 57 คน (ร้อยละ 30.3) ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง ในส่วนของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม ปรากฏว่าบุคคลที่มีประสิทธิผลสูงมีจำนวน 16 คน (ร้อยละ 8.5) มีประสิทธิผลปานกลาง 75 คน (ร้อยละ 39.9) และไม่มีประสิทธิผลจำนวน 97 คน (ร้อยละ 51.6) ซึ่งนับว่าค่อนข้างมีประสิทธิผลสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนอื่น

สำหรับการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการ โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาหมู่บ้านได้ดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาหลายลักษณะคือ การพัฒนาบริเวณที่พักอาศัย การดำเนินการจัดเตรียมการเพื่อกระทำกิจกรรม การลงมือกระทำกิจกรรม และการจัดเก็บสถานที่ทั้งหมด ซึ่งรวมเวลากระทำกิจกรรมเหล่านี้ทั้งหมดได้ประมาณ 6 ชั่วโมง หรือ 360 นาที จากปริมาณเวลาที่ใช้ในการดำเนินการดังกล่าว ปรากฏว่ามีผู้ร่วมดำเนินการเต็มเวลา 66 คน (ร้อยละ 35.1) ร่วมดำเนินการครึ่งเวลา 95 คน (ร้อยละ 50.5) และร่วมดำเนินการบางเวลา 17 คน (ร้อยละ 9.04) โดยผู้ไม่เข้าร่วมขั้นดำเนินการเลย 10 คน (ร้อยละ 5.3) ปริมาณบุคคลที่เข้าร่วมในขั้นดำเนินการโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษานี้ไม่แตกต่างจากปริมาณการเข้าร่วมในโครงการพัฒนาปกติ ในจำนวนผู้เข้าร่วมดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นผู้แทนของหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 38 คน (ร้อยละ 20.2) แสดงให้เห็นว่าในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษานี้ มีหัวหน้าครัวเรือนเข้าร่วมดำเนินการด้วยตนเองในปริมาณที่สูงกว่าโครงการพัฒนาปกติเล็กน้อย นอกจากนี้ในขั้นดำเนินการโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ยังมีการนำอาหารเข้าไปร่วมทำบุญเลี้ยงพระ และเลี้ยงผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีผู้นำอาหารไปจำนวน 94 คน (ร้อยละ 50.0) และบัง

มีผู้บริจาคเงินสมทบอีกจำนวน 70 คน (ร้อยละ 24.4) แสดงให้เห็นว่าในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานั้น นอกจากจะร่วมด้วยแรงกายแล้ว บุคคลยังร่วมด้วยแรงทรัพยากรอีกด้วย สำหรับการวิเคราะห์ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม ปรากฏว่า มีบุคคลจำนวน 18 คน (ร้อยละ 9.6) ทำหน้าที่ตัดสินใจในการดำเนินงานหรือควบคุมการทำงาน และมีบุคคลจำนวน 42 คน (ร้อยละ 22.3) ได้เสนอแนะหรือให้ข้อคิดเห็นในช่วงการทำงานนอกเหนือไปจากการลงมือทำงานเองแล้ว ส่วนบุคคลอีก 80 คน (ร้อยละ 42.6) เข้าไปร่วมทำงานโดยไม่เสนอแนะหรือให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องงานเลย มุ่งทำงานตามแต่กลุ่มผู้นำจะสั่งงานเท่านั้น จะเห็นว่าระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนานานเจสิมพระชนมพรรษานั้นมีระดับสูงกว่าโครงการพัฒนาปกติเล็กน้อย แต่เมื่อวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในแง่ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม ผลปรากฏว่าประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมร่วมในโครงการพัฒนานานเจสิมพระชนมพรรษาต่ำกว่าโครงการพัฒนาปกติค่อนข้างมาก คือบุคคลที่มีประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมสูงมีเพียง 13 คน (ร้อยละ 6.9) และบุคคลที่มีประสิทธิผลปานกลางมีเพียง 41 คน (ร้อยละ 21.8) เท่านั้น ในขณะที่บุคคลที่ไม่มีประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมมีจำนวนถึง 134 คน (ร้อยละ 71.3) อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในชั้นกับชั้นอื่น ๆ ก็พบว่าไม่มีประสิทธิผลสูงกว่าชั้นตอนอื่น ๆ มาก

สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่เสนอข้างต้นทั้งหมด แสดงรายละเอียดในตาราง 43 ภาคผนวก ก.

ถึงแม้ว่าสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ที่นำเสนอผลการวิเคราะห์ให้เห็นข้างต้นค่อนข้างจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมระหว่างชั้นตอนต่าง ๆ แต่ข้อมูลที่นำเสนอข้างต้น ก็เป็นข้อมูลที่จำแนกประเภทเพื่อให้เห็นภาพทั่ว ๆ ไปเท่านั้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมออกมาในลักษณะมาตราวัดแบบอันตรภาค (interval scale) ดังนั้น ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐานการวิจัย 3 ข้อคือ 1) ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาในชั้นตอนต่าง ๆ ด้วยปริมาณที่แตกต่างกัน 2) ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาในชั้นตอนต่าง ๆ ด้วยระดับความเข้มที่แตกต่างกัน และ 3) ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชั้นตอนต่าง ๆ ด้วยประสิทธิผลที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลทั่วๆไปในลักษณะอันตรภาคมาทดสอบสมมุติฐานด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการ

มีส่วนร่วมในเชิงปริมาณ ระดับความเข้ม และประสิทธิผล ระหว่างขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผนโครงการ และขั้นดำเนินโครงการ ดังรายละเอียดผลการวิเคราะห์ในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม ระหว่างขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผนโครงการ และขั้นดำเนินโครงการ

ตัวแปร	Y1	Y5	Y9	Y2	Y6	Y10	Y3	Y7	Y11
Y1	1.00			Y2	1.00		Y3	1.00	
	-			-			-		
Y5	.47**	1.00		Y6	.71**	1.00	Y7	.94**	1.00
	-	1.00		-	1.00		-	1.00	
Y9	.25**	.23**	1.00	Y10	.46**	.55**	1.00	Y11	.69**
	-	.30**	1.00	-	.44**	1.00	-	.91**	1.00
ค่าเฉลี่ย	72.61	49.15	201.70		.63	.55	.94	1.87	1.57
	-	52.98	259.04		-	.43	1.16	-	1.67
คะแนน	150	120	270		3	3	3	84	70
เพิ่ม	-	120	360		-	3	3	-	61

*** ค่าเป็นค่าของโครงการพัฒนาปกติ

ค่าเป็นค่าของโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

จากตาราง 1 จะเห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y1) ขั้นวางแผนโครงการ (Y5) และขั้นดำเนินโครงการ (Y9) มีค่าค่อนข้าง

ข้างสูง คือมีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง .23-.47 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ ขึ้นวางแผนโครงการ และขึ้นดำเนินโครงการ ด้วยปริมาณการมีส่วนร่วมที่ใกล้เคียงกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ข้างต้นขัดแย้งกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยปริมาณที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจะเห็นว่า ปริมาณการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการและขึ้นวางแผนโครงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้กับขึ้นดำเนินโครงการนั้นมีค่าที่ค่อนข้างต่ำกว่า แสดงให้เห็นแนวโน้มว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขึ้นดำเนินโครงการด้วยปริมาณที่แตกต่างจากขั้นริเริ่มโครงการและขึ้นวางแผนโครงการอยู่บ้าง ถึงแม้ว่าจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม แนวโน้มข้างต้นนี้เห็นได้ชัดเจนขึ้น เมื่อพิจารณาปริมาณเวลาที่เข้าร่วมเทียบกับปริมาณเวลาเต็มของการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอน ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าประชาชนมีปริมาณการมีส่วนร่วมขึ้นดำเนินการสูงสุด รองลงมาเป็นปริมาณการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ ส่วนการมีส่วนร่วมขึ้นวางแผนโครงการ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยปริมาณที่น้อยที่สุด

ในการทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 2 นั้น ผลปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y2) ขึ้นวางแผนโครงการ (Y6) และขึ้นดำเนินโครงการ(Y10) มีค่าสหสัมพันธ์ค่อนข้างสูงมากคือ มีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง .44 - .71 แสดงให้เห็นว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ ขึ้นวางแผนโครงการ และขึ้นดำเนินโครงการ ด้วยระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมที่ใกล้เคียงกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์นี้ขัดแย้งกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยระดับความเข้มที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาที่ระดับความสัมพันธ์จะเห็นว่าตัวแปรระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ และขึ้นวางแผนโครงการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงมาก ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้กับระดับความเข้มในขึ้นดำเนินโครงการมีค่าความสัมพันธ์ที่ต่ำกว่า แสดงแนวโน้มให้เห็นว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขึ้นดำเนินโครงการ ด้วยระดับความเข้มที่แตกต่างจากขั้นริเริ่มโครงการและขึ้นวางแผนโครงการอยู่บ้าง ถึงแม้ว่าจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม และแนวโน้มนี้เห็นได้ชัดเมื่อพิจารณาที่ระดับความเข้มเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งปรากฏว่า

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานด้วยความเข้มของการมีส่วนร่วมที่สูงที่สุด รองลงมาเป็นระดับความเข้มในขั้นริเริ่มโครงการ และขั้นวางแผนโครงการตามลำดับ

ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 นั้น ผลปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y3) ขั้นวางแผนโครงการ (Y7) และขั้นตอนการดำเนินงาน (Y11) มีค่าความสัมพันธ์ที่สูงกว่าความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการมีส่วนร่วมและระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ มาก คือมีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง .69 - .94 แสดงให้เห็นว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผนโครงการ และขั้นตอนการดำเนินงาน ด้วยประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมที่ใกล้เคียงกันอย่างมากมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยประสิทธิผลที่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาที่ระดับของความสัมพันธ์ ก็จะทำให้เห็นว่าประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการและขั้นวางแผนโครงการมีความสัมพันธ์กันสูงมาก ในขณะที่ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมขั้นตอนการดำเนินงาน แต่เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ กับขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนพบว่ามีความสัมพันธ์กันสูงมาก เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ กับขั้นวางแผนโครงการของโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาที่ค่าเฉลี่ยของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมเทียบกับคะแนนเต็มของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมแต่ละขั้นแล้วจะเห็นว่า ทุกขั้นตอนมีค่าเฉลี่ยของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมที่เท่ากัน แสดงให้เห็นว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยประสิทธิผลที่ใกล้เคียงกัน

ผลการวิเคราะห์ครั้งนี้มีข้อสังเกตว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ มีค่าสูงกว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความเข้มของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ โดยที่ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ มีค่าต่ำที่สุด ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยประสิทธิผลที่ใกล้เคียงกันมากกว่าระดับความเข้ม ในขณะที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยปริมาณที่ค่อนข้างจะแตกต่างกันอยู่บ้าง ถึงแม้ว่าจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม

โดยสรุปแล้วผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ

พัฒนาขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และ ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมที่ใกล้เคียงกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1.2 สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา
 จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ในการวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน
 ในกระบวนการพัฒนา จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล อันได้แก่ ตัวแปรเพศ (X1) อายุ
 (X2) ขนาดของครอบครัว (X3) สถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางสังคม
 (X5) และสถานภาพทางการศึกษา (X6) นั้น ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน
 ทางเดียว (ONE WAY ANOVA) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพศกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ผลการวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วม
 ของประชาชนในกระบวนการพัฒนาของบุคคลที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่าบุคคลที่เป็นเพศชาย
 เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่เป็นเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 เมื่อวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมจำแนกย่อยตามขั้นตอนการพัฒนา คือ ขั้นริเริ่ม
 โครงการ ขั้นวางแผนโครงการ และขั้นดำเนินการ ก็ปรากฏผลเช่นเดียวกัน แต่เมื่อ
 วิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมจำแนกย่อยตามมิติของปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับ
 ความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม กลับปรากฏว่าบุคคลที่เป็น
 เพศชาย เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่เป็นเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติทุกมิติก็เฉพาะการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติเท่านั้น ส่วนการมีส่วนร่วมใน
 โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาพบว่า บุคคลที่เป็นเพศชายมีส่วนร่วมในกระบวนการ
 พัฒนาสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เฉพาะในมิติที่เกี่ยวกับระดับความเข้มของการ
 ร่วมส่วนเท่านั้น ดังรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มเพศ

ตัวแปรการมี ส่วนร่วม	โครงการบกดี					โครงการวันเจ็ดนักษัตร				
	ชาย (149)		หญิง (139)		F	ชาย (149)		หญิง (139)		F
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	
๕. ชุมชนเริ่ม	53.39	26.56	37.02	12.42	13.98**	-	-	-	-	-
๕. ชุมชนวางแผน	52.66	27.54	39.86	12.58	7.96**	52.46	26.15	40.59	11.62	7.62**
๕. ชุมชนดำเนินการ	53.77	24.50	36.05	13.88	18.78**	52.31	30.76	41.17	19.15	4.64*
ปริมาณ	61.72	95.23	7.08	98.83	10.02**	53.39	95.16	37.07	94.55	.91
ความเข้ม	69.45	116.96	-24.22	43.51	24.05**	61.65	77.50	5.35	30.34	19.73**
ประสิทธิภาพ	62.35	135.47	2.83	1.76	7.50**	55.71	94.63	28.18	.00	3.29
ภาพรวม	93.52	301.94	-114.32	124.58	17.63**	70.75	225.98	-29.41	105.50	7.23**

ลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนาของบุคคลที่มีระดับอายุแตกต่างกันนั้น ผู้วิจัยได้จำแนกบุคคลออกตาม ระดับอายุได้ 3 กลุ่มคือ กลุ่มอายุ 22 - 45 ปี กลุ่มนี้มีจำนวน 109 คน กลุ่มอายุ 46 - 60 ปี มีจำนวน 58 คน และกลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไป มีจำนวน 21 คน เมื่อวิเคราะห์ เปรียบเทียบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของบุคคลทั้ง 3 กลุ่มปรากฏว่า บุคคลที่มีอายุต่างกัน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อ วิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมจำแนกย่อยตามมิติขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนา ก็ปรากฏผลเช่นเดียวกันในทุกขั้นตอน รวมไปถึงการวิเคราะห์จำแนกตามมิติเชิงปริมาณ ระดับความเข้ม และประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมด้วย ยกเว้น การมีส่วนร่วมในมิติเชิง ปริมาณของโครงการพัฒนาวันเจ็ดนักษัตรพระชนมพรรษาเท่านั้น ที่พบว่าบุคคลที่มีอายุสูงกว่ามี

ปริมาณการมีส่วนร่วมสูงกว่าบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มอายุ

ตัวแปรการมีส่วนร่วม	โครงการยถิต								โครงการวันเจียม							
	22-45 ปี		46-60 ปี		มากกว่า 60 ปี		P		22-45 ปี		46-60 ปี		มากกว่า 60 ปี		P	
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.			X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.		
ใจรัก	48.83	24.31	53.51	27.47	46.33	22.96	.90	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ชำนาญงาน	48.03	24.07	54.38	28.58	48.17	25.08	1.22		47.38	23.11	55.35	28.35	48.79	15.51	2.08	
สนใจดำเนินการ	50.58	23.26	51.70	25.47	43.14	21.59	1.06		45.85	27.67	56.83	32.97	52.63	20.48	2.86	
ปริมาณ	43.23	96.13	66.65	102.49	42.59	96.64	1.15		28.44	91.74	79.65	97.63	80.04	75.88	7.12	**
ความเข้ม	45.41	105.73	67.37	127.84	25.98	99.21	1.26		44.15	64.73	62.77	91.24	44.83	63.66	1.26	
ประสิทธิภาพ	49.80	111.07	58.69	156.38	27.03	73.36	.51		48.04	82.80	60.52	101.92	31.13	9.76	.99	
ภาพรวม	38.44	273.99	92.72	326.33	-4.40	229.98	1.11		20.63	198.15	102.94	246.36	56.00	129.17	2.96	

ขนาดของครอบครัวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม การวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา เมื่อจำแนกตามขนาดของครอบครัวหรือจำนวนสมาชิกในครัวเรือนนั้น ผู้วิจัยได้จำแนกบุคคลออกตามขนาดของครอบครัวได้ 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีสมาชิกในครัวเรือน 2 - 4 คน ซึ่งมีจำนวน 86 ครัวเรือน กลุ่มที่มีสมาชิกในครัวเรือน 5 - 6 คน มีจำนวน 84 คน และกลุ่มที่มีสมาชิกในครัวเรือน 7 คนขึ้นไป มีจำนวน 18 ครัวเรือน ผลการวิจัยปรากฏว่าบุคคลที่อยู่ในครอบครัวที่มีขนาดใหญ่กว่าเข้า

มามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่อยู่ในครอบครัวที่มีขนาดเล็กกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา จำแนกย่อยตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนา ก็ปรากฏผลเช่นเดียวกันเกือบทุกขั้นตอน ยกเว้นการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการโครงการพัฒนาปกติเท่านั้น ที่ไม่พบความแตกต่างของพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ส่วนการวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเมื่อจำแนกย่อยตามมิติการวัดการมีส่วนร่วมในเชิงปริมาณและระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม ก็ปรากฏผลในทำนองเดียวกันแต่ไม่พบว่าขนาดของครอบครัวก่อให้เกิดความแตกต่างในประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมทั้งสองโครงการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มครอบครัวขนาดต่าง ๆ

ตัวแปร	โครงการปกติ								โครงการร่วมเฉลิมฯ							
	2-4 คน		5-6 คน		7 คนขึ้นไป		F		2-4 คน		5-6 คน		7 คนขึ้นไป		F	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.			$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
๕ ชั่วโมง	45.44	21.74	51.14	24.71	66.44	35.08	5.60**	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๕ ชั่วโมง	45.09	22.89	52.13	24.74	63.52	36.16	4.52*	48.40	22.58	48.03	22.51	66.83	34.03	4.97**		
๕ ชั่วโมง	48.23	23.23	50.71	22.38	56.12	32.05	.87	44.37	24.49	51.82	27.27	68.35	46.03	5.64**		
ปริมาณ	26.33	98.80	65.69	88.70	93.86	113.63	5.62**	31.99	91.07	54.76	89.13	113.83	113.92	6.02**		
ความเข้ม	32.31	92.28	55.52	116.62	108.97	157.69	3.74*	42.67	71.98	46.94	66.93	98.98	97.35	4.62*		
ประสิทธิผล	41.17	86.34	46.49	112.19	108.59	251.78	2.33	44.08	61.81	47.45	83.11	90.14	156.86	2.29		
ภาพรวม	~.19	242.45	67.69	276.98	211.42	443.94	4.48*	18.74	184.45	49.16	189.29	202.95	336.05	6.00**		

สถานภาพทางเศรษฐกิจกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ 3 ระดับ คือสถานภาพทางเศรษฐกิจระดับต่ำ จำนวน 32 คน สถานภาพทางเศรษฐกิจระดับกลาง จำนวน 131 คน และสถานภาพทางเศรษฐกิจระดับสูง จำนวน 25 คน นั้น ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจระดับสูงกว่ากัน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

และเมื่อวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาก็ปรากฏผลเช่นเดียวกับขั้นตอนการของโครงการพัฒนาปกติ นอกจากนั้นเมื่อวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมตามมิติเชิงปริมาณ ระดับความเข้ม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมแล้วก็ปรากฏว่า ในโครงการพัฒนานี้พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในทุกมิติ ส่วนในโครงการพัฒนานี้เจ็ดสิบพระชนมพรรษาขึ้นไป กลับพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะในมิติของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมเท่านั้น ดังรายละเอียดในตาราง 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มสถานภาพทางเศรษฐกิจ

ตัวแปรการมีส่วนร่วม	โครงการปกติ								โครงการวันเจ็ดมา							
	ระดับต่ำ		ระดับกลาง		ระดับสูง		F		ระดับต่ำ		ระดับกลาง		ระดับสูง		F	
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.			$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
สนใจ	41.53	16.29	48.68	22.22	67.72	38.57	8.88**	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เข้าร่วม	41.04	14.29	48.05	22.90	71.71	37.62	12.67**	45.01	16.94	48.91	22.28	62.11	36.91	4.03*		
สนใจพัฒนา	42.25	18.70	51.00	22.75	55.38	32.26	2.49	42.28	18.07	48.79	25.32	66.19	46.68	5.37**		
พัฒนา	22.39	79.73	49.3	101.56	91.42	91.37	3.58*	32.42	91.06	46.76	91.87	89.48	108.68	2.84		
ความเข้ม	5.65	52.56	45.88	108.30	128.48	149.72	9.44**	33.40	58.29	48.26	71.51	80.14	95.72	2.98		
ประสิทธิผล	10.21	23.98	44.40	89.99	130.27	253.23	7.65**	28.99	3.33	44.96	66.69	103.30	168.55	6.49**		
ภาพรวม	-61.76	133.12	39.67	258.55	250.18	445.46	9.35**	-5.19	130.79	99.98	192.66	172.92	349.76	5.79**		

สถานภาพทางสังคมกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม การวิเคราะห์สภาพพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพทางสังคม 3 กลุ่ม คือ ชนชั้นล่างหรือชาวบ้านทั่วไป จำนวน 134 คน ชนชั้นกลางจำนวน 22 คน และชนชั้นนำ จำนวน 32 คนนั้น ผลปรากฏว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมตามมิติขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนา และตามมิติเชิงปริมาณ ระดับความเข้ม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมก็พบผลเช่นเดียวกัน ดังรายละเอียดในตาราง 6

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มสถานภาพทางสังคม

ตัวแปรการมีส่วนร่วม	โครงการปกติ							โครงการวันเสาร์						
	ชนชั้นล่าง		ชนชั้นกลาง		ชนชั้นนำ		F	ชนชั้นล่าง		ชนชั้นกลาง		ชนชั้นนำ		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ความรู้เริ่ม	43.23	16.00	52.71	22.55	76.47	38.13	29.58**	-	-	-	-	-	-	-
ความรู้จนจบ	42.98	15.09	51.65	22.27	78.26	40.32	32.71**	44.60	15.68	47.18	21.56	74.53	38.07	24.09**
ความรู้ดำเนินการ	43.37	16.55	55.60	19.17	74.48	34.06	29.74**	41.30	19.19	56.39	20.32	82.02	42.41	35.03**
ปริมาณ	32.77	94.75	69.05	91.00	111.31	93.31	9.49**	32.49	89.38	54.48	74.48	120.24	99.93	12.39**
ความเข้ม	11.17	55.82	74.93	109.39	195.56	161.46	56.09**	27.24	47.73	69.51	76.43	131.73	99.14	36.92**
ประสิทธิผล	15.53	23.99	49.92	47.78	194.47	245.90	38.28**	29.10	2.89	41.07	30.39	143.65	178.47	31.29**
ภาพรวม	-40.53	149.33	93.80	225.63	401.33	450.54	45.59**	-11.17	119.31	65.06	163.57	295.62	331.12	38.51**

สภาพภาพทางการศึกษากับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์สภาพ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพทางการ ศึกษา 2 ระดับ คือระดับการศึกษาไม่เกิน 4 ปี จำนวน 165 คน และระดับการศึกษาสูง กว่า 4 ปี จำนวน 23 คน ผลการวิจัยปรากฏว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางการศึกษาสูงกว่า เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางการศึกษาต่ำกว่าอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนต่าง ๆ ก็ปรากฏผล เช่น เดียวกัน ยกเว้นขั้นตอนการเท่านั้น ในส่วนของการวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมใน มิติต่าง ๆ ก็ปรากฏผลที่ใกล้เคียงกันว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางการศึกษาสูงกว่าเข้ามามี ส่วนร่วมด้วยระดับความเข้มและประสิทธิผลที่สูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางการศึกษาต่ำกว่า แต่ก็ไม่พบความแตกต่างในด้านปริมาณของการมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดในตาราง 7

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาระหว่างกลุ่มสถานภาพทางการศึกษา

ตัวแปรการ มีส่วนร่วม	โครงการปกติ					โครงการวันเจ็ดมา				
	4 ปีและต่ำกว่า		สูงกว่า 4 ปี		F	4 ปีและต่ำกว่า		สูงกว่า 4 ปี		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
๑. ใจรักเริ่ม	48.02	22.06	64.18	38.98	8.66**	-	-	-	-	-
๒. ใจวางแผน	48.12	22.33	63.48	40.88	7.47**	47.99	21.78	64.40	35.35	9.60**
๓. ใจดำเนินการ	48.97	21.41	58.16	36.32	3.05	48.50	25.74	60.75	45.78	3.64
ปริมาณ	47.66	96.22	69.93	112.30	1.04	45.37	90.59	83.25	119.32	3.25
ความเข้ม	41.57	101.26	110.60	163.73	7.88**	44.26	67.19	90.97	103.89	8.37**
ประสิทธิผล	38.97	88.52	129.11	250.14	11.46**	45.07	70.20	85.34	151.95	4.63*
ค่ารวม	28.20	244.78	209.64	473.21	8.38**	34.69	183.77	159.57	332.86	7.34**

2.2 ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยากับการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ในการวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของพฤติกรรม การมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์จำแนกตามทฤษฎี คือ ทฤษฎีการกระทำด้วย เหตุผลของทฤษฎีเบเนและอ็จเซน รูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสก้า ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟสติงเจอร์ และทฤษฎีปฏิวัตินิยมของโฮแมนส์ รวมกับตัวแปรทาง สังคมที่ได้จากการปฐมนิเทศงานวิจัย และเสนอผลการวิเคราะห์ภาพรวมทุกทฤษฎี ซึ่งการ เสนอผลการวิเคราะห์ภาพรวมทุกทฤษฎีนี้ นอกจากจะเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนานันเจลิ้มพระชนมพรรษา ความคุ้นเคย ดังเช่นการวิเคราะห์ในตอนอื่น ๆ แล้ว ยังนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ที่เป็นภาพสรุปรวมของทั้งสองโครง การอีกด้วย

อย่างไรก็ตามการนำเสนอผลการวิเคราะห์จำแนกรายทฤษฎีนี้ ไม่ใช่จุดเน้นของ การวิจัยนี้ ผลสรุปที่ได้ในแต่ละทฤษฎีไม่ใช่ผลสรุปของการวิจัยนี้ ผลสรุปดังกล่าวเป็นเพียง ผลการทดสอบทฤษฎีเท่านั้น จุดเน้นของการวิจัยนี้มุ่งที่การผสมผสานทฤษฎีทุกทฤษฎีมาใช้ใน การอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เพื่อหาผลสรุปที่ดีที่สุดสำหรับรูปแบบทางสังคม-จิตวิทยา ที่จะใช้ในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ดังนั้นผลสรุปของการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นผลสรุป ที่เป็นภาพรวมจากทุกทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอไว้ในตอนท้ายของส่วนนี้

2.2.1 การอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล

ในการวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ของตัวแปรคุณลักษณะ ส่วนบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็น ตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรเพศ (X1) อายุ (X2) ขนาดของครอบครัว (X3) สถาน ภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางสังคม (X5) และสถานภาพทางการศึกษา (X6) เป็นตัวแปรทำนาย ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ตัวแปรทำนายสามารถอธิบายความแปร ปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนานันเจลิ้มพระ ชนมพรรษาได้ค่อนข้างสูง คือร้อยละ 36 และร้อยละ 30 ตามลำดับ ตัวแปรที่สามารถ อธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้ทั้งสองโครงการมีเพียงตัวแปรเดียวคือ สถานภาพทาง สังคม ($p = .50$ และ $.46$) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้ประมาณ ร้อยละ 25 และร้อยละ 21 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรเพศสามารถอธิบายความแปรปรวนใน

ตัวแปรเกณฑ์ได้เฉพาะโครงการพัฒนาปกติ ($\beta = -.13$) โดยอธิบายได้ประมาณร้อยละ 2 เท่านั้น

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ (Y8) และการมีส่วนร่วมขั้นดำเนินการโครงการ (Y12) เป็นตัวแปรเกณฑ์และใช้ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลตามที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วเป็นตัวแปรทำนาย ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าลักษณะแผนแบบ (pattern) ของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยส่วนใหญ่ สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทั้งสองโครงการ กล่าวคือ ตัวแปรสถานภาพทางสังคม อธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้มากที่สุดทั้งสองโครงการ และตัวแปรเพศอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้เฉพาะโครงการพัฒนาปกติเท่านั้น ยกเว้นการอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ โดยโครงการพัฒนาปกติที่ไม่สอดคล้องกับแผนแบบใหญ่ เนื่องจากไม่พบว่า ตัวแปรเพศมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายการมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรการมีส่วนร่วมแยกตามมิติต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วม ด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์และใช้ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วเป็นตัวแปรทำนาย ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยส่วนใหญ่สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม ทั้งสองโครงการ ยกเว้นการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติ ที่ไม่พบว่าตัวแปรเพศอธิบายประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ที่พบว่าตัวแปรอายุมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายปริมาณการมีส่วนร่วม และตัวแปรเพศมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม รายละเอียดผลการวิเคราะห์ทั้งหมดปรากฏในตาราง 8

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) ของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อ ตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมจำแนกตามลักษณะของโครงการ

ตัวแปรตาม	ตัวแปรเกณฑ์			โครงการปกติ				โครงการวันเสาร์					
	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16
X1	-.12	-.04	-.18**	-.14	-.17**	-.04	-.13*	-.10	-.02	.00	-.19**	.01	-.06
X2	-.01	-.01	-.11	.06	-.07	-.10	-.05	.07	.07	.23**	.01	-.08	.08
X3	.09	.07	-.01	.12	.04	.00	.06	.07	.09	.14	.07	.02	.09
X4	.08	.15	-.03	.05	.07	.09	.08	-.01	.03	.02	-.06	.08	.02
X5	.39**	.43**	.49**	.21**	.56**	.50**	.50**	.34**	.48**	.24**	.48**	.45**	.46**
X6	.07	.01	-.02	.00	.00	.06	.02	.12	-.03	.01	.03	.07	.05
R	.53	.53	.54	.38	.64	.55	.60	.46	.54	.44	.57	.49	.55
R ²	.28	.28	.27	.14	.42	.30	.36	.21	.30	.19	.32	.24	.30
F	11.52**	11.76**	12.14**	5.02**	21.45**	12.90**	16.76**	8.19**	12.63**	7.12**	14.40**	9.65**	13.05**

จากผลในตาราง 8 ถึงแม้ว่าแผนแบบในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมจะแตกต่างกันบ้างในตัวแปรย่อยของการมีส่วนร่วม แต่ภาพรวมโดยทั่วไปแล้วสามารถอธิบายได้ว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูงมีแนวโน้มที่จะ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการสูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ และบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติ นั้น นอกจากจะมีสถานภาพทางสังคมสูงแล้วยังเป็นเพศชายอีกด้วย

2.2.2 การอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ในการวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของพิชเบเนและอัจเชน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรที่สนใจต่อการมีส่วนร่วม

(X10) แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย (X12) แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) เป็นตัวแปรทำนาย ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรทำนายสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ได้มากพอสมควรคือ ร้อยละ 25 และร้อยละ 24 ตามลำดับ ตัวแปรที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ทั้งสองโครงการมีเพียงตัวแปรเดียวคือ ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ($\beta = .48$) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้ประมาณร้อยละ 23 ส่วนตัวแปรที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้โครงการเดียวคือ ตัวแปรแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ สำหรับโครงการพัฒนาปกติ ($\beta = .21$) และตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมสำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ($\beta = -.18$)

จากผลดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า บุคคลที่มีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมสูง เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาทั้งสองโครงการสูงกว่าบุคคลที่มีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมต่ำ ส่วนบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติ นอกจากมีความตั้งใจสูงแล้วยังได้รับอิทธิพลจากแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำอีกด้วย อย่างไรก็ตาม อิทธิพลจากแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา มากเท่ากับอิทธิพลของทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมขึ้นวางแผนโครงการ (Y8) และการมีส่วนร่วมขึ้นดำเนินโครงการ (Y12) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และใช้ตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วเป็นตัวแปรทำนายผลปรากฏว่า ลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยทั้งสามสมการ สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทั้งสองโครงการ

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรการมีส่วนร่วมแยกตามมิติของการมีส่วนร่วม โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และใช้ตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

ชุดเดิมเป็นตัวแทนนาย ผลปรากฏว่าลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนใน
สมการถดถอยทั้งสามสมการ สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถด
ถอย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเช่นกัน รายละเอียดผลการวิเคราะห์ทั้งหมดปรากฏใน
ตาราง 9

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปร ตามทฤษฎีการ
กระทำด้วยเหตุผลที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปรเกณฑ์ ตัวแปรทำนาย	โครงการปกติ							โครงการงานเต็มฯ					
	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16
X10	-.08	-.02	-.02	-.04	-.09	.00	-.05	-.16*	-.17*	-.11	-.15*	-.19*	-.18*
X11	.19*	.25**	.10	.12	.22**	.19*	.21*	.01	.03	.16	-.01	-.12	.02
X12	-.02	-.16	-.04	-.11	-.09	-.02	-.08	.00	.01	-.12	.04	.11	.01
X13	-.10	-.10	.09	.04	.00	-.14	-.05	.04	-.06	-.03	.02	-.03	-.02
X16	.43**	.44**	.37**	.44**	.46**	.34**	.48**	.38**	.48**	.33**	.45**	.44**	.48**
R	.44	.46	.41	.44	.49	.32	.50	.40	.48	.37	.46	.44	.49
R ²	.20	.21	.17	.19	.24	.14	.25	.16	.23	.14	.21	.19	.24
F	8.88 *	9.97**	7.35**	8.64**	11.36**	6.16**	11.82**	7.01**	10.87**	5.68**	9.74**	8.50**	11.31**

เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลสำหรับการวิจัยนี้ ใน
เรื่องแรงกดดันนั้นเน้นในการวิจัยจะมี 3 ตัวแปรคือ แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ แรงกดดัน
จากกลุ่มเครือญาติ และแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน แต่มีตัวแปรแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำเท่า
นั้นที่สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และอธิบาย
ได้เฉพาะโครงการพัฒนาปกติเท่านั้น ไม่สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรเกณฑ์

ในโครงการพัฒนาน้ำนเจลิ้มพระชนมพรรษาได้

2.2.3 การอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยรูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสก้า ในการวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบาย พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาของตัวแปรตามรูปแบบการทำนายพฤติกรรม ของลิสก้า ซึ่งเป็นรูปแบบที่ปรับปรุงมาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของทริชเบเนและอิจเซน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรเพศ (X1) อายุ (X2) ขนาดของครอบครัว (X3) สถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางสังคม (X5) สถานภาพทางการศึกษา (X6) ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ (X12) แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) เป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าตัวแปรทำนายสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาน้ำนเจลิ้มพระชนมพรรษาได้มากพอสมควร คือร้อยละ 41 และร้อยละ 35 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้ อธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้ดีกว่า การใช้เฉพาะตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลเพียงอย่างเดียว เพราะมีความสามารถในการอธิบายได้สูงขึ้นกว่าเดิมถึงร้อยละ 16 สำหรับโครงการพัฒนาปกติ และร้อยละ 11 สำหรับโครงการพัฒนาน้ำนเจลิ้มพระชนมพรรษา ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้ทั้งสองโครงการมีสองตัวแปร คือ สถานภาพทางสังคม ($\beta = .41$ และ $.37$) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งสองโครงการได้ประมาณร้อยละ 16 และร้อยละ 14 ตามลำดับ และตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ($\beta = .26$ และ $.28$) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ทั้งสองโครงการได้ประมาณร้อยละ 7 และ ร้อยละ 8 ตามลำดับ

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อใช้ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลเข้ามาร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วมมีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ทั้งสองโครงการ ได้ลดลงถึงร้อยละ 15 ส่วนตัวแปรแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ และทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม ก็ไม่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้เช่นเดิมอีก สภาพดังกล่าวอาจอธิบายได้ว่า เนื่องจากตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยเฉพาะตัวแปรสถานภาพทางสังคมสูง ซึ่งจะเห็นได้ว่าตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับ

ตัวแปรสถานภาพทางสังคมสูงทั้งสองโครงการ คือมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .42 สำหรับโครงการพัฒนาปกติ และ .46 สำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ส่วนตัวแปรแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำในโครงการพัฒนาปกติ ก็มีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางสังคมสูงเช่นเดียวกัน คือมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .24 นอกจากนี้ตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม ก็มีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางสังคมสำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาสูงเช่นเดียวกันคือ -.16 ลักษณะความสัมพันธ์ที่มีต่อสถานภาพทางสังคมสูงดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ และทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมมีความสามารถอธิบายตัวแปรเกณฑ์ได้ลดลง เนื่องจากความสามารถในการอธิบายบางส่วนรวมอยู่ในตัวแปรสถานภาพทางสังคมอยู่แล้ว

เมื่อวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตัวแปรตามรูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลีสก้า โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรการมีส่วนร่วมขั้นเริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ (Y8) และการมีส่วนร่วมขั้นดำเนินโครงการ (Y12) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรตามรูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลีสก้าดังที่กล่าวข้างต้นแล้วเป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยทั้งสามสมการ สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทั้งสองโครงการ แต่มีข้อน่าสังเกตว่าในขั้นดำเนินโครงการโครงการพัฒนาปกติ ตัวแปรเพศก็มีความสามารถในการอธิบายการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมจำแนกตามมิติต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมด้วยตัวแปรตามรูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลีสก้า โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรตามรูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลีสก้าดังที่กล่าวข้างต้นแล้วเป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยทั้งสามสมการ สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทั้งสองโครงการเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ข้อที่น่าสังเกตว่า เมื่อใช้ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติเป็น

ตัวแปรแฝงนั้น ตัวแปรแฝงก็สามารถร่วมอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน รายละเอียดการวิเคราะห์ทั้งหมดปรากฏในตาราง 10

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปร ในรูปแบบการกำหนดพฤติกรรมของอิสก้าที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปรแฝง	โครงการปกติ							โครงการร่วมใจ						
	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	
X1	-.07	-.01	-.15*	-.09	-.14*	-.00	-.08	-.05	.09	.05	-.13	.12	.03	
X2	-.01	-.04	-.10	.06	-.06	-.11	-.05	.00	.01	.17*	-.05	-.13	.00	
X3	.09	.07	-.01	.13	.04	-.00	.06	.06	.07	.13	.06	-.00	.08	
X4	.05	.12	-.05	.01	.05	.07	.05	-.01	.01	.03	-.08	.04	.00	
X5	.30**	.32**	.43**	.08	.47**	.44**	.40**	.27**	.39**	.18*	.41**	.37**	.37**	
X6	.08	.02	-.01	.02	.02	.07	.04	.11	-.05	.01	.03	.04	.03	
X10	-.05	.01	.01	-.03	-.04	.03	-.01	-.08	-.09	-.08	-.06	-.10	-.10	
X11	.09	.16	-.01	.05	.09	.09	.09	.06	.04	.15	.03	-.05	.06	
X12	-.01	-.12	-.06	-.10	-.10	.01	-.07	-.04	.06	-.04	-.01	.09	.02	
X13	-.06	-.06	.13	.07	.06	-.11	-.00	.05	-.11	-.07	.05	-.06	-.04	
X16	.24**	.25**	.17*	.36**	.20**	.13	.26**	.19*	.31**	.17*	.21*	.33**	.28**	
R	.56	.58	.57	.48	.67	.57	.64	.50	.53	.47	.60	.55	.59	
R ²	.32	.33	.32	.23	.45	.32	.41	.25	.35	.22	.36	.30	.35	
F	7.48**	8.05**	7.68**	4.91**	13.10**	7.64**	10.93**	5.26**	8.69**	4.53**	8.94**	6.93**	8.72**	
Inc R ²	.12	.12	.15	.04	.25	.18	.16	.09	.12	.08	.15	.11	.11	

จากผลดังกล่าวข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูงและมีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำและมีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมต่ำ

2.2.4 การอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม ในการวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของตัวแปรตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม ของเฟสดีงเจอร์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรการประเมินความคิดเห็น (X8) และการประเมินความสามารถ (X9) เป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่า ตัวแปรทำนายสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาได้ค่อนข้างต่ำ คือร้อยละ 10 แต่ก็มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบาย ตัวแปรที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้ทั้งสองโครงการคือ การประเมินความสามารถ ($\beta = .28$ และ $.31$) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ทั้งสองโครงการได้ประมาณร้อยละ 8 และร้อยละ 10 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรการประเมินความคิดเห็นสามารถอธิบายได้เฉพาะโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ($\beta = -.14$) เท่านั้น คืออธิบายได้ประมาณร้อยละ 2

เมื่อวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตัวแปรตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ (Y8) และการมีส่วนร่วมขั้นดำเนินการโครงการ (Y12) เป็นตัวแปรเกณฑ์และมีตัวแปรตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมเป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยทั้งสามสมการนี้ ค่อนข้างสอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอย ของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทั้งสองโครงการ แต่ก็มีข้อที่น่าสังเกตว่าการประเมินความคิดเห็นนั้น สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการโครงการพัฒนาปกติได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วย

เมื่อวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม แยกตามมิติของการมีส่วนร่วม ด้วยตัวแปรตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์

และมีตัวแปรตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมเป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยทั้งสองสมการ สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ทั้งสองโครงการ ดังที่กล่าวข้างต้น รายละเอียดทั้งหมดปรากฏในตาราง 11

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปร ตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปรเกณฑ์	โครงการปกติ								โครงการวันเจ็ดวัน					
	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	
ตัวแปรทำนาย														
X8	.07	.06	.20**	.09	.11	.11	.12	-.15*	-.11	-.18*	-.04	-.12	-.14*	
X9	.26**	.28**	.17*	.14	.29**	.26**	.28**	.24**	.32**	.15*	.32**	.32**	.31**	
R	.28	.29	.27	.17	.33	.30	.31	.26	.32	.22	.31	.33	.32	
R ²	.08	.08	.07	.03	.11	.09	.10	.07	.10	.05	.10	.11	.10	
F	7.83**	8.51**	7.49**	2.83	10.93**	9.05**	10.07**	6.92**	10.81**	4.75**	10.09**	11.16**	10.84**	

จากผลดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า บุคคลที่ประเมินว่าตนเองมีความสามารถสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่ประเมินว่าตนเองมีความสามารถต่ำ นอกจากนี้บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการวันเจ็ดวันพระชนมพรรษานั้น นอกจากจะประเมินตนเองว่ามีความสามารถสูงแล้ว ยังประเมินตนเองว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างจากชาวบ้านทั่ว ๆ ไปอีกด้วย

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าตัวแปรตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมจะอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้ไม่มากนัก แต่เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปร

คุณลักษณะส่วนบุคคลคือ ตัวแปรเพศ (X1) อายุ (X2) ขนาดของครอบครัว (X3) สถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางสังคม (X5) และสถานภาพทางการศึกษา (X6) บ่งชี้ว่าตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) ซึ่งเป็นตัวแปรเกณฑ์ในโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาได้ถึงร้อยละ 36 และร้อยละ 33 ตามลำดับ ความสามารถในการอธิบายนี้สูงขึ้นจากเดิมถึงร้อยละ 26 และร้อยละ 23 ตามลำดับ ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้ทั้งสองโครงการมีเพียงตัวแปรเดียวคือ สถานภาพทางสังคม ($\beta = .48$ และ $.42$) ซึ่งสามารถอธิบายโครงการทั้งสองได้ประมาณร้อยละ 23 และร้อยละ 18 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่อธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้เพียงโครงการเดียว ก็คือ การประเมินความคิดเห็น ($\beta = -.15$) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาได้ประมาณร้อยละ 2

เมื่อวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ และมีทิศทาง ๆ ของการมีส่วนร่วม ของตัวแปรตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมร่วมกับตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล มีตัวแปรการมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการ (Y8) การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ (Y12) ปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์และมีตัวแปรตาม ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมและตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลเป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏในตารางเดียวกันว่า ลักษณะแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอย ทั้งหกสมการสอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทั้งสองโครงการ รายละเอียดดังกล่าวปรากฏในตาราง 12

จากผลในตาราง 12 มีข้อที่น่าสนใจคือ ตัวแปรการประเมินความสามารถนี้ เมื่อมีการควบคุมด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลแล้วปรากฏว่า ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ก็เนื่องจากตัวแปรนี้มีความแปรปรวนร่วมกับตัวแปรสถานภาพทางสังคมสูงทั้งสองโครงการนั่นเอง ($r = .35$ และ $.42$)

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปร ในทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เมื่อควบคุมตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล

ตัวแปรตาม	โครงการปกติ							โครงการวันเจ็ดวัน						
	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	
X1	-.11	-.02	-.18*	-.14	-.16*	-.02	-.12	-.11	-.01	-.02	-.18*	.02	-.07	
X2	-.01	-.01	-.07	.08	-.06	-.09	-.03	.07	.09	.23**	.02	-.06	.09	
X3	.08	.06	-.01	.13	.04	-.01	.05	.07	.10	.14	.07	.02	.10	
X4	.08	.14	-.04	.05	.06	.08	.07	.00	.02	.02	-.07	.07	.01	
X5	.37**	.40**	.48**	.20*	.54**	.47*	.48**	.33**	.43**	.22**	.45**	.41**	.42**	
X6	.07	.00	-.03	-.01	-.01	.06	.02	.11	-.03	.00	.03	.06	.04	
X8	.02	.01	.14*	.08	.04	.04	.06	-.16*	-.12	-.18**	-.05	-.13	-.15*	
X9	.07	.10	-.03	.00	.05	.08	.06	.05	.13	.04	.09	.12	.10	
R	.53	.54	.55	.39	.65	.55	.60	.49	.57	.47	.58	.52	.57	
R ²	.28	.29	.30	.15	.42	.31	.36	.24	.32	.22	.33	.27	.33	
F	8.72**	9.07**	9.77**	3.90**	16.17**	9.90**	12.75**	7.03**	10.53**	6.46**	11.11**	8.13**	11.04**	
Inc. R ²	.20	.21	.23	.12	.31	.22	.26	.17	.22	.17	.23	.26	.23	

ผลดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อมีการควบคุมด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการสูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ ส่วนบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนานวันเจ็ดวันพระชนมพรรษา นอกจากจะมีสถานภาพทางสังคมสูงแล้ว ยังต้องเป็นบุคคลที่ประเมินว่าตนเองมีความคิดเห็นไม่แตกต่างจากชาวบ้านโดยทั่วไปอีกด้วย

2.2.5 การอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยทฤษฎีปฏิสัมพันธ์และตัวแปรทางสังคมซึ่งได้จากการปริทัศน์งานวิจัย ในการวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบาย

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา ของตัวแปรตามทฤษฎีปฏิกิริยา-
 นิยมและตัวแปรทางสังคม ที่ได้จากการปริทัศน์งานวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย
 มีตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรประสมการณั้เติม
 (X7) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) และปริมาณการรับสาร (X15) เป็นตัวแปร
 ทำนาย ผลปรากฏว่าตัวแปรทำนายสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วน
 ร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนานานเฉลิมพระชนมพรรษาได้
 มากพอสมควรคือร้อยละ 26 และร้อยละ 19 ตามลำดับ ตัวแปรที่สามารถอธิบายพฤติกรรม
 การมีส่วนร่วมได้ทั้งสองโครงการมีสองตัวแปรคือ ประสมการณั้เติม ($\beta = .42$ และ $.37$)
 สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ทั้งสองโครงการได้ประมาณร้อยละ 18 และ
 ร้อยละ 14 ตามลำดับ และตัวแปรปริมาณการรับสาร ($\beta = .19$ และ $.15$) ซึ่ง
 สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ทั้งสองโครงการได้ร้อยละ 4 และร้อยละ 2
 ตามลำดับ

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรการมี
 ส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตัวแปรตามทฤษฎีปฏิกิริยา-นิยมและตัวแปรทางสังคมจากการ
 ปริทัศน์งานวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรการมีส่วนร่วมขั้นริ้เริ่มโครงการ
 (Y4) การมีส่วนร่วมขึ้นวางแผนโครงการ (Y8) และการมีส่วนร่วมขึ้นค้ำเนินโครงการ
 (Y12) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรประสมการณั้เติม (X7) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14)
 และปริมาณการรับสาร (X15) เป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าตัว
 แปรทำนายอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาขั้นริ้เริ่มโครงการ ขึ้นวางแผน
 โครงการ และขึ้นค้ำเนินโครงการ ได้ร้อยละ 23, 16 และ 19 ตามลำดับสำ
 หรับโครงการพัฒนาปกติ และอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมขึ้นวางแผนโครง
 การและขึ้นค้ำเนินโครงการได้ร้อยละ 12 และร้อยละ 20 ตามลำดับ สำหรับโครงการ
 พัฒนานานเฉลิมพระชนมพรรษา ลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถด
 ถอยทั้ง 3 สมการ สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของ
 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการ กล่าวคือ ตัวแปรประสม
 การณั้เติม อธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้มากที่สุดทั้งสองโครงการ รองลงมา
 คือตัวแปรปริมาณการรับสาร

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรการมี

ส่วนร่วมแยกตามมิติของการมีส่วนร่วม ค่ายตัวแปรตามทฤษฎีปฏิกิริยารับรู้และตัวแปรทางสังคม โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์และมีตัวแปรประสมการเสริม (X7) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) และปริมาณการรับสาร (X15) เป็นตัวแปรทำนาย ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าตัวแปรทำนายอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 19, 28 และ 16 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนาปกติ และร้อยละ 12, 18 และ 12 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนานวัตกรรมพระชนมพรรษา ลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยทั้งสามสมการ สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น รายละเอียดการวิเคราะห์ทั้งหมดปรากฏในตาราง 13

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎีปฏิกิริยารับรู้และตัวแปรทางสังคมที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปรเกณฑ์	โครงการปกติ							โครงการนวัตกรรม						
	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	
X7	.38**	.34**	.38**	.39**	.44**	.27**	.42**	.30**	.37**	.30**	.39**	.25**	.37**	
X14	-.01	-.07	.00	.11	-.02	-.13	-.03	-.09	-.05	-.04	-.04	-.11	-.08	
X15	.20**	.16*	.12	.01	.21**	.24**	.19**	.10	.17*	.11	.09	.17*	.15*	
R	.48	.41	.44	.44	.53	.40	.50	.34	.45	.34	.43	.34	.44	
R ²	.23	.16	.19	.19	.28	.16	.26	.12	.20	.12	.18	.12	.19	
F	18.06**	12.11**	14.40**	14.58**	24.37**	11.65**	20.99**	8.03**	15.27**	8.13**	13.57**	7.98**	14.36**	

จากผลดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า บุคคลที่มีประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการพัฒนาสูงและมีปริมาณการรับสารสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการสูงกว่าบุคคลที่มีประสบการณ์เดิมต่ำและมีปริมาณการรับสารต่ำ

ในการวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบาย การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาของตัวแปรตามทฤษฎีปฏิกิริยารวมและตัวแปรทางสังคม ที่ได้จากการปริทัศน์งานวิจัยเมื่อควบคุมตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y11) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรเพศ (X1) อายุ (X2) ขนาดของครอบครัว (X3) สถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางสังคม (X5) สถานภาพทางการศึกษา (X6) ประสบการณ์เดิม (X7) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X9) และปริมาณการรับสาร (X15) เป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าตัวแปรทำนายสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของตัวแปรเกณฑ์ในโครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาได้ค่อนข้างสูง คือร้อยละ 41 และร้อยละ 35 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามีความสามารถในการอธิบายสูงขึ้นจากเดิมถึงร้อยละ 15 และร้อยละ 16 ตามลำดับ ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ทั้งสองโครงการมีสองตัวแปรคือ ตัวแปรสถานภาพทางสังคม ($\beta = .40$ และ $.37$) สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทั้งสองโครงการ ได้ประมาณร้อยละ 16 และร้อยละ 14 ตามลำดับ และประสบการณ์เดิม ($\beta = .28$ และ $.24$) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 8 และร้อยละ 6 ตามลำดับ

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ และมีติต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมของตัวแปรตามทฤษฎีปฏิกิริยารวมและตัวแปรทางสังคม เมื่อควบคุมตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล มีตัวแปรการมีส่วนร่วมขั้นเริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ (Y8) ปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรตามทฤษฎีปฏิกิริยารวม ตัวแปรทางสังคมและตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลเป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏในหาค่าเดียวกันว่า ตัวแปรทำนายสามารถร่วมกันอธิบายตัวแปรเกณฑ์ได้ระหว่างร้อยละ 24 - ร้อยละ 47 หรืออธิบายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณร้อยละ 6 - ร้อยละ 19 ลักษณะแผนแบบการอธิบายความแปร

ปรวนในสมการถดถอยทั้งระบบการ สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนใน สมการถดถอยของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการ กล่าวคือ ตัวแปรสถานะภาพทางสังคม อธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้มากที่สุดทั้งสองโครง การรองลงมาคือตัวแปรประสบการณ์เดิม รายละเอียดดังกล่าวข้างต้นปรากฏในตาราง 14

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎีปฏิกิริยา- นิยมและตัวแปรทางสังคม ที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เมื่อควบคุมตัวแปรคุณ ลักษณะส่วนบุคคล

ตัวแปรตาม	โครงการปกติ							โครงการวันเจ็ดวัน					
	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16
X1	-.02	.03	-.10	-.01	-.07	.00	-.03	-.04	.07	.09	-.12	.06	.02
X2	.01	.00	-.10	.08	-.05	-.09	-.03	.06	.08	.24**	.01	-.09	.03
X3	.11	.08	.00	.15*	.06	.01	.08	.08	.11	.15*	.08	.03	.11
X4	.06	.13	-.04	.03	.04	.06	.06	-.03	-.01	-.02	-.09	.05	-.02
X5	.27**	.35**	.43**	.10	.46**	.44**	.40**	.30**	.37**	.13	.42**	.41**	.37**
X6	.09	.02	.00	.04	.02	.05	.04	.13	-.03	.01	.05	.07	.05
X7	.27**	.22**	.23**	.34**	.26**	.13	.28**	.18*	.25**	.26**	.21**	.13	.24**
X14	.02	-.04	.01	.12	-.01	-.11	-.01	-.08	-.04	-.02	-.04	-.11	-.07
Y15	.09	.04	-.02	-.03	.05	.08	.04	-.01	.11	.10	-.01	.04	.06
R	.59	.56	.57	.50	.69	.57	.64	.49	.60	.50	.59	.51	.59
R ²	.34	.31	.33	.25	.47	.32	.41	.24	.36	.25	.35	.26	.35
F	10.30**	9.07**	9.53**	6.66**	17.53**	9.42**	14.02**	6.24**	10.93**	6.64**	10.84**	7.09**	10.65**
Inc. R ²	.11	.15	.14	.06	.19	.16	.15	.12	.16	.13	.17	.14	.16

จากผลดังกล่าวข้างต้นมีข้อที่น่าสนใจก็คือ ตัวแปรประสบการณ์เดิม และตัวแปร

ปริมาณการรับสาร อธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้ลดลงเมื่อควบคุมด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล ทั้งนี้เนื่องมาจากตัวแปรทั้งสองนี้มีความแปรปรวนร่วมกับสถานภาพทางสังคมค่อนข้างสูง คือมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .38 ทั้งสองตัวแปรสำหรับโครงการพัฒนาปกติ และเท่ากับ .41 และ .34 สำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ผลดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อมีการควบคุมด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูงและมีประสบการณ์เดิมสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการ สูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและประสบการณ์เดิมต่ำ

2.2.6 การอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา
ทั้งหมด ในการวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรประสบการณ์เดิม (X7) การประเมินความคิดเห็น (X8) การประเมินความสามารถ (X9) ทศน์คติต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ (X12) แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) ปริมาณการรับสาร (X15) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) เป็นตัวแปรทำนาย ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ตัวแปรทำนายสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาได้มากพอสมควรคือ ร้อยละ 35 และร้อยละ 33 ตามลำดับ ตัวแปรที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ทั้งสองโครงการมีสองตัวแปรคือ ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ($\beta = .32$ และ $.35$) สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ทั้งสองโครงการได้ร้อยละ 10 และร้อยละ 12 ตามลำดับ และตัวแปรประสบการณ์เดิม ($\beta = .29$ และ $.22$) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้ประมาณร้อยละ 8 และร้อยละ 5 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรการประเมินความคิดเห็นสามารถอธิบายได้เฉพาะโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาเท่านั้น ($\beta = -.17$) โดยอธิบายได้ร้อยละ 3

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยา โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย

ถอย มีตัวแปรการมีส่วนร่วมชั้นริเริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมชั้นวางแผนโครงการ (Y8) และการมีส่วนร่วมชั้นดำเนินโครงการ (Y12) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว เป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าตัวแปรทำนายอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ชั้นริเริ่มโครงการ ชั้นวางแผนโครงการ และชั้นดำเนินโครงการ ได้ร้อยละ 30, 29 และ 24 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนาปกติ และอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมชั้นวางแผนโครงการ และชั้นดำเนินโครงการ ได้ร้อยละ 23 และร้อยละ 33 สำหรับโครงการพัฒนานันเจลินพระชนมพรรษา ลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยเหล่านี้ ส่วนใหญ่สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการ กล่าวคือ ตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม อธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้มากที่สุดทั้งสองโครงการ รองลงมาเป็นตัวแปรประสบการณ์เดิม ส่วนตัวแปรการประเมินความคิดเห็นอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้เฉพาะโครงการพัฒนานันเจลินพระชนมพรรษาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในการใช้ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในชั้นริเริ่มโครงการและชั้นวางแผนโครงการ โครงการพัฒนาปกตินั้นปรากฏว่าตัวแปรปริมาณการรับสารมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายชั้นริเริ่มโครงการ และตัวแปรแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ และแรงกดดันจากกลุ่มเครือข่ายก็มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายชั้นวางแผนโครงการด้วย

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรการมีส่วนร่วมแยกตามมิติต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วม ด้วยตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาดังที่เคยกล่าวไว้แล้วในเบื้องต้นเป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าตัวแปรทำนายอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 27, 36 และ 24 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนาปกติ และร้อยละ 22, 29 และ 25 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนานันเจลินพระชนมพรรษา ลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของปริมาณการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนใน

สมการถดถอยของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการ ส่วนแผนแบบการอธิบายสมการถดถอยของระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม ไม่สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานัก เนื่องจากมีตัวแปรปริมาณการรับสารมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายโครงการพัฒนาปกติ และตัวแปรการประเมินความคิดเห็นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายการมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา รายละเอียดการดังกล่าวแสดงในตาราง 15

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปรต้น	โครงการปกติ							โครงการวันเฉลิม						
	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	
X7	.28**	.20*	.27**	.29**	.31**	.16*	.29**	.18*	.22**	.21**	.24**	.10	.22**	
X8	-.05	-.07	.10	-.03	-.01	.00	-.01	-.20**	-.12	-.21**	-.06	-.14	-.17*	
X9	.09	.13	.03	.01	.12	.12	.10	.09	.12	.00	.13	.17*	.12	
X10	-.04	.01	-.01	-.03	-.05	.04	-.01	-.09	-.12	-.03	-.12	-.14	-.11	
X11	.10	.19*	.04	.02	.14	.17*	.13	.04	.07	.17*	.03	-.06	.06	
X12	-.06	-.18*	-.07	-.11	-.13	-.06	-.12	-.01	-.03	-.12	-.01	.09	-.03	
X13	-.12	-.10	.07	.01	-.01	-.14	-.06	.06	-.06	.00	.02	-.02	.00	
X14	-.01	-.10	-.01	.11	-.04	-.15*	-.04	-.10	-.01	-.04	-.02	-.10	-.06	
X15	.15*	.12	.06	-.04	.15*	.21**	.13	.03	.09	.06	.02	.08	.07	
X16	.28**	.33**	.20*	.34**	.28**	.21**	.32**	.28**	.34**	.25**	.30**	.32**	.35**	
R	.55	.54	.49	.52	.60	.49	.59	.48	.57	.47	.54	.50	.58	
R ²	.30	.29	.24	.27	.36	.24	.35	.23	.33	.22	.29	.25	.33	
F	7.56**	7.24**	5.71**	6.49**	10.00**	5.61**	9.40**	5.37**	8.62**	5.09**	7.32**	6.90**	8.88**	

จากผลดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมสูง และมีประสบการณ์เดิมสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการสูงกว่าบุคคลที่ไม่ตั้งใจ เข้ามามีส่วนร่วมและมีประสบการณ์เดิมต่ำ นอกจากนี้บุคคลที่เข้าร่วมในโครงการพัฒนาด้านเฉลิมพระชนมพรรษา ยังเป็นบุคคลที่ประเมินว่าตนเองมีความคิดเห็นไม่แตกต่างจากชาวบ้านอีกด้วย

สำหรับการวิเคราะห์ความสามารถในการการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา เมื่อควบคุมตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรเพศ (X1) อายุ (X2) ขนาดของครอบครัว (X3) สถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางสังคม (X5) สถานภาพทางการศึกษา (X6) ประสบการณ์เดิม (X7) การประเมินความคิดเห็น (X8) การประเมินความสามารถ (X9)ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย (X12) แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) ปริมาณการรับสาร (X15) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) เป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าตัวแปรทำนายสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรเกณฑ์ในโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาด้านเฉลิมพระชนมพรรษาได้ค่อนข้างสูง คือร้อยละ 44 และร้อยละ 41 แสดงให้เห็นว่ามีความสามารถในการอธิบายสูงขึ้นจากเดิมถึงร้อยละ 9 และ ร้อยละ 8 ตามลำดับ ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ทั้งสองโครงการมีสามตัวแปร คือ สถานภาพทางสังคม ($\beta = .34$ และ .32) สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ทั้งสองโครงการได้ประมาณร้อยละ 12 และร้อยละ 10 ตามลำดับ ตัวแปรประสบการณ์เดิม ($\beta = .23$ และ .19) สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ทั้งสองโครงการได้ประมาณร้อยละ 5 และร้อยละ 4 ตามลำดับ และตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ($\beta = .20$ และ .24) ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ทั้งสองโครงการได้ประมาณร้อยละ 4 และร้อยละ 6 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรการประเมินความคิดเห็น ($\beta = -.19$) สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้เฉพาะโครงการพัฒนาด้านเฉลิมพระชนมพรรษาเท่านั้น คืออธิบายได้ร้อยละ 4

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรการมี

ส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ และมีทิศทาง ๆ ของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาเมื่อควบคุมตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล มีตัวแปรการมีส่วนร่วมชั้นริเริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมชั้นวางแผนโครงการ (Y8) การมีส่วนร่วมชั้นประเมินโครงการ (Y12) ปริมาณการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา และตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลดังกล่าวมาแล้วเป็นตัวทำนายผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏในตนเองเดียวกันว่า ตัวแปรทำนายสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้ค่อนข้างสูง คือประมาณร้อยละ 30 - ร้อยละ 48 หรืออธิบายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณร้อยละ 3 - ร้อยละ 12 ลักษณะแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการ กล่าวคือตัวแปรสถานภาพทางสังคมอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้มากที่สุด ทั้งสองโครงการ รองลงมาเป็นตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม และประสบการณ์เดิม ตามลำดับ ส่วนตัวแปรการประเมินความคิดเห็น ก็อธิบายได้เฉพาะความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ของโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาเท่านั้น

จากผลดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อมีการควบคุมตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง มีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมสูง และมีประสบการณ์เดิมสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการสูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคม มีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมและมีประสบการณ์เดิมต่ำ นอกจากนั้นบุคคลที่เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ยังต้องเป็นบุคคลที่ประเมินความคิดเห็นของตนเองว่าไม่แตกต่างไปจากชาวบ้านโดยทั่วไปอีกด้วย

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล เมื่อควบคุมตัวแปรทางสังคม จิตวิทยา โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล และตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยาเป็นตัวทำนาย ผลปรากฏว่าตัวแปรทำนายอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 และร้อยละ 11 ตามลำดับ

และเมื่อวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในตัวแปรย่อย ขั้นตอนต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วม และมีทิศทาง ๆ ของการมีส่วนร่วม ของตัวแปร

ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล และตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปรตาม	โครงการปกติ							โครงการวันเจ็ด						
	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16	
X1	.01	.04	-.11	-.01	-.07	.03	-.02	-.04	-.14	-.10	-.09	-.13	-.07	
X2	.00	-.04	-.07	.07	-.07	-.10	-.04	-.01	.03	.08*	-.04	-.13	.02	
X3	.11	.07	.00	.15*	.05	.00	.07	.06	.09	.13	.06	.00	.08	
X4	.04	.10	-.06	.01	.03	.05	.03	-.03	-.02	.00	-.10	.02	-.03	
X5	.23**	.27**	.41**	.04	.41**	.39**	.34**	.28**	.31**	.12	.37**	.34**	.32**	
X6	.09	.02	.00	.04	.02	.05	.05	.13	-.06	.01	.04	.04	.03	
X7	.24**	.16*	.18*	.28**	.22**	.10	.23**	.13	.21**	.22**	.17*	.08	.19**	
X8	-.10	-.07	.09	-.01	-.01	-.02	-.02	-.22**	-.12	-.20**	-.09	-.16*	-.19**	
X9	-.05	.00	-.04	-.03	.03	.05	.02	.01	.07	.00	.05	.08	.05	
X10	-.03	.02	.01	-.03	-.03	.05	.02	-.01	-.06	-.01	-.03	-.06	-.04	
X11	.05	.13	-.03	-.02	.06	.11	.06	.07	.04	.13	.03	-.03	.06	
X12	.00	-.11	-.04	-.08	-.09	.00	-.36	-.01	.07	-.01	.00	.11	.04	
X13	-.10	-.08	.11	.02	.03	-.11	-.03	.08	-.11	-.05	.06	-.04	-.02	
X14	.01	-.06	.00	.12	-.02	-.12	-.02	-.13	-.04	-.05	-.06	-.12	-.09	
X15	.08	.04	-.03	-.06	.04	.09	.03	-.04	.08	.07	-.03	.01	.03	
X16	.18*	.23**	.10	.28**	.15*	.11	.20**	.16*	.26**	.14*	.17*	.29**	.24**	
R	.61	.60	.59	.55	.70	.59	.66	.55	.64	.55	.62	.58	.64	
R ²	.37	.36	.35	.30	.48	.35	.44	.30	.41	.30	.39	.34	.41	
F	6.18**	6.04**	5.85**	4.00**	10.03**	5.67**	8.41**	4.68**	7.50**	4.59**	6.75**	5.43**	7.55**	
Inc.R ² ***	.07	.07	.11	.03	.12	.11	.09	.07	.08	.08	.10	.09	.08	
Inc.R ² ****	.09	.08	.08	.16	.06	.05	.08	.09	.11	.11	.07	.10	.11	

*** R² ที่เพิ่มขึ้นเมื่อควบคุมตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล

**** R² ที่เพิ่มขึ้นเมื่อควบคุมตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา

คุณลักษณะส่วนบุคคลเมื่อควบคุมตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา มีตัวแปรการมีส่วนร่วมที่เริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมที่วางแผนโครงการ (Y8) การมีส่วนร่วมที่ดำเนินโครงการ (Y12) ปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์และมีตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลและตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาเป็นตัวแปรทำนาย ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าตัวแปรทำนายกลไกความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 8 - ร้อยละ 16 รากผลเฉลี่ยทั้งหมดปรากฏในตาราง 16

อย่างไรก็ตามเนื่องจากผลการวิเคราะห์ข้างต้นนั้น ยังเป็นการวิเคราะห์จำแนกรายโครงการ ซึ่งทำให้ไม่สามารถที่จะทำความเข้าใจและกลไกพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาโดยทั่ว ๆ ไปได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณในภาพรวมของทั้งสองโครงการอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะได้นำเสนอในถัดต่อไป

2.2.7 การกลไกภาพรวมของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยา ในการวิเคราะห์ความสามารถในการกลไกพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่เป็นภาพรวมของทั้งสองโครงการ โดยให้การวิเคราะห์การถดถอยมีตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรเพศ (X1) อายุ (X2) ขนาดของครอบครัว (X3) สถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางสังคม (X5) สถานภาพทางการศึกษา (X6) ประสบการณ์เดิม (X7) การประเมินความคิดเห็น (X8) การประเมินความสามารถ (X9)ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย (X12) แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) ปริมาณการรับสาร (X15) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) เป็นตัวแปรทำนายผลปรากฏว่าตัวแปรทำนายสามารถร่วมกันกลไกความแปรปรวนของตัวแปรเกณฑ์ได้ค่อนข้างสูงคือ ร้อยละ 42 ตัวแปรที่สามารถกลไกพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้ค่อนข้างมีนัยสำคัญทางสถิติมี 3 ตัวแปรคือ สถานภาพทางสังคม ($\beta = .33$) ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ($\beta = .26$) และประสบการณ์เดิม ($\beta = .17$) โดยสามารถกลไกความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้ประมาณร้อยละ 11, 8 และ 3 ตามลำดับ

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการกลไกความแปรปรวน ของตัวแปรการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา โดยให้การวิเคราะห์การถดถอย

มีตัวแปรการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ (Y8) และการมีส่วนร่วมขั้นดำเนินโครงการ (Y12) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาทั้ง 16 ตัวแปร เป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าตัวแปรทำนายอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผนโครงการ และขั้นดำเนินโครงการได้ร้อยละ 37, 32 และ 35 ตามลำดับ ลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยเหล่านี้ ส่วนใหญ่สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยของพฤติกรรมการมีส่วนร่วม กล่าวคือตัวแปรสถานภาพทางสังคม อธิบายความแปรปรวนในตัวแปรเกณฑ์ได้มากที่สุด รองลงมาเป็นตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม และตัวแปรประสบการณ์เดิมตามลำดับ อย่างไรก็ตามในการใช้ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา อธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมขั้นตอนต่าง ๆ นั้น ปรากฏว่าตัวแปรแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายการมีส่วนร่วมขั้นริเริ่มโครงการ ส่วนตัวแปรการประเมินความคิดเห็นมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการด้วย

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรปรวน ของตัวแปรการมีส่วนร่วมแยกตามมิติต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วม ด้วยตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย มีตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม (Y15) เป็นตัวแปรเกณฑ์ และมีตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาทั้ง 16 ตัวแปร เป็นตัวแปรทำนาย ผลปรากฏว่าตัวแปรทำนายอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม ได้ร้อยละ 27, 45 และ 32 ตามลำดับ ลักษณะแผนแบบของการอธิบายความแปรปรวนในสมการถดถอยเหล่านี้ ไม่สอดคล้องกับแผนแบบการอธิบายความแปรปรวนในพฤติกรรมการมีส่วนร่วมมากนัก เนื่องจากตัวแปรสถานภาพทางสังคม ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายความแปรปรวนขั้นริเริ่มโครงการ ตัวแปรประสบการณ์เดิมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายความแปรปรวนขั้นดำเนินโครงการ ส่วนขั้นวางแผนโครงการกลับปรากฏว่า ตัวแปรเพศมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายขั้นนี้ด้วย รายละเอียดดังกล่าวแสดงในตาราง 17

จากผลดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง มีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมสูง และมีประสบการณ์เดิมสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูง

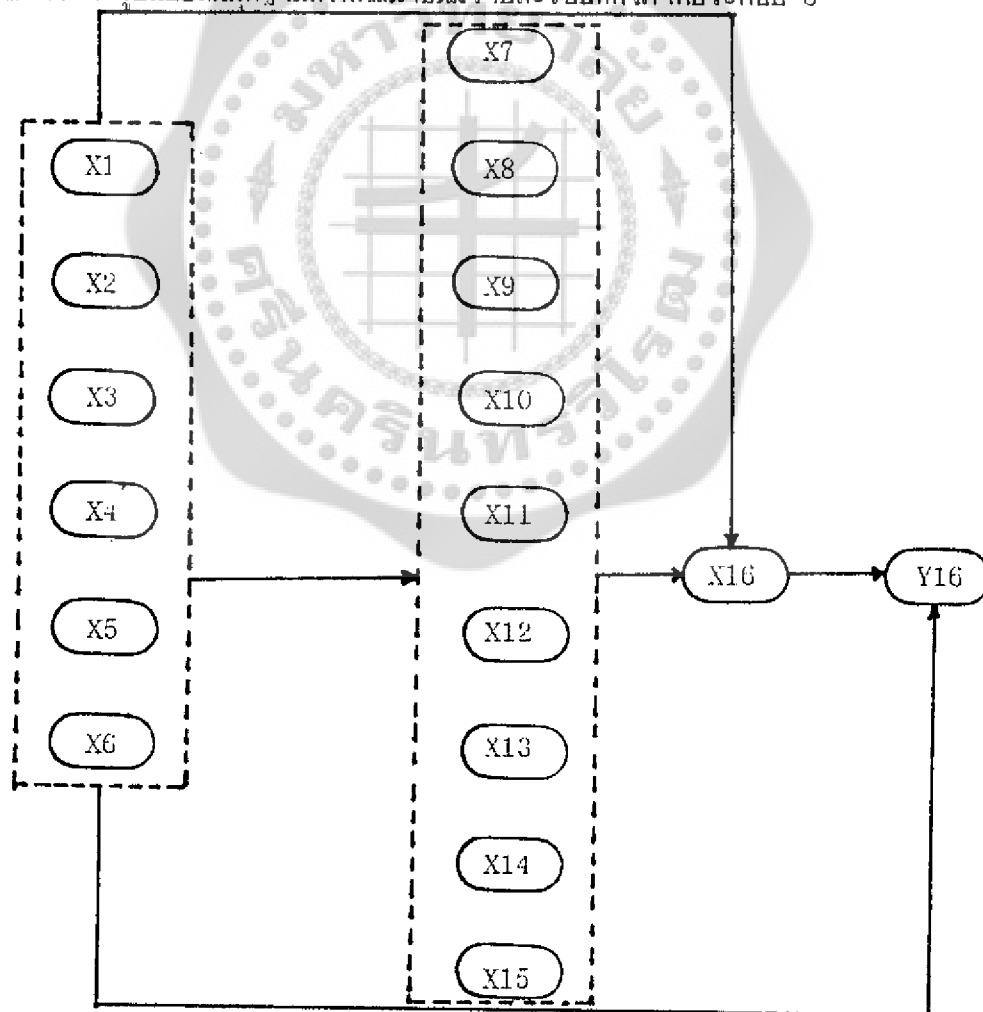
ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปร ทำนาย	ตัวแปร เกณฑ์						
	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16
X1	-.02	-.05	-.06	-.01	-.16*	-.02	-.06
X2	.00	-.05	-.04	.11	-.09	-.12	-.03
X3	.09	.07	.04	.13	.05	.00	.07
X4	.05	.04	-.04	.00	-.03	.04	.01
X5	.24**	.28**	.35**	.06	.38**	.37**	.33**
X6	.07	.06	-.02	.02	.00	.04	.02
X7	.21*	.12	.18*	.25**	.15	.05	.17*
X8	.00	-.14*	-.04	-.09	-.05	-.10	-.11
X9	-.02	.02	-.01	-.05	.01	.07	.01
X10	.00	-.01	-.02	-.03	-.05	-.01	-.04
X11	.14	.12	.00	.05	.12	.07	.06
X12	.05	-.08	-.04	-.06	-.06	-.01	-.06
X13	-.17*	-.03	.04	.00	-.06	-.06	.00
X14	.05	-.08	-.02	.06	-.02	-.11	-.04
X15	.09	.00	.02	.02	.00	.04	.03
X16	.14	.22*	.21*	.24**	.24**	.19*	.26**
R	.61	.56	.59	.52	.67	.57	.65
R ²	.37	.32	.35	.27	.45	.32	.42
F	6.35**	4.92**	5.69**	4.02**	8.58**	5.13**	7.70**

กว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ มีความตั้งใจในการมีส่วนร่วมต่ำ และมีประสบการณ์ต่ำ

2.3 การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ในการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบสมมุติฐานขึ้น โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ รูปแบบสมมุติฐานที่ได้พัฒนาขึ้นมีรายละเอียดดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 รูปแบบสมมุติฐานอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

จากภาพประกอบ 6 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่เพศ (X1) อายุ (X2) ขนาดของครอบครัว (X3) สถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางสังคม (X5) และสถานภาพทางการศึกษา (X6) เป็นตัวแปรภายนอกซึ่งส่งผลโดยตรงต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) และส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ซึ่งได้แก่ประสบการณ์เดิม (X7) การประเมินความคิดเห็น (X8) การประเมินความสามารถ (X9) หัสนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X11) แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ (X12) แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) ปริมาณการรับสาร (X15) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) นอกจากนี้ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาเหล่านั้นนอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมแล้ว ยังส่งผลโดยอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมโดยผ่านความตั้งใจในการมีส่วนร่วมอีกด้วย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้รูปแบบสมมุติฐานนี้วิเคราะห์รูปแบบของโครงการพัฒนาปกติ โครงการพัฒนานานเจ็ดสิบพระชนมพรรษา และรูปแบบรวมของทั้งสองโครงการ

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา และตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเมื่อกำหนดให้ตัวแปรเพศ (X1) เป็นตัวแปรหุ่น (dummy Variables) โดยกำหนดให้เพศชาย = 0 และเพศหญิง = 1 พบว่าตัวแปรต่าง ๆ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปานกลาง ดังรายละเอียดในตาราง 18

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 18 ปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพศและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายกับตัวแปรเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย ขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลทั้ง 6 ตัวแปร รวม 42 ค่า ที่ได้จากข้อมูลโครงการพัฒนาปกติ 21 ค่า และข้อมูลโครงการพัฒนานานเจ็ดสิบพระชนมพรรษา 21 ค่า นั้น มีพิสัยอยู่ระหว่าง $-.25$ ถึง $.33$ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงมากได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางสังคม (X5) และสถานภาพทางการศึกษา (X6) ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ในช่วง $.24$ ถึง $.33$ นอกจากนี้ตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) และสถานภาพทางสังคม (X5) ยังมีความสัมพันธ์กับเพศ (X1) และอายุ (X2) ด้วย

ขนาดของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาทั้ง 10 ตัวแปร รวม 110 ค่า ที่ได้จากข้อมูลโครงการพัฒนาปกติ 55 ค่า และข้อมูลโครงการพัฒนานานเจ็ด

ตาราง 18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาและตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12
X1	1.00											
	1.00											
X2	-.08	1.00										
	-.08	1.00										
X3	-.18**	.24**	1.00									
	-.18**	.24**	1.00									
X4	-.25**	.16*	.18**	1.00								
	-.25**	.16*	.18**	1.00								
X5	-.25**	.28**	.19**	.33**	1.00							
	-.25**	.28**	.19**	.33**	1.00							
X6	-.05	-.13*	.01	.24**	.26**	1.00						
	-.05	-.13*	.01	.24**	.26**	1.00						
X7	-.44**	.02	.06	.23**	.38**	.04	1.00					
	-.43**	.06	.12	.28**	.41**	.05	1.00					
X8	-.10	-.20**	-.01	.12	.13*	.15*	.18**	1.00				
	-.15*	-.02	.02	.11	.05	-.01	.04	1.00				
X9	-.29**	.03	.16*	.22**	.35**	.15*	.30**	.12*	1.00			
	-.29**	-.02	.05	.31**	.42**	.17**	.34**	.12*	1.00			
X10	-.09	-.01	.05	.07	.08	.01	.14*	.17**	.14*	1.00		
	-.12	-.04	.09	.09	-.16	-.08	.02	.29**	.14*	1.00		
X11	-.29**	.10	.10	.11	.24**	-.10	.36**	-.04	.27**	.18**	1.00	
	-.05	.08	.12	-.05	.01	-.15*	.16*	.21**	.02	.21**	1.00	
X12	-.41**	-.21**	.05	.13*	.10	-.02	.31**	.11	.26**	.18**	.55**	1.00
	-.21**	-.23**	.16*	.13*	-.05	-.04	.14	.24**	.18**	.34**	.61**	1.00

ตาราง 18 (ต่อ)

ตัวแปร	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12
X13	-.17**	-.06	.03	.05	.09	-.09	.30**	.02	.10	.16*	.51**	.57**
	-.02	.07	.10	.08	.08	-.09	.15*	.22**	.15*	.14*	.70**	.61**
X14	-.18**	-.01	.01	.00	.12	-.10	.31**	-.06	.11	.10	.36**	.29**
	-.06	-.11	.06	-.06	.06	-.02	.14*	-.12*	.15*	.15*	.23**	.30**
X15	-.22**	-.08	.03	.21**	.38**	.20**	.31**	.14*	.27**	-.04	.13*	.25**
	-.16*	-.03	.00	.20**	.34**	.33**	.32**	-.04	.25**	-.06	.02	.02
X16	-.32**	.06	.12	.30**	.42**	.11	.45**	.34**	.25**	.33**	.21**	.35**
	-.41**	.33**	.25**	.34**	.46**	.13*	.40**	.19**	.38**	.16*	.25**	.15*
Y4	-.26**	.11	.20**	.28**	.48**	.20**	.44**	.10	.27**	.07	.20**	.16*
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Y8	-.20**	.14*	.18**	.31**	.50**	.16*	.37**	.09	.28**	.13*	.21**	.08
	-.20**	.16*	.17**	.18**	.43**	.20**	.32**	-.12	.22**	-.09	.09	.03
Y12	-.30**	.01	.08	.16*	.49**	.12	.42**	.22**	.19**	.12*	.19**	.19**
	-.16*	.24**	.21**	.22**	.52**	.09	.42**	-.08	.30**	-.09	.08	.01
Y13	-.23**	.15*	.22**	.19**	.30**	.06	.43**	.11	.15*	.11	.17*	.12*
	-.07	.33**	.24**	.16*	.34**	.05	.32**	-.16*	.13*	-.07	.12	-.03
Y14	-.34**	.10	.17**	.29**	.61**	.17**	.50**	.15*	.31**	.09	.26**	.18*
	-.31**	.13*	.19**	.17**	.53**	.15*	.41**	.00	.31**	-.07	.11	.06
Y15	-.20**	.04	.09	.26**	.52**	.22**	.31**	.14*	.28**	.12	.17**	.12*
	-.13*	.06	.10	.23**	.47**	.21**	.28**	-.08	.31**	-.11	.00	.02
Y16	-.29**	.11	.18**	.29**	.57**	.18**	.47**	.15*	.29**	.12	.23**	.16*
	-.19**	.22**	.21**	.22**	.53**	.16*	.41**	-.11	.29**	-.10	.09	.02

ตาราง 18 (ต่อ)

ตัวแปร	X13	X14	X15	X16	Y4	Y8	Y12	Y13	Y14	Y15	Y16
X13	1.00										
	1.00										
X14	.30**	1.00									
	.24**	1.00									
X15	.19**	.18**	1.00								
	.06	.12	1.00								
X16	.23**	.20**	.31**	1.00							
	.27**	-.04	.24**	1.00							
Y4	.07	.15*	.32**	.41**	1.00						
	-	-	-	-	-						
Y8	.05	.07	.26**	.41**	.73**	1.00					
	.12*	-.04	.18**	.37**	-	1.00					
Y12	.20**	.14*	.24**	.39**	.56**	.58**	1.00				
	.07	.03	.28**	.45**	-	.65**	1.00				
Y13	.14*	.23**	.15*	.42**	.73**	.70**	.61**	1.00			
	.08	.02	.20**	.33**	-	.70**	.81**	1.00			
Y14	.16*	.15*	.34**	.45**	.82**	.84**	.77**	.70**	1.00		
	.14*	.03	.21**	.44**	-	.80**	.76**	.60**	1.00		
Y15	.02	-.00	.31**	.34**	.75**	.76**	.70**	.40**	.72**	1.00	
	.05	-.05	.23**	.39**	-	.73**	.72**	.42**	.59**	1.00	
Y16	.12	.14*	.32**	.47**	.89**	.89**	.81**	.79**	.94**	.85**	1.00
	.11	-.01	.26**	.46**	-	.89**	.92**	.83**	.86**	.80**	1.00

หมายเหตุ: ค่าในวงเล็บหมายถึงค่าของโครงการพัฒนาปกติ ค่าที่ใส่เป็นค่าในโครงการ
พัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

พระชนมพรรษา 55 คำนั้น มีพิสัยอยู่ระหว่าง $-.12$ ถึง $.71$) ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงมากได้แก่ แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ (X12) และแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ในช่วง $.51$ ถึง $.70$ นอกจากนี้ตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) และตัวแปรประสบการณ์เดิม (X7) ยังมีความสัมพันธ์กับตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาตัวอื่น ๆ ทุกตัวแปรด้วย

ขนาดของความสัมพัทธ์ระหว่างตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลกับตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยารวม 120 ค่า ที่ได้จากข้อมูลโครงการพัฒนามคติ 60 ค่า และข้อมูลโครงการพัฒนานเจณิมพระชนมพรรษา 60 คำนั้น มีพิสัยอยู่ระหว่าง $-.44$ ถึง $.46$ ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลทุกตัวแปรคือ ตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจในการมีส่วนร่วมกับสถานภาพทางสังคม (X5) นั้นมีความสัมพันธ์สูงสุด จากผลความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้คาดว่าตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยเฉพาะตัวแปรสถานภาพทางสังคมจะมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมโดยผ่านความตั้งใจในการมีส่วนร่วมค่อนข้างสูง

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์ ขนาดของความสัมพัทธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์ 7 ตัวแปรคือ การมีส่วนร่วมขั้นเริ่มโครงการ (Y4) การมีส่วนร่วมขั้นวางแผนโครงการ (Y8) การมีส่วนร่วมขั้นดำเนินโครงการ (Y12) ปริมาณการมีส่วนร่วม (Y13) ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม (Y14) ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม (Y13) และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) รวม 49 ค่า ที่ได้จากข้อมูลโครงการพัฒนามคติ 28 ค่า และข้อมูลโครงการพัฒนานเจณิมพระชนมพรรษา 21 คำนั้น มีพิสัยอยู่ระหว่าง $.40$ ถึง $.94$ ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์อื่น ๆ กับตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมนั้นมีค่าสูงมากทุกค่า คือมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในช่วง $.79$ ถึง $.94$ จากความสัมพันธ์ดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกใช้เฉพาะตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) เป็นตัวแปรเกณฑ์สำหรับการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง และทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายกับตัวแปรเกณฑ์ ขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) กับตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลทั้ง 6 ตัวแปรนั้น มีค่าพิสัยอยู่ระหว่าง $-.29$ ถึง $.57$ ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรเกณฑ์สูงสุดคือสถานภาพทางสังคม โดยมีความสัมพันธ์ $.57$ สำหรับโครงการพัฒนา

ปกติ และ .53 สำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ส่วนขนาดของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุการณ์การมีส่วนร่วม (Y16) กับตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาทั้ง 10 ตัวแปรนั้น มีค่าพิสัยของความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง -.11 ถึง .47 ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์การมีส่วนร่วมในระดับที่สูงมากคือ ตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) และประสบการณ์เดิม (X7) โดยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในช่วง .41 - .47

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายกับตัวแปรเกณฑ์อื่น ๆ นั้น มีแผนแบบความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกันกับความสัมพันธ์ที่กล่าวข้างต้น กล่าวคือ ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับตัวแปรเกณฑ์คือ ตัวแปรสถานภาพทางสังคม ส่วนตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรเกณฑ์สูงคือ ตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม และตัวแปรประสบการณ์เดิม

จากผลของความสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรทั้งหมดมาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) โดยมีตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลเป็นตัวแปรทำนายตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาเป็นตัวแปรเกณฑ์ชุดหนึ่ง และมีตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลกับตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาเป็นตัวแปรทำนาย มีตัวแปรเหตุการณ์การมีส่วนร่วมเป็นตัวแปรเกณฑ์อีกชุดหนึ่ง เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล (path coefficient) ของรูปแบบซึ่งกำหนดเป็นรูปแบบมาตรฐานเต็มรูป

ผลการวิเคราะห์อิทธิพล (path analysis) ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็น 2 ตอน คือ การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อเหตุการณ์การมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรสาธิตบางตัวแปร ที่มีต่อเหตุการณ์การมีส่วนร่วม ซึ่งในการวิเคราะห์ตอนแรกนี้จะเสนอผลการวิเคราะห์ให้เห็นภาพรวมของทั้งสองโครงข่ายก่อนที่จะเสนอผลการวิเคราะห์แยกสายโครงข่ายอีกครั้งหนึ่ง ดังต่อไปนี้

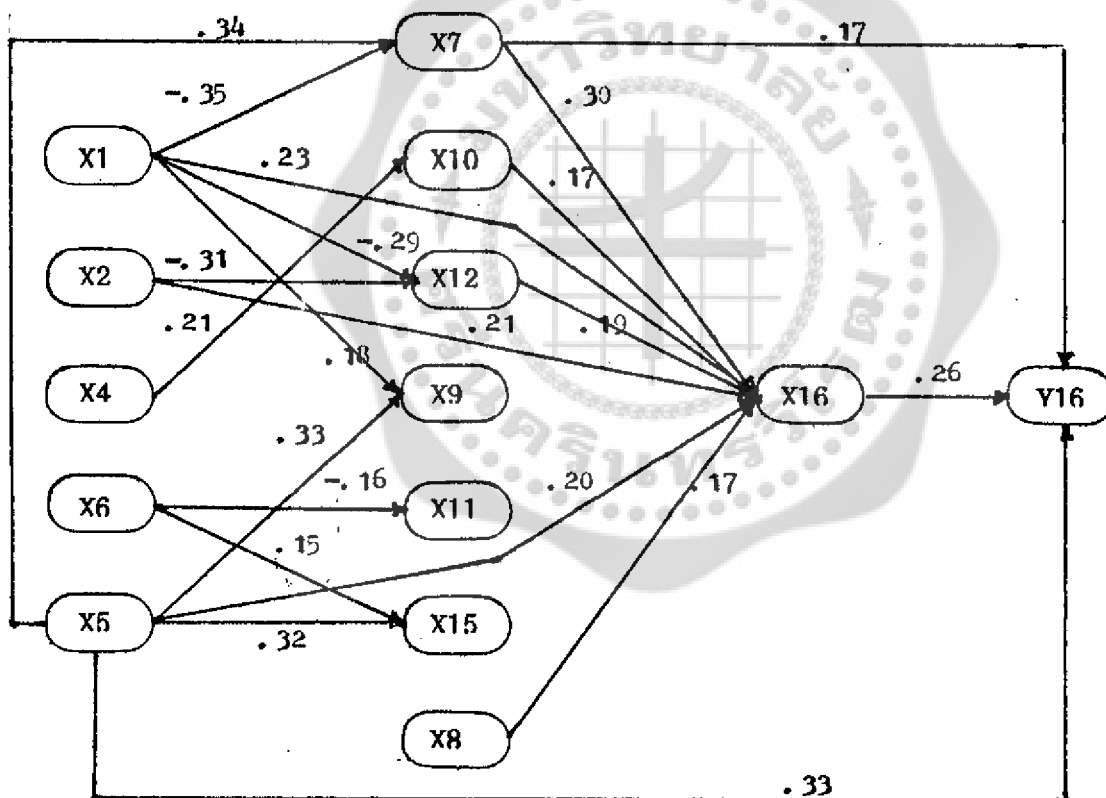
2.3.1 การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อเหตุการณ์การมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อเหตุการณ์การมีส่วนร่วมนี้ ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์แยกเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่วิเคราะห์ภาพรวมทั้งสองโครงข่าย และส่วนที่วิเคราะห์แยกสายโครงข่าย

ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของทั้งสองโครงข่ายนั้น ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของรูปแบบที่กำหนดเป็นรูปแบบมาตรฐานเต็มรูปแบบ เสนอไว้ในตาราง 19

ตาราง 19 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีผล
ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปร		ตัวแปรตาม									
อิสระ	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	Y16
X1	-.35**	-.10	-.18**	-.08	-.14	-.29**	-.06	-.11	-.10	.23**	-.06
X2	-.10	-.15	-.12	-.06	.00	-.31**	-.06	-.12	-.14	.21**	-.03
X3	-.03	.00	.02	.05	.06	.11	.04	.03	-.04	.07	.07
X4	.11	.09	.13	.21**	-.02	.11	.06	-.07	.07	.05	.01
X5	.34**	.08	.33**	-.10	.13	.02	.10	.14	.32**	.20**	.33**
X6	-.09	.00	.02	-.08	-.16*	-.11	-.14	-.10	.15*	.08	.02
X7										.30**	.17*
X8										.17**	-.11
X9										.07	.01
X10										.17**	-.04
X11										-.04	.06
X12										.19*	-.06
X13										.04	.00
X14										-.05	-.04
X15										.09	.03
X16											.26**
R	.55	.22	.47	.25	.26	.43	.19	.20	.44	.67	.65
R ²	.30	.05	.22	.06	.07	.19	.03	.04	.20	.45	.42
F	13.18**	1.53	8.44**	1.92	2.23*	6.93**	1.08	1.32	7.39**	9.47**	7.70**

ในตาราง 19 ตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 42 ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางตรงกับพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีเพียง 3 ตัวแปรคือ สถานภาพทางสังคม (X5) ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) และประสบการณ์เดิม (X7) นอกจากนี้จะเห็นว่าตัวแปรเพศ (X1) และสถานภาพทางสังคม (X5) มีอิทธิพลกับตัวแปรเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลายสมการ จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงได้สร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ที่ดีที่สุด โดยให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางตรงที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่าจากตาราง 19 ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วม

จากภาพประกอบ 7 พบว่าพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วม (Y16) ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากตัวแปร 3 ตัวแปรคือ สถานภาพทางสังคม (X5) ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16)

และประสบการณ์เดิม (X7) โดยมีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .33, .26 และ.17 ตามลำดับ สำหรับความตั้งใจในการมีส่วนร่วมเอง ก็ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากตัวแปรเพศ (X1) อายุ (X2) สถานภาพทางสังคม (X5) ประสบการณ์เดิม (X7) การประเมินความคิดเห็น (X8)ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) และแรงกดดันของกลุ่มเครือข่าย(X12) โดยได้รับอิทธิพลเท่ากับ .23, .21, .20, .30, .17, .17 และ.19 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรประสบการณ์เดิม (X7) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากเพศ (X1) และสถานภาพทางสังคม (X5) เท่ากับ -.35 และ .34 ตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากสถานภาพทางเศรษฐกิจ(X4) เท่ากับ.21 และตัวแปรแรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย (X12) ก็ได้รับอิทธิพลทางตรงจากเพศ (X1) และอายุ (X2)อีกต่อหนึ่งโดยได้รับอิทธิพลเท่ากับ -.29 และ -.31 ตามลำดับ

รูปแบบอิทธิพลตามภาพประกอบ 7 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยามีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรเหล่านี้ และเสนอผลการวิเคราะห์ ในตาราง 20 และ 21

จากตาราง 20 และ 21 เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลรวมที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมพบว่า สถานภาพทางสังคม(X5) ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) และประสบการณ์เดิม (X7) มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ.49, .26 และ.25 ตามลำดับ อิทธิพลส่วนใหญ่เป็นอิทธิพลทางตรงซึ่งมีค่าเท่ากับ.33, .26 และ.17 ตามลำดับ และมีอิทธิพลส่วนน้อยเป็นอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านตัวแปรอื่น ๆ ซึ่งมีค่าเท่ากับ .16, .00 และ.08 ตามลำดับ

ในด้านตัวแปรอื่น ๆ คือ เพศ (X1) อายุ (X2) ขนาดของครอบครัว (X3) สถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางการศึกษา (X6) การประเมินความคิดเห็น (X8) การประเมินความสามารถ (X9) ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย (X12) แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) และปริมาณการรับสาร (X15) ปรากฏว่าค่าอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรดังกล่าว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตาราง 20 ค่าอิทธิพลรวมที่ส่งผ่านตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาไปยังพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	q	q*	q**	อิทธิพลตรง
X1	-.09	.00	-.06	-.06
X2	.00	.02	-.03	-.03
X3	.08	.09	.07	.07
X4	.06	.02	.01	.01
X5	.49**	.38**	.33**	.33**
X6	.03	.05	.02	.02
X7		.25**	.17*	.17*
X8		-.06	-.11	-.11
X9		.03	.01	.01
X10		.00	-.04	-.04
X11		.05	.06	.06
X12		.00	-.06	-.06
X13		.00	.00	.00
X14		-.05	-.04	-.04
X15		.06	.03	.03
X16			.26**	.26**
R	.57	.62	.65	.65
R ²	.32	.38	.42	.42
F	14.49**	7.09**	7.70**	7.70**

ตาราง 21 ค่าอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	อิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่าน			อิทธิพล ตรง	อิทธิพล รวม	ค่าสถิติ สัมพัทธ์	ความคลาด เคลื่อน
	X7-X15	X16	รวม				
X1	-.09	.06	-.03	-.06	-.09	-.24	.15
X2	-.02	.05	.03	-.03	.00	.17	.17
X3	-.01	.02	.01	.07	.08	.20	.12
X4	.04	.01	.05	.01	.06	.26	.20
X5	.11	.05	.16	.33**	.49**	.55	.06
X6	-.02	.03	.01	.02	.03	.17	.14
X7		.08	.08	.17*	.25**	.44	.19
X8		.05	.05	-.11	-.06	.02	.08
X9		.02	.02	.01	.03	.29	.26
X10		.04	.04	-.04	.00	.01	.01
X11		-.01	-.01	.06	.05	.16	.11
X12		.06	.06	-.06	.00	.09	.09
X13		.00	.00	.00	.00	.12	.12
X14		-.01	-.01	-.04	-.05	.07	.12
X15		.03	.03	.03	.06	.29	.23
X16				.26**	.26**	.47	.21

สำหรับการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมจำแนกรายโครงการนั้นปรากฏว่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของรูปแบบที่กำหนดเป็นรูปแบบมาตรฐานเต็มรูปแบบของโครงการพัฒนากติ และโครงการพัฒนานวินเฉลิมพระชนมพรรษา เสนอไว้ในตาราง 22 และ 23 ตามลำดับ

ตาราง 22 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยาที่มีผลต่อ
พฤติกรรมการมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาปกติ

ตัวแปร อิสระ	ตัวแปรตาม										
	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	Y16
X1	-.35**	-.02	-.19*	-.06	-.24**	-.37**	-.14	-.16*	-.09	-.05	-.02
X2	-.05	-.24**	-.05	-.04	.03	-.23**	-.10	-.04	-.18*	.09	-.04
X3	-.07	-.00	.07	.03	.00	.01	.00	-.03	-.03	.01	.07
X4	.08	.09	.07	.04	.02	.07	.03	-.05	.09	.09	.03
X5	.32**	.14	.26**	.06	.21**	.07	.11	.15	.37**	.22**	.34**
X6	-.09	.06	.05	-.03	-.17*	-.10	-.15	-.14	.06	-.02	.05
X7										.19**	.23**
X8										.21**	-.02
X9										-.03	.02
X10										.22**	-.00
X11										-.13	.06
X12										.22**	-.06
X13										.02	-.03
X14										.06	-.02
X15										.09	.03
X16											.20**
R	.53	.30	.42	.12	.38	.47	.23	.25	.45	.67	.66
R ²	.28	.09	.18	.01	.14	.22	.05	.06	.21	.45	.44
F	11.95**	2.93**	6.57**	.44	5.07**	8.37**	1.71	1.96	7.81**	9.51**	8.41**

ตาราง 23 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานจากสมการถดถอยขั้นต้น ของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม										
	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	Y16
X1	-.33**	-.13	-.15	-.13	-.05	-.14	.03	-.02	-.07	-.26	.07
X2	-.03	-.03	-.13	-.02	.05	-.28**	.00	-.15	-.06	.23**	.02
X3	-.02	-.01	-.06	.10	.10	.19**	.07	.09	-.06	.07	.08
X4	.11	.09	.18*	.13	-.06	.15	.07	-.09	.06	.06	-.03
X5	.32**	.01	.36**	-.23**	.02	-.07	.08	.12	.27**	.16*	.32**
X6	.11	-.04	.01	-.06	-.14	-.09	-.13	-.05	.23**	.09	.03
X7										.08	.19**
X8										.02	-.19**
X9										.15*	.05
X10										.14*	-.04
X11										.05	.06
X12										-.10	.04
X13										.16*	-.02
X14										-.14	-.09
X15										.06	.03
X16											.24**
R	.55	.18	.50	.28	.21	.39	.18	.19	.44	.71	.64
R ²	.30	.03	.25	.08	.04	.15	.03	.04	.19	.51	.41
F	12.78**	.97	10.24**	2.63**	1.35	5.41**	.97	1.15	7.06**	11.84**	.55**

ในตาราง 22 และ 23 ตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในการบวนการพัฒนา โครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ได้ร้อยละ 44 และร้อยละ 41 ตามลำดับ และเนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์อรรถิผลทางตรงบางค่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์การถดถอยอีกครั้งหนึ่ง ใช้เฉพาะตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์อรรถิผลมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นตัวแปรทำนายเพื่อจะได้แบบจำลองความสัมพันธ์ที่ดีที่สุด ผลการวิเคราะห์ครั้งที่สองนี้ ปรากฏว่าตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์อรรถิผลทางตรงกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทั้งสองโครงการ มีเพียง 3 ตัวแปรคือ สถานภาพทางสังคม (X5) ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) และประสบการณ์เดิม (X7) ส่วนตัวแปรการประเมินความคิดเห็น (X8) นั้น มีอิทธิพลทางตรงเฉพาะกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาเท่านั้น ตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม ในการบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาได้ร้อยละ 43 และร้อยละ 39 ตามลำดับ ซึ่งนับว่ามีความสามารถในการอธิบายได้สูงมาก ดังรายละเอียดในตารางที่ 24 และ 25

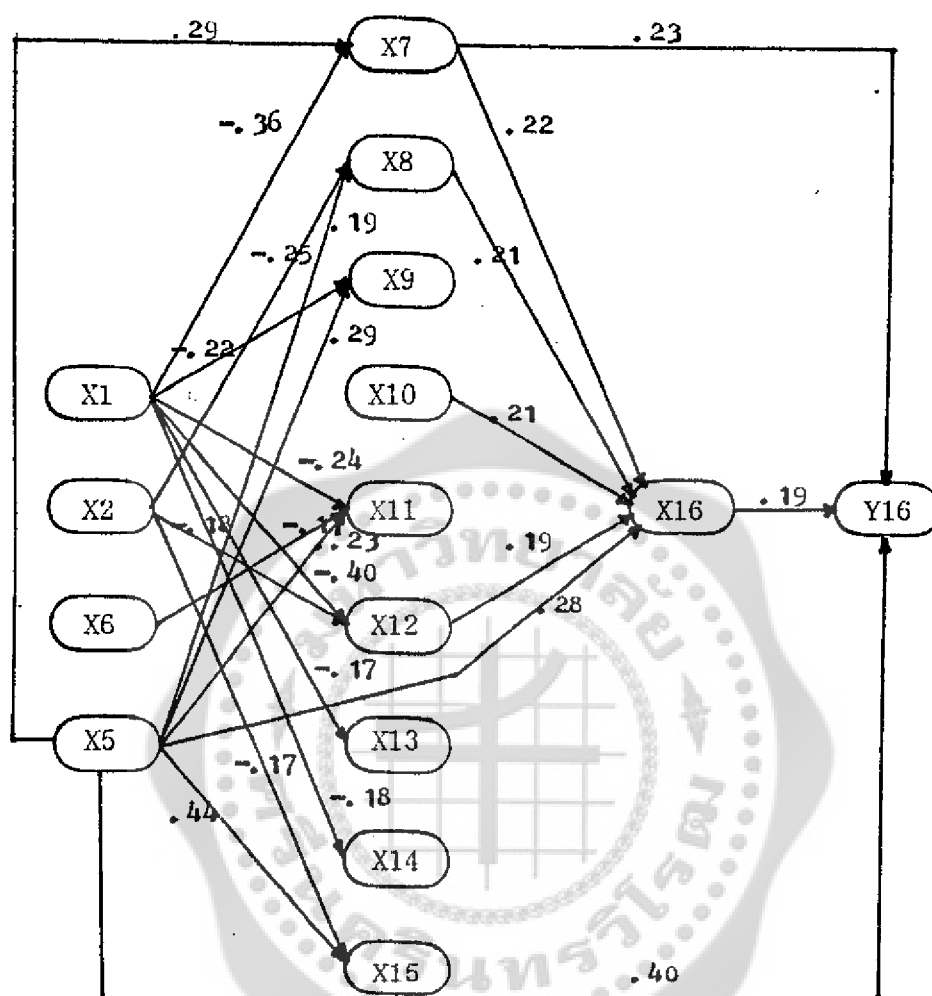
จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 24 และ 25 จะเห็นว่าตัวแปรเพศ (X1) และสถานภาพทางสังคม (X5) มีอิทธิพลกับตัวแปรเกณฑ์เกือบทุกสมการ โดยตัวแปรเพศมีหีสัยของอิทธิพลอยู่ระหว่าง $-.17$ ถึง $-.40$ สำหรับโครงการพัฒนาปกติ และหีสัยระหว่าง $-.14$ ถึง $-.35$ สำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ส่วนสถานภาพทางสังคมมีหีสัยของอิทธิพลอยู่ระหว่าง $.19$ ถึง $.44$ สำหรับโครงการพัฒนาปกติและระหว่าง $-.16$ ถึง $.36$ สำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ที่ดีที่สุด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อรรถิผลทางตรงทุกค่าจากตาราง 24 และ 25 ดังภาพประกอบ 8 และ 9 ตามลำดับ

ตาราง 24 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม										
	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	Y16
X1	-.36	-	-.22	-	-.24	-.40	-.17	-.18	-	-	-
X2	-	-.25	-	-	-	-.18	-	-	-.20	-	-
X3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X5	.29	.19	.29	-	.23	-	-	-	.44	.28	.40
X6	-	-	-	-	-.17	-	-	-	-	-	-
X7										.22	.23
X8										.21	-
X9										-	-
X10										.21	-
X11										-	-
X12										.19	-
X13										-	-
X14										-	-
X15										-	-
X16											.19
R	.52	.27	.41	-	.38	.45	.17	.18	.43	.65	.65
R ²	.27	.07	.16	-	.14	.20	.03	.03	.18	.42	.43
F	34.07**	7.49**	18.25**	-	10.20**	23.74**	5.70*	6.24*	20.91**	26.42**	45.41**

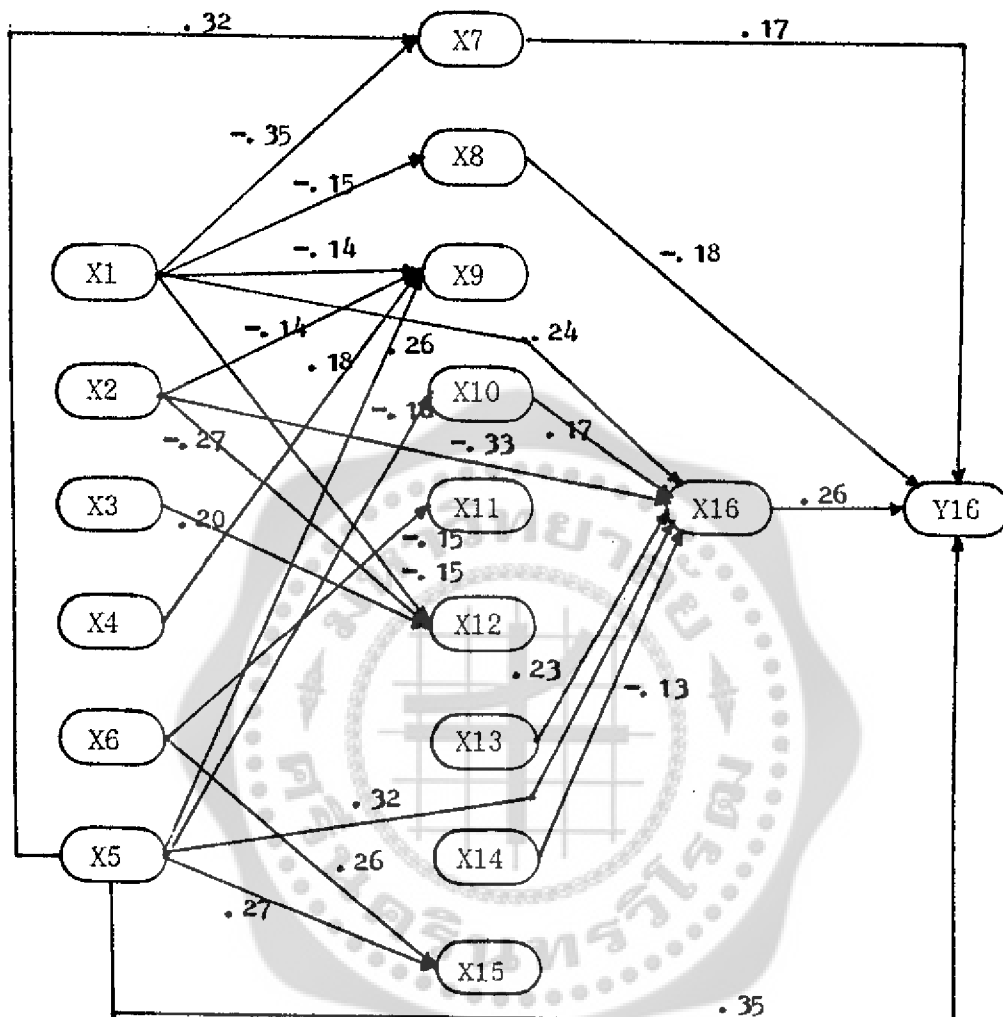
ตาราง 25 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีนัย
สำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ตัวแปร อิสระ	ตัวแปรตาม										
	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	Y16
X1	-.35	-.15	-.14	-	-	-.15	-	-	-	-.33	-
X2	-	-	-.14	-	-	-.27	-	-	-	.24	-
X3	-	-	-	-	-	.20	-	-	-	-	-
X4	-	-	.18	-	-	-	-	-	-	-	-
X5	.32	-	.36	-.16	-	-	-	-	.27	.32	.35
X6	-	-	-	-	-.15	-	-	-	.26	-	-
X7											.17
X8											-.18
X9											-
X10										.17	-
X11										-	-
X12										-	-
X13										.23	-
X14										-.13	-
X15										-	-
X16											.26
R	.34	.15	.50	.16	.15	.34	-	-	.42	.67	.63
R ²	.28	.02	.25	.03	.02	.13	-	-	.17	.46	.39
F	36.68	4.54*	15.35**	8.76**	4.48*	8.90**	-	-	19.40**	25.21**	29.69**

ภาพประกอบ 8 รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติ

จากภาพประกอบ 8 และ 9 พบว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา (Y16) โครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากตัวแปร 3 ตัวคือ สถานภาพทางสังคม (X5) ประสิทธิภาพเดิม (X7) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) โดยมีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .40, .23 และ .19 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนาปกติ และ .35, .17 และ .26 ตามลำดับ สำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลของตัวแปรการประเมินความคิดเห็น (X8) ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเฉพาะโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาอีกด้วย โดยมีอิทธิพลเท่ากับ -.18

ภาพประกอบ 9 รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมโครงการพัฒนานันเจดิมพระชนมพรรษา

สำหรับความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) นั้น ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการมีส่วนร่วมทั้งสองโครงการคือ สถานภาพทางสังคม (X5) และทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .28 และ .21 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนาปกติ และเท่ากับ .32 และ .17 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนานันเจดิมพระชนมพรรษา นอกจากนี้ยังมีบางตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการมีส่วนร่วมเฉพาะโครงการคือ ตัวแปรประสบการณ์เดิม (X7) การประเมินความคิดเห็น (X8) และแรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย (X12) ซึ่งมีค่าอิทธิพลเท่ากับ .22, .21 และ .19 ตามลำดับ

สำหรับโครงการพัฒนาปกติ และตัวแปรเพศ (X1) อายุ (X2) แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X12) และการคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) ซึ่งมีค่าอิทธิพลเท่ากับ .24, -.33, .23 และ -.13 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ส่วนตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาอื่น ๆ นั้น ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลดังนี้คือ ประสิทธิภาพเดิม (X7) ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรเพศ (X1) และสถานภาพทางสังคม (X5) ทั้งสองโครงการ การประเมินความคิดเห็น (X8) ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอายุ (X2) และสถานภาพทางสังคม (X5) สำหรับโครงการพัฒนาปกติ และได้รับอิทธิพลจากตัวแปรเพศ (X1) สำหรับโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษา การประเมินความสามารถ (X9) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรเพศ (X1) และสถานภาพทางสังคม (X5) ทั้งสองโครงการ และได้รับอิทธิพลทางตรงเพิ่มเติมจากตัวแปรอายุ (X2) และสถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สำหรับโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษา หัสนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากสถานภาพทางสังคม (X5) เฉพาะในโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษาเท่านั้น แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากสถานภาพทางการศึกษา (X6) ทั้งสองโครงการ และได้รับอิทธิพลทางตรงจากเพศ (X1) และสถานภาพทางสังคม (X5) สำหรับโครงการพัฒนาปกติ แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย (X12) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากเพศ (X1) และอายุ (X2) ทั้งสองโครงการ และได้รับอิทธิพลเพิ่มเติมจากขนาดของครอบครัว (X3) สำหรับโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษา แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) และการคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากเพศ (X1) เฉพาะในโครงการพัฒนาปกติ และปริมาณการรับสาร (X15) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากสถานภาพทางสังคม (X5) ทั้งสองโครงการ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากอายุ (X2) สำหรับโครงการพัฒนาปกติ และได้รับอิทธิพลจากสถานภาพทางการศึกษา (X6) สำหรับโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษา

รูปแบบอิทธิพลตามภาพประกอบ 8 และ 9 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาผ่านตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลในโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษา และเสนอผลการวิเคราะห์ในตาราง 26, 27, 28

และ 29

ตาราง 26 ค่าอิทธิพลรวมที่ส่งผ่านตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ไปยังพฤติกรรมการมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาปกติ

ตัวแปร	q	q*	q**	อิทธิพลตรง
X1	-.13	-.03	-.02	-.02
X2	-.05	-.03	-.04	-.04
X3	.06	.07	.07	.07
X4	.08	.05	.03	.03
X5	.50**	.39**	.34**	.34**
X6	.02	.04	.05	.05
X7		.27**	.23**	.23**
X8		.03	-.02	-.02
X9		.01	.02	.02
X10		.04	.00	.00
X11		.04	.06	.06
X12		-.02	-.06	-.06
X13		-.03	-.03	-.03
X14		-.01	-.02	-.02
X15		.05	.03	.03
X16			.20**	.20**
R	.60	.65	.66	.66
R ²	.36	.42	.44	.44
F	16.75**	8.26**	8.41**	8.41**

ตาราง 27 ค่าอิทธิพลรวมที่ส่งผ่านตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ไปยังพฤติกรรมการมีส่วนร่วม
ร่วมโครงการพัฒนาวันเจ็ดมีพระชนมพรรษา

ตัวแปร	q	q*	q**	อิทธิพลตรง
X1	-.06	.00	.07	.07
X2	.08	.07	.02	.02
X3	.09	.10	.08	.08
X4	.02	-.02	-.03	-.03
X5	.46**	.36**	.32**	.32**
X6	.05	.05	.03	.03
X7		.21**	.19**	.19**
X8		-.18**	-.19**	-.19**
X9		.09	.05	.05
X10		-.01	-.04	-.04
X11		.09	.06	.06
X12		.01	.04	.04
X13		.02	-.02	-.02
X14		-.12	-.09	-.09
X15		.04	.03	.03
X16			.24**	.24**
R	.55	.62	.64	.64
R ²	.30	.39	.41	.41
F	13.50**	7.20**	7.55**	7.55**

ตาราง 28 ค่าอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยา ที่มีต่อ
พฤติกรรมการมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาปกติ

ตัวแปร	อิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่าน			อิทธิพล ตรง	อิทธิพล รวม	ค่าสห สัมพันธ์	ความคลาด เคลื่อน
	X7-X15	X16	รวม				
X1	-.10	-.01	-.11	-.02	-.13	-.29	.16
X2	-.02	.01	-.01	-.04	-.05	.11	.16
X3	-.01	.00	-.01	.07	.06	.18	.12
X4	.03	.02	.05	.03	.08	.29	.21
X5	.11	.05	.16	.34**	.50**	.57	.07
X6	-.02	-.01	-.03	.05	.02	.18	.16
X7		.04	.04	.23**	.27**	.47	.20
X8		.05	.05	-.02	.03	.15	.12
X9		-.01	-.01	.02	.01	.29	.28
X10		.04	.04	.00	.04	.12	.08
X11		-.02	-.02	.06	.04	.23	.19
X12		.04	.04	-.06	-.02	.16	.18
X13		.00	.00	-.03	.03	.12	.15
X14		.01	.01	-.02	-.01	.14	.15
X15		.02	.02	.03	.05	.32	.27
X16				.20**	.20**	.47	.20

ตาราง 29 ค่าอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม ของตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยา ที่มีต่อ
พฤติกรรมการมีส่วนร่วมโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ตัวแปร	อิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่าน			อิทธิพล ตรง	อิทธิพล รวม	ค่าสห- สัมพันธ์	ความคลาด เคลื่อน
	X7-X15	X16	รวม				
X1	-.06	-.07	-.13	.07	-.06	-.19	-.13
X2	.01	.05	.06	.02	.08	.22	.14
X3	-.01	.02	.01	.08	.09	.21	.12
X4	.04	.01	.05	-.03	.02	.22	.20
X5	.10	.04	.14	.32**	.46**	.53	.07
X6	.00	.02	.02	.03	.05	.16	.11
X7		.02	.02	.19**	.21**	.41	.20
X8		.01	.01	-.19**	-.18**	-.11	.07
X9		.04	.04	.05	.09	.29	.20
X10		.03	.03	-.04	-.01	-.10	-.09
X11		.03	.03	.06	.09	.09	.00
X12		-.03	-.03	.04	.01	.02	.01
X13		.04	.04	-.02	.02	.11	.09
X14		-.03	-.03	-.09	-.12	-.01	.11
X15		.01	.01	.03	.04	.26	.22
X16				.24**	.24**	.46	.22

จากตาราง 26-29 เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลรวมที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนาวัน
เฉลิมพระชนมพรรษา พบว่าสถานภาพทางสังคม (X5) ประสบการณ์เดิม (X7) และความ
ตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ .50, .27 และ .20 ตามลำดับ
สำหรับโครงการพัฒนาปกติ โดยแยกเป็นค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .34, .23 และ .20

ตามลำดับ และค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .13, .04 และ .00 ตามลำดับ นอกจากนี้ ตัวแปรทั้งสามนี้ยังมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ .46, .21 และ .24 ตามลำดับ สำหรับ โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยแยกเป็นค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .32, .19 และ .24 ตามลำดับ และค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .14, .02 และ .00 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรการประเมินความคิดเห็น (X8) มีอิทธิพลต่อเฉพาะโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาเท่านั้น โดยมีอิทธิพลรวมเท่ากับ -.18 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง -.19 และอิทธิพลทางอ้อม .01 ค่าอิทธิพลทางตรงที่มีนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าค่าอิทธิพลทางตรงของตัวแปรเหล่านี้ก็มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ในด้านตัวแปรอื่น ๆ คือ เพศ (X1) อายุ (X2) ขนาดของครอบครัว (X3) สถานภาพทางเศรษฐกิจ (X4) สถานภาพทางการศึกษา (X6) การประเมินความสามารถ (X9) แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย (X12)ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) และปริมาณการรับสาร (X15) บวกกันว่าค่าอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรดังกล่าว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา.

2.3.2 การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรสำคัญบางตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรสำคัญบางตัวแปรที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวแปรสถานภาพทางสังคม (X5) เป็นตัวแปรภายนอก เนื่องจากเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปร เกณฑ์และตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลอื่น ๆ สูง ส่วนตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรมาศึกษา 2 รูปแบบคือ รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล และตัวแปรตามรูปแบบการหำนายพฤติกรรมของลิสก้า และรูปแบบอิทธิพลของตัวแปรในทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยาซึ่งผู้วิจัยได้เพิ่มตัวแปรจากทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม และทฤษฎีปรัวรทนิยมเข้าไปในรูปแบบแรก

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รวมตัวแปรในทฤษฎีเดียวกันบางตัวแปรเข้าเป็นตัวแปรเดี่ยว คือรวมตัวแปรแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ (X11) แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย (X12) และ

แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13) เป็นตัวแปรแรงกดดันทางสังคม (SP) และรวมตัวแปร
การประเมินความคิดเห็น (X8) กับตัวแปรการประเมินความสามารถ (X9) เป็นตัว
แปรการประเมินตนเอง (SE) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านี้แสดงในตาราง 30

ตาราง 30 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสำคัญบางตัวแปร

ตัวแปร	X5	SE	X10	SP	X14	X16	Y16
X5	1.00						
	1.00						
SE	.29**	1.00					
	.31**	1.00					
X10	.08	.21**	1.00				
	-.16*	.29**	1.00				
SP	.18**	.17**	.21**	1.00			
	.01	.26**	.26**	1.00			
X14	.12	.02	.10	.38**	1.00		
	.06	.01	.15*	.29**	1.00		
X16	.42**	.40**	.33**	.32**	.20**	1.00	
	.46**	.38**	.16*	.25**	-.04	1.00	
Y16	.57**	.28**	.12*	.21**	.14*	.47**	1.00
	.53**	.12	-.10	.08	-.01	.46**	1.00

หมายเหตุ: ค่าบนเป็นของโครงการพัฒนาปกติ ค่าล่างเป็นค่าของโครงการพัฒนา
วันเฉลิมพระชนมพรรษา

จากตาราง 30 จะเห็นว่าตัวแปรสถานภาพทางสังคม (X5) มีความสัมพันธ์
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรอื่นเกือบทุกตัวแปร ยกเว้นตัวแปรการคาดหวังในผลประ

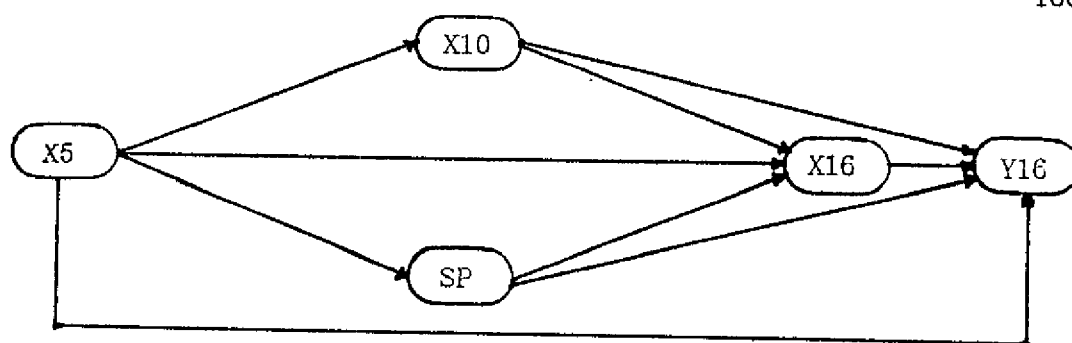
โยชน์ (X14) ทั้งสองโครงการ ตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) สำหรับโครงการพัฒนาปกติ และตัวแปรแรงกดดันทางสังคม (SP) สำหรับโครงการพัฒนาปกติ โดยมีพิสัยของความสัมพันธ์ระหว่าง $-.16$ ถึง $.57$ ตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยา 4 ตัวแปร ซึ่งได้แก่ การประเมินตนเอง (SE) ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันทางสังคม (SP) และการคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรเกณฑ์ทั้งสองตัวแปรคือ ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกือบทุกค่า ยกเว้นโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยมีพิสัยของความสัมพัทธ์อยู่ระหว่าง $-.10$ ถึง $.40$ ส่วนความสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยาทั้ง 4 ตัวแปรนี้ มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางมีพิสัยความสัมพันธ์ระหว่าง $.01$ ถึง $.38$

จากผลของความสัมพันธ์ดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรเหล่านั้นมาวิเคราะห์การถดถอย เพื่อหาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรสำคัญบางตัวแปร เหล่านี้ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม 2 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1 รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและตัวแปรตามรูปแบบการทนายพฤติกรรมของลิสก้าที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ในการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ของพิชเบน และอิจเซน ซึ่งได้แก่ตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันทางสังคม (SP) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) และอิทธิพลของตัวแปรตามรูปแบบการทนายพฤติกรรมของลิสก้าซึ่งได้แก่ตัวแปรทั้งสามตัวดังกล่าวและตัวแปรสถานภาพทางสังคม (X5) ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) นั้น ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบสมมุติฐานตามทฤษฎีดังกล่าวประกอบ 10

จากภาพประกอบ 10 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพทางสังคม (X5) เป็นตัวแปรภายนอกซึ่งส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) และส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันทางสังคม (SP) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) โดยที่ตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม และแรงกดดันทางสังคม นอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมแล้ว ยังส่งผลโดยอ้อมผ่านตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วมอีกด้วย

ภาพประกอบ 13 รูปแบบสมมุติฐานอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปร ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและตามรูปแบบการให้นายพฤติกรรมของลิสก้า ที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของรูปแบบที่กำหนดเป็นรูปแบบสมมุติฐานตามทฤษฎีของโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาน้ำนเจลิ้มพระชนมพรรษา เสนอไว้ในตาราง 31

ตาราง 31 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล และตัวแปรในรูปแบบการให้นายพฤติกรรมของลิสก้าที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

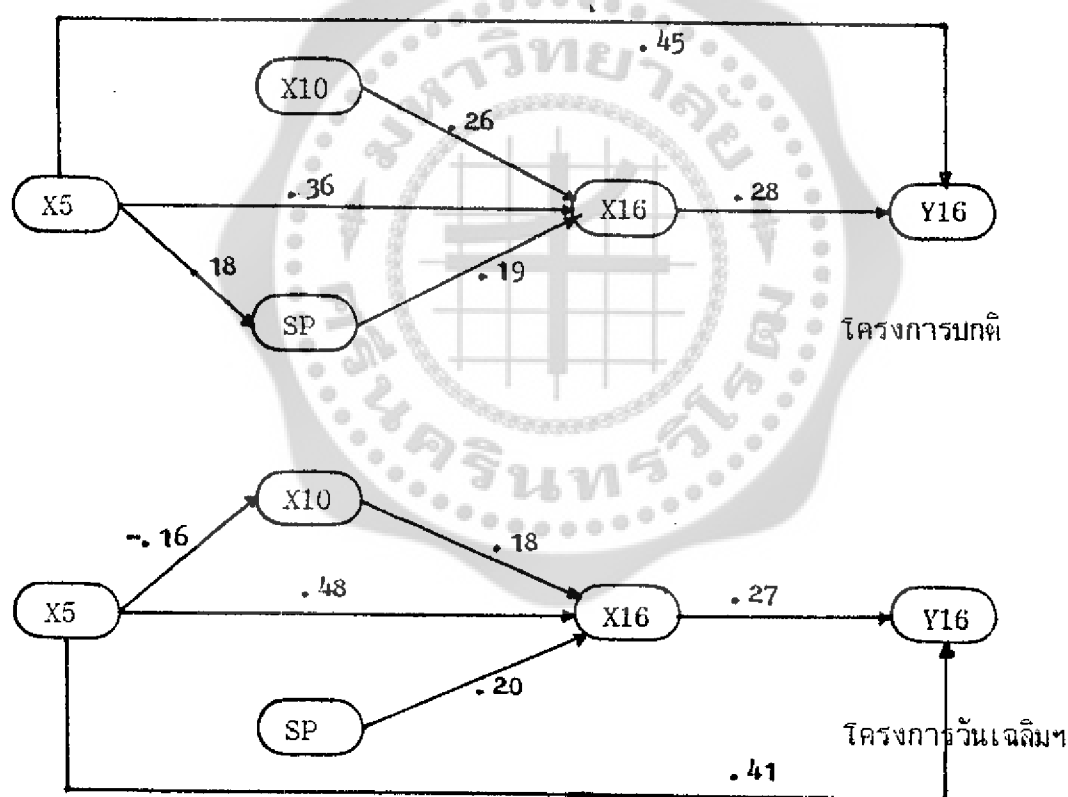
ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม							
	โครงการปกติ				โครงการวันเจลิ้มฯ			
	X10	SP	X16	Y16	X10	SP	X16	Y16
X5	.08	.18*	.36**	.45**	-.16*	.01	.48**	.38**
X10			.26**	-.01			-.18**	-.09
SP			.19**	.05			.20**	.03
X16				.27**				.29**
R	.08	.18	.55	.62	.16	.01	.55	.59
R ²	.01	.03	.30	.39	.02	.00	.30	.35
F	1.15	6.38**	26.26**	28.78**	4.61*	.03	26.53**	24.12**

ในตาราง 31 ตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ได้ร้อยละ 39 และร้อยละ 35 ตามลำดับ และเนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์อรรถิพผลทางตรงบางค่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์การถดถอยอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้เฉพาะตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์อรรถิพผลที่มีนัยสำคัญทางสถิติเป็นตัวแปรทำนาย เพื่อจะได้แบบจำลองความสัมพันธ์ที่ดีที่สุด ผลการวิเคราะห์ครั้งที่สองนี้ปรากฏว่าตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์อรรถิพผล ตรงกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทั้งสองโครงการมีเพียง 2 ตัวแปรคือ สถานภาพทางสังคม (X5) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาได้ร้อยละ 38 และร้อยละ 34 ตามลำดับ ซึ่งนับว่ามีความสามารถในการอธิบายได้สูงพอสมควร ดังรายละเอียดในตาราง 32

ตาราง 32 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในเหตุการณ์การกระทำด้วยเหตุผล และตัวแปรในรูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิส้า ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม							
	โครงการปกติ				โครงการวันเฉลิมฯ			
	X10	SP	X16	Y16	X10	SP	X16	Y16
X5	-	.18	.36	.45	-.16	-	.48	.41
X10			.26	-			.18	-
SP			.19	-			.20	-
X16				.28				.27
R	-	.18	.55	.62	.16	-	.55	.58
R ²	-	.03	.30	.38	.02	-	.30	.34
F	-	6.38*	26.26**	57.65**	4.61*	-	26.53**	47.22**

จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 32 จะเห็นว่าตัวแปรสภาพทางสังคม (X5) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) ทั้งสองโครงการ มีอิทธิพลต่อแรงกดดันทางสังคม (SP) เฉพาะโครงการพัฒนาภูมิ และ มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) เฉพาะโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยมีพหุคูณของอิทธิพลระหว่าง $-.16$ ถึง $.48$ ส่วนตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมและแรงกดดันทางสังคม มีอิทธิพลต่อทั้งสองโครงการเฉพาะตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วมเท่านั้น จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ที่ดีที่สุดโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงทุกค่าจากตาราง 32 ดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล และตามรูปแบบการทานายพฤติกรรมของลิสก้าที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

จากภาพประกอบ 11 พบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรสภาพทางสังคม (X5) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16)

โดยได้รับอิทธิพลเท่ากับ .45 และ .28 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนาปกติ และได้รับอิทธิพลเท่ากับ .41 และ .27 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษา สำหรับตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม เองก็ได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรสถานภาพทางสังคม หักลบคิตต่อการมีส่วนร่วม และแรงกดดันทางสังคม โดยได้รับอิทธิพลเท่ากับ .36, .26 และ .19 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนาปกติ และได้รับอิทธิพลเท่ากับ .48, .18 และ .20 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษา นอกจากนี้ตัวแปรแรงกดดันทางสังคมในโครงการพัฒนาปกติ และทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนานวันเฉลิมพระชนมพรรษา ก็ได้รับอิทธิพลทางตรงจากสถานภาพทางสังคม โดยได้รับอิทธิพลเท่ากับ .18 และ -.16 ตามลำดับ

รูปแบบอิทธิพลตามภาพประกอบ 11 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โดยส่งผ่านตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม แรงกดดันทางสังคม และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรเหล่านี้ และเสนอผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 33 และ 34

ตาราง 33 ค่าอิทธิพลรวมที่ส่งผ่านตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล และตัวแปรในรูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสก้า ไปยังพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	โครงการปกติ				โครงการวันเฉลิมฯ			
	q	q*	q**	อิทธิพลตรง	q	q*	q**	อิทธิพลตรง
X5	.57**	.54**	.45**	.45**	.53**	.52**	.38**	.38**
X10		.06	-.01	-.01		-.04	-.09	-.09
SP		.10	.05	.05		.09	.03	.03
X16			.27**	.27**			.29**	.29**
R	.57	.58	.62	.62	.53	.54	.59	.59
R ²	.32	.34	.39	.39	.28	.29	.35	.35
F	88.07**	31.15**	28.78**	28.78**	72.65**	24.83**	24.12**	24.12**

ตาราง 34 ค่าอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปร ในพฤติกรรมการกระทำด้วยเหตุผล และตัวแปรในรูปแบบการทํานายพฤติกรรมของลิสก้า ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

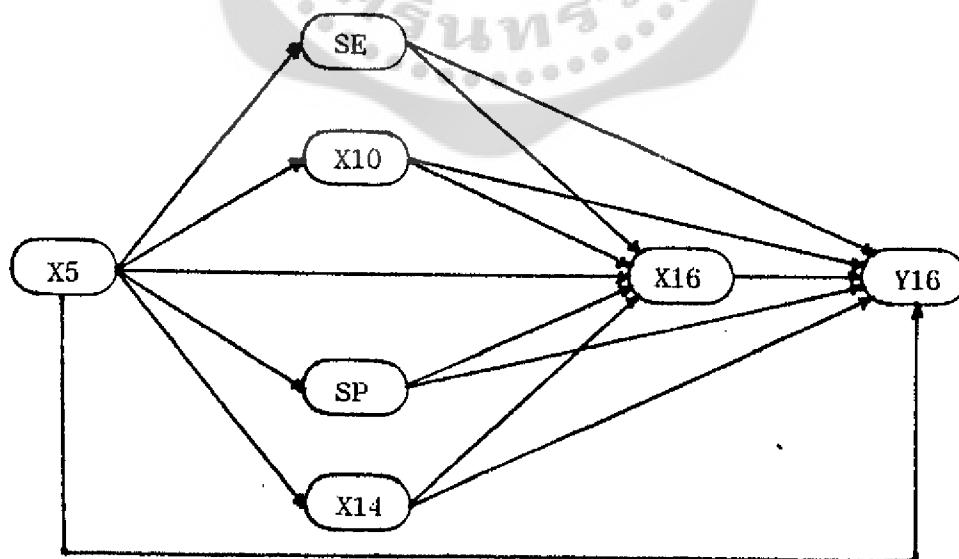
โครงการและ ตัวแปร	อิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่าน			อิทธิพล	อิทธิพล	ค่าสห-	ความคลาด
	X10-SP	X16	รวม	ตรง	รวม	สัมพันธ์	เคลื่อน
โครงการปกติ							
X5	.03	.09	.12	.45**	.57**	.57	.00
X10		.07	.07	-.01	.06	.12	.06
SP		.05	.05	.05	.10	.21	.11
X16		-	-	.27**	.27**	.47	.20
โครงการวันเฉลิมฯ							
X5	.01	.14	.15	.38**	.53**	.53	.00
X10		.05	.05	-.09	-.04	-.10	-.06
SP		.06	.06	.03	.09	.08	-.01
X16		-	-	.29**	.29**	.46	.17

จากตาราง 33 และ 34 เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลรวมที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม พบว่าตัวแปรสถานะภาพทางสังคม และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ .57 และ .27 สำหรับโครงการพัฒนาปกติ โดยแยกเป็นค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .45 และ .27 และค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .12 และ .00 และมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ .53 และ .29 สำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยแยกเป็นค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .38 และ .29 และค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .15 และ .00 สำหรับตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมและแรงกดดันทางสังคมนั้น ปรากฏว่าค่าอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรเหล่านี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการ

ผลดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชเบินและอิจเซน (Ajzen and Fishbein, 1980) ที่เสนอว่าทัศนคติต่อพฤติกรรมและแรงกดดันทางสังคมจะส่งอิทธิพลต่อความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม และความตั้งใจการกระทำพฤติกรรมเองก็มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอย่างสูง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสก้า (Liska, 1984 : 61 - 74) ส่วนหนึ่งเห็นว่าโครงสร้างทางสังคมของบุคคล ซึ่งในที่นี้ก็คือสถานภาพทางสังคม จะส่งผลต่อพฤติกรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แต่ขัดแย้งกับแนวคิดของลิสก้าในแง่ที่ไม่พบว่าทัศนคติต่อพฤติกรรมและแรงกดดันทางสังคมส่งผลต่อพฤติกรรมด้วย

รูปแบบที่ 2 รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรตามทฤษฎีทางสังคม - จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ในการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรตามทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยา ซึ่งได้แก่ตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันทางสังคม (SP) ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) และสถานภาพทางสังคม (X5) จากรูปแบบที่ 1 การประเมินตนเอง (SE) จากทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟสติงเจอร์ และการคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) จากทฤษฎีปริวรรตนิยาม ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบสมมุติฐานเชิงทฤษฎี ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 รูปแบบสมมุติฐานอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรตามทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

จากภาพประกอบ 12 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพทางสังคม (X5) เป็นตัวแปรภายนอกซึ่งส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) และส่งผลโดยอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมผ่านตัวแปรการประเมินตนเอง (SE) ทักษะต่อการมีส่วนร่วม (X10) แรงกดดันทางสังคม (SP) การคาดหวังในผลประโยชน์ (X14) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) โดยที่ตัวแปรการประเมินตนเอง ทักษะต่อการมีส่วนร่วม แรงกดดันทางสังคม และการคาดหวังในผลประโยชน์ นอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมแล้ว ยังส่งผลโดยอ้อมผ่านความตั้งใจในการมีส่วนร่วมอีกด้วย

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของรูปแบบที่กำหนดเป็นรูปแบบสมมุติฐานตามทฤษฎีข้างต้นนั้น เสนอไว้ในตาราง 35

ตาราง 35 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	ตัวแปรตาม											
	โครงการปกติ						โครงการร่วมใจ					
	SE	X10	SP	X14	X16	Y16	SE	X10	SP	X14	X16	Y16
X5	.29**	.08	.18*	.12	.30**	.44**	.31**	-.16*	.01	.06	.44**	.42**
SE					.24**	.05					.15*	-.13
X10					.22**	-.02					.15*	-.05
SP					.14*	.04					.21**	.06
X14					.08	.02					-.15*	-.03
X16						.25**						.30**
R	.29	.08	.18	.12	.59	.62	.31	.16	.01	.06	.59	.60
R ²	.08	.01	.03	.01	.35	.39	.10	.02	.00	.00	.34	.36
F	17.05	1.15	6.38*	2.60	19.93**	19.16**	20.16**	4.61*	.05	.67	19.00**	16.75**

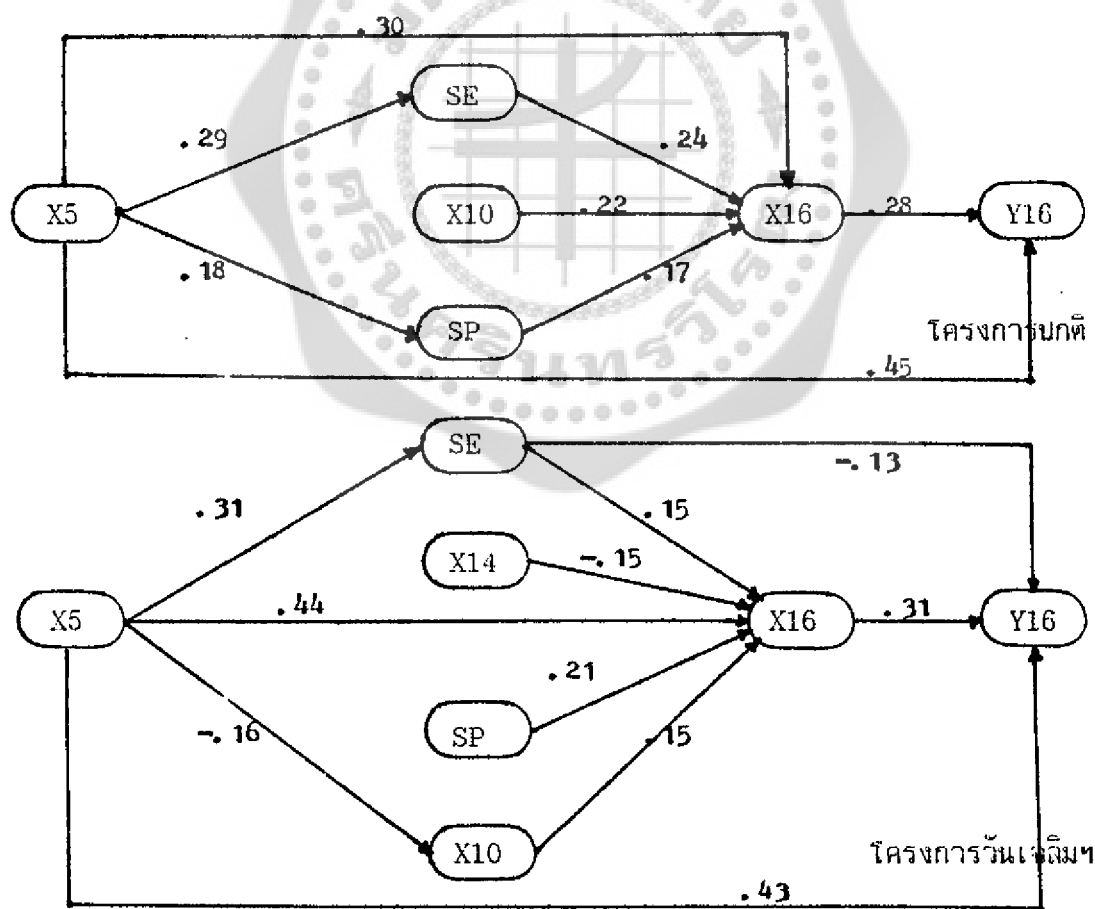
ในตาราง 35 ตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการมี

ส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนาน้ำเฉลิมพระชนมพรรษาได้ร้อยละ 39 และร้อยละ 36 ตามลำดับ และเนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงบางค่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์การถดถอยอีกครั้งหนึ่ง ใช้เฉพาะตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติเป็นตัวแปรทำนาย เพื่อจะได้แบบจำลองความสัมพันธ์ที่ดีที่สุด ผลการวิเคราะห์ครั้งที่สองนี้ปรากฏว่าตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทั้งสองโครงการมีเพียง 2 ตัวแปร คือสถานภาพทางสังคม (X5) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) ส่วนตัวแปรการประเมินตนเอง (SE) มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมเฉพาะในโครงการพัฒนาน้ำเฉลิมพระชนมพรรษาเท่านั้น ตัวแปรเหล่านี้ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมทั้งสองโครงการได้ร้อยละ 38 และร้อยละ 35 ตามลำดับ ซึ่งนับว่ามีความสามารถในการอธิบายได้สูงพอสมควร ดังรายละเอียดในตาราง 36

ตาราง 36 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของตัวแปรในทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยา ที่มีผลต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม											
	โครงการปกติ						โครงการวันเจ็ญ					
	SE	X10	SP	X14	X16	Y16	SE	X10	SP	X14	X16	Y16
X5	.29	-	.18	-	.30	.45	.31	-.16	-	-	.44	.43
SE					.24	-					.15	-.13
X10					.22	-					.15	-
SP					.17	-					.21	-
X14					-	-					-.15	-
X16						.28						.31
R	.29	-	.18	-	.59	.62	.31	.16	-	-	.59	.59
R ²	.08	-	.03	-	.35	.38	.10	.02	-	-	.34	.35
F	17.05**	-	6.38*	-	21.47**	57.65**	20.16**	4.61*	-	-	19.00**	33.39**

จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 36 จะเห็นว่าตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม (X5) มีอิทธิพลต่อแรงกดดันทางสังคม (SP) ในโครงการพัฒนาบทกวี มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม (X10) ในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา และมีอิทธิพลต่อการประเมินตนเอง (SE) ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) และพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) ทั้งสองโครงการ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลระหว่าง $-.16$ ถึง $.45$ ส่วนตัวแปรการประเมินตนเอง ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม และแรงกดดันทางสังคม มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการมีส่วนร่วมทั้งสองโครงการ ในขณะที่การคาดหวังในผลประโยชน์ มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการมีส่วนร่วม เฉพาะในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาเท่านั้น จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ที่ดีที่สุด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ทางตรงทุกค่าจากตาราง 36 ดังภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 รูปแบบอิทธิพลของตัวแปรตามทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

จากภาพประกอบ 13 พบว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Y16) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากสถานภาพทางสังคม (X5) และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม (X16) เท่ากับ .45 และ .28 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนาปกติ และได้รับอิทธิพลจากสถานภาพทางสังคม ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม และการประเมินตนเอง (SE) เท่ากับ .43, .31 และ -.13 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนานานเฉลิมพระชนมพรรษา สำหรับความตั้งใจในการมีส่วนร่วมเอง ก็ได้รับอิทธิพลทางตรงจากสถานภาพทางสังคม การประเมินตนเอง ที่สคัญต่อการมีส่วนร่วม และแรงกดดันทางสังคม เท่ากับ .30, .24, .22 และ .17 ตามลำดับสำหรับโครงการพัฒนาปกติ และเท่ากับ .44, .15, .15 และ .21 ตามลำดับ สำหรับโครงการพัฒนานานเฉลิมพระชนมพรรษา ส่วนตัวแปรการคาดหวังในผลประโยชน์ มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการมีส่วนร่วมโครงการพัฒนานานเฉลิมพระชนมพรรษา โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ -.15 นอกจากนี้ตัวแปรการประเมินตนเอง และแรงกดดันทางสังคมในโครงการพัฒนาปกติยังได้รับอิทธิพลจากสถานภาพทางสังคมเท่ากับ .29 และ .18 และตัวแปรการประเมินตนเอง และตัวแปรที่สคัญต่อการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนานานเฉลิมพระชนมพรรษาก็ได้รับอิทธิพลจากสถานภาพทางสังคมเท่ากับ .31 และ -.16 ตามลำดับ

รูปแบบ อิทธิพลตามภาพประกอบ 13 แสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมผ่านตัวแปรตามทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยา ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรเหล่านี้และเสนอผลการวิเคราะห์ในตาราง 37 และ 38

จากตาราง 37 และ 38 เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลรวม ที่มัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม พบว่าตัวแปรสถานภาพทางสังคม และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ .57 และ .25 สำหรับโครงการพัฒนาปกติ โดยแยกเป็นค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .44 และ .25 และค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .13 และ .00 ตามลำดับ และมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ .53 และ .30 สำหรับโครงการพัฒนานานเฉลิมพระชนมพรรษา โดยแยกเป็นค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .42 และ .30 และค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .11 และ .00 ตามลำดับ นอกจากนี้มีข้อน่าสังเกตว่า ตัวแปรการประเมินตนเองในโครงการพัฒนานานเฉลิมพระชนมพรรษาดังกล่าว อิทธิพลทางตรงจะมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ปรากฏว่าอิทธิพลรวมนั้นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนตัวแปรต้นคือการมีส่วนร่วม แรงกดดันทางสังคม และการคาดหวังในผลประโยชน์
นั้น มีอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมในมโนทัศน์สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทั้งสองโครงการ

ตาราง 37 ค่าอิทธิพลรวมที่ส่งผ่านตัวแปรในทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยา ไปยังพฤติกรรม
การมีส่วนร่วม

ตัวแปร	โครงการปกติ				โครงการวันเฉลิมฯ			
	q	q*	q**	อิทธิพลทางตรง	q	q*	q**	อิทธิพลทางตรง
X5	.57**	.51**	.44**	.44**	.53**	.56**	.42**	.42**
SE		.11	.05	.05		-.08	-.13	-.13
X10		.04	-.02	-.02		-.01	-.05	-.05
SP		.08	.04	.04		.12	.06	.06
X14		.04	.02	.02		-.07	-.03	-.03
X16			.25**	.25**			.30**	.30**
R	.57	.59	.62	.62	.53	.54	.60	.60
R ²	.32	.35	.39	.39	.28	.30	.36	.36
F	88.07**	19.46**	19.16**	19.16**	72.65**	15.36**	16.75**	16.75**

ตาราง 38 ค่าอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรตามทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ตัวแปร	อิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่าน			อิทธิพล	อิทธิพล	ค่าสห-	ความคลาด
	SE-X14	X16	รวม	ตรง	รวม	สัมพันธ์	เคลื่อน
โครงการปกติ							
X5	.06	.07	.13	.44**	.57**	.57	.00
SE		.06	.06	.05	.11	.28	.17
X10		.06	.06	-.02	.04	.12	.08
SP		.04	.04	.04	.08	.21	.13
X14		.02	.02	.02	.04	.14	.10
X16		-	-	.25**	.25**	.47	.22
โครงการวันเฉลิมฯ							
X5	-.03	.14	.11	.42**	.53**	.53	.00
SE		.05	.05	.13	-.08	.12	.00
X10		.04	.04	-.05	-.01	-.10	-.04
SP		.06	.06	.06	.12	.08	-.04
X14		-.04	-.04	-.03	-.07	-.01	.06
X16				.30**	.30**	.46	.16

2.4 เหตุผลของประชาชนในการมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ในการวิเคราะห์เหตุผลของการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยแยกเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอน ย่อยคือ การเสนอเหตุผลของการเข้าร่วม เหตุผลของการไม่เข้าร่วม เหตุผลของการเสนอความคิดเห็น และเหตุผลของการไม่เสนอความคิดเห็น ในแต่ละตอนจะเสนอเหตุผลจำแนกตามขั้นตอนของการพัฒนา และจำแนกตามโครงการพัฒนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.1 เหตุผลในการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนา ในการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาขั้นริเริ่มโครงการ ในโครงการพัฒนาปกติ ผู้ที่เข้าร่วมส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.35 ของผู้เข้าร่วมทั้งหมด) ให้เหตุผลของการเข้าร่วมว่าเป็นเพราะอยากรู้เรื่องการประชุมว่าจะประชุมกันในเรื่องอะไรบ้าง เหตุผลรอง ๆ ลงมาได้แก่ อยากร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน อยากรู้ข่าวสารต่าง ๆ ต้องการให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน นอกจากนี้บุคคลบางคนยังเห็นว่า การประชุมปรึกษาหารือกันเป็นประเพณีของหมู่บ้านอยู่แล้วจึงต้องเข้าร่วมประชุม ส่วนบุคคลบางคนจะให้เหตุผลว่าที่เข้าร่วมประชุมเพราะเคยเข้าประชุมเป็นความเคยชิน ถ้าไม่ได้เข้าร่วมประชุมจะรู้สึกวุ่นวายใจ บุคคลบางคนก็เข้าร่วมประชุมเพราะเกรงใจผู้นำของหมู่บ้าน ถ้าไม่เข้าประชุมผู้นำก็อาจจะถามหา และในส่วนของกลุ่มผู้นำนั้นส่วนใหญ่จะให้เหตุผลว่า การเข้าร่วมประชุมเป็นการระดมความคิดเห็นของพวกเราอยู่แล้วที่จะต้องทำตัวเป็นตัวอย่างให้แก่ชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ถ้าพวกเขาไม่เข้าประชุมกันแล้ว ก็คงไม่มีใครเข้าประชุม

ในขั้นวางแผนโครงการพัฒนาปกติ ผู้ที่เข้าร่วมโครงการให้เหตุผลการเข้าร่วมคล้ายคลึงกับเหตุผลเดิมที่เคยเข้าร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ แต่ก็มีเหตุผลที่แตกต่างจากเดิมอยู่บ้าง เช่น เข้าร่วมประชุมเพราะต้องการให้ความร่วมมือกับหมู่บ้าน ถ้าไม่เข้าร่วมประชุมชาวบ้านคนอื่น ๆ อาจจะถือว่าไม่ให้ความร่วมมือกับหมู่บ้าน บางคนก็เข้าร่วมเพราะอยากรู้ความคืบหน้าในเรื่องราวต่าง ๆ ต่อจากการประชุมริเริ่มโครงการ บางส่วนก็เข้าร่วมเพราะจะได้รู้ได้ฟังข้อเสนอหรือความคิดใหม่ ๆ ของบุคคลอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่องานพัฒนาต่อไป บุคคลบางส่วนเข้าร่วมเพราะจะได้เตรียมพร้อมในการทำงานได้อย่างถูกต้อง และบางคนถือว่าตัวเองเป็นลูกบ้าน เมื่อพ่อบ้านเรียกประชุมก็ต้องไปตามหน้าที่สำหรับเหตุผลของการเข้าร่วมประชุมขั้นวางแผน โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ส่วนใหญ่ให้เหตุผลที่คล้ายคลึงกับเหตุผลของโครงการพัฒนาปกติ เช่น เข้าประชุมเพราะอยากรู้เรื่องที่ประชุม เพราะเคยประชุมเป็นประจำ เพราะเกรงใจผู้นำหมู่บ้าน ต้องการให้เกิดความสามัคคี หรือเข้าประชุมเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การให้เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาอันเจลิมพระชนมพรรษา ก็มีเหตุผลบางส่วนที่แตกต่างไปจากโครงการพัฒนาปกติ เช่น ให้เหตุผลของการเข้าร่วมว่าเป็นเพราะรู้ว่าจะมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือการจัดงานทอดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เลยตั้งใจที่จะเข้าร่วมประชุม เป็นต้น

ในขั้นตอนการโครงการพัฒนาปกติ บุคคลที่เข้าร่วมให้เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการที่ค่อนข้างแตกต่างออกไปจากเหตุผลในการเข้าร่วมขั้นริเริ่มโครงการและขั้นวางแผนโครงการ เช่น ผู้เข้าร่วมประชุมร้อยละ 52.51 ของผู้เข้าร่วมประชุมให้เหตุผลของการเข้าร่วมว่า เพราะอยากให้บ้านเมืองเจริญ อยากให้บ้านเมืองสะอาด อยากให้บ้านเมืองพัฒนา จึงได้เข้าร่วมในการดำเนินการโครงการพัฒนาปกติ ส่วนเหตุผลรอง ๆ ลงไปอีก เช่น การพัฒนาถนนหนทางเพื่อต้อนรับงานกฐินอันเป็นประเพณีของหมู่บ้านอยู่แล้ว ที่จะต้องมีการพัฒนาในทุก ๆ ปี ดังนั้นแล้วเขาจึงเข้าร่วมในการพัฒนา บุคคลบางคนเข้าร่วมก็เพื่อต้องการให้ความร่วมมือกับบุคคลอื่น ๆ บางคนถือว่าการพัฒนาเป็นการะหน้าที่ของชาวบ้านที่จะต้องพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญรุดหน้าไม่ล้าหลัง บางคนก็ต้องการเอาใจเพื่อนบ้านหรือชาวบ้านเพราะคนอื่น ๆ ก็ร่วมในการพัฒนากันทุกคน นอกจากนี้ บางคนก็เข้าร่วมเพราะหัวหน้าคุ้มสั่งให้ทำก็เลยต้องเข้าร่วมทำ แต่เขาก็บอกว่าถึงแม้จะถูกสั่งให้ทำก็ทำด้วยความเต็มใจ ส่วนคนเหล่านี้คนเหล่านี้มักจะให้เหตุผลของการเข้าร่วมในการพัฒนาถนนครั้งนี้ว่า การสร้างถนนหนทางให้คนเดิน การสร้างสะพานให้คนข้าม และการสร้างศาลาให้คนได้พักอาศัย ถือว่าเป็นบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ พวกเขาจึงเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาครั้งนี้ สำหรับเหตุผลของการเข้าร่วมในขั้นตอนการโครงการพัฒนาอันเจลิมพระชนมพรรษานั้น เหตุผลสำคัญที่ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เสนอไว้ก็คือ ต้องการให้บ้านเมืองเจริญสวยงาม มีหนทางไปมาสะดวก เพื่อเป็นการทอดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวาระเฉลิมฉลองพระชนมายุครบ 60 พรรษา ประกอบกับกลัวว่าบุคคลอื่น ๆ จะหาหนิตีเหี้ยนจึงได้เข้าร่วมในการพัฒนา ส่วนเหตุผลรอง ๆ ลงมาก็มีต่าง ๆ นานา เช่น การเข้าร่วมการพัฒนาถือว่าเป็นประเพณีและเป็นการกระทำเพื่อสังคม เข้าร่วมการพัฒนาเพราะอยากรู้ อยากเห็นว่าจะพัฒนากันอย่างไร จะพัฒนาอะไรต่อไปบ้าง

เข้าร่วมเพื่อรักษาความสัมพันธ์ของหมู่บ้าน บางคนบอกว่าเขาพาพัฒนา ก็พัฒนาไปกับเขาตัวเองไม่มีจุดมุ่งหมายอะไร บางคนให้เหตุผลว่าการที่ผู้นำพัฒนานั้นเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ทำให้เขาพอใจมาก ดังนั้นเมื่อมีการนำการพัฒนาเขาจึงเข้าร่วมโดยไม่ลังเลใจเลย บุคคลบางคนเข้าร่วมเพราะความเกรงใจผู้นำ บางคนถือว่าเป็นการทำตามหน้าที่ของตัวเอง บางส่วนนั้นเข้าร่วมเพราะต้องการการให้งานมีคุณภาพและประสบความสำเร็จ บางคนนั้นรู้สึกว่าจะไม่สบายใจเป็นอย่างยิ่งถ้าไม่ได้เข้าร่วมในการพัฒนา และบางคนก็เข้าร่วมเพราะต้องการพัฒนาตัวเองในการรับผิดชอบงานส่วนร่วม เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว เหตุผลสำคัญที่ทำให้บุคคลเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาขั้นตอนต่างๆ นั้นก็เพราะอยากรู้ อยากเห็น เพราะต้องการให้หมู่บ้านพัฒนา และต้องการแสดงการเทิดพระเกียรติ เป็นต้น

2.4.2 เหตุผลของประชาชนในการไม่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนา ในการวิเคราะห์เหตุผลของการไม่เข้าร่วมในโครงการพัฒนาปกติขั้นริเริ่มโครงการ ผู้ไม่เข้าร่วมส่วนใหญ่ให้เหตุผลของการไม่เข้าร่วมว่าเนื่องจากติดธุระ โดยผู้ที่ติดธุระส่วนหนึ่งให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าติดไปทำงานในที่อื่น ๆ เช่น ไปแสดงหมอลำหมู่ ไปสร้างบ้านที่อื่น ไปรับจ้างที่อื่น หรือเข้าเวรยามในหน่วยงาน เป็นต้น ในกลุ่มของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นผู้หญิงให้เหตุผลของการไม่เข้าร่วมประชุมว่า การประชุมมีแต่ตอนกลางคืนไม่เหมาะสำหรับผู้หญิงที่จะเข้าร่วมด้วยตนเอง และปกติแล้วก็ไม่ค่อยมีผู้หญิงเข้าร่วมประชุม มักเว้นแต่ผู้ที่มีบ้านอยู่ใกล้ศาลากลางบ้านซึ่งเป็นสถานที่ประชุมเท่านั้น ที่สามารถเข้าร่วมประชุมได้โดยไม่จำเป็นต้องออกไปจากบ้าน นอกจากนี้ผู้ไม่เข้าประชุมยังให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า ถึงแม้ไม่เข้าประชุมเขาก็สามารถที่จะรู้ผลการประชุมได้โดยสอบถามจากบ้านเพื่อนบ้านที่เข้าประชุม และยิ่งไปกว่านั้น โดยปกติในช่วงเช้ารุ่งขึ้นหลังจากวันประชุม ทางผู้ใหญ่บ้านเองก็มักจะเปิดเครื่องกระจายเสียง กระจายข่าวผลการประชุมให้ลูกบ้านทราบแทบจะทุกครั้ง ดังนั้นพวกเขาจึงไม่เห็นความจำเป็นของการเข้าประชุม ส่วนบางคนนั้นให้เหตุผลของการไม่เข้าร่วมประชุมว่าเป็นเพราะไม่เคยเข้าร่วมประชุมเลย และบางคนเองนั้นก็ตั้งใจจะเข้าร่วมประชุมแต่ก็ไม่สามารถนอนหลับก่อนเพราะความอ่อนเพลีย

ในชั้นวางแผนโครงการพัฒนาปกติ บุคคลส่วนใหญ่จะให้เหตุผลของการไม่เข้าร่วมประชุมคล้ายคลึงกับเหตุผลในขั้นริเริ่มโครงการ แต่ก็มีส่วนหนึ่งที่ให้เหตุผลที่แตกต่างออกไป

จากเดิม เช่น เข้าร่วมประชุมไม่ได้เพราะต้องไปนอนเฝ้านาซึ่งพื้นข้าวกำลังใกล้จะออกรวง บางคนบอกว่าไม่มีเพื่อนเลยไม่ได้เข้าร่วมประชุม ส่วนใหญ่ในกลุ่มผู้หญิงนั้นจะบอกว่าไม่เข้าประชุมเพราะไม่มีเพื่อนบ้าน แต่ว่าถ้าทางหมู่บ้านจะหาพัฒนาอะไรก็จะร่วมทั้งนั้น สำหรับเหตุผลของการไม่เข้าร่วมโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ผู้ที่ไม่เข้าร่วมในโครงการค่อนข้างจะให้เหตุผลที่แตกต่างไปจากเหตุผลในโครงการพัฒนาปกติ เนื่องมาจากเป็นช่วงที่ต้องเก็บเกี่ยวข้าวในนา ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่จึงให้เหตุผลที่ใกล้เคียงกันว่า เข้าร่วมประชุมไม่ได้เพราะต้องไปนอนเฝ้าที่นาโดยเฉพาะกลุ่มที่มีนาอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน หรือแม้แต่ผู้ที่มีนาอยู่ใกล้หมู่บ้านก็เช่นกัน ส่วนใหญ่แล้วในช่วงนี้ต้องนอนเฝ้าที่นาเกือบทุกหลังคาเรือน นอกจากนี้บุคคลบางส่วนก็ให้เหตุผลว่าเข้าร่วมประชุมไม่ได้เพราะเห็นเหนื่อยจากการทำนาเกี่ยวข้าว ส่วนบางคนก็บอกว่าอยากเข้าประชุมแต่ก็กลัวว่ามีการประชุม เพราะในช่วงที่ผู้ใหญ่นานี้เกราะเรียกประชุมนั้นยังไม่กลับจากการเกี่ยวข้าว เมื่อกลับถึงบ้านก็เข้านอนเลย เป็นต้น

ในขั้นตอนการโครงการพัฒนาปกติมีบุคคลที่ไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการเพียง 9 คนเท่านั้น ซึ่งผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมพัฒนาให้เหตุผลว่า ไม่ว่างในช่วงดำเนินการต้องไปทำงานอื่น ส่วนบางคนก็บอกว่าไปไม่ไหวแก่แล้วหรือกำลังป่วยอยู่พอดี เป็นต้น ส่วนในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาก็ให้เหตุผลที่ไม่แตกต่างกันนัก เหตุผลสำคัญคือนาอยู่ไกลต้องนอนเฝ้านา บางคนต้องไปทำงานพัฒนาที่หน่วยงาน เช่นในมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว เหตุผลสำคัญที่ทำให้บุคคลไม่ได้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาก็คือ การติดธุระในงานอาชีพ ความเป็นผู้ถึงเข้าร่วมประชุมกลางคืนไม่สะดวก และไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้าประชุมเนื่องจากพร้อมที่จะทำงานตามที่หมู่บ้านต้องการอยู่แล้ว

2.4.3 เหตุผลของประชาชนในการร่วมเสนอความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจในเรื่องที่ประชุม ในการวิเคราะห์เหตุผลของประชาชนในการร่วมเสนอความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจในกระบวนการพัฒนาขึ้นริเริ่มโครงการพัฒนาปกติ ผลปรากฏว่าจากจำนวนผู้เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นหรือร่วมในการตัดสินใจจำนวน 26 คน มีอยู่ 8 คน (ร้อยละ 30.71) ที่ให้เหตุผลของการร่วมเสนอความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการริเริ่มโครงการว่าเพราะอยากให้งานประสบความสำเร็จ อยากให้งานดีขึ้น ส่วนบุคคลอื่น ๆ ก็ให้

เหตุผลแตกต่างกันไป เช่น หากการตัดสินใจเพื่อให้เรื่องยุติ เสนอความเห็นเพราะที่ประชุมขอให้แสดงความคิดเห็น สำหรับบุคคลบางคนนั้นเสนอความคิดเห็นเพราะเขาถือว่าเป็นสิทธิและหน้าที่ของเขาที่จะต้องเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุม ถึงแม้ว่าข้อเสนอของเขาจะไม่ได้รับการเห็นชอบจากบุคคลอื่น ๆ ก็ตาม แต่ในกลุ่มบุคคลที่มีอาวุโสหรือในหมู่เพื่อนบ้านเขาถือว่าเป็นภาระหน้าที่ที่เขาจะต้องรับผิดชอบในการเสนอความคิดเห็น และประมวลความคิดเห็นของที่ประชุม

ในชั้นวางแผนโครงการพัฒนาปกติ เหตุผลของการร่วมเสนอความคิดเห็นค่อนข้างมีหลากหลาย เช่น ต้องการให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต้องการที่จะเสนอความคิดเห็นให้ที่ประชุมได้รับรู้ อยากจะให้งานเรียบร้อยขึ้น อยากให้มีความสามัคคี อยากให้ที่ประชุมได้รับความคิดเห็นที่หลากหลาย เสนอความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินการจะได้สะดวก เสนอความเห็นเพราะอยากให้บ้านเมืองเป็นไปในทางที่ถูกต้องควรอยากให้รักษามันเห็นความสำคัญของหมู่บ้าน และต้องการเสนอความคิดเห็นเพื่อให้มีตัวเลือกมากขึ้น เป็นต้น ส่วนเหตุผลที่ประชาชนร่วมเสนอความคิดเห็นหรือตัดสินใจในชั้นวางแผนโครงการพัฒนามันเจ็ดมพระชนมพรรษา ก็เพราะถือว่ามันเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องเสนอความคิดเห็นเพื่อให้ได้เหตุผลที่ดีในการวางแผนงานเพื่อให้การประชุมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นการให้ความสำคัญแก่ชาวบ้านในการให้เสนอแนะเรื่องที่จะพัฒนาหมู่บ้าน ส่วนบางคนนั้นเสนอความคิดเห็นเพราะอยากเสนอ อยากพูด เท่านั้น

ในชั้นดำเนินการ โครงการพัฒนาปกติบุคคลเข้าร่วมในการทางานหรือสิ่งงานเนื่องมาจากเหตุผลสำคัญคือ ความมุ่งมั่นและสิ่งงานเพราะเป็นภาระหน้าที่ เช่น เป็นกรรมการหมู่บ้าน หัวหน้าคุ้ม รองหัวหน้าคุ้ม ฯลฯ ช่วยเสนอแนะหรือความมุ่งมั่นเพราะอยากให้บ้านเมืองเจริญ และเกิดความสามัคคีภายในหมู่บ้าน เพื่อขึ้นและร่วมกันพัฒนาเพื่อให้งานสำเร็จไปด้วยดีและมีความเรียบร้อย เพื่อให้มีการแบ่งงานกันกระทำได้อย่างเหมาะสม บุคคลบางคนเสนอแนะข้อคิดเห็นเพราะว่าการดำเนินงานไม่ถูกต้องเลยต้องช่วยเสนอแนะเนื่องจากความเป็นผู้อาวุโสซึ่งพอจะรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด ส่วนเหตุผลของการเสนอข้อคิดเห็นในโครงการพัฒนามันเจ็ดมพระชนมพรรษา ก็เพราะอยากให้บ้านเมืองเจริญสวยงามเหมือนกับเป็นวันเจ็ดมพระชนมพรรษา ส่วนบางคนถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องช่วยกันขึ้นและเพื่อความถูกต้องดีงาม เพื่อให้การกระทำสมบูรณ์ที่สุด บางคนเสนอแนะเพราะเห็นว่าการลงมือกระทำการพัฒนาในบางครั้งไม่ถูกต้องเหมาะสม จึงต้องหักห้ามเพื่อผลประ

โยชน์ของส่วนร่วม ส่วนบางคนถือว่าตัวเขามีประสบการณ์มากในการทำถนนหนทาง จึงได้เสนอแนะเพื่อให้นักพัฒนาครึ่งมีประสบการณ์ที่สุด อยากให้ได้ผลการพัฒนาที่ดี หรือบางคนก็เพียงต้องการแสดงถึงการให้ความร่วมมือกับหมู่บ้านก็เลยเสนอข้อคิดเห็นเท่าที่จะเสนอได้ ส่วนเหตุผลของบุคคลที่พาหน้าควบคุมดูแลการพัฒนานั้น ให้เหตุผลว่าเป็นภาระหน้าที่ของผู้นำอยู่แล้วที่จะต้องดูแลหมู่บ้าน เพื่อให้การดำเนินงานมีระเบียบแบบแผนเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ส่วนบางคนให้เหตุผลว่าเป็นความรับผิดชอบของตัวเองเองในการต้องชี้แนะควบคุมการทำงานของบุคคลอื่น ๆ

โดยสรุปแล้วเหตุผลในการร่วมเสนอข้อคิดเห็นนั้น เป็นเพราะภาระหน้าที่ของการเป็นผู้นำ เป็นเพราะต้องการให้ได้ผลงานที่ดีและประสบความสำเร็จ จึงได้เสนอข้อคิดเห็นในการดำเนินการพัฒนา

2.4.4 เหตุผลของประชาชนในการไม่ร่วมเสนอความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการพัฒนา

ในการวิเคราะห์เหตุผลของประชาชนในการไม่เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในกระบวนการพัฒนาขั้นเริ่มโครงการพัฒนาปกติ ส่วนใหญ่เห็นว่าการศึกษาไม่เสนอความคิดเห็นเนื่องจากว่าข้อเสนอสื่อที่บุคคลอื่น ๆ เสนอไปนั้นดีแล้ว ในระดับกลุ่มผู้นำบางคนที่ไม่ร่วมเสนอความคิดเห็นนั้นเขาให้เหตุผลว่าเป็นเพราะรู้เรื่องการประชุมมาก่อนและได้ตกลงกันในระดับกลุ่มผู้นำมาแล้วว่าจะทำอย่างไรจึงไม่จำเป็นต้องเสนอความคิดเห็น ต้องการรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้านเป็นหลัก ส่วนบุคคลบางคนให้เหตุผลว่าในหัวข้อการประชุมที่กลุ่มผู้นำเสนอมานั้นไม่มีส่วนบกพร่องเหมาะสมดีแล้วจึงไม่รู้ว่าจะเสนออะไร บางคนนั้นต้องการฟังความคิดเห็นและเหตุผลของบุคคลอื่น ๆ จึงไม่อยากจะเสนอความคิดเห็น นอกจากนั้นในระดับบุคคลที่เป็นชาวบ้านธรรมดาหรือผู้มีสถานภาพทางสังคมต่ำนั้นจะให้เหตุผลว่าตนเองเป็นผู้น้อยต้องรับฟังเฉย ๆ และโดยปกติก็ไม่เคยเสนอความคิดเห็นจึงไม่ทราบว่าอะไรจะเสนออะไร ส่วนบางคนให้เหตุผลว่าเขาไม่มีความคิดเห็น และบางคนบอกว่าอยากเสนอแต่ไม่กล้าเสนอความคิดเห็นก็มี

ในขั้นวางแผนโครงการพัฒนาปกติ เหตุผลที่ประชาชนไม่ร่วมในการเสนอความคิดเห็นนั้นใกล้เคียงกับเหตุผลเดิม เช่น เห็นว่าความคิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ ที่เสนอมาดีแล้วหรือตรงกับความคิดเห็นของตัวเองแล้วจึงไม่จำเป็นต้องเสนออีก บางคนไม่มีเรื่องจะพูดจะเสนอได้แต่ยังกลัวปฏิบัติตาม บางคนคิดว่าตัวเองยังเป็นผู้ไม่เคยเลยไม่รู้ว่า

เสนออะไร บางคนไม่กล้าเสนอกลัวคนจะว่า บางคนพูดไม่เป็นไม่กล้าพูด อยากกรอรับฟังผู้ใหญ่มากอย่างเดียว หรือบางคนก็ให้เหตุผลว่าอยากให้หมู่บ้านสามัคคีก็เลยไม่เสนอความคิดเห็น ส่วนเหตุผลของการไม่ร่วมเสนอความคิดเห็นในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษานั้น ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าพอใจข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้นำอยู่แล้ว ในบางส่วนที่ไม่เสนอความคิดเห็นเพราะถือว่าตนเองเป็นเพียงผู้ตามทางกลุ่มผู้นำจะชักชวนทำอะไรก็พร้อมที่จะทำตามทุกอย่าง จึงได้แต่ฟังการประชุมเพียงอย่างเดียว บุคคลอีกส่วนหนึ่งบอกว่าไม่มีเรื่องจะเสนอเลยได้แต่รับฟัง ในกลุ่มผู้นำบางคนที่ไม่เสนอความคิดเห็นเพราะถือว่ารู้เรื่องที่จะประชุมมาแล้วล่วงหน้าแล้ว ส่วนบุคคลที่อายุน้อยและเป็นชาวบ้านธรรมดาาก็ให้เหตุผลว่าตัวเองยังมีความคิดและประสบการณ์น้อยจึงไม่กล้าที่จะเสนอความคิดเห็นใด ๆ

ในขั้นตอนการ โครงการพัฒนามากีตั้น บุคคลที่เข้าร่วมทำงานพัฒนาตามคำสั่งเพียงอย่างเดียวโดยไม่เสนอความคิดเห็นใด ๆ นั้น เป็นเพราะเขาเห็นว่าหัวหน้าคือเป็นผู้รับผิดชอบดูแลควบคุม และสั่งงานอยู่แล้ว จึงรอปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้าคุ้มเท่านั้น บางคนก็ให้เหตุผลว่าความคิดที่คนอื่นเสนอมาถูกต้องแล้ว ส่วนบางคนบอกว่าลักษณะงานที่หานั้นเขามีประสบการณ์แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเสนอความเห็นอะไรอีก บางคนก็ถือว่าเป็นการหาความเห็นที่ ส่วนบางคนไม่อยากเสนอความเห็นเพราะเกรงว่าจะขัดใจคนอื่น ๆ ส่วนบางคนก็ให้เหตุผลว่า ต้องการให้งานเป็นแนวเดียวกันจึงไม่อยากเสนอความคิดเห็นให้วุ่นวาย และบางคนเองก็ไม่มีความเห็นใด ๆ จะเสนอ เป็นต้น สำหรับเหตุผลของการไม่ร่วมเสนอความคิดเห็นในขั้นตอนการ โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาส่วนใหญ่ก็ให้เหตุผลว่าตนเองเป็นเพียงผู้ตาม เมื่อผู้นำพาพัฒนา ก็ทำตามโดยไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเสนอความคิดเห็นใด ๆ เพราะนโยบายของผู้นำก็ได้อยู่แล้ว ส่วนบางคนเห็นว่ามีคนมากเกินไปถึงก็เลยทำอย่างเดียวก่อนเพราะมีคนเสนอความเห็นกันมากอยู่แล้ว บางคนถือว่าเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาเขาต้องการทำงานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ส่วนบุคคลบางคนก็ให้เหตุผลว่าการพัฒนาครั้งนี้มีแต่ผู้หลักผู้ใหญ่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจากหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลสวระดีทุกหมู่บ้าน ครูจากโรงเรียนสวระดีพิทยาคม และกลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน ฯลฯ ดังนั้น เขาจึงเห็นว่าปล่อยให้ผู้หลักผู้ใหญ่เขาพูดกันดีกว่าก็เลยเฉย ๆ ไว้ และบางคนก็ให้เหตุผลว่าความคิดของตัวเองไม่กว้างขวางพอ ความคิดที่คนอื่น ๆ เสนอดีแล้ว สำหรับบางคนก็ไม่เสนอความเห็นเพราะไม่กล้าเสนอ และบางคนไม่เสนอเพราะไม่รู้ว่าจะเสนออะไร เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว เหตุผลที่ประชาชนไม่ร่วมเสนอความคิดเห็นในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา
นั้นเป็นเพราะเขาเห็นว่าความคิดของกลุ่มผู้นำคืออยู่แล้ว บุคคลอื่น ๆ เสนอข้อคิดเห็นที่ดีอยู่
แล้ว ตรงกับความคิดเห็นของตัวเองแล้ว ประกอบกับความไม่กล้าที่จะเสนอความคิดเห็น
หรือบางทีก็กลัวว่าจะเสนออะไร ดังนั้นพวกเขาจึงไม่ร่วมเสนอความคิดเห็นในชั้นดำเนินการ
พัฒนานี้

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชนบทแนวใหม่ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาชนบทแนวใหม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนามีความสำคัญ 6 ประการ คือ 1) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและเป็นสิทธิมนุษยชน 2) ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในแง่ต่าง ๆ เช่น ช่วยให้กลุ่มที่เสียเปรียบในสังคมได้หลุดพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ ช่วยให้รัฐบาลสามารถระดมทรัพยากรในท้องถิ่น ช่วยกระจายรายได้ สินค้า และการบริการ และช่วยสนองความต้องการทางจิตวิทยาของประชาชน 3) ช่วยหนุนส่งให้ประชาชนมีพลังต่อสู้รบกกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ในสังคม 4) นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง 5) เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการยอมรับ และการใช้ความคิดใหม่ วิธีการใหม่ หรือนวัตกรรมบางอย่าง และ 6) ทำให้ประชาชนสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ และช่วยให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งนวัตกรรมที่เหมาะสมกับปัญหาของชุมชน ได้มากกว่าการให้บุคคลภายนอกเข้ามาช่วยแก้ปัญหา ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาชนบทแนวใหม่ที่วางยุทธศาสตร์การพัฒนาอยู่ที่การมีส่วนร่วมของประชาชนบรรลุผลได้ในเชิงปฏิบัติ จำเป็นจะต้องมีการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจกับสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการวัดการมีส่วนร่วมจะต้องทำอย่างครอบคลุมทุกด้าน นอกจากนี้การจะทำความเข้าใจต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจน ก็ต้องใช้กรอบความคิดเชิงทฤษฎีจากหลายสาขาวิชามาร่วมกันอธิบายพฤติกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา โดยทำการวัดการมีส่วนร่วม จำแนกตามมิติของขั้นตอนของการพัฒนามิติของการมีส่วนร่วมเชิงปริมาณ มิติระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และมิติของประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม และเพื่อให้การอธิบายสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทำได้อย่างรัดกุม ผู้วิจัยจึงใช้กรอบความคิดเชิงทฤษฎีจากสาขาวิชาจิตวิทยาสังคม และสาขาวิชาสังคมวิทยา

จุลภาค ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของพีชเบนและอิจเซน รูปแบบการทํานายพฤติกรรมของลิสก้า ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟส汀เจอร์ และทฤษฎีบริวารตนิยมของโยแมนล์ มาร่วมกันอธิบายสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โดยใช้ตัวแปรที่ได้จากการปริทัศน์งานวิจัยมาร่วมอธิบายด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมุ่งใช้วิธีการวิจัยแบบภาคสนามทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งและมีความเที่ยงตรงสูง โดยทำการศึกษารายกรณีการมีส่วนร่วมของประชาชน หมู่บ้านโนนคุ้ม หมู่ที่ 5 ตำบลสวาทะดี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา โครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยบูรณาการทฤษฎีและหลักการทางจิตวิทยาสังคมและสังคมวิทยาจุลภาค เพื่อสร้างตัวแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยภาคสนามที่เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะหมู่บ้านโนนคุ้ม ตำบลสวาทะดี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากวิธีการเลือกสองขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการเลือกหมู่บ้าน โดยใช้วิธีการเลือกอย่างเจาะจงโดยพิจารณาที่ขนาดของหมู่บ้าน สภาพเศรษฐกิจและสังคม สภาพแวดล้อมเชิงกายภาพ และสภาพการพัฒนา โดยที่สภาพต่าง ๆ ข้างต้นจะต้องอยู่ในระดับปานกลางตามลักษณะของหมู่บ้านชนบทส่วนใหญ่ นอกจากนี้ในรอบนี้ที่ผ่านมาจะต้องมีการดำเนินโครงการพัฒนามาแล้ว และในช่วงที่จะทำการวิจัยก็จะต้องมีการดำเนินโครงการพัฒนาอีกด้วย ขั้นตอนที่สองเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างระดับบุคคล ผู้วิจัยเลือกจากบุคคลที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้าน ได้หัวหน้าครัวเรือนจำนวน 188 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ชั้น 2 ชุด และแบบสังเกตพฤติกรรม 1 ชุด แบบสัมภาษณ์ทั้งสองชุดใช้สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ชุดแรก สัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ แรงกดดันจากกลุ่มเครือญาติ แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน การประเมินความคิดเห็น การประเมินความสามารถ ประสบการณ์เดิม การคาดหวังในผลประโยชน์ และปริมาณการรับสาร ชุดที่สอง สัมภาษณ์เกี่ยวกับปริมาณการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งเหตุผลของการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในชั้นตอนต่าง ๆ ตลอดจนเหตุผลของการเสนอความคิดเห็นหรือไม่เสนอความคิดเห็นในการเข้าร่วมนั้น ๆ ส่วนแบบสังเกตพฤติกรรม เป็นแบบที่ผู้วิจัยใช้บันทึกพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของกลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณการมีส่วนร่วม และระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมในชั้นตอนต่าง ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยผู้วิจัยและพนักงานสัมภาษณ์ได้ร่วมกันดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็น 3 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล และข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 ก่อนจะมีการดำเนินโครงการพัฒนา ช่วงที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาในช่วงระยะเวลาที่มีการดำเนินโครงการทุกชั้นตอนโดยใช้วิธีการสังเกต การบันทึกภาพและการบันทึกเสียง และช่วงที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเพิ่มเติม พร้อมทั้งเหตุผลของการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการพัฒนา ภายหลังการดำเนินโครงการพัฒนาเสร็จสิ้นทุกชั้นตอนแล้ว โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยและพนักงานสัมภาษณ์อีกสองคนใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 2 เดือน โดยเข้าไปพักอาศัยอยู่ภายในหมู่บ้านตลอดช่วงระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูล อย่างไรก็ตามในการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงที่ 1 ในโครงการพัฒนาปกตินี้ผู้วิจัยได้ใช้พนักงานสัมภาษณ์เพิ่มเติมอีกจำนวน 14 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSX สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปร วิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม จำแนกตามคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม และวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลของการมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่นำเสนอต่อไปนี้ เป็นผลการวิจัยซึ่งมีข้อจำกัด เนื่องจากลักษณะของตัวแปรตามคือ พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม มีมิติของพฤติกรรมไม่ครบถ้วนทั้ง 5 ขั้นตอน ตามแนวคิดเชิงทฤษฎีที่นำเสนอไว้ในตอนต้น กล่าวคือ โครงการพัฒนาที่เลือกศึกษาในครั้งนี้มีพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาที่สามารถวัดได้เพียง 3 ขั้นตอน เท่านั้น คือ ขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผนโครงการ และขั้นตอนดำเนินโครงการ ยิ่งขาดมิติของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาขั้นรับผลโครงการ และขั้นประเมินผลโครงการ ดังนั้นการนำผลสรุปของการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของลักษณะโครงการพัฒนาดังกล่าวด้วย ประเด็นสำคัญที่ได้จากผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา

ผลการวิเคราะห์สภาพพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาสรุปได้ดังนี้

1.1 ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมใน ขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผนโครงการ และขั้นตอนดำเนินการ ด้วยปริมาณ ระดับความเข้ม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.2 ความแตกต่างในสภาพพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม ขึ้นอยู่กับความแตกต่าง

ในคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับเพศ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคมและสถานภาพทางการศึกษา

2. ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยากับการอธิบายสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

2.1 ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ สถานภาพทางสังคม และเพศ

2.2 ตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ของฟิชเบิน และอัจเจน ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทั้งสองโครงการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ส่วนแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ และทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบาย เฉพาะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาตามลำดับ

2.3 ตัวแปรตามรูปแบบการทำนายพฤติกรรมของ ลิสก้า ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ สถานภาพทางสังคม และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม

2.4 ตัวแปรตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของ เฟสคิงเจอร์ที่ สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ การประเมินความสามารถ ส่วนการประเมินความคิดเห็น มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายเฉพาะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

2.5 ตัวแปรตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ของไฮแมนส์ และตัวแปรทางสังคมอื่น ๆ ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ประสิทธิภาพเดิม และปริมาณการรับสาร

2.6 ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ที่สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในแต่ละโครงการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สถานภาพทางสังคม ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพเดิม สำหรับโครงการพัฒนาปกติ และสถานภาพทางสังคม ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพเดิม และการประเมินความคิดเห็น สำหรับโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

2.7 ตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยา ที่สามารถร่วมกันอธิบายภาพรวมของ

พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สถานภาพทางสังคม ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม และประสบการณ์เดิม

ทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยาแต่ละทฤษฎีสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ทุกทฤษฎี แต่เมื่อนำทฤษฎีเหล่านั้นมารวมกันตัวแปรทางจิตวิทยาอธิบายความแปรปรวนได้สูงกว่าตัวแปรทางสังคมวิทยาเล็กน้อย

3. อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม – จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

3.1 พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ประสบการณ์เดิม และสถานภาพทางสังคม ส่วนความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากประสบการณ์เดิม การประเมินความคิดเห็น หัสนคติต่อการมีส่วนร่วม แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย เศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคม โดยที่ประสบการณ์เดิม การประเมินความคิดเห็น หัสนคติต่อการมีส่วนร่วม และแรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลบางตัวแปร เช่น เพศ อายุ สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคมอีกต่อหนึ่ง ส่วนการคำนวณค่าอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมนั้น ปรากฏว่าสถานภาพทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงค่อนข้างสูงและอิทธิพลทางอ้อมค่อนข้างต่ำ ส่วนความตั้งใจในการมีส่วนร่วม และประสบการณ์เดิม มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนานกตึ ได้รับอิทธิพลโดยตรงจาก ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ประสบการณ์เดิม และสถานภาพทางสังคม สำหรับความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ก็ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากประสบการณ์เดิม การประเมินความคิดเห็น หัสนคติต่อการมีส่วนร่วม แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย และสถานภาพทางสังคม โดยที่ประสบการณ์เดิม การประเมินความคิดเห็น และแรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย ก็ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลบางตัวแปร เช่น เพศ อายุ และสถานภาพทางสังคมอีกต่อหนึ่ง ส่วนการคำนวณค่าอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมนั้นปรากฏว่า สถานภาพทางสังคม ประสบการณ์เดิม และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ได้รับอิทธิพลโดยตรงจาก ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพเดิม การประเมินความคิดเห็น และสถานภาพทางสังคม โดยที่ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมเองได้รับอิทธิพลโดยตรงจากสถานภาพทางสังคมอีกต่อหนึ่ง ส่วนการคำนวณค่าอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมนั้นปรากฏว่า สถานภาพทางสังคม ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพเดิม และการประเมินความคิดเห็น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 อิทธิพลทางตรงและทางอ้อม ของตัวแปรในทฤษฎีทางสังคม-จิตวิทยา บางตัวแปรที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม พบว่า เมื่อเลือกใช้ตัวแปรในทฤษฎีการกระทำ ด้วยเหตุผลของพิชเบนและอิจเรน ร่วมกับตัวแปรในรูปแบบการทนายพฤติกรรมของลิสก้า จะพบว่าพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้รับอิทธิพลโดยตรงจากสถานภาพทางสังคม และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ซึ่งความตั้งใจในการมีส่วนร่วมนั้นนอกจากจะได้รับอิทธิพลโดยตรงจากสถานภาพทางสังคมแล้ว ยังได้รับอิทธิพลโดยตรงจากทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม และแรงกดดันทางสังคมอีกด้วย ในขณะที่แรงกดดันทางสังคมในโครงการพัฒนาปกติ และทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาก็ได้รับอิทธิพลจากสถานภาพทางสังคมอีกต่อหนึ่ง ส่วนการคำนวณค่าอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมนั้นปรากฏว่า สถานภาพทางสังคม และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 เมื่อเพิ่มตัวแปรจากทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม ของเฟสติงเจอร์ และตัวแปรจากทฤษฎีปรัวรรคนิยมของโยแมนส์ เข้ามาไปในรูปแบบอิทธิพล ปรากฏว่าตัวแปรจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของพิชเบนและอิจเรน และตัวแปรจากรูปแบบการทนายพฤติกรรมของลิสก้ายังมีอิทธิพลต่อตัวแปรต่าง ๆ ในลักษณะเดิม สำหรับตัวแปรจากทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม คือการประเมินตนเองนั้น ปรากฏว่านอกจากจะได้รับอิทธิพลจากสถานภาพทางสังคมแล้ว ยังส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจในการมีส่วนร่วม และส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาอีกด้วย ส่วนตัวแปรจากทฤษฎีปรัวรรคนิยม คือการคาดหวังในผลประโยชน์ ส่งผลต่อความตั้งใจในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษาเท่านั้น ในการคำนวณค่าอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม ปรากฏว่า สถานภาพทางสังคม และ

ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. เหตุผลของประชาชนในการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

4.1 ประชาชนที่เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา ให้เหตุผลสำคัญของการเข้าร่วมคือ ต้องการรู้เห็นในเรื่องที่จะประชุม ต้องการให้หมู่บ้านพัฒนา และต้องการแสดงการเทอดพระเกียรติ เป็นต้น

4.2 ประชาชนที่ไม่เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา ให้เหตุผลสำคัญของการไม่เข้าร่วมว่า ติดธุระในงานอาชีพ เพราะเป็นผู้ถึงเข้าร่วมประชุมกลางคืนไม่ได้ และไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้าประชุม เนื่องจากพร้อมที่จะทำตามคำสั่งของผู้นำอยู่แล้ว เป็นต้น

4.3 ประชาชนที่เข้าร่วมเสนอความคิดเห็น ให้เหตุผลสำคัญของการร่วมเสนอว่า พวกเขาเสนอความคิดเห็นเนื่องจากภาระหน้าที่แห่งการเป็นผู้นำภายในหมู่บ้าน และเสนอเพราะต้องการให้โครงการที่กระทำประสบผลสำเร็จ เป็นต้น

4.4 ประชาชนที่เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา แต่ไม่เสนอความคิดเห็นใด ๆ ได้ให้เหตุผลสำคัญของการไม่ร่วมเสนอไว้ว่า ผู้นำหากต้องอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องเสนอความคิดเห็น ความคิดเห็นที่คนอื่น ๆ เสนอนั้นดีแล้วหรือตรงกับความคิดของตนแล้วไม่มีความกล้าพอที่จะเสนอความคิดเห็น และบางทีก็ไม่ทราบว่าจะเสนออะไร เป็นต้น

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่สรุปข้างต้นสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผนโครงการ และขั้นตอนการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในมิติเชิงปริมาณของการมีส่วนร่วม ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นว่าผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน

การวิจัยที่^{๕๕}ตั้งไว้ว่า ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา^{๕๖}ขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยปริมาณ ความเข้ม และประสิทธิภาพที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าการวิจัยครั้งนี้มุ่งวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่ค่อนข้างจะละเอียด และครอบคลุมลักษณะของการมีส่วนร่วมเกือบจะทุกมิติ จึงทำให้ได้ผลการวิจัยที่แตกต่างจากผลการวิจัยของสุรัสวดี หุ่นยนต์ (2528) และการวิจัยของจ่ออัน วุฒิกรรมรักษา (2526) ซึ่งใช้วิธีการวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมจากการเคยหรือไม่เคยกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยวิธีการที่คล้ายคลึงกับบุคคลทั้งสองก็พบว่า ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา^{๕๗}เริ่มโครงการ ขึ้นวางแผนโครงการ และ ขึ้นดำเนินโครงการด้วยปริมาณเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 48.8 ร้อยละ 44.4 และ ร้อยละ 94.7 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนโครงการมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของจ่ออัน วุฒิกรรมรักษา (2526) ที่พบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา^{๕๘}ดำเนินการมากที่สุด นอกจากนี้จะเห็นว่าผลการวิจัยครั้งนี้ไม่พบการมีส่วนร่วมในขั้นตอนประเมินผลเลย ซึ่งผลดังกล่าวก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุรัสวดี หุ่นยนต์ (2528) ที่พบว่าประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนขั้นตอนประเมินผลเลย จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นอาจอธิบายได้ว่าความแตกต่างของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับวิธีการวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ถ้าวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมอย่างละเอียดครอบคลุมพฤติกรรมทุกด้านทุกมิติจะไม่พบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ แตกต่างกัน แต่ถ้าวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเพียงบางด้านหรือวัดโดยคร่าว ๆ ก็อาจจะพบว่ามี^{๕๙}ความแตกต่างในพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอน

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ความแตกต่างในสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วม^{๖๐}ขึ้นอยู่กับความแตกต่างในตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ เพศ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และสถานภาพทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่าผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของลิสก้า (Liska, 1984) ที่เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมของบุคคลเป็นทรัพยากร (resources) หรือทักษะที่จำเป็นสำหรับการกระทำพฤติกรรม และจะก่อให้เกิดโอกาส (opportunities) ให้บุคคลได้กระทำพฤติกรรม นอกจากนี้การค้นพบครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุคคลอื่น ๆ อีกหลายคนที่ว่า เพศ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และสถานภาพทาง

การศึกษา ของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Whang, 1981 : 94-95 ; Kuntavong, 1985 ; Kanchanachitra, 1976 ; สุรัสวดี หุ่นยนต์, 2528 ; อนุภาพ ถิรลาภ, 2528 ; ชินชัย ชี้เจริญ, 2528 ; วัชรพล ชันธไชยและคนอื่น ๆ, 2529 และอุบลวรรณ สืบมูล, 2529) ผลการวิจัยข้างต้นอาจอธิบายจำแนกตัวแปรได้ดังต่อไปนี้

เพศกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าบุคคลที่เป็นเพศชายเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา มากกว่าบุคคลที่เป็นเพศหญิง ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุคคลอีกหลาย ๆ คน ดังที่กล่าวแล้ว สภาพดังกล่าวอาจจะอธิบายได้ว่าเนื่องจากการดำเนินโครงการพัฒนาขึ้นวี เริ่มโครงการและขึ้นวางแผนโครงการ มักจะดำเนินการในช่วงเวลากลางวัน จึงทำให้บุคคลที่เป็นเพศหญิงไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ ยกเว้นบุคคลที่มีบ้านอยู่ใกล้ศาลากลางบ้านซึ่งเป็นสถานที่ประชุมเท่านั้น ดังเหตุผลของการไม่เข้าร่วมโครงการซึ่งบุคคลที่เป็นเพศหญิงให้เหตุผลไว้ ส่วนในขั้นตอนการดำเนินการลักษณะของกิจกรรมที่ดำเนินการทั้งในโครงการพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนามุ่งเสริมพระชนมพรรษา เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานมากคือการขุดถนนยกร่อง เพื่อปรับปรุงสภาพของถนน ซึ่งโดยปกติแล้วในหมู่บ้านชนบทของไทยโดยทั่วไปนั้น เพศชายมักจะเป็นผู้ทำกระทำการเหล่านี้อยู่แล้ว ดังนั้นจะเห็นว่าการที่ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าเพศชายเข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง ก็เนื่องมาจากลักษณะกิจกรรม และช่วงเวลาของการดำเนินโครงการพัฒนา นั่น ๆ เป็นสำคัญ

อายุกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่พบว่าตัวแปรอายุก่อให้เกิดความแตกต่างในพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของบุคคลอื่น ๆ เช่น กรมการพัฒนารัฐบาล (2519 : 60 - 69) วัชรพล ชันธไชยและคนอื่น ๆ (2529 : 26-35) เทียบ ศรีสง่า (2528) อุบลวรรณ สืบมูล (2529) และถนัด ม่วงมณี (2526) เป็นต้น ที่พบว่าตัวแปรอายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้ก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของซัลลี จงสีมพันธ์ (2527) ที่พบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองเพียงบางด้านเท่านั้น

ขนาดของครอบครัวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าบุคคลที่อยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่อยู่ในครอบครัว

ขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลิสก้า (Liska. 1984) ที่เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมของบุคคลจะเป็นทรัพยากร (resources) และโอกาส (opportunities) ให้บุคคลกระทำพฤติกรรมได้ ซึ่งในกรณีนี้จะเห็นว่าปริมาณคนในครอบครัวนั้นเป็นทั้งทรัพยากรแรงงานที่ทำให้ครอบครัวใหญ่ สามารถเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาได้มากกว่าครอบครัวขนาดเล็ก และก็ยังเป็นตัวที่ก่อให้เกิดโอกาสแก่บุคคลในครอบครัวนั้น ๆ ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างดี

สถานภาพทางเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อี้น-จุง หวัง (whang. 1981 : 10 - 11) ในเกาหลีใต้ที่พบว่าคนที่เป็นเจ้าของที่ดินและทรัพย์สินในการผลิตอื่น ๆ เองมีแนวโน้มที่จะมีระดับการมีส่วนร่วมสูง ส่วนฮิลแมน (ดีเรก ฤกษ์ทราย. 2522 : 71 ; อ้างอิงมาจาก Hilman. 1974 : 264) และลิปเซต (Fagence. 1977 : 29 ; citing Lipset. 1960) ก็พบผลเหมือนกันว่าสภาพเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ผลการวิจัยในประเทศไทยของบุคคลหลายคน เช่น จุฑา กล่อมขุ่ม และสุนทร โคตรบรรเทา (2527) ธนัค ม่วงมณี (2526) บังอร ฤทธิศักดิ์ (2528) อารยา วัฒนกิจ (2526) และจ่ออัน วุฒิกรรมรักษา (2526) เป็นต้น ก็ได้เคยเห็นสอดคล้องกันว่า บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีรายได้สูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ ผลข้างต้นนี้อาจอธิบายด้วยแนวคิดของลิสก้า (Liska. 1984) ได้ว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีนั้นมีทรัพยากรและมีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า เพราะไม่ต้องกังวลกับการหางานเลี้ยงชีพเป็นรายวันมากนัก

สถานภาพทางสังคมกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ สอดคล้องกับผลการวิจัยของจ่ออัน วุฒิกรรมรักษา (2526) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุคคลอีกหลายคนที่ยืนยันว่าส่วนใหญ่ขององค์กรต่าง ๆ ที่มีความร่วมมือร่วมใจในการทำงานมักจะเป็นชนชั้นกลางมากกว่าชนชั้นล่าง (ดีเรก ฤกษ์ทราย. 2522 : 71) ผลดังกล่าวข้างต้นนี้อาจอธิบายด้วยแนวคิดของลิสก้า (Liska. 1984) ได้ว่า สถานภาพทางสังคมของบุคคล เป็นตัวแปรที่ก่อให้เกิดโอกาสแก่บุคคลในการที่จะสามารถเข้ามามีส่วน

ว่าหรือไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูงนั้นโดยภารกิจหน้าที่แล้วจะต้องเป็นผู้นำคนอื่น ๆ ดำเนินโครงการพัฒนาอยู่แล้ว ดังเหตุผลของการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของบุคคลเหล่านี้ ที่ให้เหตุผลว่า เพราะภารกิจการเป็นผู้นำ

สถานภาพทางการศึกษากับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางการศึกษาสูง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางการศึกษาต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของลิปเซท (Fagence, 1977 : 29 ; citing Lipset, 1960 : 175) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรมการพัฒนาชุมชน (2529) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการค้นพบในเกาหลีที่พบว่า ขนาดของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในชุมชนแออัด อุนดง จะขึ้นอยู่กับระดับของการศึกษา และยังประชาชนในชุมชนได้รับการศึกษาสูงขึ้นเพียงใด การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชนก็ดูเหมือนว่าจะยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น (Whang, 1980 : 10-11) สำหรับโบมอล โกส (Chosh, 1979 : 173) ก็ให้ความเห็นไว้ในทำนองเดียวกันว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาจะมีประสิทธิผลได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีทักษะ ความรู้ ความตระหนัก แรงจูงใจ ซึ่งปัจจัยหลักต้นที่อยู่เบื้องหลังลักษณะเหล่านี้ก็คือ การเรียนรู้ในทุกรูปแบบ เช่น การศึกษา การฝึกอบรม ประสบการณ์ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ (formal) นอกกระบบ (nonformal) หรือแบบปกติวิสัย (informal) ก็ตาม

2. ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยากับการอธิบายสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

2.1 การอธิบายสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล ผลการวิจัยปรากฏว่าตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล 6 ตัวแปรคือ เพศ อายุ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และสถานภาพทางการศึกษา สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับการอธิบายก็คือ สถานภาพทางสังคม และเพศ ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรทั้งสองนี้เป็นตัวแปรคุณลักษณะสำคัญที่จะใช้ในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม เพราะสภาพสังคมภายในหมู่บ้านโดยทั่วไปนั้น ผู้นำในการพัฒนามักจะเป็นผู้นำของหมู่บ้านหรือบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็มักจะเป็นผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ ดังเหตุผลที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น

2.2 การอธิบายพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมด้วยทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล

ผลการวิจัยปรากฏว่าตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ซึ่งได้แก่ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่าตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายก็มีเพียงตัวแปรเดียวคือ ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ส่วนแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ และทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม มีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะการอธิบายพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติและโครงการพัฒนานานเฉลิมพระชนมพรรษาลำดับ ผลการวิจัยที่ได้ค่อนข้างสอดคล้องใกล้เคียงกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ของฟิชเบินและอัจเซน (Ajzen and Fishbein. 1980) ที่เห็นว่าพฤติกรรมส่วนมากของบุคคลนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมเจตนาของบุคคล ดังนั้นเขาจึงถือว่าเจตนาเชิงพฤติกรรมหรือความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคลจึงเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ (Albretch and others. 1980 : 219) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยนี้ก็ขัดแย้งกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลอยู่ส่วนหนึ่งในแง่ที่ว่า ตามทฤษฎีนี้มองว่าทัศนคติต่อพฤติกรรมและทัศนคติทางจิตวิสัยหรือแรงกดดันทางสังคมนี้ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรม แต่จะส่งผลผ่านความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม แต่ผลการวิจัยครั้งนี้กลับพบว่า แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติ และทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม ก็มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนานานเฉลิมพระชนมพรรษา ผลที่ขัดแย้งกับทฤษฎีข้างต้นอาจอธิบายด้วยแนวคิดของลิสก้า (Liska. 1984) ซึ่งได้แย้งทฤษฎีของฟิชเบินและอัจเซนไว้ว่ากรณีเดียวกันนี้ว่า พฤติกรรมบางอย่างอาจไม่ใช่เป็นพฤติกรรมที่ตั้งใจกระทำ (volitional behavior) เสมอไป ดังนั้นทัศนคติต่อพฤติกรรม และแรงกดดันทางสังคมจึงอาจจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมได้เช่นกัน ผลการวิจัยของบุคคลอื่น ๆ เช่น คาร์เพนเตอร์และเฟลชแมน (Carpenter and Fleishman. 1987 : 79 -105) เดวิส (Davis. 1985 : 89 - 93) โทเนตโตและบินิค (Toneatto and Binik. 1987 : 593 - 603) และคัทซ์ (Katz. 1983 : 149 - 155) ก็พบผลเช่นเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ว่าตัวแปรทัศนคติต่อพฤติกรรม และแรงกดดันทางสังคมนั้น สามารถส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมได้เช่นเดียวกัน

2.3 การอธิบายพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมด้วยรูปแบบการหาคำพยากรณ์ของ

ลิสก้านั้นปรากฏว่า ตัวแปรในรูปแบบนี้ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นตัวแปรโครงสร้างทางสังคมของบุคคลที่จะเป็นทรัพยากร และเป็นโอกาสให้บุคคลได้กระทำพฤติกรรม และตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชเบินและอจเซนนั้น สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง และตัวแปรสำคัญที่อธิบายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ สถานภาพทางสังคมและความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ซึ่งผลดังกล่าวก็สอดคล้องกับแนวคิดของลิสก้า (Liska, 1984) ที่เห็นว่าตัวแปรโครงสร้างทางสังคมของบุคคลส่งผลต่อพฤติกรรมโดยตรง นอกเหนือจากส่งผลผ่านความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมแล้ว มิใช่เป็นการส่งผลผ่านความตั้งใจในการมีส่วนร่วมเพียงอย่างเดียว ดังแนวคิดของฟิชเบินและอจเซน (Ajzen and Fishbein, 1980) นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของโทเนโทและบีนิก (Toneatto and Binik, 1987 : 593 - 603) ที่พบว่าเมื่อเพิ่มตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลเข้าไปในตัวแปรตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลนั้น ตัวแปรทั้งสองชุดสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 การอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ด้วยทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ตัวแปรในทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟสติ้งเจอร์ ซึ่งได้แก่การประเมินความคิดเห็นและการประเมินความสามารถ สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟสติ้งเจอร์ (Shaw and Costanzo, 1970 - 277 ; citing Festinger, 1950, 1954) ที่เห็นว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากความต้องการที่จะประเมินเปรียบเทียบความสามารถของตนว่าเหมาะสมหรือไม่ และเกิดจากการประเมินเปรียบเทียบความคิดเห็นของตนเองว่าถูกต้องหรือไม่ ซึ่งเมื่อนำทฤษฎีนี้มาอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมจะเห็นว่า บุคคลที่ประเมินความสามารถของตนเองว่ามีความสามารถสูงนั้นจะเป็นบุคคลที่ประเมินว่าเขามีความสามารถเหมาะสมที่จะกระทำกิจกรรมการพัฒนา ส่วนบุคคลที่ประเมินความคิดเห็นของตนเองไม่แตกต่างจากชาวบ้านนั้นจะเป็นบุคคลที่ประเมินว่าความคิดเห็นของเขาถูกต้อง ดังนั้นบุคคลที่เห็นว่าตนเองมีความสามารถเหมาะสมและมีความคิดเห็นถูกต้อง จึงเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสูงกว่าบุคคลอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อควบคุมการอธิบายด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล ผลปรากฏว่าตัวแปรตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าถ้าจะใช้ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลมาอธิบายเหตุการณ์การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาก็อาจไม่จำเป็นต้องใช้ตัวแปรตามทฤษฎีนี้ เพราะไม่ช่วยเพิ่มอำนาจการอธิบายได้มากนัก แต่ถ้าจะใช้เฉพาะตัวแปรจากทฤษฎีนี้มาอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมก็มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายได้พอสมควร

2.5 การอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยทฤษฎีปฏิวัตินิยม และตัวแปรทางสังคม ผลปรากฏว่าตัวแปรในทฤษฎีนี้คือ การคาดหวังในผลประโยชน์ และตัวแปรอื่น ๆ คือ ประสิทธิภาพเดิม และปริมาณการรับสาร สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามตัวแปรในทฤษฎีปฏิวัตินิยมเองก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบาย แต่เมื่อแยกพิจารณาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการคาดหวังในผลประโยชน์กับตัวแปรพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติ ผลปรากฏว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .14$) เป็นไปตามทฤษฎีปฏิวัตินิยมของโฮมม (Martindale, 1981 : 314 ; Turner, 1978 : 227 - 229) ที่เห็นว่าการศึกษาบุคคลมองเห็นคุณค่าของผลตอบแทนที่จะได้รับและการมองเห็นความเป็นไปได้ที่จะได้รับผลตอบแทนนั้นจะทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมขึ้น เพื่อตอบสนองต่อผลตอบแทนที่จะได้รับ นอกจากนี้ก็ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยในประเทศจีน (Ng, 1985 : 118 - 119) ที่พบว่า การรับรู้รางวัลและผลตอบแทนที่จะได้รับเป็นเงื่อนไขสำคัญในการระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ส่วนผลการวิจัยของอิน-จุง หวัง (Whang, 1981 : 94 - 99) สุรพล กาญจนะจิตร (Kanchanachitra, 1976) และอนุภาพ ถิรลาภ (2528) ก็พบผลในทำนองเดียวกันว่า การคาดหวังในผลประโยชน์ตอบแทน เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการคาดหวังในผลประโยชน์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาปกติแต่ในโครงการพัฒนาด้านเฉลิมพระชนมพรรษากลับไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว ผลที่เกิดขึ้นอาจอธิบายได้ว่า เนื่องมาจากเป้าหมายของกิจกรรมต่างกัน คือ โครงการพัฒนาดังนั้นมีเป้าหมายอยู่ที่การต้อนรับงานกรีน ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของหมู่บ้าน ดังนั้นผลประโยชน์ที่บุคคลคาดว่าจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการก็คือ ได้รับบุญกุศลสูง บุคคลจึงเข้าร่วมโครงการ ในขณะที่โครงการพัฒนาด้านเฉลิมพระชนมพรรษานั้นมีเป้าหมายอยู่ที่การแสดงความจงรักภักดีโดยไม่หวังผลตอบแทน จึงไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโครงการนี้ ในส่วนของตัวแปรประสิทธิภาพเดิมและ

ปริมาณการรับสารที่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของสหรัฐอเมริกา (American Public Health Association. 1983 : 35 - 38) ที่ชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์ดั้งเดิมของชุมชนในการจัดองค์การและการจัดการทรัพยากร เป็นเครื่องช่วยให้การมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยของพัชรพล ชันธไชย และคนอื่น ๆ (2529 : 26 - 36) และการวิจัยของอารยา วัฒนกิจ (2526) ก็พบผลในทำนองเดียวกัน สำหรับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการรับสารนั้น สุรพล กาญจนะจิตรา (Kanchanachitra. 1976) พัทธพล ชันธไชยและคนอื่น ๆ (2529 : 26 - 35) อนุภาพ ถิรลาภ (2528) อารยา วัฒนกิจ (2526) และอาสาฬห์ เกษทรัพย์ (2525) ก็พบผลเช่นเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ อย่างไรก็ตามเมื่อความคลุมเครือในการอธิบายด้วยตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลแล้วจะเห็นว่า ตัวแปรประสบการณ์เดิมยังมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรนี้เป็นตัวแปรสำคัญในการใช้อธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายเฉพาะกลุ่มหรือมีส่วนร่วมกับตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลก็ตาม

2.6 การอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้วยตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา ผลปรากฏว่าเมื่อใช้ตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยามาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของร่วมกัน โดยไม่ใช้ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลนั้น ตัวแปรเหล่านี้สามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ตัวแปรสำคัญที่มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายก็มีเพียงสองตัวแปรเท่านั้นคือ ความตั้งใจในการมีส่วนร่วมและประสบการณ์เดิม ส่วนการประเมินความคิดเห็นนั้นมีนัยสำคัญเฉพาะการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา ผลดังกล่าวอธิบายได้ว่าตัวแปรในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชเบินและอิจเซน (Ajzen and Fishbein. 1980) เป็นตัวแปรสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วม และถ้าจะพิจารณาว่าประสบการณ์เดิมของบุคคล เป็นทรัพยากรสำคัญของบุคคลที่จะทำให้คนเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาตามแนวคิดของลิสก้า (Liska. 1984) ก็จะเห็นว่าการใช้ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชเบินและอิจเซน ควบคู่กับรูปแบบการหาคำพยากรณ์พฤติกรรมของลิสก้าสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการได้ดีกว่าใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง นอกจากนี้เมื่อนำตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล มาร่วมในการอธิบายก็ยิ่งทำให้ข้อสรุปข้างต้นชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล และรูปแบบการหาคำพยากรณ์พฤติกรรมของลิสก้า สามารถร่วมกันอธิบาย

พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมได้อย่างดี ส่วนตัวแปรในทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม ร่วมอธิบายได้เฉพาะบางโครงการเท่านั้น การที่ตัวแปรในทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ทั้งๆ ที่เมื่อทำการวิเคราะห์แยกทฤษฎีเดียวสามารถอธิบายได้นั้น อาจเนื่องมาจากตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามทฤษฎีทางจิตวิทยา และอาจเนื่องมาจากวิธีการวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถวัดตัวแปรตามทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมได้อย่างละเอียดถูกต้องเพียงพอ

3. อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทางสังคม - จิตวิทยาที่มีต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม

จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมได้รับอิทธิพลโดยตรงจากตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพเดิม และสถานภาพทางสังคม โดยที่ตัวแปรความตั้งใจในการมีส่วนร่วมได้รับอิทธิพลจากตัวแปรทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม แรงกดดันทางสังคม สถานภาพทางสังคม และตัวแปรคุณลักษณะอื่น ๆ อีกต่อหนึ่ง แสดงให้เห็นว่า ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Ajzen and Fishbein, 1980) ที่เห็นว่าทัศนคติต่อพฤติกรรม และแรงกดดันทางสังคม เป็นตัวแปรสำคัญในการอธิบายความตั้งใจในการมีส่วนร่วม และความตั้งใจในการมีส่วนร่วม ก็เป็นตัวแปรที่ใกล้ชิดกับพฤติกรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรูปแบบการหาคำทำนายพฤติกรรมของลิสก้า (Liska, 1984) ที่เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมของบุคคลนอกจากจะส่งผลต่อทัศนคติต่อพฤติกรรม แรงกดดันทางสังคม และความตั้งใจในการมีส่วนร่วมแล้ว ยังส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมอีกด้วย สำหรับทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟสติ้งเจอร์ (Shaw and Costanzo, 1970 : 277 citing Festinger, 1950, 1954) นั้น ใช้ข้ออ้างได้เฉพาะโครงการพัฒนาอันเจลิ้มพระชนมพรรษาเท่านั้น ส่วนตัวแปรตามทฤษฎีบิวรอนนิเยมนั้นอธิบายพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมไม่ได้เลย

โดยสรุปแล้ว รูปแบบทางสังคม-จิตวิทยาที่อธิบายพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ที่ดีที่สุดคือรูปแบบที่ผสมผสานระหว่างทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชเบินและอิจเซน รูปแบบการหาคำทำนายพฤติกรรมของลิสก้า และทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมของเฟสติ้งเจอร์ โดยเฉพาะการผสมผสานทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและรูปแบบการหาคำทำนายพฤติกรรมของลิสก้านั้น เดวิส (Davis, 1985 : 89 - 93) และ

คาร์เพนเตอร์และเฟลชแมน (Carpenter and Fleishman, 1987 : 79 - 105) ต่างก็พบเช่นเดียวกันว่า การใช้รูปแบบทั้งสองร่วมกันนั้นสามารถอธิบายพฤติกรรมได้ดีกว่า การใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่ารูปแบบที่เป็นการผสมผสานระหว่าง ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมกับทฤษฎีทางสังคมวิทยาจุลภาคจะใช้ไม่ได้ผลดี

4. เหตุผลของการมีส่วนร่วม

จากเหตุผลของประชาชนที่ให้เหตุผลในการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาว่าต้องการรู้เห็นในเรื่องที่ประชุม ต้องการให้หมู่บ้านพัฒนา และต้องการแสดงการเทิดพระเกียรติ นั้น แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านส่วนหนึ่งมีจิตสำนึกในการพัฒนาค่อนข้างสูง ถึงแม้ว่าจะมีบางส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมเพราะเกรงใจผู้นำก็ตาม และนอกจากนี้การไปชมประจำสัมพันธ์ของ รัฐในเรื่องการเฉลิมฉลองวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็มีผลต่อชาวบ้านไม่น้อย ดังเหตุผลที่ชาวบ้านให้ไว้

สำหรับเหตุผลของการไม่เข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา ที่ชาวบ้านให้เหตุผลไว้ว่า ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมเพราะติดธุระในงานอาชีพนั้น จะเห็นว่ามีชาวบ้านจำนวนหนึ่งซึ่งทำงานเป็นลูกจ้างประจำในมหาวิทยาลัยขอนแก่นอาจต้องอยู่เวรยามในตอนกลางคืนที่มีการประชุม บางคนที่ทำงานก่อสร้างบ้าน ซึ่งหลายครั้งต้องไปก่อสร้างบ้านในหมู่บ้านอื่น ๆ บางคนก็เป็นศิลปินหมอลำหมู่ต้องตระเวนออกแสดงในงานต่าง ๆ และผู้หญิงส่วนใหญ่ก็นักจะทำงานโรงงานทออาวน ซึ่งมักจะไม่มีเวลาเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาในช่วงกลางวัน ดังนั้น บุคคลเหล่านี้จึงไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา นอกจากนั้นในช่วงการดำเนินการโครงการพัฒนามันเฉลิมพระชนมพรรษานั้นอยู่ในระยะเวลาที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ ต้องเร่งรีบเก็บเกี่ยวพืชผล โดยเฉพาะผู้ที่มาอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านนั้นแทบจะไม่มีโอกาสในการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาเลยเพราะต้องนอนเฝ้านา ในส่วนเหตุผลของการเป็นหญิงนั้น จะเห็นว่าในการประชุมหมู่บ้านทุกครั้ง จะมีการประชุมเฉพาะในช่วงเวลากลางวันเท่านั้น ผู้หญิงส่วนใหญ่จึงไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วย นอกจากผู้ที่มาพักอาศัยอยู่บริเวณรอบ ๆ ศาลากลางบ้านซึ่งเป็นสถานที่ประชุมเท่านั้น เหตุผลทั้งสองประการข้างต้นนั้นสอดคล้องกับเหตุผลในส่วนท้ายนี้ที่บุคคลไม่เข้าร่วมประชุมเพราะเห็นว่า ไม่มีความจำเป็นต้องเข้าประชุม เนื่องจากสามารถที่จะตามผลการประชุมจากบุคคลอื่น ๆ ก็ได้ นอกจากนี้ในช่วงเช้าวันรุ่งขึ้นผู้ใหญ่บ้านเองก็มักจะเปิดเครื่องกระจายเสียงแจ้งผลการประชุมให้ลูกบ้าน

หังเกือบทุกครั้งอยู่แล้ว ดังนั้น ชาวบ้านส่วนหนึ่งที่คิดว่าตนเองไม่มีปากมีเสียง และไม่ได้มี
การกระการนาในหมู่บ้านจึงไม่ได้เข้าประชุม

ในส่วนเหตุผลของการร่วมเสนอความคิดเห็นนั้น เหตุผลที่ว่าเพราะภาระหน้าที่
นั้น แสดงให้เห็นว่าโดยทั่วไปแล้วบุคคลที่อยู่ในระดับนำของหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าคุ้ม และบุคคลผู้ทำหน้าที่
ประธานกลุ่มต่าง ๆ นั้น มองเห็นความสำคัญของตนเอง ตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบที่ตน
เองมี จึงได้เข้าร่วมในการเสนอความคิดเห็น อย่างไรก็ตามเหตุผลที่แสดงถึงความสำนึก
ในการทำหน้าที่ของการเป็นบุคคลหนึ่งภายในหมู่บ้านนั้นน่าจะอยู่ที่การให้เหตุผลว่า เสนอ
ความคิดเห็นเพราะต้องการให้ได้ผลงานที่ดีสำหรับหมู่บ้าน และต้องการให้การดำเนิน
โครงการประสบผลสำเร็จ ซึ่งเป็นลักษณะการให้เหตุผลที่มีจิตสำนึกค่อนข้างสูง

สำหรับเหตุผลของการไม่ร่วมเสนอความคิดเห็นทั้ง ๆ ที่เข้าร่วมในกระบวนการ
พัฒนาดังนั้น ส่วนหนึ่งให้เหตุผลว่า ความคิดของตนอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องเสนออะไร
ความคิดเห็นที่คนอื่นเสนอดีแล้วหรือตรงกับความคิดเห็นของตนเองแล้ว ตลอดจนเหตุผลที่
ว่าไม่กล้าเสนอหรือไม่รู้จะเสนออะไรนั้น น่าจะมาจากสภาพการณ์ที่ผู้นำค่อนข้างมีความ
ฉลาดในการดำเนินนโยบาย และฉลาดในการนำเสนอความคิดเห็น ตลอดจนการประนี
ประนอมข้อโต้แย้งได้อย่างดี นอกจากนี้ในการนำเสนอแนวนโยบายที่จะปฏิบัตินั้น เกือบทุก
ครั้งเป็นการนำเสนอโดยหวั่นเสียงของชาวบ้านระดับนำมาก่อนที่จะเสนอในที่ประชุม ดังนั้น
ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่นำเสนอจึงมักสอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกของชาวบ้านและสอดคล้องกับความ
ต้องการของชาวบ้านส่วนใหญ่ ชาวบ้านส่วนหนึ่งจึงให้เหตุผลว่า ผู้นำทำอยู่แล้ว และอีก
หลาย ๆ ส่วนจึงให้เหตุผลว่าความคิดเห็นที่คนอื่นเสนอดีแล้ว ตรงกับความคิดของตนแล้ว
ส่วนกลุ่มที่ไม่กล้าเสนอส่วนใหญ่มักจะมีสถานภาพทางสังคมในหมู่บ้านต่ำ คือมีสภาพเป็นชาว
บ้านธรรมดา จึงไม่กล้าเสนอ ซึ่งเหตุผลนี้ก็สอดคล้องกับผลข้างต้นที่พบว่า สถานภาพทาง
สังคมมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

จากเหตุผลที่ชาวบ้านให้ไว้จะเห็นว่า ส่วนใหญ่สอดคล้องกับทฤษฎีปฏิวัติชนชั้นของ
โยแมนส์ (Turner, 1978 : 216-245) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการกระทำหรือพฤติกรรมของ
บุคคลเกิดจากการมองเห็นคุณค่าของผลประโยชน์และโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์นั้น ดัง
เช่นเหตุผลที่คาดหวังว่าหมู่บ้านจะพัฒนามากขึ้น ชาวบ้านจะสามัคคีกันมากขึ้น หมู่บ้านจะ
สะอาดสวยงามมากขึ้น หรือจะได้รับบุญกุศลอันยิ่งใหญ่จากการสร้างถนน สะพาน หรือศาลา

เป็นต้น เหตุผลเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นการคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับทั้งนี้ นอกจากการให้เหตุผลว่าเข้าไปร่วมเพราะกลัวคนอื่นจะตำหนิติเตียน ก็เป็นการคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับเช่นกัน เป็นการพยายามหลีกเลี่ยงคุณค่าทางลบ (negative value) ที่จะได้รับถ้าไม่เข้าร่วมในการพัฒนา และหวังว่าเมื่อเข้าร่วมในการพัฒนาแล้ว บุคคลอื่น ๆ จะไม่ตำหนิติเตียน เป็นต้น ผลการวิจัยในเชิงคุณภาพที่ค้นพบนี้ช่วยเสริมข้อค้นพบในผลการวิจัยเชิงปริมาณที่น่าเสนอไว้ในตอนต้นให้เห็นชัดเจนว่า ตัวแปรในทฤษฎีปรัวรทนิยมมีความสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา

ข้อค้นพบดังกล่าวข้างต้นนอกจากจะสอดคล้องกับทฤษฎีปรัวรทนิยมแล้ว ยังสอดคล้องกับรูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสกา (Liska, 1984) ที่มองว่าพฤติกรรมเกิดจากโครงสร้างทางสังคม ทั้งส่วนที่เป็นทรัพยากร (resources) และส่วนที่เป็นโอกาส (opportunities) ให้คนได้กระทำพฤติกรรม ดังเช่นเหตุผลที่ว่าพวกเขาเข้าร่วมเพราะภารกิจหน้าที่การเป็นผู้นำ แสดงให้เห็นถึงสถานภาพทางสังคมของบุคคลที่ผลักดันให้บุคคลเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการพัฒนา หรือเหตุผลที่ว่าพวกเขาไม่เข้าร่วมเพราะขัดธุระในงานอาชีพอื่น แสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจเป็นทรัพยากรและโอกาสที่จะทำให้บุคคลเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนา

จากผลการวิจัยดังได้เสนอมาแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาดังต่อไปนี้

1.1 จากการวิจัยที่พบว่า สถานภาพทางสังคมมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม และมีอิทธิพลต่อตัวแปรอื่น ๆ เกือบทุกตัวแปรนั้น ทำให้ได้ข้อสรุปในการพัฒนาว่า จะต้องเน้นการพัฒนาที่กลุ่มผู้นำหรือระดับในหมู่บ้าน การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงจะประสบผลสำเร็จ ยุทธวิธีการพัฒนาผู้นำเพื่อให้เกิดสภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมสูงวิธีหนึ่งก็คือการกระจายความรับผิดชอบงานต่าง ๆ ออกไปให้ชาวบ้านส่วนใหญ่รับผิดชอบลดเหลือนักไป เป็นการสร้างสถานภาพทางสังคมให้แก่บุคคลที่รับผิดชอบงานนั้น ๆ ซึ่งส่วนนี้จะเป็นสิ่งผูกพันให้บุคคลนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะดา

เน้นการในอนาคต วิธีการดังกล่าวข้างต้นเป็นลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีการกระจายอำนาจให้บุคคลระดับต่าง ๆ เข้ามาร่วมรับผิดชอบด้วยนั่นเอง

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่าประสบการณ์เดิมส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม นั้น ถึงแม้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะวัดประสบการณ์เดิมจากประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาในรอบปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงของบุคคล แต่ถ้าจะมีการขยายผลของประสบการณ์เดิมไปถึงประสบการณ์ทางอ้อม เช่น การได้ไปดูงานพัฒนาหมู่บ้านอื่น การเข้ารับการอบรมในเรื่องการพัฒนา ฯลฯ ก็น่าจะมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมเช่นกัน ดังนั้น วิธีการดังกล่าวข้างต้นน่าจะนำมาใช้ในการระดมประชาชนให้ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า ความตั้งใจในทางมีส่วนร่วมส่งผลต่อการมีส่วนร่วม โดยที่ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม เองก็ได้รับอิทธิพลมาจากตัวแปรการประเมินตนเอง หัสนคติต่อ การมีส่วนร่วม และแรงกดดันทางสังคมนั้น จะเห็นว่าการจะระดมประชาชนให้ เข้ามามีส่วนร่วมโดยอาศัยผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถทำได้ 2 ลักษณะคือ การระดมประชาชนให้ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาในช่วงระยะสั้น หรือระยะเร่งด่วนอาจทำได้ โดยอาศัยแรงกดดันทางสังคมต่อชาวบ้าน โดยเฉพาะแรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ กลุ่มเครือญาติ และกลุ่มเพื่อน เพื่อกระตุ้นให้บุคคล เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ซึ่งสามารถทำได้สำหรับโครงการพัฒนาที่ต้องกระทำอย่าง เร่งด่วน หรือโครงการพัฒนาที่มาจากภายนอก อีกลักษณะหนึ่งก็คือ การหวังผลให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในระยะยาวนั้น จะต้องมีการเสริมสร้างทัศนคติ (attitude formation) ที่ต่อการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นทั้งในครัวเรือนและตัวเด็กนักเรียนซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไปในอนาคต ในส่วนของชาวบ้านนั้นอาจจะสร้างให้เกิดทัศนคติที่ต่อการมีส่วนร่วมโดยการจัดโอกาสให้บุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ตามแนวคิดในทฤษฎีการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Active Participation Theory) ของเลวิน (Lewin) ที่เห็นว่าหลังจากจัดให้มีการให้โอกาสได้ร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งแล้ว บุคคลจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น (เสวนา พรพัฒน์กุล, 2529 : 52 - 59) ในส่วนของเด็กนักเรียนก็เช่นเดียวกัน ในการเรียนการสอนนอกจากจะเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับชุมชนแล้ว ยังต้อง เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับชุมชนเพราะการที่นักเรียนกระทำกิจกรรมใดร่วมกับชุมชน จะทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมนั้น และทัศนคติที่ดีจะเป็นแรงจูงใจไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ (Lipka and Others, 1985 :71)

1.4 ในการดำเนินโครงการพัฒนาใดก็ตามสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ห้องคำหนึ่งคือ ช่วงเวลาที่ดำเนินโครงการควรเป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านว่างจากงานประจำ เช่น ไม่อยู่ในช่วงคานา หรือช่วงเกี่ยวข้าว หรือช่วงเวลาที่ท้องทำงานอย่างอื่น เพราะจะทำให้ชาวบ้านไม่สามารถสละเวลามาร่วมได้ เนื่องจากงานประจำมีความสำคัญกับการดำรงชีวิตของเขามากกว่า เว้นแต่ว่าโครงการที่จะพัฒนานั้นเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของเขาอย่างสูงและสูงกว่าความสำคัญของงานประจำด้วย ดังนั้นการเลือกช่วงเวลาที่ จะทำการพัฒนาจึงควรกระทำด้วยความรอบคอบและสอดคล้องกับสภาพของหมู่บ้าน โดยเฉพาะวัฒนธรรมของหมู่บ้าน สำหรับชาวบ้านแล้วช่วงเวลาที่แตกต่างกัน หมายความว่าเหมาะสมมาก สำหรับการดำเนินโครงการพัฒนา เพราะสามารถระดมประชาชนที่มีเป้าหมายต่างกันมาร่วมในการพัฒนาได้ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับแผนทางด้านเศรษฐกิจ หวังที่จะได้รับผลประโยชน์ หวังที่จะได้รับความสนุกสนาน หรืออื่น ๆ ก็ตาม ก็สามารถมาร่วมการพัฒนาได้โดยไม่ขัดต่อเป้าหมายของพวกเขา

1.5 ในการจะนำผลการการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาหมู่บ้านอื่นๆ ควรจะพิจารณาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านเหล่านั้นด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

2.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถศึกษาการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้ครบทั้ง 5 ขั้นตอน หากแนวคิดเชิงทฤษฎีที่นำเสนอไว้ได้ จึงอาจทำให้ไม่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้กับขั้นตอนอื่น ๆ ได้ ดังนั้น หากต้องการนำผลการวิจัยไปใช้ได้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงจึงควรมีการทำการวิจัยในเรื่องนี้ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง โดยมุ่งศึกษาโครงการพัฒนาที่มีการดำเนินกระบวนการพัฒนาครบทั้ง 5 ขั้นตอน

2.2 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพช่วยเสริมผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณว่าตัวแปรในทฤษฎีปฏิวัติวัฒนธรรมมีอิทธิพลสำคัญในการอธิบายความแตกต่างของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาให้เห็นชัดเจนหากรับความถี่ของการวิจัย และโดยที่ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าการศึกษาวิเคราะห์เชิงปริมาณให้ผลไม่สอดคล้องกับกรอบความคิดของการวิจัยนี้เนื่องมาจากเครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรการคาดหวังในผลประโยชน์ในทฤษฎีปฏิวัติวัฒนธรรมนั้นไม่สมบูรณ์เพียงพอ หากจะได้มีการดำเนินการวิจัย

โดยมีการออกแบบพัฒนาเครื่องมือการวิจัยให้มีประสิทธิภาพที่สามารถวัดตัวแปรดังกล่าวออกมาได้อย่างชัดเจน จะช่วยยืนยันเหตุผลได้ดีกว่านี้

2.3 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในมิติเชิงปริมาณ ระดับความเข้ม และประสิทธิผล ให้ผลไม่แตกต่างกัน ดังนั้นการวิจัยเพื่อค้นหาตัวแปรที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในครั้งต่อไป จึงอาจเลือกใช้วิธีการวัดในมิติใดมิติหนึ่งก็ได้ ไม่จำเป็นต้องวัดพฤติกรรมครบทุกมิติ เว้นเสียแต่ว่าต้องการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมที่เป็นอยู่

2.4 เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษารายการในระดับบุคคลภายในหมู่บ้านเดียว ตัวแปรทางสังคมวิทยาระดับโครงสร้างที่ใหญ่กว่าบุคคลจึงไม่ได้ศึกษาไว้ การวิจัยครั้งต่อไปน่าจะมีการนำตัวแปรโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองของหมู่บ้านมาร่วมศึกษาด้วย โดยทำการศึกษาหลายหมู่บ้านจะทำให้ได้ภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่แสดงถึงนัยทั่วไปได้

2.5 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าสภาพทางสังคมมีผลต่อการมีส่วนร่วมในส่วนที่น่าจะทำการศึกษาต่อไปก็คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผู้นำ ซึ่งอาจจะศึกษาคุณลักษณะของผู้นำ ความเป็นผู้นำ หรือลักษณะทางจิตวิทยาประการของผู้นำ เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ ลักษณะมุ่งอนาคต จิตสำนึกในการพัฒนา เป็นต้น

2.6 ควรจะมีการขยายผลการวิจัยออกไปถึงโครงการพัฒนาในระยะยาว และโครงการพัฒนาอื่น ๆ โดยมีการวิจัยซ้ำในลักษณะเดียวกันและใช้เวลาในการวิจัยให้ยาวนานกว่านี้

2.7 ในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักจะไม่ได้ศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมการร่วมมือซึ่งกันและกันหรือประเพณีดั้งเดิม วัฒนธรรมการหาทุนอุปพระเพณีต่าง ๆ ฯลฯ ตัวแปรเหล่านี้ น่าจะมีส่วนเกี่ยวพันกับพฤติกรรมการทำงานของบุคคลที่ค่อนข้างลึกซึ้ง ซึ่งจะใช้วิธีการศึกษาในเชิงปริมาณคงไม่ได้คำตอบที่ชัดเจนนัก ควรจะศึกษาในเชิงคุณภาพควบคู่กันไป

บรรณานุกรม

- กัญจนา ศุภจรรยา. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมกองทุนแม่และเวทีกตัญญูประจำหมู่บ้าน : การศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านแห่งหนึ่งในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ สด.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527. กัดสำเนา.
- กระมล ทองธรรมชาติ. การพัฒนาหมู่บ้านตามวิถีทางประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สมคำหาการพิมพ์, 2527.
- กรรณิกา ชนดี. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกลุ่มเกษตรกรทำไร่ โครงการสววกตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524. กัดสำเนา.
- การพัฒนาชุมชน, กรม. รายงานการวิจัยโครงการสววก ตำบลขี้เม็ง อำเภอสววก จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2519.
- เกษ ศรีสว่าง. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของประชาชนในเขตชนบทที่ยากจน อำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. กัดสำเนา.
- โกวิท กระจำนกรม. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน : แนวทางไกลที่ถูกปิดกั้น," สังคมพัฒนา. 9 (8) : 30-37 ; พฤศจิกายน-กันยายน 2524.
- โยนิต ปิ่นเปี่ยมวิทย์. "แนวทางและนโยบายการพัฒนาชนบทของประเทศไทย : อดีตและปัจจุบัน," ใน การบริหารงานพัฒนาชนบท. บรรณาธิการโดย จักรกฤษณ์ นรนิติตุงการ. หน้า 48-66. กรุงเทพฯ : สถาบันสันติศึกษาบริหารศาสตร์, 2527 ก.
- _____ "การพัฒนาชนบทที่ยากจน ในระยะครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 และทิศทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6," ใน ชนบทไทย 2527. หน้า 13 - 29. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2527 ข.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. "การระดมประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาชนบท," ใน การบริหารงานพัฒนาชนบท. บรรณาธิการโดย จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. หน้า 265 - 281.

กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2527.

ฉลาดท่าย รมิตานนท์. "สถานภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของหมู่บ้านชนบทกับการมีส่วนร่วมของประชาชน : วิเคราะห์กรณีหมู่บ้านภาคเหนือ," ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. บรรณาธิการโดย ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. หน้า 115-165. นครปฐม : ศูนย์ศึกษาวิจัยและส่งเสริมการสอนสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

ฉวีวรรณ วุฒิกรรมรักษา. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท. วิทธานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526. กิตติสาเนา.

จิตรทิพย์ นาคสุภา. เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด, 2528.

ทินนทร์ เจริญกุล. การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานสาธารณูปโภคพื้นฐาน : แนวคิดและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : คณะสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526. กิตติสาเนา.

ทลิต จงสีพันธ์. การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางวิเทศ และลักษณะทางจิตวิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีความสวัดต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. กิตติสาเนา.

ทินทัย *เจริญ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน ผลกระทบจากการแบ่งท้องถิ่นในชุมชนแออัด : กรณีศึกษาชุมชนซอยอินทราวาระ 10 เขตหนองไผ่ กรุงเทพมหานคร. วิทธานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528. กิตติสาเนา.

ณัฐพล กันโกทัย และคณะอื่น ๆ. "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณูปโภคพื้นฐาน," วิจัยสังคม. 6 (69) : 26 - 35 ; มิถุนายน 2529.

ดิเรก ฤกษ์หว่าม. การพัฒนาชนบท : เน้นการพัฒนาสังคมและแนวความคิดความจำเป็นชน

ฐาน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527.

ณัฏ ม่วงมณี. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในงานการศึกษาของโรงเรียน ในท้อง

ที่อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526. กิตติสาเนา.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณารักษ์การ). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. นครปฐม:

ศูนย์ศึกษาโทยาย สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

ธีระพล ธีระพงษ์ ราษีมา. "กลวิธิ แนวทาง วิถีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในงานพัฒนาสาธารณสุข," ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. บรรณาธิการโดย ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. หน้า 234-249. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาโทยาย สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. "กลวิธิ แนวทาง วิถีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน

พัฒนาชุมชน," ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. บรรณาธิการโดย ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. หน้า 177-194. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาโทยายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

"แนวทางใหม่เพื่อการพัฒนาชนบท : ทฤษฎีการพัฒนาโดยประชาชน," วารสารพัฒนาชุมชน.

17 (3) : 14 - 27 มีนาคม 2521.

กิ่งกร ฤทธิภักดี. การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน : กรณีศึกษาระดับ

หมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์ ศส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528. กิตติสาเนา.

บันทึกนักพัฒนา 2530. กรุงเทพฯ : บางกอกเล็ก (แผนกการพิมพ์), 2530.

ประกลา สารธรรม. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมสหกรณ์ร้าน

ค้าโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ ศส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529. กิตติสาเนา.

ประสิทธิ์ ดงยี่ศิริ. "การวางแผนพัฒนากับการพัฒนาชนบท," ใน การบริหารงานพัฒนา

ชนบท. บรรณาธิการโดย จักรกฤษณ์ นรินดิษฐการ. หน้า 92-125. กรุงเทพฯ : สถาบันสถิติพัฒนาบริหารศาสตร์, 2527.

- พรพิมล วรดิolk. "กองทุนพัฒนาชนบทเพื่อประชาชนชนบท," ใน ชนบทไทย 2527. หน้า 105-115. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2527.
- พินิจ ลาภกานานนท์. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. "นโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน," ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. บรรณาธิการโดย หิโหวง หงษ์วิวัฒน์. หน้า 6 - 12. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาานโยบายสาธารณะสู่มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- พวิมล วุฒิเม็ก. หลักการพัฒนามชนชนและการพัฒนาชนบท. ไททอนเคราะหไทย, 2526.
- พวิมล สิทธิพาที. "ปัจจัยที่มผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มผู้ไ้ นำเพื่อกการเกษตร โครงการปฏิรูปที่ดินสำการดประโหม่นดงเทพรัดน์ ด.ดงคณล.สรรรคปริ จ.ทีณนาท," ใน รวมเทคดย์อวิทยานพนธ์ ปการศึกษา 2527. หน้า 108 - 110. กรุงเทพฯ : อดดิตวิทยาลัษ มหาวิทยาลัษกรรมศาสตร์, 2527.
- รุทร์ กลัณทุม และสุนทร โคตรเรรเทา. รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่กระตุ่นไ้ ประชาชนเข้าร่วมโครงการพัฒนาชุมชนในเขตชนบทภาคจน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น ปุทุทศักราท 2526 ของจังหวดัอุตรดิตถ์. พิณุโลก : ผ่านกิจกรรมพลเรือน กลองถ่านวมการรักษาความั่นคงภายใน ภาค 3 จังหวดั พิณุโลก, 2527.
- วิกรณ์วรณ วรณวิทา. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในสหภาพแรงงานประเภทกิจกรรมสิ่งทอ สิ่งถัก เครื่องแต่งกาย นนังสัตว์ และผลิตภัณฑ์นังสัตว์ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทานพนธ์ ศม.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัษเกษตรศาสตร์, 2525. อดสำเนา.
- วิจารณ์ พานิช. "การพัฒนาเพื่อหังตนเอง," วารสารสงทลานครินทร์, 5 (4) : 289 - 394 ; ตุลาคม - กันยายน 2526.
- วิทาการ เทียงกุล. การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฉัณแกระ, 2527.
- _____ ทางเลือกสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เล็ก, 2528.

ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ. "สรุปแผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (2530 - 2534)," พัฒนาบริหารศาสตร์. 26(3) : 251 - 267 ; กรกฎาคม 2529.

ศูนย์ส่งเสริมและประสานการเผยแพร่ข้อมูลการแม่แผ่นดินกรรมแผ่นดินทอง. อุดมการณ์แผ่นดินกรรมแผ่นดินทอง : นโยบายและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2529.

เศรษฐสยาม(นามแฝง). หมายเหตุจากโหม่ง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สัมพันธ์จำกัด, 2529.

สแกน จันทรักษ์. ปัจจัยทางประชากรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528. กัดสำเนา.

สมเกียรติ พลผล. การเข้าสู่กำลังแรงงานของบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ และสาขาศึกษา ศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2525 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. กัดสำเนา.

สมพร แสงทัย. "แนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ : การพัฒนาคุณภาพพื้นฐานของมนุษย์," ใน แนวความคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศ : ทางเลือกสู่พัฒนา. บรรณาธิการ โดย จำลอง พันธุ์ไม้. หน้า 105 - 149. กรุงเทพฯ : สำนักสถิติอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512.

สมหวัง พิกุลปาน. "ความรู้พื้นฐานสำหรับการประเมินโครงการทางการศึกษา," ใน รวมบทความทางการประเมินโครงการ. หน้า 82 - 102. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการโต้เถียงกัน. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

_____. "การพัฒนาชนบท : สังคมวิทยาปริทรรศน์," วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 15 (6) : 5 - 15 ; สิงหาคม - กันยายน 2524.

สวนา พรพัฒน์กุล. "Attitude Formation," วารสารการบริหารคน 7 (3) : 52 - 59 ; กรกฎาคม - กันยายน 2529.

สุจินต์ ดาววีระกุล. "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านทะเลสาบประจวบคีรีขันธ์ในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน จังหวัดนครสวรรค์ประจำปี พ.ศ. 2527," ใน รวมบทความวิทยานิพนธ์ ปีการศึกษา 2527. หน้า 106 - 107. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยมหาวชิราวุธ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

สุทิ ประสงค์เสริม. "การกีดกันการค้า : ทางออกของไทย," ข่าวพิเศษ. 2 (500) : 6 - 7 ; 14 - 20 มกราคม 2530.

สุพิศรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

สุพล กาญจนะจิตรา. การพัฒนาชนบทแนวใหม่. เล่มสารประกอบคำบรรยายเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2530. กัดสำเนา.

สุรัสวดี หุ่นยนต์. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของประชาชน จ. ภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528. กัดสำเนา.

เสนีย์ จามริก. "ทฤษฎีและวิธีการศึกษาเรื่องท้องถิ่น," วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง. (1-2) : 122 - 130 ; ตุลาคม 2528 - มีนาคม 2529.

สำเร็จ แหงกระโทก และคณะ. โครงการโครงการพัฒนา. นครราชสีมา : สำนักงาน จังหวัดนครราชสีมา, 2527.

ไสว พรหมณี. ทวนกระแส : แนวคิดในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : บริษัทพิภพการพิมพ์, 2529.

กลิน รัชพันธ์. "การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย," ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. บรรณาธิการโดย พวิทอง ทองวิวัฒน์. หน้า 100 - 114. นครปฐม : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

ณภาพ ธีรลาภ. การวิเคราะห์เชิงสัมพัทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเกาะกูดจังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ รม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528. กัดสำเนา.

การมา วัฒนกิจ. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขต
ตำบลคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหา
วิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526. กิตติสำเนา.

อาสาฬห์ เกษทรัพย์. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชน ของผู้
ปกครองในเขตตำบลบางมุลฉะ จังหวัดพิจิตร : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ปกครองนอ
เรียนโรงเรียนชุมชนบางมุลฉะ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2524. กิตติสำเนา.

อุดม ศรีทิพย์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานสาธารณูปโภคชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน
ในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527. กิต
ติสำเนา.

อุทัย ดุลยเกษม. "การพัฒนาชนบทโดยทั่วกัน," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาไดโนเสาร์
พัฒนาชนบทไทย หน่วยที่ 8-15. หน้า 529 - 588. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยศรีนครสวรรค์ สาขาวิชารัฐศาสตร์, 2528.

กุ่มตา นพคุณ. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา," ใน การศึกษากับการ
มีส่วนร่วมของประชาชน. บรรณาธิการโดย โฉวาท สุทัศนารักษ์. หน้า 101 -
111. กรุงเทพฯ : กลุ่มศึกษาไดโนเสาร์และทิศทางการศึกษาไทย, 2528.

กุลเลววรรณ สิมะกุล. ปัจจัยทางประชากรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัย :
ศึกษากรณีการตั้งถิ่นฐานใหม่ของศูนย์รวมไดโนเสาร์ โครงการพัฒนาระบบทางน้ำ กรุงเทพฯ
มหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.
กิตติสำเนา.

Ahmed, Manzoor. "Community Participation, The Heart of Primary
Health Care," in Readings in Health, Development and Com-
munity Participation. edited by Susan B. Rifkin. p. 19-27.
June 1980.

- Ajzen, Icek and Martin Fishbein. Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior. New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1980.
- Albrecht, Stan L., Darwin L. Thomas and Eruce A. Chadwick. Social Psychology. New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1980.
- American Public Health Association. Community Participation in Primary Health Care. Prepared under Agency for International Development Contract DSPE - c - 0053, January 1983.
- Berk, Laura E. and Barbaral L. Goebel. "Pattern of Extracurricula Participation from High School to College," American Journal of Education. 95 (3) : 468 - 485 ; May 1987.
- Buijs, Dieke. "On Admittance, Access, Cooperation and Participation : The Basic Concepts of The Access and Participation Research," Participation of the Poor in Development. p. 8 - 20. Leiden : University of Leiden, 1982.
- Buijs, Dieke and Galjart Benno. Participation of the Poor in Development. Leiden : University of Leiden, 1982.
- Campbell, Augus, G. Gurin and W.E. Miller. The Voter Decides. Evanston Ill, Row & Peterson, 1954.
- Carpenter, Peter G. and John A. Fleishman. "Linking Intentions and Behavior : Australian Students' College Plans and College Attendance," American Educational Research Journal. 24(1) : 79 - 105 ; 1987.
- Davis, Richard A. "Social Structure, Belief, Attitude, Intention, and Behavior : A partial Test of Liska's Revisions," Social Psychology Quarterly. 4 - 8 (1) : 89 - 93 ; 1985.
- Department of International Economic and Social Affairs. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community-Level Action and National Development. New York : United Nation, 1981.
- DouglaH, Mohammad. "Some Perspectives on the Phenomenon of Participation," Adult Education Journal. 20 (2) : 88 - 98 ; 1970.
- Dusseldorp, Van D. Participation in Planned Development. Wageningen : 1981. (unpublished).

- Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. Poverty, Productivity and Participation. Bangkok : Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, United Nations, 1985.
- Fagence, Michael. Citizen Participation in Planning. Oxford : pugamon Press, 1977.
- Fishbein, Martin and Icek Ajzen. Belief, Attitude, Intention and Behavior : An Introduction to Theory and Research. Addison -Wesley Publishing Company, 1975.
- Gergen, Kenneth J. and Mary M. Gergen. Social Psychology. New York : Harcourt Brace Joranovich, Inc., 1981.
- Ghosh, Bimal. Profiles of Social Change. New Delhi : Oxford & IBH Publishing Co., 1979.
- Hebden, John E. and Graham H. Shaw. Pathways to Participation. London : Associated Business Programmes, 1977.
- Homans, Georg C. "Social Behavior as Exchang," in Theories and Paradigms in Contemporary Sociology. edited by R. Serg Denisoff, Crel Callahan and Mark H. Levine. p. 114 - 128. Illinois : F.E. Peacock Publishers, Inc., 1974.
- _____. The Human Groups. New York : Harcourt Bruce and World, Inc., 1950.
- Hughes, Arnold. "Alternative Forms and Levels of Popular Participation : A General Survey," in Popular Participation in Planning for Basic Needs. edited by Franklyn Lisk. p. 52-94. Hampshier : International Labour Organization, 1985.
- Kanchanachitra, Surapol. Factors Related to Community Development in Thai Villages. Doctor's thesis. New York : Cornel University , 1976. Photocoppied.
- Kat, Janet. "The Role of Behavioral Intentions in the Prediction of Behavior," The Journal of Social Psychology. 125 (2) : 149 - 155 ; 1983.
- King, Anthony E.O. "Volunteer Participation : An Analysis of the Reasons People Give for Volunteering," Dissertation Abstract International. 45 (5) : 1528 - A ; November 1984.

Kuntavong, Pennee. "Participation in Rural Development : A Case Study of a Rural Development Project in Ubloratana Dam Village, Khon Kaen, Thailand," Dissertation Abstracts International. 46 (11) : 3225 - A ; May 1986.

_____. Participation in Rural Development : A case Study of a Rural Development Project in Ubolratana Dam Village, Khon Kaen, Thailand. Doctor's Thesis. Pittsburgh : University of Pittsburgh, 1985. Photocopied.

Lipka and Others. Community Service Projects : Citizen in Action. Indiana : The Phi Delta Kappa Educational Foundation, 1985.

Lisk, Franklyn "The Role of Popular Participation in Basic Needs Oriented Development Planning," in Popular Participation in Planning for Basic Needs. Hampshire : International Labour Organisation, 1985.

Liska, Allen E. "A Critical Examination of the Causal Structure of the Fishbein/Ajzen Attitude-Behavior Model," Social Psychology Quarterly. 47 (1) : 61-74 ; 1984.

Martindale, Don. The Nature and Types of Sociological Theory. Boston : Houghton Mifflin Company, 1981.

Ng, Gek-Boo. "Mass Participation, Development and Basic Needs Satisfaction : The Chinese Approach," in Popular Participation in Planning for Basic Needs. edited by Franklyn Lisk. p. 97 - 126. Hampshire International Labour Organisation, 1985.

Padron, Mario. "Popular Participation in Development Project : Comparing Limits and Possibilities of Private Development Associations and Governmental Agencies," in Participation of the Poor in Development. edited by Benno Galjart and Dieke Buijs. p. 220 - 252. Leiden : University of Leiden, 1982.

Paranakian, Kanda. "Participation in Water User Associations in Northeast Thailand," Dissertation Abstracts International. 46 (6) : 1728 - A ; December 1985.

Pearse, Andrew and Matthias Stiefel. Debater's Comments on Inquiry into Participation : A Research Approach. New York : United Nations Research Institute for Social Development, 1980.

Pearson, Lester B. The Crisis of Development. London : Parnal Press, 1970.

- Rahman, Aniseer. Some Dimensions of People's Participation in the Bhoomisen Movement. New York : United Nation Research Institute for Social Development, 1981.
- Rhee, Sang Yeon. "Saemaul Undong (New Village Movement) in Korea : A Strategy for Citizen Participation in Rural Community Development," Dissertation Abstracts International. 46 (4) : 1085 - A ; October 1988.
- Shadid, Wasif, Wil Prins and Peter J.M. Nas. "Access and Participation : A Theoretical Approach," in Participation of the Poor in Development. edited by Benno Galjart and Dieke Buijs. p. 21 - 49, Leiden : University of Leiden, 1982.
- Shaw, Marvin E. and Philip R. Costanzo. Theories of Social Psychology. New York : McGraw - Hill Book Company, 1970.
- Soen, Dan. "Citizen and Community Participation in Urban Renewal and Rehabilitation-Comments on Theory and Practice", Community Development Journal. 16 (2) : 105-117 ; 1981.
- Toneatto, Tong and Yitzhak Binik. "The Role of Intentions, Social Norms, and Attitudes in the Performance of Dental Flossing : A test of the Theory of Reasoned Action," Journal of Applied Social Psychology. 17 (6) : 593 - 603 ; 1987.
- Turner, Jonathan H. The Structure of Sociological Theory. Illinois : The Dorsey Press, 1978.
- Wall, Toby D. and Joseph A. Lischeron. Worker Participation : A Critique of the Literature and Some Fresh Evidence. New York : McGraw - Hill Book Company Limited, 1977.
- Wallace, Ruth A. and Alison Wolf. Contemporary Sociological Theory : Continuing the Classical Tradition. New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1986.
- Warner, L.G. and M.L. DeFleur. "Attitude as an International Concept : Social Constraint and Social Distance as Intervening Variables Between Attitude and Actions" American Sociology Review. 34 : 153 - 169 ; 1969.
- Whang, In-Joung. Management of Rural Change in Korea : The Saemaul Undong. Seoul : Seoul National University Press, 1981.

ตาราง 39 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เ็นตัวแปรจำแนกประเภทและตัวแปรจัดอันดับ

	ตัวแปร	ร้อยละ (จำนวน)
เพศ(X1)	ชาย	79.3 (149)
	หญิง	20.7 (39)
อาชีพหลัก	เกษตรกรรม	87.8 (165)
	ค้าขาย/ประกอบอาชีพอิสระ	3.2 (6)
	รับราชการ	8.0 (15)
	รับจ้าง	1.1 (2)
อาชีพรอง	ไม่มี	50.0 (94)
	เกษตรกรรม	9.6 (18)
	ค้าขาย/ประกอบอาชีพอิสระ	13.8 (25)
สถานภาพทาง	นาหม/ชำนารวม	13.3 (25)
เศรษฐกิจ(X4)	ชนวนากกลาง	69.7 (131)
	ชนวนาจน/กรรมกร	17.0 (32)
สถานภาพทาง	ชนชั้นนำ	17.0 (32)
สังคม(X5)	ชนชั้นกลาง	11.7 (22)
	ชนชั้นล่าง	71.3 (134)

ตาราง 40 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เห็นตัวแปรต่อเนื่อง

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	KUR	SKEW	MTN-MAX
อายุ(X2)	44.82	12.42	2.60	.48	22-79
ขนาดของครอบครัว(X3)	4.79	1.47	4.77	.84	2-11
รายได้ต่อเดือน	1,330.65	1,164.87	13.52	2.51	50-8,895
การถือครองที่ดิน	14.32	13.71	10.32	2.18	0-92
การเช่าที่ดิน	.72	3.50	44.45	6.12	0-30
สถานภาพทางการศึกษา(X6)	4.47	2.10	16.79	3.21	0-16

ตาราง 41 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา

ตัวแปร	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	KIR	SKFW	MTN-MAX
โครงการภาคี						
ประสบการณ์เดิม(X7)	10	7.15	2.78	1.70	-.35	2-10
การประเมินความคิดเห็น(X8)	30	11.39	10.13	1.65	.32	0-30
การประเมินความสามารถ(X9)	38	20.45	7.57	3.08	.32	0-38
ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม(X10)	60	37.89	12.94	2.33	-.10	4-60
แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ(X11)	42	30.14	11.05	2.41	-.65	0-42
แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย(X12)	36	25.58	9.18	2.78	-.69	0-36
แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13)	30	25.05	7.71	4.60	-1.52	0-30
การคาดหวังในผลระยะโยชน์(14)	90	62.29	18.06	1.80	-.04	26-90
ปริมาณการสื่อสาร(X15)	30	15.58	4.61	2.00	.01	3-28
ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม(X16)	45	31.54	8.17	3.48	-.65	5-45
โครงการวันเฉลิมฯ						
ประสบการณ์เดิม(X7)	15	10.00	3.24	1.68	-.23	3-14
การประเมินความคิดเห็น(X8)	30	11.62	8.53	1.98	.49	0-30
การประเมินความสามารถ(X9)	38	24.65	8.29	2.97	-.47	0-38
ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วม(X10)	60	44.12	9.32	3.37	-.86	11-58
แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ(X11)	42	33.66	8.70	3.00	-.83	8-42
แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย(X12)	36	25.18	8.02	3.09	-.48	0-36
แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (X13)	30	23.49	7.36	3.43	-.94	0-30
การคาดหวังในผลระยะโยชน์(14)	90	74.78	17.04	2.36	-.90	38-90
ปริมาณการสื่อสาร(X15)	30	16.17	3.75	3.66	-.41	3-28
ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม(X16)	45	32.46	6.55	3.67	-.34	10-45

ตาราง 42 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา
โครงการพัฒนาเกิดและโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ตัวแปร	โครงการปกติ				โครงการวันเฉลิมฯ			
	X(No.)	X̄(S.D.)	KUR(SKRW)	MIN-MAX	X(No.)	X̄(S.D.)	KUR(SKRW)	MIN-MAX
ปริมาณการริเริ่ม(Y1)	48.4(91)	72.61(75.16)	.98 (.06)	0-150	-	-	-	-
ความเต็มการริเริ่ม(Y2)	-	.63(.83)	3.90(1.25)	0-3	-	-	-	-
ประสิทธิภาพการริเริ่ม(Y3)	-	1.89(6.98)	41.37(5.75)	0-62	-	-	-	-
การริเริ่มโครงการ(Y4)*	-	50.00(25.18)	6.87(1.59)		-	-	-	-
ปริมาณการวางแผน(Y5)	41.0(77)	49.15(59.17)	1.12(.37)	0-120	44.1(83)	52.98(59.75)	1.03(.24)	0-120
ความเต็มของการวางแผน(Y6)	-	.55(.85)	4.57(1.53)	0-3	-	.43(.72)	6.36(1.87)	0-3
ประสิทธิภาพของการวางแผน(Y7)	-	2.57(5.51)	33.61(5.07)	0-47	-	1.67(7.08)	33.10(5.29)	0-56
การวางแผนโครงการ(Y8)*	-	50.00(25.68)	6.57(1.73)		-	50.00(24.33)	7.58(1.86)	
					1721	259.04(152.25)	3.87(.85)	0-780
					พหุ	20.36(10.26)	9.02(.63)	0-70
ปริมาณการดำเนินการ(Y9)	95.2(179)	201.70(78.60)	3.38(-.86)	0-360	94.7(178)	.00(1.68)	6.52(.55)	
ความเต็มการดำเนินการ(Y10)	-	.94(.84)	3.64(.93)	0-3	-	1.16(.92)	2.41(.44)	0-3
ประสิทธิภาพการดำเนินการ(Y11)	-	2.88(5.47)	15.13(3.09)	0-38	-	4.67(17.48)	33.70(5.29)	0-129
การดำเนินการโครงการ(Y12)*	-	50.09(23.80)	4.87(.95)		-	50.00(29.05)	9.92(1.74)	
ปริมาณการมีส่วนร่วม(Y13)*		50.38(98.27)	.93(-.08)			50.00(95.01)	3.93(.29)	
ความเต็มของการมีส่วนร่วม(Y14)*		50.02(112.52)	5.27(1.63)			49.97(73.92)	5.01(1.38)	
ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม(Y15)*		50.00(122.91)	34.64(4.99)			50.00(84.93)	33.79(5.30)	
การมีส่วนร่วม(Y16)*		50.40(287.14)	8.87(2.04)			49.97(210.56)	71.73(2.30)	

* เป็นค่าคะแนนที่เกิดจากคะแนนมาตรฐาน และปรับค่าโดยใช้สูตร $T = 50 + 10Z$ และ S.D. ใหม่ = 10 S.D.

ตาราง 43 จำนวนและร้อยละของประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โครง
การพัฒนาปกติ และโครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ตัวแปร	โครงการปกติ		โครงการวันเฉลิมฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๕. เริ่มโครงการ(เวลาเต็ม)	2 ชั่วโมง 30 นาที		-	-
-ปริมาณ	เข้าร่วม	91	48.4	-
	ไม่เข้าร่วม	97	51.6	-
-ระดับความเข้ม	สูง (3)	8	4.3	-
	ปานกลาง (2)	18	9.6	-
	น้อย (1)	58	30.9	-
	ไม่มี (0)	104	55.3	-
-ประสิทธิผล	สูง (11+)	9	4.8	-
	ต่ำ (1-10)	31	16.5	-
๕. วางแผนโครงการ	เวลาเต็ม 2 ชั่วโมง		-	-
-ปริมาณ	เข้าร่วม	77	41.0	83
	ไม่เข้าร่วม	111	59.0	105
-ระดับความเข้ม	สูง(3)	10	5.3	6
	ปานกลาง(2)	14	7.4	8
	น้อย(1)	96	24.5	47
	ไม่มี (0)	118	62.8	127
-ประสิทธิผล	สูง(11+)	9	4.8	9
	ต่ำ (1-10)	26	13.7	14
	ไม่มี(0)	153	81.4	165

ตาราง 43 (ต่อ)

ตัวแปร		โครงการปกติ		โครงการวันเฉลิมฯ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๕ ทัศนคติในการ	เวลาเต็ม	4 ชั่วโมง 30 นาที		6 ชั่วโมง	
-ปริมาณเวลา	ร่วมเต็มเวลา	97	51.6	66	35.10
	ร่วมครึ่งเวลา	63	33.5	95	50.53
	ร่วมบางเวลา	19	10.1	17	9.04
	ไม่ร่วม	9	4.8	10	5.3
-ปริมาณสินทรัพย์	อาหาร+เงิน	-	-	70	24.4
	อาหาร	-	-	94	50.0
	ไม่ร่วม	-	-	24	12.8
-ระดับความเข้ม	สูง (3)	15	8.0	18	9.6
	ปานกลาง (2)	16	8.5	42	22.3
	น้อย (1)	100	53.2	80	42.6
	ไม่มี (0)	57	30.3	48	25.5
-ประสิทธิผล	สูง (11+)	16	8.5	13	6.9
	ต่ำ (1-10)	75	39.9	41	21.8
	ไม่มี (10)	97	51.2	134	71.3

(สำเนา)

ที่ พม 1007/1373

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

13 ตุลาคม 2530

เรื่อง ทดความจนุเคราะห์

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น

บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนว่า นายบัญชา แก้วส่อง เป็นนิสิตระดับปริญญาเอก
สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมาติดต่อเพื่อขอความช่วยเหลือในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแม่ทางสังคม-จิตวิทยา สำหรับการกลายการมีส่วนร่วมของประ
ชาชนในกระบวนการพัฒนา

๕ *
ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

อ.ดร.นงลักษณ์	วิรัชชัย	ประธาน
ผศ.ดร.ปริษา	กรรมา	กรรมการ
อ.ดร.อุทัย	ดุสิตเกษม	กรรมการ

สิ่งที่นิสิตขอความช่วยเหลือคือขอเก็บรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้านเพื่อศึกษาวิจัย ณ หมู่บ้าน
โนนภู ต.สาวัดดี อ.เมือง จ.ขอนแก่น ระหว่างเดือนตุลาคม-กันยายน 2530 เพื่อ
เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอ
ขอบคุณในความช่วยเหลือจนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่บัณฑิตผู้นี้ด้วย.

ขอแสดงความนับถือ

สมพร ภัวทอง

(นายสมพร ภัวทอง)

คณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร.258-4119

(สำเนา)

ที่ หม 1007/1372

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

13 ตุลาคม 2530

เรื่อง ทขอความอนุเคราะห์

เรียน พัฒนาการจังหวัดขอนแก่น

บัณฑิตวิทยาลัยขอรับรองว่า นายแพทย์ แก้วส่อง เกษมนิสิตระดับปริญญาเอก
สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นิสิตผู้นี้ มีความประสงค์จะมาติดต่อเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า
เพื่อทำวิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับการรณรงค์การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในกระบวนการพัฒนา

๕ *
ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

อ.ดร.นงลักษณ์	วิรัชทัย	ประธาน
ผศ.ดร.ปรีชา	กรรมา	กรรมการ
อ.ดร.อุทัย	ตุลย์เกษม	กรรมการ

สิ่งที่บัณฑิตขอความอนุเคราะห์คือ ขอความร่วมมือให้แจ้งพัฒนาการประจำภาค และ
พัฒนาการประจำตำบล ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ที่หมู่บ้าน
โนนภู่ ต.สาวะถี อ.เมือง จ.ขอนแก่น ระหว่างเดือนตุลาคม - กันยายน 2530
เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และ
ขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย.

ขอแสดงความนับถือ

สมพร แก้วทอง

(นายสมพร แก้วทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 258-411.)

(สำเนา)

กองแผนงาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

5 มกราคม 2530

เรื่อง ทดความมั่นคงระยะที่

เรียน

ด้วยข้าพเจ้านายแพทย์ แก้วส่อง นิสิตปริญญาเอก สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับการอภิบาลการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา" ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาเป็นผู้กำหนดน้ำหนักความสำคัญของกระบวนการพัฒนาในแต่ละขั้นตอน

ดังนั้นข้าพเจ้าจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในฐานะผู้เชี่ยวชาญในด้าน การพัฒนา กรุณากำหนดน้ำหนักความสำคัญของการพัฒนาแต่ละขั้นตอนลงในตารางข้างท้ายนี้ด้วย จักเป็นประโยชน์แก่การวิจัยเป็นอย่างมากและเป็นพระคุณอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ

แพทย์ แก้วส่อง

(นายแพทย์ แก้วส่อง)

ตารางกำหนดน้ำหนัก แต่ละขั้นตอนของการพัฒนามีค่าน้ำหนักระหว่าง 1-5 เมื่อ 1 คือ ค่าน้อยที่สุด และ 5 คือค่ามากที่สุด

ขั้นตอนการพัฒนา	น้ำหนักความสำคัญ					หมายเหตุ
	1	2	3	4	5	
การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการพัฒนา						
การมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการพัฒนา						
การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนา						
การมีส่วนร่วมในการเฝ้าผลจากโครงการพัฒนา						
การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการพัฒนา						

(ลงชื่อ).....ผู้เกี่ยวข้อง

คำอธิบายเพิ่มเติม

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาโดยผสมผสานแนวคิด ทั้งทฤษฎีของโคเตนและกัททอฟ เข้ากับประสบการณ์ภาคสนามของคณะ วิทยาลัย และเจมส์คัตต์ เป็นทอง ได้เห็น 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การริเริ่มโครงการพัฒนา เห็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการเป็นชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนโครงการพัฒนา เห็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการ กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินโครงการพัฒนา เห็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการ หาระโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมด้วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือ โดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการลดความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การรับผลจากโครงการพัฒนา เห็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการ รับผิดชอบประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการ หรือมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อผลเสียที่อาจจะเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนั้นอาจเป็นด้านวัตถุหรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลก็ได้

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลโครงการพัฒนา เห็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการพัฒนาที่พวกเขาดำเนินการนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนั้นอาจเป็นการประเมินผลย่อยซึ่งเป็นการประเมินความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ หรือการประเมินผลรวมทั้งสิ้นเป็นการประเมินผลสรุปรวมของโครงการทั้งหมด

รายชื่อพนักงานสัมภาระ

1. นางสาวจันทนา นนทิกร	นิสิตปริญญาเอก
2. นายวิโรจน์ สารรัตนะ	นิสิตปริญญาเอก
3. นายวิสุทธิ์ รัตรี	นิสิตปริญญาเอก
4. นางกัญชลี สารรัตนะ	นิสิตปริญญาเอก
5. นายประดิษฐ์ เสียงดัง	รร.บ้านม่วง อ. เมืองขอนแก่น
6. นายณรงค์ชัย คำภูมิ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
7. นางสาววิสารัตน์ วรกีพรมา	รร.บ้านทุ่ม อ. เมืองขอนแก่น
8. นายชาติ พานจันทร์*	ครุศาสตรบัณฑิต
9. นางสาวกรรณัท แก้วส่อง	รัฐศาสตรบัณฑิต
10. นางสาวมูนิณ คำมี	นักศึกษานิเทศศาสตร์
11. นางสาวจงกล เกษมคุ้ม	นักศึกษานิเทศศาสตร์
12. นางสาวจันทร์แรม ใจใส่วะถิ	นักศึกษานิเทศศาสตร์
13. นางสาวราพีง สอนสุก	นักศึกษานิเทศศาสตร์
14. นายประดิษฐ์ นาคอก	นักศึกษานิเทศศาสตร์
15. นายวัลลภ เวียงวิเศษ	นักศึกษานิเทศศาสตร์
16. นายกัญกร แก้วส่อง*	นักศึกษานิเทศศาสตร์

* ประจำอยู่ในหมู่บ้าน ระยะเวลา 2 เดือน

แบบสัมภาษณ์วัดตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคลและตัวแปรทางสังคม-จิตวิทยา

ที่ให้ผู้ให้สัมภาษณ์.....บ้านเลขที่.....คุ้มที่.....

ที่ผู้สัมภาษณ์.....สัมภาษณ์วันที่...../...../.....

เวลา.....น.

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล

1.1 เพศชายหญิง

1.2 อายุ.....ปี

1.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

1.4 สถานภาพทางเศรษฐกิจ

1.1.1 วิชาชีพหลัก.....วิชาชีพรอง.....

1.1.2 รายได้.....บาท/เดือน

1.1.3 ถือครองที่ดิน.....ไร่.....งาน ค่าที่ดินทำกิน.....ไร่

1.1.4 มีเครื่องจักรกลต่าง ๆ คิด.....

1.1.5 สรุปลักษณะทางเศรษฐกิจ.....สูง.....ปานกลาง.....ต่ำ

1.5 สถานภาพทางสังคมในหมู่บ้าน

.....ต้นต้นน้ำต้นต้นกลางข่าวบ้านกรมดา

1.6 จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา.....ปี

1.7 การลอบภวท สามเณร.....พรรษา เขตพระ.....พรรษา

วุฒิทางกรรม.....

2. ความตั้งใจในการมีส่วนร่วม

คำถามที่ 1 ท่านตั้งใจที่จะเข้าร่วมประชุม หรือร่วมทำงานพัฒนาที่มีขึ้นในเร็ว ๆ นี้หรือไม่

....ตั้งใจจะเข้าร่วมไม่แน่ใจตั้งใจจะไม่เข้าร่วม

(หมายเหตุ ถ้าตอบว่าตั้งใจจะเข้าร่วม ให้ถามคำถามต่อไป ถ้าตอบว่าไม่แน่ใจหรือตั้งใจจะไม่เข้าร่วม ให้ข้ามไปถามคำถามที่ 6)

คำถามที่ 2 ท่านตั้งใจจะเข้าร่วมเลงหรือส่งตัวแทนเข้าร่วม

.....เข้าร่วมเลง.....ส่งตัวแทนเข้าร่วม...ทั้งสองอย่าง

คำถามที่ 3 ถ้าโครงการพัฒนาดำเนินการ 5 วัน ท่านตั้งใจจะเข้าร่วม...วัน

คำถามที่ 4 ในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาต่อไปนี้ ท่านตั้งใจจะเข้าร่วมหรือไม่

/มากนักเพียงใด

ลำดับที่	ขั้นตอนการพัฒนา	ร่วม	ร่วม	ไม่แน่ใจ	ไม่ไป
		เต็ม	บางส่วน	ใจ	ร่วม
		เวลา	ส่วน		
2.1	การร่วมประชุมเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการที่จะทำ				
2.2	การร่วมประชุมเพื่อวางแผนทำงาน				
2.3	การร่วมทำงาน ควบคุมดูแล ติดตามประสานงาน				
2.4	การให้ประโยชน์จากโครงการที่ทำ				
2.5	การร่วมประชุมพิจารณาข้อดีข้อเสียของโครงการ				

คำถามที่ 5 ในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาต่อไปนี้ ท่านตั้งใจจะเข้าร่วมตัดสินใจ
หรือเสนอข้อคิดเห็นหรือไม่

ข้อที่	ขั้นตอนการพัฒนา	ร่วม	ร่วม	ไม่แน่	ไม่ไป
		ตัดสินใจ	เสนอข้อ คิดเห็น	ใจ	ร่วม
2.6	การร่วมประชุมเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ ที่จะทำ				
2.7	การร่วมประชุมเพื่อวางแผนการทำงาน				
2.8	การร่วมลงมือทำงาน ควบคุมดูแลงาน ติดต่อ ประสานงาน				
2.9	การให้ประโยชน์จากโครงการที่ทำ				
2.10	การร่วมประชุมพิจารณาข้อดีข้อเสียของ โครงการที่ทำ				

คำถามที่ 6 ท่านตั้งใจจะบริจาคที่ดิน ทรัพย์สิน เงินทอง หรือวัสดุอุปกรณ์
(เช่น อาหาร เครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ ฯลฯ) เพื่อสมทบกับ
โครงการพัฒนาหรือไม่
.....ตั้งใจจะบริจาค.....ไม่แน่ใจ.....ตั้งใจจะไม่บริจาค
(หมายเหตุ ถ้าตอบว่าตั้งใจจะบริจาค ให้ถามคำถามต่อไปนี้
ตอบว่าไม่แน่ใจหรือตั้งใจจะไม่บริจาค ให้ข้ามไปถามแบบถาม
ภาพที่ต่อไป)

คำถามที่ 7 ท่านตั้งใจจะบริจาคอะไรบ้าง ปริมาณเท่าใด (เช่น กี่บาท
กี่ชิ้น ฯลฯ)

.....
.....
.....

คำถาพที่ 8 ในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาต่อไปนี้ ท่านตั้งใจจะร่วมเรีจาค
หรือไม่/ด้วยปริมาณมากน้อยเพียงใด

ข้อที่	ขั้นตอนการพัฒนา	ปริมาณ			
		ปริมาณ มาก	ปริมาณ น้อย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เรีจาค
2.11	การร่วมประชุมเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการที่ จะทำ				
2.12	การร่วมประชุมเพื่อวางแผนการทำงาน				
2.13	การร่วมลงมือทำงาน ความคุมดูแลงาน ติดตาม ประสานงาน				
2.14	การให้ประโยชน์จากโครงการที่ทำ				
2.15	การร่วมประชุมพิจารณาข้อดีข้อเสียของ โครงการที่ทำ				

ข้อที่	ผลที่เกิดขึ้น	ความถี่					การประเมิน				
		2	1	0	-1	-2	2	1	0	-1	-2

3.10 การเข้าร่วมในงานพัฒนาจะทำให้สาวก้านหอมรับ

แนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ จากเจ้าหน้าที่งานอื่น

3.11 การทำงานร่วมกันของคนหนึ่งมักจะทำให้ไปสู่การ

ทะเลาะเบาะแว้งกัน

3.12 การทำงานพัฒนาอาจเห็นการทำลายประเพณี

ที่ดีงามของสาวก้าน

3.13 การได้เสนอความคิดเห็นและการตัดสินใจใน

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเขาเองจะทำให้สาว

ก้านมีความพึงพอใจมากขึ้น

3.14 ผลงานการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากน้ำพักน้ำแรงของ

สาวก้านจะทำให้สาวก้านทั่วกันเฝ้ารักษา

มากกว่าผลงานที่เกิดจากรัฐบาลฝ่ายเดียว

3.15 โครงการพัฒนาที่ประสบผลสำเร็จส่วนใหญ่จะเกิด

จากความร่วมมือของสาวก้าน

หมายเหตุ (ความถี่) 2 คือ จริงแน่นอน 1 คือ อาจจะจริง 0 คือไม่แน่ใจ

-1 คือ อาจจะไม่จริง -2 คือ ไม่จริงแน่นอน

(การประเมิน) 2 คือ ดีมาก 1 คือ ดี 0 คือ ไม่แน่ใจ

-1 คือ ไม่ดีนัก -2 คือ ไม่ดีอย่างยิ่ง

4. แรงกดดันจากกลุ่มผู้นำ

คำถามที่ 1 (ความถี่) ท่านคิดว่าบุคคลเหล่านี้ต้องการให้ท่านเข้าร่วม
โครงการพัฒนาหรือไม่/มากน้อยเพียงใด

คำถามที่ 2 (แรงจูงใจให้ปฏิบัติตาม) ตามปกติแล้วท่านมักจะทำตามความ
ต้องการของบุคคลเหล่านี้หรือไม่/บ่อยครั้งเพียงใด

ข้อที่	บุคคลที่กล่าวถึง	ความถี่					แรงจูงใจ			
		2	1	0	-1	-2	3	2	1	0

- 4.1 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4.2 กรรมการหมู่บ้าน
4.3 หัวหน้าคุ้มและกรรมการคุ้มของท่าน
4.4 เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ในวัด
4.5 มรรคทายกและกรรมการวัด
4.6 ครูใหญ่ ครู และกรรมการศึกษา
4.7 ผู้เฒ่าผู้แก่และคนสำคัญอื่น ๆ ของหมู่บ้าน

หมายเหตุ (ความถี่) 2 = ต้องการมาก 1 = อาจจะต้องการ 0 = ไม่แน่ใจ
-1 = คงไม่ต้องการ -2 = ไม่ต้องการอย่างยิ่ง
(แรงจูงใจ) 3 = ทำตามส่วนมาก 2 = ทำตามปานกลาง
1 = ทำตามส่วนน้อย 0 = ไม่เคยทำตาม

5. แรงกดดันจากกลุ่มเครือข่าย

- คำถามที่ 1 (ความถี่) ท่านคิดว่าบุคคลเหล่านี้ต้องการให้ท่านเข้าร่วมโครงการพัฒนาหรือไม่/มากนักเพียงใด
- คำถามที่ 2 (แรงจูงใจให้ปฏิบัติตาม) ตามปกติแล้วท่านมักจะทำตามความต้องการของบุคคลเหล่านี้หรือไม่/บ่อยครั้งเพียงใด

ข้อที่	บุคคลที่กล่าวถึง	ความถี่					แรงจูงใจ			
		2	1	0	-1	-2	3	2	1	0
5.1	พ่อแม่ของท่าน									
5.2	ญาติผู้ใหญ่ของท่าน									
5.3	พี่ ๆ น้อง ๆ ของท่าน									
5.4	สามี/ภรรยาของท่าน									
5.5	บุตรหลานของท่าน									
5.6	ญาติคนอื่น ๆ ของท่าน									

หมายเหตุ (ความถี่) 2 = ต้องการมาก 1 = คงจะต้องการ 0 = ไม่น่าใจ
 -1 = คงไม่ต้องการ -2 = ไม่ต้องการอย่างยิ่ง

(แรงจูงใจ) 3 = ทำตามส่วนมาก 2 = ทำตามปานกลาง
 1 = ทำตามส่วนน้อย 0 = ไม่เคยทำตาม

6. แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน

คำถามที่ 1 (ความถี่) ท่านคิดว่าบุคคลเหล่านี้ต้องการให้ท่านเข้าร่วม

โครงการพัฒนาหรือไม่/มากนักเพียงใด

คำถามที่ 2 (แรงจูงใจให้ปฏิบัติตาม) ตามปกติแล้วท่านมักจะทำตาม

ความต้องการของบุคคลเหล่านี้หรือไม่/บ่อยครั้งเพียงใด

ข้อที่	บุคคลที่กล่าวถึง	ความถี่					แรงจูงใจ			
		2	1	0	-1	-2	3	2	1	0
6.1	เพื่อนคนที่ 1 ที่.....									
6.2	เพื่อนคนที่ 2 ที่.....									
6.3	เพื่อนคนที่ 3 ที่.....									
6.4	เพื่อนคนที่ 4 ที่.....									
6.5	เพื่อนคนที่ 5 ที่.....									

หมายเหตุ (ความถี่) 2 = ต้องการมาก 1 = อาจจะต้องการ 0 = ไม่แน่ใจ
 -1 = คงไม่ต้องการ -2 = ไม่ต้องการอย่างยิ่ง
 (แรงจูงใจ) 3 = ทำตามส่วนมาก 2 = ทำตามปานกลาง
 1 = ทำตามส่วนน้อย 0 = ไม่เคยทำตาม

7. การประเมินความคิดเห็น

คำถาม ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ แตกต่างกับชาวบ้าน
โดยทั่วไปหรือไม่/มากนักเพียงใด

ข้อที่	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ	มาก ปาน น้อย ไม่	
		กลาง	ต่าง
7.1	ปัญหาทุกที่ที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร็ว (เช่น ปัญหาเรื่องน้ำ ไฟ เรื่องถนน ฯลฯ)		
7.2	สาเหตุของปัญหาความทุกข์ร้อน (เช่น เกิดจากตัวชาวบ้าน เจ้าหน้าที่หรือโชคเคราะห์ ฯลฯ)		
7.3	การกำหนดเวลาและทรัพยากรที่คาดว่าจะต้องใช้ในการพัฒนา (เช่น หนัคนาว หนักร้อน ให้งเงินชาวบ้าน ให้งเงินหลวง ฯลฯ)		
7.4	การวางตัวบุคคลที่จะทำงานพัฒนา (เช่น นาย ก เก่งเงิน นาย ข คมงาม นาย ค ติดตลก ฯลฯ)		
7.5	การประสานงาน การบริหาร และการมลกมหายงาน (เช่น การแบ่งงานกันทำ การติดตลกเจ้าหน้าที่ ฯลฯ)		
7.6	วิธีการในการทำงานพัฒนา (เช่น ให้งเครื่องจักร ให้งแรงคน ฯลฯ)		
7.7	การเข้าไปให้งประโยชน์จากงานพัฒนาที่สร้างขึ้น (เช่น ให้งทุกคนได้ให้งประโยชน์ ให้งผู้ทำงานพัฒนาเท่านั้นได้ให้ง ฯลฯ)		
7.8	การร่วมร้งผลเสี่ยจากงานพัฒนา (เช่น ให้งทุกคนช่วยกันร้งผลิตผล ให้งเฉพาะกรรมกรร้งผลิตผล ฯลฯ)		
7.9	ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานพัฒนา (เช่น ชาวบ้านไม่ร่วมมิล ฝู้น่าไม่ได้ง เงินไม่พอ ฯลฯ)		
7.10	การรักษาปรุงงานพัฒนา (เช่น ควรรักษาปรุงเรื่องคน เรื่องการแบ่งงาน การทลกเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล ฯลฯ)		

8. การประเมินความสามารถ

คำถาม ท่านคิดว่าท่านมีความสามารถสูงหรือต่ำกว่าชาวบ้านโดยทั่วไปหรือไม่/
มากนักหรือน้อย

ข้อที่	ความสามารถเกี่ยวกับ	2	1	0	-1	-2
8.1	การแยกแยะปัญหาทุกที่รอบๆตัว (เช่น รู้ว่ามีปัญหาอะไรบ้าง แต่ละปัญหามีสาเหตุมาจากอะไร)					
8.2	การคิดค้นหาวิธีการแก้ปัญหายุ่งยาก (เช่น รู้ว่าปัญหานั้นจะแก้ได้อย่างไร หาแหล่งข้อมูลได้ที่ไหน)					
8.3	การวางแผนหาเงินและวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในงานพัฒนา					
8.4	การวางตัวคนทำงานให้เหมาะสมกับงานที่เขาค้นคว้า (เช่น การกำหนดหน้าที่ว่างไม่ไปทำงานพัฒนาเกี่ยวกับเงิน)					
8.5	การติดต่อขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่น ๆ (เช่น การติดต่อเกษตรกรเพื่อให้นำมาจัดนิทรรศการ)					
8.6	การประสานงาน และความคุ้นเคยให้บุคคลอื่น ๆ ทำงาน (เช่น สามารถสั่งให้คนอื่นทำงานที่ต้องการได้)					
8.7	การแบ่งปันผลประโยชน์ให้เป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย (เช่น การจัดคิวการให้น้ำในฤดูแล้งที่เกิดจากโครงการพัฒนา)					
8.8	การดูแลรักษาสมบัติของส่วนร่วม (เช่น การดูแลถนน บ่อน้ำบาดาล)					
8.9	การแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน (เช่น ความสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น)					
8.10	การพิจารณาข้อดีและข้อเสียของงานพัฒนาที่ทำ					

หมายเหตุ 2 = สูงกว่าชาวบ้านมาก 1 = สูงกว่าชาวบ้านเล็กน้อย
0 = เท่ากับชาวบ้าน/ไม่แน่ใจ -1 = ต่ำกว่าชาวบ้านเล็กน้อย
-2 = ต่ำกว่าชาวบ้านมาก

9. ประสิทธิภาพเดิม

คำถามที่ ในกรณีที่ผ่านมา ท่านเคยเข้าร่วมการพัฒนาในโครงการ
ต่อไปนี้หรือไม่/เข้าร่วมมากน้อย

ที่ ที่	ชื่อโครงการ และขั้นตอนของการพัฒนา	เคย ไม่เคย
9.1	โครงการ.....	
	ก. การประชุมเพื่อตัดสินใจว่าจะเลือกทำโครงการอะไร	
	ข. การประชุมเพื่อวางแผนว่าใครจะทำอะไร ที่ไหน	
	ค. การลงมือทำงาน การวิเคราะห์ผล การติดต่องาน	
	ง. การให้ประโยชน์จากโครงการ	
	จ. การประชุมพิจารณาข้อดีข้อเสียของโครงการพัฒนา	
9.2	โครงการ.....	
	ก. การประชุมเพื่อตัดสินใจว่าจะเลือกทำโครงการอะไร	
	ข. การประชุมเพื่อวางแผนว่าใครจะทำอะไร ที่ไหน	
	ค. การลงมือทำงาน การวิเคราะห์ผล การติดต่องาน	
	ง. การให้ประโยชน์จากโครงการ	
	จ. การประชุมพิจารณาข้อดี ข้อเสียของโครงการพัฒนา	
9.3	โครงการ.....	
	ก. การประชุมเพื่อตัดสินใจว่าจะเลือกทำโครงการอะไร	
	ข. การประชุมเพื่อวางแผนว่าใครจะทำอะไร ที่ไหน	
	ค. การลงมือทำงาน การวิเคราะห์ผล การติดต่องาน	
	ง. การให้ประโยชน์จากโครงการ	
	จ. การประชุมพิจารณาข้อดี ข้อเสียของโครงการพัฒนา	

10. การคาดหวังในผลประโยชน์

คำถามที่ 1 (เกี่ยวกับคุณค่า) ท่านคิดว่าสิ่งต่อไปนี้^{*}มีคุณค่าต่อท่านหรือไม่/
มากนักน้อยเพียงใด

คำถามที่ 2 (เกี่ยวกับโอกาส) ถ้าท่านเข้าร่วมในงานพัฒนา ท่านมีโอกาสดัง
ต่อไปนี้ "สิ่งดังกล่าว" หรือไม่/มากนักน้อยเพียงใด

ข้อที่	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	คุณค่า				โอกาส			
		3	2	1	0	3	2	1	0
10.1	ค่ายยกย่องชมเชยจากบุคคลอื่น ๆ								
10.2	บุญกุศล								
10.3	ความภาคภูมิใจในตัวเอง								
10.4	ความเคารพที่เกิดจากบุคคลอื่น ๆ								
10.5	การได้ดลแทนบุญคุณคนอื่น ๆ								
10.6	ความสะดวกสบาย								
10.7	ความใกล้ชิดสนิทสนมกับเพื่อนบ้าน								
10.8	สุขภาพอนามัยแข็งแรงขึ้น								
10.9	ความรู้เกี่ยวกับวิถีทำงานหรือความรู้เกี่ยวกับ งานอาชีพ								
10.10	ความรู้เกี่ยวกับข่าวสารบ้านเมือง								

หมายเหตุ 3 = มาก 2 = ปานกลาง 1 = น้อย 0 = ไม่มี

คำถาม 3 นอกจากผลประโยชน์ข้างต้นดังกล่าวแล้ว ท่านคิดว่าจะได้รับ
ผลประโยชน์อะไรอีกจากการพัฒนา

- 1.....
- 2.....
- 3.....

11. ปริมาณการรับสาร

คำถาม ในรอกี้ที่ผ่านมา ท่านเคยกระทำสิ่งต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด

ข้อที่	รายการที่กระทำ	3	2	1	0
11.1	การอ่านหนังสือพิมพ์				
11.2	การอ่านสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ				
11.3	การฟังข่าวจากวิทยุ				
11.4	การฟังรายการอื่น ๆ จากวิทยุ				
11.5	การดูรายการข่าวจากโทรทัศน์				
11.6	การดูรายการอื่น ๆ จากโทรทัศน์				
11.7	การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล				
11.8	การติดต่อกับตัวเมือง การติดต่อกับ กทม.				
11.9	การฟังเทศน์ ฟังกรรม หรือร่วมกิจกรรมทางศาสนา				
11.10	การฟังคำบรรยายความรู้ต่าง ๆ หรือร่วมกิจกรรมงานอาชีพ				

หมายเหตุ 3 คือ กระทำเกือบทุกวัน
 2 คือ กระทำเกือบทุกสัปดาห์
 1 คือ กระทำนาน ๆ ครั้ง
 0 คือ ไม่เคยกระทำ

แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมและเหตุผลของการมีส่วนร่วม

โครงการพัฒนาภาคี

ที่ให้ผู้สัมภาษณ์.....บ้านเลขที่.....คุ้มที่.....

ที่ให้ผู้สัมภาษณ์.....สัมภาษณ์วันที่.../.../.....เวลา....

1. ท่านได้เข้าร่วมประชุมที่ศาลากลางบ้าน เมื่อวันที่ 23 ตุลาคมนี้หรือไม่

.....เข้าร่วมด้วยตนเอง.....ส่งสมาชิกในครอบครัวเข้าร่วม...ไม่ได้เข้าร่วม

เพราะเหตุใด.....

.....

(ถ้าท่านเข้าร่วม) ท่านเข้าร่วมแบบใด.....เข้าร่วมรับฟังการประชุม

...เข้าร่วมเสนอความคิดเห็น.....เข้าร่วมตัดสินใจในเรื่องที่ประชุม

เพราะเหตุใด.....

.....

(ถ้าท่านเข้าร่วม) ขอให้ท่านระบุชื่อผู้เข้าร่วมประชุม 5 คน ที่ท่านคิดว่าเงิน

บุคคลสำคัญที่สุดที่ทำให้การประชุมดำเนินไปจนสำเร็จ 1.....

2.....3.....

4.....5.....

2. ท่านได้เข้าร่วมประชุมที่ศาลากลางบ้าน เมื่อวันที่ 26 ตุลาคมนี้หรือไม่

.....เข้าร่วมด้วยตนเอง.....ส่งสมาชิกในครอบครัวเข้าร่วม

.....ไม่ได้เข้าร่วม

เพราะเหตุใด.....

.....

(ถ้าท่านเข้าร่วม) ท่านเข้าร่วมแบบใด.....เข้าร่วมรับฟังการประชุม

.....เข้าร่วมเสนอความคิดเห็น.....เข้าร่วมตัดสินใจในเรื่องที่ประชุม

เพราะเหตุใด.....

.....

(ถ้าท่านเข้าร่วม) ขอให้ท่านระบุชื่อผู้เข้าร่วมประชุม 5 คนที่ท่านคิดว่าเห็น
บุคคลสำคัญที่สุดที่ทำให้การประชุมดำเนินไปจนสำเร็จ 1.....

2..... 3.....

4..... 5.....

3. ท่านได้เข้าร่วมทำงานพัฒนาในวันใดบ้าง ...26 ตค. ...27 ตค. ...28 ตค.
...29 ตค.

ท่านส่งตัวแทนเข้าร่วมทำงานวันใดบ้าง ...26 ตค. ...27 ตค. ...28 ตค.
...29 ตค.

เพราะเหตุใด.....

(ถ้าท่านเข้าร่วม) ท่านเข้าร่วมแยกใดร่วมทำงานตามคำสั่ง

....ร่วมทำงานและเสนอข้อคิดเห็นร่วมทำงานและความมุ่งมั่น

(ถ้าท่านเข้าร่วม) ขอให้ท่านระบุชื่อผู้เข้าร่วมทำงาน 5 คน ที่ท่านคิดว่าเห็น
บุคคลสำคัญที่สุดที่ทำให้การทำงานดำเนินไปจนสำเร็จ 1.....

2..... 3.....

4..... 5.....

แบบสัมภาษณ์เหตุการณ์และเหตุผลของการมีส่วนร่วม

โครงการพัฒนาวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ที่ให้ผู้สัมภาษณ์.....บ้านเลขที่.....คุ้มที่.....

ที่ให้ผู้สัมภาษณ์.....วันสัมภาษณ์.../.../...เวลา.....

1. ท่านได้เข้าร่วมประชุมที่ศาลากลางบ้านเมื่อวันที่ 3 กันยายนหรือไม่

.....เข้าร่วมด้วยตนเอง.....ส่งสมาชิกในครอบครัวไปร่วม.....ไม่ได้เข้าร่วม
เพราะเหตุใด.....

.....
(ถ้าท่านเข้าร่วมด้วยตนเอง) ท่านเข้าร่วมแบบใดเข้าร่วมรับฟังการ
ประชุม.....เข้าร่วมเสนอความคิดเห็น.....เข้าร่วมตัดสินใจในเรื่องที่ประชุม
เพราะเหตุใด.....

.....
(ถ้าท่านเข้าร่วมด้วยตนเอง) ทบทวนให้ท่านระบุชื่อผู้เข้าร่วมประชุม 5 คน ที่ท่าน
คิดว่าเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่ทำให้การประชุมดำเนินไปจนสำเร็จ 1.....

2..... 3.....
4..... 5.....

2. ท่านได้ร่วมทำความสะอาดบริเวณบ้าน เมื่อเช้าวันที่ 4 กันยายนหรือไม่

.....ทำด้วยตนเอง.....สมาชิกในครอบครัวเงินผู้ทำ...ไม่ได้ทำ
เพราะเหตุใด.....

.....
ในช่วงเวลาดังกล่าว ท่านได้กระทำสิ่งต่อไปนี้หรือไม่เสนอข้อคิดเห็น
แก่ท้าวบ้านในการทำความสะอาดความคุ้มค่าและตรวจตราการทำงานของท่าน
เพราะเหตุใด.....

.....

3. ท่านได้เข้าร่วมในการจัดเตรียมงาน เมื่อเย็นวันที่ 4 กันยายน หรือไม่
 ...เข้าร่วมด้วยตนเอง ...ส่งคนในครอบครัวไปร่วมจำนวน...คน ...ไม่ได้เข้าร่วม
 เพราะเหตุใด.....

.....
 (ถ้าท่านเข้าร่วมด้วยตนเอง) ท่านเข้าร่วมแยกใด

....ร่วมทำงานตามที่หัวหน้าสั่ง.....ร่วมทำงานและเสนอความคิดเห็นในการทำงาน
ร่วมทำงานและควบคุมดูแลการทำงานของชาวบ้าน
 เพราะเหตุใด.....

.....
 (ถ้าท่านเข้าร่วมด้วยตนเอง) ขอให้ท่านระบุชื่อผู้ร่วมทำงาน 5 คน ที่ท่านคิด

ว่าเป็นเรี่ยวแรงสำคัญในการทำงานครั้งนี้ ๕ คน
 1.....
 2..... 3.....
 4..... 5.....

4. ในช่วงเช้าวันที่ 5 กันยายน ท่านได้ร่วมสมทบสิ่งต่อไปนี้หรือไม่
 อาหารจำนวน..... เงินทอง จำนวน.....บาท
 สิ่งอื่น ๆ ระบุ..... คิดเป็นเงิน.....บาท

5. ในช่วงการขุดถนนหยกร่อง เมื่อเช้าวันที่ 5 กันยายน ท่านได้เข้าร่วมหรือไม่
เข้าร่วมด้วยตนเอง....ส่งสมาชิกในครอบครัวไปร่วม จำนวน....คน
ไม่ได้เข้าร่วม

เพราะเหตุใด.....

(ถ้าท่านเข้าร่วมด้วยตัวเอง) ท่านเข้าร่วมแยกใด

....ร่วมทำงานตามที่หัวหน้าสั่ง ม....ร่วมทำงานและเสนอความคิดเห็น
 ในการทำงานร่วมทำงานและควบคุมดูแลการทำงานของชาวบ้าน
 เพราะเหตุใด.....

.....

(ถ้าท่านเข้าร่วมด้วยตนเอง) ขอให้ท่านระบุชื่อผู้ร่วมงาน 5 คน ที่ท่านคิดว่าเป็น
 เรือหางเสือสำคัญที่ทำให้การทำงานในวันนี้ประสบผลสำเร็จ 1.....

2..... 3.....

4..... 5.....

6. ในช่วงการจัดเก็บสถานที่ภายหลังการพัฒนา เมื่อวันที่ 5 กันยายน ท่านได้เข้าร่วม
 หรือไม่ เข้าร่วมด้วยตนเอง.... ส่งสมาชิกในครอบครัวไปร่วมงาน.....คน
ไม่ได้เข้าร่วม

เพราะเหตุใด.....

.....

(ถ้าท่านเข้าร่วมด้วยตนเอง) ท่านเข้าร่วมแบบใด

.... ร่วมทำงานตามหัวหน้าสิ่ง ร่วมทำงานและเสนอความคิดเห็น

ในการทำงาน ร่วมทำงานและควบคุมดูแลการทำงานของชาวบ้าน

เพราะเหตุใด.....

.....

(ถ้าท่านเข้าร่วมด้วยตนเอง) ขอให้ท่านระบุชื่อผู้ร่วมทำงาน 5 คน ที่เห็น
 เรือหางเสือสำคัญในการทำงานครั้งนี้ 1.....

2..... 3.....

4..... 5.....

แบบสำรวจความคิดเห็นการมีส่วนร่วม

ชื่อโครงการ..... ชั้นตอน..... ครั้งที่.....
 วัน/เดือน/ปี/...../..... สถานที่.....

บ้านเลขที่ หน่วยงาน..... กลุ่มตัวอย่าง..... ปริมาณ..... ความเข้ม..... หมายเหตุ.....
 ร่วมเลข..... คู่แทน..... ศูนย์.....

ประวัติย่อของผู้นับถือ

ชื่อ นามพันธุ์ แก้วส่อง
เกิดวันที่ 20 กันยายน 2493
สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 034 หมู่ 3 บ้านกุดดอง ต.กุดดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 123/181 บ้านพักมอหินแดง มหาวิทยาลัยขอนแก่น อ.เมือง
จ.ขอนแก่น 40002

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองแผนงาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถานที่ทำงาน กองแผนงาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2503 ป.4 รร.บ้านกุดดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ

พ.ศ. 2506 ม.3 รร.ขุนหาญ อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ

พ.ศ. 2509 มศ.3 รร.ราชสีมามหาวิทยาลัย จ.นครราชสีมา

พ.ศ. 2511 ป.กศ. วิทยาลัยครูจันทบุรีเกษม

พ.ศ. 2516 พม. สนิครสถเจังหวัดศรีสะเกษ

พ.ศ. 2519 กศ.ป. (คณิตศาสตร์) ม.ศว. ประสานมิตร

พ.ศ. 2522 กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) ม.ศว. ประสานมิตร

พ.ศ. 2531 กศ.ค. (พัฒนศึกษาศาสตร์) ม.ศว. ประสานมิตร

ประวัติการทำงาน พ.ศ. 2512-2516 ครูจิตอาสา รร.บ้านท่า อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ

พ.ศ. 2517-2519 อาจารย์ รร.ท่ากลวิทยา กทม.

พ.ศ. 2519-2519 อาจารย์ 1 รร.สตรีสิริเกศ จ.ศรีสะเกษ

พ.ศ. 2521-2522 อาจารย์ 1 รร.มัธยมสันติพิทยา กทม.

พ.ศ. 2522-2523 รองอธิการฝ่ายกิจการนักศึกษา วิทยาลัยผดุงสมิตรี

จ. มหาสารคาม

พ.ศ. 2523-ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน กองแผนงาน
มหาวิทยาลัยขอนแก่น